CU PARTICIPAREA SOCIETĂȚII PSIHOLOGICE DE LA MOSCOVA ÎNTREBĂRI DE FILOZOFIE Și PSIHOLOGIE, sub redactia profesorului N Ya Grot ANUL IV Cartea ( ) SEPTEMBRIE Ediția A A MOSCOVA Tzhao-khpotrafizh al Cel mai Înalt aprobat T-va I N Kushmervv k K *, Pzhshzhovekm uh , eobst casă" Biblioteca "Runivers" Biblioteca "Runivers " CUPRINS Pagină Asociații mobile de reprezentări -L M Lopatina Despre natura timpului -E I Chelpanova pozitivismul francez (Continuare) -K k Kozlova Mărturisirea unui fost bolnav mintal -θ A Sfeșnic Vederi psihologice ale lui Theodor Meinert -V P Sârbă Departament special Problema nemuririi sufletului -S S Glagoleva Ultimele umbre ale trecutului -P E Astafieva La fiziologia talentului muzical -G I Rossolimo Noua lege psihofiziologică a orașului Vvedensky - L M Lopatina în Critică și bibliografie I REVIZIA REVISTELOR Revue Philosophique -B N Ivanovski Mintea -P Mokievekago Lista articolelor din cărți noi ale filozofilor străini * ski^^jurnale ··'♦ *L*¿S • t ··, Biblioteca "Runivers" ir Pagină II RECENZIE DE CARTE Veniamin Snfirfv Psihologie -V N Ivanovski De Roberty La recherche de l'unité -B Chuiko Biblioteca biografică a lui Pavlenkov (Aristotel, Bacon, Locke, Hume, Mill) -V Ivanovski · Schopenhauer-Briefe -θ Axul III POLEMICĂ Referitor la "Observaţiile* ale lui Vl Solovyov -P N Milyukova Raspunde prof A I Vvedensky -E L Radlova Scrisoare către redactor -R Səmәntkovsky ON Obiecția lui N A Ivantsov Societatea psihologică Necrologul lui Yakov Froshammer - Yves Gorodetsky Știri și note Lista cărților noi primite de redactori ^ Anunturi Biblioteca "Runivers " Asociații mobile de reprezentări *) Viața noastră spirituală constă într-o continuă schimbare de senzații, idei, impulsuri, acte de voință, sentimente Dintre aceste fenomene pe care le trăim, unele sunt cauzate de cauze externe, înrădăcinate fie în impresii din lumea înconjurătoare, fie în schimbări în organismul nostru, altele sunt generate din interior, prin acțiunea, a Factorilor mentali Întregul conținut al vieții conștiinței noastre se reduce la aceste două ordine de fenomene Și este clar că dintre aceste două ordine de fenomene, interesul principal al psihologului se concentrează inevitabil pe cel de-al doilea: succesiunea excitațiilor exterioare nu depinde de suflet; de exemplu, nu alegem senzațiile pe care le trăim prin influența directă a mediului Pentru un psiholog în acest caz, este important doar în ce Fapte psihice și în ce condiții fiziologice sunt traduse pentru conștiința noastră impresiile pur fizice ale lumii exterioare Un alt lucru este ordinea fenomenelor care se dezvoltă în suflet în mod independent, sub influența excitațiilor interne: studiul acestor fenomene se încadrează în întregime în domeniul psihologiei A elucida natura firelor stărilor psihice care se dezvoltă în noi într-un mod unic înseamnă a ne apropia foarte mult de a defini însăși esența vieții noastre conștiente *) Rezumat citit la reuniunea Societății de Psihologie de la Moscova din mai Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" L LOPATIN Înțelegerea importanței profunde a unei astfel de probleme a fost pentru prima dată clar exprimată în cercetările psihologice din secolul trecut Începând cu Hume, problema legilor care guvernează combinarea fenomenelor psihice pe care le trăim a devenit dominantă, nu numai în rândul englezilor, ci și în restul Europei, în aproape toate încercările originale de a explica viața sufletului Hume a restabilit legile de asociere a ideilor conturate de Aristotel "După părerea mea", spune Hume *), "există doar trei principii de combinare a ideilor și anume: asemănarea, contiguitatea în timp și loc și cauzalitatea Adevărat, el face imediat o rezervă: "Este greu de oferit dovezi, satisfăcătoare pentru cititor și chiar pentru el însuși, că această enumerare este completă și că nu există alte legi de asociere

între idei " Dar adepții lui Hume au acordat puțină atenție la această rezervă unii critici remarcă pe bună dreptate că Hume, prin doctrina sa despre legile asocierii, a produs în rândul psihologilor o impresie asemănătoare cu cea pe care, în secolul actual, Darwin o evocase cu teoria sa "selectiei naturale" între naturaliști și filozofi Doar un număr de cercetători ai fenomenelor psihice s-au străduit să arate că principiile expuse de Hume (mai mult, reduse la doar două: contiguitatea și asemănarea) sunt singurele legi care guvernează combinarea ideilor noastre Gertley și școala sa, Brown , James Mill, John St Mill, Bain - au marcat prin numele lor dezvoltarea progresivă a unei teorii care transformă întreaga viață mentală într-un rezultat mecanic inevitabil al legilor asocierii O mișcare analogă are loc în afara Angliei: teoria lui Condillac în secolul trecut și teoriile germane ale lui Herbart și Benekev în prezent, deviind considerabil de la psihologia engleză în metode și ipoteze de bază, *) Interesul de anchetă, The Human Underst Sectă III Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE REPREZENTARE MOBILĂ nu mai puțin la fel de inspirat de dorința de a explica complexitatea variată a existenței mentale prin interacțiunea mecanică a celor mai simple elemente ale vieții mentale, care se desfășoară după câteva legi, monotone, mereu neschimbate A dus această mișcare la succese de durată, a dat ea o cheie reală pentru dezlegarea proceselor mentale? Se pare că în prezent la această întrebare se poate răspunde deja negativ Nu voi vorbi despre teoriile lui Herbart și Beneke, a căror influență s-a diminuat fără îndoială în zilele noastre și al căror conținut este clar colorat de concepțiile metafizice ale autorilor lor Dar psihologia asociativă empirică, așa cum s-a dezvoltat în Anglia și în alte țări europene, nu s-a ridicat la înălțimea sarcinii sale Meritele sale în rezolvarea problemelor psihologice individuale sunt neîndoielnice, dar principiile sale generale au fost, totuși, prea sărace și unilaterale, astfel încât cu ajutorul lor a fost într-adevăr posibilă construirea unei științe a sufletului în ansamblu De aceea sperantele exagerate provocate de teoria asociativa sunt treptat inlocuite de dezamagiri din ce in ce mai vizibile În ultima vreme, loviturile au fost îndreptate împotriva ei nu numai de psihologi idealiști, ci și de realiști precum Wundt; voci care dovedesc inconsecvența explicațiilor ei se aud cu insistență printre reprezentanții Psihologiei Fiziologice din Franța *) Într-adevăr, există două deficiențe majore și greu reparabile în teoria asociativă În primul rând, legile pe care le afirmă sunt prea nedefinite în conținut - nu se poate ghici din ele direcția pe care trebuie să o ia viața psihică, supunându-le, în creșterea ei progresivă Acest reproș nu se aplică însă legii contiguității: sensul acestei legi este simplu și clar Ben a formulat-o astfel: "Acțiuni, senzații și stări de sentiment care au loc împreună sau ♦) Vezi de ex remarci foarte puternice împotriva ei în A Binet, în cartea sa Les altérations de la personnalité * Biblioteca "Runivers" L LOPATIN în succesiune continuă, ele se străduiesc și apar împreună sau sunt conectate, astfel încât, atunci când unul dintre ei îi apare ulterior spiritului, celălalt este gata să fie restabilit la idee Pe scurt, înseamnă; Ceea ce trăim împreună este reprodus în mintea noastră împreună Cu toate acestea, în însăși precizia legii adiacenței stă inevitabila limitare a aplicării acesteia: la urma urmei, nu doar ne amintim și repetăm automat ceea ce Tn a experimentat înainte Este prea evident că rămâne un câmp vast de fenomene mentale, în explicația cărora adiacența nu are nimic de-a face cu ea Și astfel, pentru a explica această zonă foarte vastă, psihologia asociativă oferă doar legile asemănării și contrastului, iar legea

contrastului este de obicei considerată ca o ramificare a legii asemănării Sensul legii asemănării la Bain este exprimat astfel: "Acțiunile, senzațiile, gândurile sau emoțiile prezentului tind să reînvie impresii asemănătoare lor sau stărilor trecute " Acesta este principiul de la care tot ceea ce nu este un simplu reproducerea experienței În același timp, însă, apare nedumerirea, destul de fundamentală: la urma urmei, toate ideile conștiinței noastre în unele privințe au asemănări, în unele privințe reprezintă un contrast b simpla recunoaștere a faptului că orice idee, în circumstanțe favorabile (care, însă, nu sunt deloc predeterminate în conținutul legilor în sine), pot fi combinate cu orice altă idee? pentru a explica procesele interne ale vieții mentale? Un alt neajuns al psihologiei asociative este și mai important și, prin urmare, voi face din considerarea sa punctul de plecare al abstractului meu Legile de asociere general acceptate, cu Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE REPREZENTARE MOBILĂ Õ pentru toată nedeterminarea și generalitatea extremă a Formulelor lor, luate în ansamblu, în ciuda aparentei nelimitări a câmpului posibilelor combinații între idei pe care le stabilesc, ele încă nu acoperă și nu exprimă legătura reală a fenomenelor psihice, în ea caracteristici foarte esențiale Ce înseamnă legea contiguității? Dacă în experiența noastră fenomenele A, B, C sunt date simultan sau în succesiune directă, iar dacă atunci în noi ia naștere reprezentarea A, va da naștere reprezentărilor B și C Ce înseamnă legea asemănării, în directă ei adică, implică? Reprezentarea A poate da naștere reprezentării At, care este omogenă cu ea, acesta la rândul său este Az etc Să presupunem o acțiune mixtă și variată a ambelor legi (cum este de obicei cazul în viața noastră interioară) Să presupunem că A, pe de o parte, a înviat B și C, pe de altă parte, a făcut ca reprezentarea lui A să fie reînviată; Ah, la rândul său, a provocat, prin contiguitate, împrejurările D și E care l-au însoțit; Să presupunem în continuare că E, prin asemănare, a reînviat reprezentarea E, iar aceasta, la rândul său, reprezentările circumstanțelor F și G care o însoțesc putem presupune că C, prin asemănare, va da naștere ideii de C, și că, prin contiguitate, ideile lui K, L, Mi etc în construcția noastră schematică Ce semn rămâne însă inevitabil cu aceste serii, indiferent cum le-am înmulți? Cu toate acestea, ele sunt doar o reproducere a ceea ce a fost experimentat și chiar în ordinea în care a fost experimentat; avem în ele lanțurile amintirilor noastre, numai în multe puncte întrerupte de operarea legii asemănării; dar chiar şi această acţiune introduce în conştiinţa noastră numai noi lanţuri de noi amintiri Legături separate ale acestor lanțuri pot Biblioteca "Runivers" L LOPATIN să se estompeze, poate, să cadă complet, dar asta nu le schimbă caracterul de bază: legea asemănării funcționează numai asupra materialului care este dat în relațiile de contiguitate și, în orice caz, leagă doar ceea ce am experimentat și leagă așa cum a fost testat Și conform formulei lui Ben, senzațiile prezente tind să revigoreze stări mentale trecute asemănătoare lor Cu aceste date, cum să explicăm, revenind la schema noastră anterioară, să presupunem apariția în mintea noastră a unei combinații complet noi și în același timp foarte distincte: A, G, t (notând prin t un element complet străin celor care domină în momentul de față în mintea noastră combinațiile prin adiacență)? Dar o astfel de nouă formare de combinații între idei are loc în noi tot timpul Nu suntem doar cufundați în contemplarea trecutului și discernând asemănările și diferențele dintre elementele sale constitutive, gândim și ajungem la noi concluzii, ne imaginăm și uneori creăm imagini fantastice cu lucruri și evenimente complet fără

precedent, acționăm și urmărim planuri care de multe ori trebuie să schimbe radical mediul din jurul nostru Să presupunem că Fantezia noastră desenează pentru sine imaginea unui om cu coarne pe cap și cu picioare de capră Prin acțiunea cărora dintre legile general acceptate de asociere apare pentru prima dată această imagine? Conform legii contiguitatii? Dar nu am văzut niciodată o astfel de persoană Sau poate că legea asemănării a reunit într-un singur întreg elementele care compun imaginea noastră? Dar care este asemănarea dintre coarne și un cap de om, sau un corp uman și picioare de capră? Și chiar dacă ne referim la neclaritatea termenului "asemănare" și în numele acestei afirmații că, în unele privințe, coarnele pe care le-am atașat capului sunt similare cu acest cap și picioarele de pe corp, întrebarea rămâne totuși: de ce exact aceste asemănări s-au reflectat în conștiința noastră și cum au condus ele la o idee unică, integrală? La urma urmei, nu este necesar Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE PREZENTARE MOBILĂ uitați că dacă am atașat mental unei persoane niște coarne cunoscute nouă (să zicem coarnele unei vaci mari) și picioarele unei capre cunoscute nouă, aproape că nu s-ar desprinde nimic din asta O imagine concretă va apărea în noi numai atunci când aducem toate particularitățile ei în armonie reciprocă și le modificăm în conformitate cu cerințele întregului Și ceea ce s-a spus despre acest exemplu se referă la aria nemărginit de vastă a activităților noastre mentale Toate construcțiile noastre științifice, artistice și practice sunt la fel de puțin egale cu asemănările și deosebirile impresiilor pe care le-am primit înainte, pe cât un satir nu este un om Având în vedere acest lucru, cum, la fel ca Hume, să afirmăm că asemănarea și contiguitatea sunt singurele principii ale combinației de idei? Că acest punct este insolubil în psihologia asociativă se vede din faptul că în el unul dintre cei mai consecvenți și convinși reprezentanți ai săi, Bain, a descoperit o mare, izbitoare inconsecvență Înfățișând întreaga viață mentală la început, întrucât este afectată de invenția originală, ca generare directă a legii asemănării, apoi a fost forțat să introducă în psihologia sa minții asocieri constructive, care sunt prezente și în abilitățile noastre mecanice , și în practica noastră, și în actele înțelegerii noastre și în creațiile Fanteziei noastre Ben crede că trăsătura distinctivă a acestor asociații este influența voinței asupra formării lor Will, urmărind scopuri prestabilite, modifică conținutul reprezentărilor și le aduce în noi combinații care corespund aspirațiilor sale - toată creativitatea se explică în cele din urmă doar prin aceasta Iar Ben nu vrea să observe că prin această presupunere el distruge decisiv ceea ce a dovedit mai devreme: legile contiguității și asemănării încetează să mai fie o explicație validă a ceea ce se întâmplă în mintea noastră: Biblioteca "Runivers" L L O P A T I N sunt reduse la nivelul de materie primă din care voința noastră trage liber ceea ce are nevoie Cu toate acestea, cu greu este suficient să recunoaștem impactul voinței noastre conștiente, îndreptate către anumite scopuri, pentru a explica pe deplin procesele conștiinței noastre Aici avem de-a face cu un fenomen incomparabil mai general Psihologii acordă puțină atenție faptului extrem de important că străduința pentru transformarea combinațiilor dintre idei, pentru redistribuirea lor constantă, este o trăsătură fundamentală a existenței noastre spirituale la toate nivelurile sale, și nu numai la cel mai înalt: alături de forța de o puternică și stabilă exprimată în funcționarea legii contiguității și în cele mai simple operații ale legii asemănării) în combinația de idei goale puterea de redistribuire este exercitată în mod constant și este dificil să decidem care dintre

aceste tendințe ale sufletului nostru are un caracter mai original Mai multe se pot spune: reproducerea corectă și nestingherită a reprezentărilor după legea contiguității pare să presupună influența călăuzitoare a voinței interesate de o astfel de reproducere; dimpotrivă, atunci când această influență scade, efectul perturbator al tendinței redistributive se dezvăluie foarte repede Să-mi explic gândul cu câteva exemple Să presupunem că este foarte important pentru noi să ne amintim în toate detaliile vreun eveniment din viața noastră trecută Sub influența eforturilor de reamintire, un șir de evenimente trăite se desfășoară treptat în fața noastră în ordinea exactă în care s-au petrecut, reproducând ceea ce ni s-a întâmplat, uneori cu o acuratețe remarcabilă În fine, printre detaliile înviate iese în evidență împrejurarea care a fost importantă pentru noi și pe care am încercat să o reînvie în conștiința noastră Astfel interesul voinţei noastre este satisfăcut; este posibil, totuși, ca și după ce căutarea noastră de amintiri a fost încununată de succes, imaginea trecutului care a apărut înaintea noastră Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE PREZENTARE MOBILĂ continuă să ne ocupe de la sine, în afară de toate considerentele străine Tensiunea interioară ne-a obosit, nu căutăm nimic cert, pur și simplu ne predăm pasiv contemplării, părea, de mult uitate, acum din nou imagini strălucitoare la suprafață Oricine s-a observat cu atenție va fi de acord că în astfel de cazuri are loc de obicei o schimbare semnificativă în natura ideilor noastre: reținerea și fidelitatea lor strictă față de evenimentele trăite încep să fluctueze, în mod imperceptibil pentru noi înșine netezim și colorăm imaginea care urmează la conștiința noastră și fă-o cu ea mai de bunăvoie cu cât reușea mai mult să se estompeze în părți separate din când în când În seria de imagini care ne ocupă, începem să inserăm verigile lipsă, în locul celor uitate, inventăm ceva ce s-ar putea întâmpla în împrejurările date și care ne restabilește unitatea internă a elementelor disparate ale tabloului Alături de acest proces de reînnoire, se ridică în prim-plan o altă lucrare: în mod imperceptibil pentru noi înșine, trecem la considerente că circumstanțele s-ar fi putut dovedi altfel și măsuram în interior posibilele consecințe ale unor astfel de schimbări: în imaginația noastră jucăm din nou scene pe care le-am experimentat cu mult timp în urmă, dar corectate și completate în funcție de starea noastră de spirit actuală Pe scurt: de la gândirea din timpul războiului la trecut, trecem la visarea trecutului Acest element al visului este extrem de important pentru evaluarea noastră internă a evenimentelor trăite: din el este explicată idealizarea vieții lor anterioare, atât de caracteristică oamenilor și, uneori, ideea evident distorsionată a acesteia Veridicitatea necondiționată în transmiterea a ceea ce s-a trăit este un dar extrem de rar Dar să presupunem că în timpul acestor visuri din trecut suntem într-o stare de oboseală fizică și psihică; cufundarea pasivă, netulburată în amintiri ne liniștește, ne prinde Biblioteca "Runivers" L LOPATIN somnolență și totuși conștiința noastră slăbită rămâne în continuare îndreptată către obiectele care au ocupat-o Apoi, visele despre trecut sunt înlocuite cu vise despre el - mă refer la acea categorie specială de vise care precede începutul somnului plin Mediul din jurul nostru dispare pentru noi; chipuri și locuri de mult familiare prind viață înaintea noastră Figurile care ies în minte nu stau nemișcate, efectuează diverse acțiuni, poartă conversații vii între ele Și nu rămânem spectatori indiferenți ai ceea ce se întâmplă în fața privirii noastre mentale; luăm parte la acțiunile desfășurate, intrăm în lungi conversații cu persoanele înviate înaintea noastră Ce?

Sunt aceste scene care trec înaintea conștiinței noastre interioare doar o simplă copie a evenimentelor trecute? Cu greu se întâmplă des În marea majoritate a cazurilor, după cum experiența fiecărui individ îl va convinge, visele despre trecut sunt și mai îndepărtate de realitatea trăită decât simplele vise despre acesta În visele noastre nesocotite avem de obicei variații incomparabil mai îndrăznețe și mai lipsite de ceremonie asupra temelor trăite decât în jocul conștient al Fanteziei noastre Materialul combinațiilor care apar în conștiința noastră este, desigur, dat din experiența trecută, dar în imaginile care curg înaintea noastră se dovedește a fi modificat și distorsionat de nerecunoscut Și această trăsătură de distorsiune este exprimată în ele cu atât mai puternic, cu cât starea noastră de somnolență se apropie mai mult de somn și cu atât visele noastre pe jumătate adormite capătă caracterul unor vise reale Lucru ciudat! Cum se face că apărătorii psihologiei asociative nu observă de obicei că, dacă legile contiguității și asemănării ar fi singurele motoare ale proceselor interne ale conștiinței noastre, atunci conținutul viselor noastre ar fi destul de diferit de ceea ce este în realitate? La urma urmei, influența călăuzitoare a conștiinței noastre Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE PREZENTARE MOBILĂ ȘI a voinței, conform recunoașterii generale a psihologilor, în cursul viselor noastre scade la minimum și, în majoritatea cazurilor, este complet absent; deci, ar fi de așteptat ca în conținutul conștiinței noastre somnoroase să avem cel mai decisiv exemplu de funcționare nealiată, netulburată a legilor asocierii Reprezentările somnoroase ar fi trebuit să curgă în noi într-o ordine care exprimă puternice conexiuni organice între stările cerebrale corespunzătoare acestor reprezentări - conexiuni stabilite fie prin apariția simultană (legea contiguității), fie prin omogenitatea (legea asemănării) acestor stări Cu alte cuvinte, conștiința noastră adormită ar fi trebuit să fie numeroase fire de amintiri, rupte în diferite moduri în puncte separate prin alte fire similare *), adică ar fi un haos dezordonat și discontinuu de amintiri și nimic mai mult Și astfel, experiența noastră interioară nu justifică deloc acest inevitabil Aici nu menționez influența asupra conținutului viselor noastre a diferitelor impresii care ajung în conștiința noastră chiar în timpul somnului; astfel, percepem vag poziția corpului nostru, avem senzații subiective de scântei strălucitoare de lumină în câmpul întunecat al vederii noastre, auzim zgomote și zgomote în urechi etc Vorbind cu toată exactitatea, conținutul viselor, din punctul de vedere al teoriei asociative, ar fi trebuit să se reducă la o serie de amintiri, cauzate parțial de impresiile experimentate anterior ale vieții noastre de veghe, în parte de impresiile actuale ale conștiinței noastre somnoroase Totuși, o astfel de corectare nu schimbă nimic în sensul general al ipotezei asociative și nu elimină dificultățile acesteia De exemplu, cu presupunerile ei este clar că percepția subiectivă a scânteilor în câmpul nostru vizual (căreia Wundt îi acordă o semnificație atât de largă în apariția viselor noastre) trebuie să fie un element în compoziția viselor noastre somnoroase, dar poate cu greu se explică din ea de ce percepem aceste scântei în aspectul lor real doar în timpul stării de veghe și cu autoobservare atentă; dimpotrivă, la cel mai mic semn de adormire, ele se transformă în chipuri fantastice, urâte, în imagini ale celor mai bizare obiecte, în imagini întregi ale naturii etc asemănări, deși acțiunea lor poate fi cauzată de unele senzații exterioare, precum nu se poate da o explicatie Biblioteca "Runivers" L LOPATIN b concluzie a priori: în visele noastre experimentăm în mod constant combinații de idei noi și în compoziția lor foarte șubrede,

care se repetă foarte rar în aceeași formă și care aproape niciodată nu reproduc evenimentele trecute în succesiunea lor reală Repetarea aceluiași vis de mai multe ori la rând este un fenomen atât de excepțional încât atrage de obicei atenția deosebită a persoanelor care l-au trăit În ceea ce privește reconstituirea literală într-un vis a unor evenimente reale din trecut, marea majoritate a persoanelor care își amintesc bine visele declară cu insistență că nu au experimentat niciodată așa ceva Și chiar și cei dintre ei care visează foarte des noaptea la ceea ce au făcut și au văzut în timpul zilei, de obicei afirmă că evenimentele zilei le apar în vis într-o formă foarte distorsionată și fantastică De fapt, obiectele cele mai familiare nouă se schimbă într-un vis; cu greu, de exemplu, chiar ne vedem propria cameră într-un vis exact așa cum este în realitate Această remarcă se aplică și mai mult ideilor complicate despre orașul în care trăim, despre străzile pe care ne plimbăm adesea, despre casele pe care le cunoaștem Toată lumea știe cât de bogate sunt visele noastre în inconsecvențe topografice Pe de altă parte, de foarte multe ori visăm locuri întregi, orașe și case care ni se par destul de familiare, deși în experiența reală nu le-am observat niciodată La fel, oamenii la care visăm, deși îi cunoaștem foarte bine, în vise sunt departe de ceea ce sunt în viața reală Imaginile ființelor vii care apar într-un vis se disting în general prin integritatea lor interioară și claritatea manifestărilor lor Această proprietate poate fi numită tipicitatea viselor somnoroase Viața într-un vis este simplificată: noi înșine devenim naivi, impresionabili și mult mai sinceri în acțiunile noastre, aceeași schimbare are loc și cu Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII MOBILE DE REPREZENTANȚI B acțiunile imaginare ale altor oameni pe care le întâlnim în visele noastre Caracterul fețelor care ne sunt familiare rămâne în urma lor în visele noastre adormite, dar este exprimat mai direct și mai plastic Strâns legată de aceasta este unilateralitatea creaturilor sufletului care visează: complexitatea impulsurilor și proprietăților inerente caracterelor umane dispare în visele noastre - orice trăsătură a unei personalități cunoscute de noi, uneori aproape imperceptibilă în viața de veghe, suprimă toti ceilalti Din aceasta se întâmplă că adesea o persoană care ne este bine cunoscută pentru că este bună poate părea rea și respingătoare într-un vis Acest lucru nu înseamnă că Fantezia noastră inexplicabilă a atribuit imaginii unei fețe cunoscute nouă atribute complet inexistente, dar ceea ce este cu adevărat nesimțitor în acest chip, datorită influenței sale, a crescut la proporții enorme și a absorbit toate celelalte calități ale sale O unilateralitate similară și, ca să spunem așa, o simplitate a imaginii se observă în visele noastre despre oameni și ființe pe care nu le-am văzut niciodată în realitate Din unilateralitatea ideilor noastre somnoroase urmează colorarea exagerării și caricaturii care le marchează: în visele noastre totul este exagerat, ca în melodrama proastă Voi fi înțeles greșit dacă vor crede că neg cu desăvârșire influența legilor contiguității și asemănării asupra viselor noastre Dimpotrivă, această influență este indubitabilă, atât în originea, cât și în conținutul viselor noastre somnoroase De exemplu, când noi, după ce am întâlnit o cunoștință în timpul zilei, apoi noaptea visăm la o altă persoană, cu care am întâlnit adesea această cunoștință înainte, atunci acțiunea de contiguitate a afectat fără îndoială originea unui astfel de vis Când vedem într-un vis evenimentele trăite în timpul zilei, avem un exemplu de influență a asemănării Funcționarea legii contiguității se exprimă în acele elemente ale viselor care transmit cu fidelitate impresiile reale ale conștiinței de veghe; dimpotrivă, în

influența legii asemănării, se pare Biblioteca "Runivers" L LOPATIN trebuie să stabilim principala sursă a incoerenței și a tulburării haotice a viselor noastre: ideile care au apărut în conștiința somnoroasă, destul de des, lasă loc altora care au o oarecare asemănare cu ele, iar o slăbire bruscă a memoriei nu ne permite să sesizeze inconsecvențele unor astfel de înlocuiri Așa că îmi amintesc că odată m-am văzut într-un vis mergând undeva: mai întâi am mers într-un taxi, apoi imediat după aceea am mers într-o sanie, iar într-un alt moment eram deja într-o barcă pe un râu și această schimbare rapidă a metodele de mișcare nu m-au surprins deloc Cu toate acestea, este destul de evident că visele noastre somnorose încă nu pot fi privite ca un simplu produs al legilor contiguității și asemănării Din adiacență este posibil să explicăm ceea ce în visele noastre este adevărat cu realitatea, dar este imposibil să deducem distorsiunea realității inerentă acestora; изъ дѣйствія закона сходства вытекаетъ безпорядочность сновидѣній, но онъ рѣьнителѱьнитель ать тѣ безчисленныя новыя комбинацıи образовъ, событій и выслушиваемыхъ нами нами разовъ и при этомъ внутренно цѣлостныя, которыя составляютъ самую коренную принадлежностнадлежностныя нагость составляютъ *) Se pare că o excepție importantă de la concluziile trase până acum sunt anumite fenomene ale somnului somatic *) Nu ar fi o obiecție serioasă la aceste concluzii să subliniem posibilitatea ca legile contiguității și asemănării, atunci când apar visele noastre, să nu se combine între ele reprezentările noastre conștiente, așa cum au fost extrase de noi din experiență, ci elementele lor inconștiente cele mai simple În primul rând, un asemenea rol al legilor asocierii ar fi contrar formulelor lor directe și sensului general acceptat; în al doilea rând, este complet de neînțeles de ce legea contiguității, combinând cele mai simple elemente ale percepțiilor noastre, le-ar putea aduce nu în combinațiile în care au fost date în experiență, ci în unele noi și fantastice și, în orice caz, este de neînțeles de ce astfel de combinații noi, care își datorează originea doar legilor contiguității și asemănării, ar putea fi formate în imagini coerente, întregi, uneori foarte semnificative Este suficient să ne amintim acele vise nesfârșit de lungi, variate și profund consistente pe care vechii consumatori de opiu și experiență cu hașiș Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII MOBILE DE REPREZENTANȚI nambtsmic Putem face subiectul hipnotizat, oferindu-i o sugestie adecvată, nu numai să-și amintească un eveniment trecut cu toate detaliile sale destul de reale, ci și să-l retrăiască din nou cu aproape toată forța impresiilor inițiale În acest Fapt se poate vedea, pe bună dreptate, una dintre cele mai izbitoare manifestări ale funcționării legii contiguității Pe de altă parte, persoanele care suferă de somnambulism natural pot merge cu ochii închiși printr-o serie întreagă de încăperi, evitând cu grijă toate obstacolele și, în același timp, lovind neputincios de obiecte, a căror prezență în cutare sau cutare cameră nu au făcut-o stiu inainte Cu toate acestea, aceste excepții nu fac decât să confirme generalizarea pe care am făcut-o mai sus: reproducerea liberă și nealiată a reprezentărilor prin contiguitate presupune o influență controlatoare a voinței interesate de această reproducere Într-adevăr, într-un vis somnambulic obișnuit, conținutul viselor este la fel de fantastic ca într-un vis normal; este nevoie de o sugestie specială, direcționând într-un anumit fel voința persoanei adormite, astfel încât visele sale să capete caracterul unor amintiri exacte În mod similar, în actele de mers spontan, avem un exemplu neîndoielnic de autohipnoză somnambulică Ca să nu mai vorbim despre faptul că în acest din urmă caz explicația, poate, nu ar trebui

să se limiteze la presupunerea unei amintiri extrem de distincte: este foarte probabil ca hiperestezia care se dezvoltă la ei în raport cu impresiile pe care le așteaptă să fie foarte de natură să ajute încrederea în mişcările somnambulilor Remarcile pe care le-am făcut despre vise pot fi extinse la alte tipuri de combinații inconștiente între idei, în fenomenele de delir morbid, iluzii, halucinații etc De exemplu, în domeniul halucinațiilor, o reproducere complet fidelă, fotografică, a impresiile interioare este un fapt foarte rar; dimpotrivă, chiar Biblioteca "Runivers" L LOPATIN imaginile obiectelor și persoanelor care ne sunt familiare, îmbrăcate într-o formă halucinantă, capătă de obicei o culoare clar Fantastică, iar acest element de Fantasticitate se dovedește a fi destul de dominant atunci când lucrurile și ființele sunt prezentate celui care suferă de halucinații, au nemaivăzute până acum (de exemplu, mici draci, cu mișcările lor tachinate și înspăimântătoare, în delirul bețivilor ruși) Cu atât mai puțin se pot fundamenta din operarea directă a legilor contiguității și asemănării procesele inconștiente ale minții și ale Fanteziei, care constituie un moment atât de important în toată activitatea intelectuală și artistică Marea sa participare la primele idei artistice și la descoperirile științifice a fost de mult remarcată de psihologi Nu mai puțin semnificativă este influența combinațiilor inconștiente dintre idei în actele de îndeplinire a unei sarcini mentale sau artistice odată stabilite: oratoria și capacitatea de improvizație poetică sunt cele mai izbitoare exemple de acțiuni mentale care apar instantaneu și inconștient și, în același timp, subtil și adaptate complet la obiectivele lor În fine, în cercetarea psihologică, procesele gândirii capătă tot mai mult interes, inconștiente în toate legăturile lor, exprimând munca complet automată a sufletului Sfera de manifestare a acestor procese se dovedește a fi foarte diversă și, poate, tocmai în ele se află cheia înțelegerii celor mai misterioase fenomene ale vieții mentale Astfel de procese conduc adesea la rezultate profund inteligente și semnificative, deși scapă complet de controlul conștient Permiteți-mi să vă amintesc de cazul povestit de Carpenter împreună cu cunoscutul său, care a rezolvat instantaneu probleme de matematică derutante Deciziile s-au dovedit a fi corecte și, totuși, căile care au condus la ele erau atât de departe de conștiință, încât această cunoștință a experimentat un sentiment de groază mistică când rezultatul final i-a apărut pe neașteptate în mintea lui Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII MOBILE DE REPREZENTANȚI Considerațiile de mai sus ne împuternicesc să ajungem la următoarea concluzie: legile general acceptate ale asocierii de idei nu explică în niciun caz totul în viața noastră mentală Fără îndoială, există o dorință în suflet de a forma combinații puternice între stările pe care le-a experimentat; dar există în ea și o străduință opusă, echivalentă cu prima, cu ruperea legăturilor stabilite anterior, cu redistribuirea ideilor Pe lângă asociațiile stabile și imobile, în ea se fac în mod constant asociații mobile Dacă, pe de o parte, spiritul nostru poate fi comparat cu o oglindă sau cu un aparat fotografic, atunci, pe de altă parte, trebuie asemănat cu un caleidoscop Totuși, această comparație, ca orice comparație, nu este suficientă: permutarea ideilor care are loc constant în noi nu este rodul unui accident mecanic, de inspirație externă; îi este greu să urmeze o anumită lege, dar este destul de ușor să-i înțelegi principiul călăuzitor Acest principiu poate fi caracterizat ca teleologic În toate, chiar și în cele mai vagi manifestări ale creativității redistribuitoare a sufletului, se reflectă ideea care ghidează această creativitate Designul

neresponsabil este întruchipat în activitatea automată a minții și a fanteziei; grosolan și urât, dar totuși un fel de design inconștient se reflectă în conținutul viselor noastre și în delirul pacientului și în halucinațiile capricioase ale nebunului Astfel, în vise (în special în cele conectate), există întotdeauna o oarecare unitate în tonul lor general, în ciuda diversității particularităților lor Visele sunt vesele și triste, liniștite și neliniştite Un anumit sentiment comun impune o colorare proprie asupra întregului conținut al viselor noastre și le face să fie o expresie a stării noastre unice, o singură evaluare internă a evenimentelor imaginare Visele dureroase sunt cea mai bună dovadă în acest sens: lucrurile cele mai indiferente capătă în ele o colorare febrilă deosebită și sunt îmbrăcate în detalii ciudate, înspăimântătoare; în Întrebări de filosofie, KP X Biblioteca "Runivers" L LOPATIN pe acelasi ton se modifica si impresiile exterioare care reusesc sa ajunga la constiinta În acest sens, se poate spune că în visele noastre totul este oportun în raport cu sentimentul care îi ghidează și evaluarea imediată În același mod, orice altă activitate automată de redistribuire este dictată de ideile ascunse ale sufletului nostru, care la rândul lor corespund impulsurilor noastre cele mai intime la momentul dat II Până acum am considerat doar acele Fapte ale redistribuirii ideilor care apar inconștient și care, prin urmare, apar conștiinței noastre ca ceva dat, la care se raportează pasiv Dar, mi se pare, o importanță incomparabil mai mare revine facultății noastre redistributive în activitatea conștientă a minții Să luăm următorul exemplu: să presupunem că mergem într-un loc unde nu am mai fost de mult, dar pe care îl cunoșteam bine Să presupunem, totuși, că suntem extrem de preocupați de gândul la ceea ce ne vom întâlni acolo Ce ar trebui să se întâmple în noi? Încercăm să ne imaginăm impresiile viitoare și să le imaginăm involuntar prin analogie cu ceea ce am experimentat în acest loc înainte Cu toate acestea, vocea interioară a îndoielii ne oprește: nimic în lume nu se repetă și nu suntem unde mergem de foarte mult timp și, prin urmare, avem dreptul să ne așteptăm la schimbări foarte importante În ce pot consta? Nu avem date pentru a răspunde la această întrebare și, totuși, nu ne putem împiedica Fantezia să încerce să dezlege necunoscutul În imaginația noastră ne imaginăm posibile schimbări în mediul familiar, în oamenii pe care îi întâlnim, în propria noastră dispoziție subiectivă Drept urmare, putem obține o combinație foarte luminoasă de imagini Cu toate acestea, evaluarea lor critică nu este tăcută în noi: desigur, este posibil să ne întâlnim Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII MOBILE DE REPREZENTANȚI totul acolo este așa cum ne-am imaginat, dar este totuși mult mai probabil să ne așteaptă ceva complet diferit; la urma urmei, combinația pe care am compus-o, oricât de clară ar fi, este totuși arbitrară și întâmplătoare în conținutul ei Și astfel, ne distrugem propria creație - fie apelăm la o gamă complet diferită de posibilități, fie începem în părți separate să schimbăm și să corectăm imaginea generală pe care am desenat-o, înlocuind imagini noi în locul celor anterioare Cu toate acestea, fiecare combinație ulterioară evocă același reproș ca și prima: nu avem niciun motiv să credem că ne-am apropiat de adevăr cu ea decât cu oricare alta Și o tăiem din nou mental, fie în totalitate, fie în detalii separate, și continuăm la nesfârșit aceeași lucrare; ne plonjăm în inepuizabil: fie, fie Și așa va continua până când renunțăm la presupunerile noastre despre impresiile viitoare și începem să ne gândim la lucruri complet diferite Ce se întâmplă cu combinațiile ideilor noastre în cazul descris? Rânduri întregi de noi asociații au trecut prin minte, imediat distruse imediat - cele mai complexe șiruri

de imagini au apărut în fața ochiului minții noastre pentru a dispărea imediat Așadar, cu drepturi depline putem spune că aici avem de-a face cu asociații șocante, mobile Dar, în același timp, este ușor de remarcat trăsătura fundamentală care deosebește aceste asocieri de combinațiile mobile dintre ideile considerate până acum Ele apar, se schimbă și se prăbușesc nu mai departe de controlul volițional, ci sub influența lui directă; ele exprimă gândirea noastră activă și, prin urmare, precaritatea și mobilitatea lor nu sunt doar recunoscute direct de noi, ci și cauzate de noi Astfel de asociații, a căror mobilitate depinde de propria activitate a conștiinței noastre, aș sugera, spre deosebire de alte tipuri de asociații mobile, să numim fluid sau alb- * Biblioteca "Runivers" L LOPATIN asociatiile noastre Trebuie să ne oprim cu atenție asupra acestei categorii de asociații: în convingerea mea profundă, rolul lor în viața spirituală este enorm În primul rând, trebuie remarcat faptul că, dacă nu am avea o capacitate constantă activă de a introduce un caracter fluid în combinațiile ideilor noastre, atunci ideea noastră despre orice viitor ar fi destul de diferită de ceea ce este Să presupunem că legile contiguității și asemănării sunt singurele motoare ale tuturor acțiunilor noastre mentale - atunci doar șirurile de amintiri evocate la momentul dat în conformitate cu aceste legi ne-ar putea servi pentru a descrie viitorul, deoarece, după cum știm, legile contiguitatii si asemanarii nu pot oferi nimic altceva nu intr-o stare Dar aceasta înseamnă că conținutul concepției noastre despre viitor într-un astfel de caz nu ar diferi în niciun fel de conținutul concepției noastre despre trecut: gândindu-ne la viitor, am proiecta înainte exact aceleași legi de asociere) că , gândindu-ne la trecut, ne-am proiectat înapoi Strict vorbind, chiar și atunci cu greu ar fi posibil să indicăm vreo trăsătură distinctivă între aceste înapoi și înainte; viitorul pentru noi s-ar fuziona pur și simplu cu trecutul Conform celor mai probabile presupuneri ale analizei abstracte, conștiința, complet aservită de legile asocierii, ar sta în afara oricăror diferențe de timp Pe de altă parte, dacă pentru imaginea viitorului am fost serviți, deși asociații mobile, dar apărute inconștient (ca în vis sau în delir), la care conștiința noastră se raportează pasiv, neputând aprecia puterea sau precaritatea lor, atunci am trăi în iluzii eterne ale aceleiași cunoașteri depline a evenimentelor viitoare ca și a celor trecute De fapt, nu există nici una, nici alta Ne imaginăm în mod constant viitorul, dar cu o conștientizare profundă a posibilității nenumăratelor alte combinații între idei în locul celor pe care le-am invocat Dacă Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE PREZENTARE MOBILĂ întrebarea viitorului ne preocupă mai ales, ca în exemplul dat mai devreme, ne predăm complet jocului interior al acestor combinații; chiar dacă nu invocăm acest joc, îi știm posibilitatea și relevanța atunci când întrebarea este despre necunoscut și presupunere Între timp, care este însăși ideea de a fi posibil? Dacă luăm conținutul obiectiv al ideilor noastre, posibilul și realul nu diferă unul de celălalt prin niciun semn vizual Fie că ne imaginăm o rublă posibilă sau reală, în Fantezia noastră le atribuim aceleași calități (Formă, culoare, mărime etc); cel puțin nu avem niciun motiv să facem schimbări materiale în ideile noastre în niciunul dintre cazuri Totuși, ceea ce nu este mai puțin posibil și ceea ce este real în ochii noștri este departe de a fi același lucru Care este diferența dintre ele? Evident, este înrădăcinată în judecata noastră interioară asupra materialului prezentat - în relație cu acesta, conștiința noastră Privim reprezentarea realului ca pe ceva dat nouă, care nu poate fi

eliminat și care, prin urmare, nu ar trebui eliminat mental dacă nu vrem să reprezentăm fals Este destul de diferit cu ideile noastre despre lucruri posibile: suntem întotdeauna gata să le scoatem din minte și să le înlocuim cu alte combinații și suntem imediat conștienți de această disponibilitate De fapt, această pregătire este elementul inițial care ne dă un sentiment de putere asupra presupunerilor noastre Dar să ne gândim doar la ce rol important joacă distincția posibilităților în fenomenele vieții psihice Să luăm, de exemplu, tărâmul simțurilor noastre La urma urmei, dacă fiecare idee nouă din mintea noastră ar apărea din asocieri involuntare de idei și ar fi umplut-o ca ceva impus ei, inamovibil și complet obligatoriu pentru ea, atunci ideea unui posibil pericol viitor nu ar provoca teamă, ci suferință directă , de parcă ar fi venit deja nenorocirea ; în loc de speranță, vom face Biblioteca "Runivers" L LOPATIN ar împărtăși bucuria de a primi; așteptarea ar fi egală pentru noi cu convingerea în venirea Faptului N-am avea nici una dintre acele stări sufletești șovăitoare, nedefinite, care sunt toate condiționate de prezența în mintea noastră a combinațiilor fluide între reprezentări, în conștiința echivalenței lor aproximative sau complete Ce este, de exemplu, o stare dureroasă de luptă între frică și speranță, dacă nu recunoașterea posibilității egale a unor două fenomene diametral opuse din punctul de vedere al intereselor noastre? Pe de altă parte, revenind din nou la c(r)e-p mental, numai datorită existenței în noi a ceea ce am numit asociații fluide sau foste, ne este posibil să gândim în general la obiecte concrete Nominaliştii de toate nuanţele au predicat încă din cele mai vechi timpuri că conţinutul gândirii noastre sunt întotdeauna idei particulare, că judecăţile generale există numai în cuvinte, dar că în mintea noastră, în conformitate cu Formulele generale, un anumit individ, în toate detaliile, apar în mod constant anumite imagini obiecte imaginabile Mi se pare că acest adevăr nu poate fi acceptat decât cu mari limitări Cu toate acestea, există o întreagă clasă de judecăți cărora li se aplică fără nicio exagerare De exemplu, când afirmăm ceva despre proprietățile oricărui triunghi, ne imaginăm cu adevărat vreun triunghi, mai multe două sau trei, cu o dimensiune, culoare, raport de aspect complet definite etc Ce înseamnă că noi, făcând acest lucru, un o anumită judecată universală a fost totuşi păstrată '^ Din nou şi aici cu greu ne putem lipsi de referirea la conştiinţa multor posibilităţi care este activă în noi Știm că judecata se referă nu numai la triunghiul care ni s-a prezentat, ci și la un număr infinit de altele și că le putem pune pe fiecare în locul celui pe care ni-l imaginăm Și de fapt facem în mod repetat o astfel de înlocuire dacă generalitatea teoremei intră în evidență Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE REPREZENTARE MOBILĂ ne îndoim Ideea este că gândul nostru nu este absorbit de acest singur triunghi pe care ni l-am imaginat; dimpotrivă, suntem profund conștienți de caracterul întâmplător și arbitrar al definițiilor sale particulare și le înlocuim în interior cu altele în fiecare minut Și mai instructivă este semnificația proceselor de asociere fluidă în gândirea noastră asupra acelor idei care, prin însuși sensul lor, sunt nereprezentabile, adică nu pot fi exprimate într-o imagine care să le corespundă cu adevărat Aceasta este, de exemplu, ideea de infinit Evident, este imposibil să ne imaginăm ceva ca fiind infinit; capacitatea noastră de a imagina este limitată la limite foarte înguste Și totuși, înțelegem infinitul nu mai puțin și atât de clar încât putem argumenta foarte pasional despre aplicabilitatea acestui concept în aceste cazuri sau în alte cazuri Întrebări despre: este lumea fără sfârșit sau nu? Este etern sau

a avut un început în timp? sufletul este nemuritor? sunt, fără îndoială, printre cele mai arzătoare din istoria gândirii umane Însăși conceptele despre totul și nicăieri, sau peste tot și nicăieri, atât de des folosite de noi, ar fi imposibile dacă nu ar exista în noi o idee pozitivă a nelimitatului în timp și spațiu Cum ne gândim la astfel de concepte când tot ceea ce suntem capabili să ne imaginăm contrazice direct conținutul lor? De obicei, această nedumerire este rezolvată simplu, dar cu greu satisfăcător Ei argumentează după cum urmează: gândim prin simboluri pe care nu le putem exprima într-un mod adecvat De exemplu, nu ne putem imagina lumea ca un întreg, așa cum este ea, așa că creăm în Fantezia noastră miniatura ei, în esență, foarte puțină asemănare cu ea, sau chiar un semn complet convențional, și atunci lumea devine imaginabilă pentru noi Cu toate acestea, inconsistența completă a unei astfel de explicații a fost subliniată de mai multe ori: la urma urmei, un simbol este doar un simbol atâta timp cât îl înțelegem, adică suntem conștienți de relația lui cu ceea ce ar trebui să desemneze Cu alte cuvinte, pentru a gândi în simboluri, trebuie mai întâi Biblioteca "Runivers" L LOPATIN este important, pe lângă simboluri, să aveți o idee despre ceea ce exprimă acestea *) Acest lucru ar trebui să se aplice cu atât mai mult ideilor, în raport cu care fiecare simbol vizual, tocmai prin vizibilitatea și completitatea sa, este negația lor directă, cum ar fi ideea de infinit Ce se întâmplă în sfera ideilor noastre când ne gândim la ceva (să spunem spațiu) ca fiind infinit? Caracterul fluid al a ceea ce se petrece în noi în acest caz a fost remarcat de multă vreme de psihologi Deja Locke a numit ideea de infinit "fluid (fugitiv) în toate privințele" De fapt, ne apropiem de asimilarea ei doar prin adăugarea neîncetată de noi mărimi la mărimile asumate și fiecare nouă limită pe care gândul nostru o pune pentru ceea ce noi reprezentat prin astfel de adăugiri, este imediat eliminat de acesta, de îndată ce a fost atins, iar adăugirile continuă Prin urmare, Locke a avut toate motivele în analiza sa subtilă și profundă să caracterizeze infinitul ca pe o idee "care crește fără sfârșit" Totuși, în același timp, trebuie să acordăm atenție unui punct foarte important: la urma urmei, printr-o astfel de respingere constantă a oricărei limite stabilite, obținem o valoare variabilă, dar deloc infinită Dacă întregul sens al conceptului nostru de infinit ar fi epuizat de acele șiruri de idei care ne trec prin cap atunci când ne gândim la el, atunci nu ar exista nicio diferență între ideea de infinit și ideea unei mărimi în continuă creștere; Între timp, o astfel de diferență există fără îndoială: infinitul este limita ideală neatinsă a unei mărimi finite în creștere Care este diferența psihologică dintre aceste două idei? Ca și în cazul distingerii posibilului de real, aceasta nu stă în conținutul material al ideilor, ci în relația subiectivă *) A se vedea partea mea "Eventual, sarcinile filozofiei" a II-a Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE PREZENTARE MOBILĂ sheniya lui a conștiinței noastre Gândind infinitul, nu numai că am tăiat și eliminat toate limitele date în reprezentare anterior, dar știm că vom renunța la toate celelalte și chiar vom încerca să o facem Din acest punct de vedere, conținutul real, sau cel puțin Factorul principal în conținutul conceptului nostru de infinit, este însăși decizia noastră de a ne ridica deasupra oricărei granițe în general, deoarece va fi dat în imaginația noastră Așa cum atunci când ne gândim la un adevăr universal, renunțăm la tot ceea ce este particular, care constă în reprezentare, ca accidentală pentru gândirea noastră, permițând înlocuirea cu alte posibilități, așa esența înțelegerii noastre a infinitului constă în respingerea neschimbătoare și

predeterminată a oricărui imaginar limite Cu alte cuvinte, ideea de infinit este înrădăcinată în actul volițional al conștiinței sau, poate, chiar și întregul constă în acest act, în măsura în care este conștient Aparent, asta a vrut să spună Locke când a spus că "toată lumea primește ideea de spațiu infinit din capacitatea de a-și extinde ideea de spațiu fără sfârșit prin noi adăugiri, deoarece această abilitate rămâne mereu neschimbată" Cu această ocazie, în general, se poate pune întrebarea: partea cea mai importantă a însuși conținutului ideilor care sunt ireprezentabile (adică inexprimabile în orice imagine concretă adecvată) nu ar trebui pusă în acele acte volitive care determină înțelegerea lor? Între timp, momentul nereprezentabilității, sau ceea ce poate fi numit elementul suprasensibil al operațiilor noastre mentale, este prezent în toate ideile minții noastre și în toate judecățile noastre, așa cum am încercat să arăt în altă parte*) Și cu cât o idee este mai generală și mai abstractă, sau cu cât este mai complexă, cu atât acest element se arată mai mult în ea Înțelegând sub voință forța activă a spiritului în general, *) Etajul cur Phil partea a II-a, p Biblioteca "Runivers" L LOPATIN trebuie să admitem că orice distragere a atenției este un act de voință, înrădăcinat în activitatea atenției Pe de altă parte, orice idee complexă presupune un act intern de sinteză, legând conținutul divers într-un singur tot Să luăm cel mai simplu exemplu: vedem culoarea și forma unui măr, îi atingem fermitatea, îi simțim mirosul, îi simțim gustul și combinăm toate acestea în conceptul de măr, ca un singur lucru, căruia îi aparțin atât culoarea, cât și duritatea, și mirosul și gustul, ca proprietăți Ce s-a întâmplat aici, în mediul nostru psihic? La urma urmei, culoarea nu este un miros, iar gustul nu este o duritate; și totuși, nu mai puțin, părea că le-am contopit și le-am identificat unul cu celălalt, recunoscându-ne ca manifestări ale unuia și aceluiași lucru Și ce este acest singur lucru care are aceste proprietăți și prin ce material mental îl asimilăm cu gândul nostru, când îl deosebim, ca obiect, de senzațiile provocate de el, ca calități ale sale? Evident, aici nu se poate vorbi de vreo imagine vizuală, tangibilă Obiectul, în diferența sa față de toate proprietățile sale, doar gândim, dar aproape nimeni nu va pretinde serios să-l imagineze viu Dar care este actul de a gândi când recunoaștem un măr ca un singur lucru? Constă, în primul rând, în acţiunea de conectare, sinteza diverselor senzaţii; dar nu considerăm această acțiune ca o expresie a arbitrarului nostru subiectiv, o recunoaștem ca fiind corespunzătoare conținutului cognoscibil, vedem în ea o imagine a conexiunii obiective a ceea ce simțim - și din punct de vedere psihologic, este puțin probabil să se întâmple ceva în mintea noastră în acest caz mai mult Deci, ce facem când opunem un obiect proprietăților sintetizate în el? Ne opunem actului nostru volitiv unificator, care ne înfățișează legătura interioară a senzațiilor, cu acele senzații pe care le unisem anterior prin chiar acest act Cu alte cuvinte, materialul psihic pentru înțelegerea substanței, în contrast cu atributele ei, este furnizat de propria noastră voință Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE PREZENTARE MOBILĂ Acest punct de vedere a fost apărat de celebrul psiholog francez de la începutul secolului actual, Maine de Biran, care a apreciat mai profund decât toți ceilalți influența multilaterală a voinței asupra vieții noastre mentale El argumentează așa; prin analiza contemplației senzuale nu putem obține decât elemente care sunt și senzuale, accesibile imaginației și senzației; dimpotrivă, acolo unde nu există nimic de văzut, atinge, simțit, tărâmul percepției senzoriale se termină complet Dar avem câteva concepte, complet abstracte, în care

este imposibil să se indice un singur semn sensibil, vizual: astfel sunt conceptele de esență, cauză, forță, ființă pură, unitate, identitate De unde vin aceste concepte? Conform învățăturilor lui Maine de Biran, sursa lor se află în activitatea direct percepută a l Voința noastră, elul nostru, cauza activă a actelor noastre externe și interne - toate acestea sunt doar nume diferite pentru un singur centru care trăiește și se recunoaște în noi Și numai prin deturnarea proprietăților de bază ale l-ului nostru și a activității sale volitive, obținem cele mai înalte concepte ale minții noastre, complet libere de orice amestec senzual Al nostru este cel mai sigur lucru pe care îl știm - nu există un adevăr mai incontestabil că existăm; și nu mai puțin, el-ul nostru, în unitatea sa și identitatea neschimbătoare cu sine însuși, este de neatins nici pentru senzație, nici pentru imaginație De aceea sunt posibile pentru noi concepte cu un conținut suprasensibil Rolul acestor concepte în cunoașterea noastră este enorm: le ducem dincolo de limitele lumii noastre subiective și le extindem la întreaga realitate; ele se transformă pentru noi în categorii universale, în afara cărora nu numai că nu putem recunoaște nimic ca real, dar pur și simplu suntem incapabili să gândim nimic Acolo unde nu există ființe, forțe, cauzalitate, unitate, nu există nimic pentru noi *) De fapt, ar merita să luați în considerare cu atenție câte elemente pur volitive sunt diverse *) Pentru o explicație mai detaliată, consultați "Deci cur Phil " Partea a II-a, p etc Biblioteca "Runivers" L LOPATIN se împletește nu numai în înțelegerea acelor idei asupra cărora se oprește Maine de Biran, ci și în conceptele noastre despre posibil, real, necesar, în distincția noastră dintre afirmare și negație, în concepțiile noastre despre relațiile universale dintre lucruri , etc Cu toate acestea, este Factorul volitiv al sensului logic al bolilor abstracte care este de obicei complet ignorat de psihologi Nu de aceea explicațiile psihologice actuale ale originii generalizărilor noastre superioare sunt atât de inconsecvente și vagi? Cu toate acestea, acum nu voi insista asupra acestui punct: ea în sine necesită o discuție detaliată și cuprinzătoare Pentru noi, concluzia generală care decurge inevitabil din concluziile anterioare este importantă: într-o mare varietate de procese mentale nu suntem mulțumiți direct de conținutul dat al ideilor noastre, dar ne ridicăm deasupra lui și provocăm transformări nesfârșite în combinațiile sale elemente, cu care, însă, niciuna dintre cele rezultate prin noi combinații nu constituie o imagine adecvată a ceea ce căutăm Se poate spune că, în astfel de cazuri, fiecare grup particular de reprezentări este într-adevăr doar un simbol al ceea ce dorim să abordăm mental, echivalent cu alte simboluri, și suntem conștienți de acest lucru: fluiditatea asocierilor, în sensul pe care îl folosesc eu acest termen, este tocmai rezultatul conștiinței multe șanse egale în raport cu conținutul dorit al minții Permiteți-mi să vă reamintesc că în urmă cu doi ani, în Societatea noastră, N I Shishkin, în curiosul și originalul său eseu despre psihologia matematică *), a dovedit că, în funcție atât de modificările fizice din corpul nostru din stările noastre mentale, cât și de stările mentale dintre ei înșiși, trebuie să ne asumăm momentul "Despre determinism în legătură cu psihologia matematică" (V Phil și Psych , Cartea) Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE REPREZENTARE MOBILĂ V arbitrar sau între limite Argumentarea lui a fost foarte simplă: stările noastre mentale, așa cum ne convinge cu siguranță experiența interioară de acest lucru, în comparație cu continuitatea proceselor naturii fizice, în sens matematic, sunt cantități discontinue; între timp, funcțiile cantităților discontinue

sunt arbitrare, (adică fiecare dintre valorile lor corespunde, între limitele cunoscute, unei întregi serii de valori ale mărimilor care depind de ele, continue, sau deși și discontinue , dar cu alte perioade de schimbare) Să traducem acest lucru în limbajul psihologiei: atunci când o reprezentare evocă alta în mintea noastră, nu putem prevedea întotdeauna cu acuratețe conținutul acestor alte reprezentări; de foarte multe ori reproducerea lor, în funcție de reprezentarea dată, poate avea loc într-unul din multele moduri satisfăcând în mod egal condițiile existente Deci, atunci când spunem numele general al unui obiect, acest lucru nu predetermina deloc ce imagine anume a acestui obiect va fi prezentată Fanteziilor ascultătorului nostru Matematic vorbind, în toate cazurile analizate recent am avut o astfel de interobiectivitate în relațiile reciproce dintre idei Nu există niciun motiv în conceptul de triunghi să ne imaginăm exact acel triunghi, ca formă și dimensiune, care s-a prezentat mai întâi minții noastre, și nu altul; în conceptul viitorului necunoscut nouă, nu există nici un stimulent pentru a prefera unele evenimente posibile în el altora etc Și suntem conștienți de o astfel de limită în relațiile de idei, iar acest lucru provoacă jocul liber al spiritului nostru cu limitările concrete și detaliile a ceea ce reprezentăm Aceasta este libertatea gândirii, ca proprietatea sa inevitabilă și de bază Și ar trebui să fie exprimată și în acțiunile noastre în lumea exterioară: la urma urmei, activitatea noastră practică este realizarea a ceea ce gândim Cântărind în mod conștient oportunitatea Biblioteca "Runivers" treizeci L LOPATIN Legi și mijloace, nu ne supunem ghearei inexplicabile a asociațiilor, ci măsurăm liber diferite posibilități, așa cum facem cu orice reflecție asupra viitorului Dacă avem motive să preferăm o posibilitate față de altele, având în vedere comoditatea pe care o reprezintă și este remarcabilă pentru noi, o întruchipăm, desigur, în acțiunea noastră Dacă nu avem o astfel de bază, pur și simplu realizăm una dintre posibilitățile construite de mintea noastră În acest din urmă caz, o străduință vie pentru a ne duce la îndeplinire planul este un motiv destul de suficient pentru a nu rămâne inactiv chiar și atunci când diferitele metode de implementare a acestuia sunt echivalente cu noi Liberul arbitru în sensul strict al cuvântului este o consecință necesară a proprietăților fundamentale ale naturii noastre: este rodul natural al libertății interioare a minții *) La ce concluzii finale putem ajunge pe baza a tot ceea ce s-a spus? Muncitor creativ *) Se poate obiecta că existenţa unor procese de asociere fluidă sau trecătoare în mintea noastră nu elimină deloc determinismul strict al actelor noastre mentale O anumită reprezentare A, care apare mai întâi în procesul de asociere fluidă (să presupunem, când ne gândim la cazuri particulare ale unui anumit concept general), intră în conștiința noastră nu întâmplător și nu fără motiv, ceva a fost pregătit prin apariția în gândirea noastră a acesteia, și nu a unei alte reprezentări În același mod, apariția reprezentării B care o urmează trebuie să fie determinată în mod necesar de condițiile psihice rezultate din existența în noi a reprezentării A și de împrejurările vieții noastre interioare care o însoțesc Considerații similare trebuie repetate pentru reprezentările C, ?, E, G, care ne trec prin minte după prezentarea lui B La un astfel de raționament se poate răspunde că soluția întrebării în acest caz depinde în întregime de dacă recunoaștem participarea voinței în cursul reprezentărilor noastre sau o respingem? Dacă negăm orice influență a voinței (fie că este implicită sau explicită) asupra mișcării ideilor noastre, atunci, desigur, ne rămâne doar să ne asumăm o legătură involuntară între ele,

adeziunea lor puternică între ele, care le face să urmeze unul pe altul într-o ordine definită, iar pentru o astfel de coeziune este cu greu posibil să se indice alte principii călăuzitoare decât contiguitatea și asemănarea Totuși, tocmai atunci nu vom obține asociații fluide sau trecătoare, ci doar asociații puternice și stabile, adică nu vom explica deloc ceea ce ne-am angajat să explicăm Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII MOBILE DE REPREZENTANȚI puterea de transformare și redistribuire a ideilor se exprimă în toate etapele existenței spirituale, deși în Forme foarte diverse; cu greu este posibil să se indice o etapă atât de scăzută de demență sau tulburare psihică în care tendința de a redistribui ideile ar fi complet absentă și legile asemănării și contiguității aveau dominație exclusivă Pe de altă parte, asociațiile mobile, datorită existenței lor După cum am văzut, trăsătura esențială a proceselor de asociere fluidă constă în primul rând în influența asupra lor a actelor voinței noastre Se va spune că și voința noastră este determinată necondiționat în direcția ei de conținutul reprezentărilor cu care se ocupă și că, prin urmare, reprezentarea A dă naștere doar unei voințe care este obligată în mod necesar să se îndrepte către B și niciodată la C sau D? Dar pentru a nu spune nimic despre faptul că o astfel de afirmație ar include, fără îndoială, petitio principii, este în contradicție deschisă cu datele experienței interioare descrise mai sus Efectul călăuzitor al voinței la originea a ceea ce am numit asociații trecătoare constă tocmai în aceasta, că ea, ca să spunem așa, smulge reprezentări separate din încurcarea lor forțată cu ceilalți și formează noi combinații Pe de altă parte, în componența asociațiilor trecătoare, este de obicei imposibil de urmărit vreo inevitabilitate internă, logică, pentru o tranziție indispensabilă de la o reprezentare dată la cea care o urmează: astfel, atunci când sortăm în mintea noastră exemple particulare de oarecare adevăr general despre triunghiuri, nu există temeiuri logice cehe, astfel încât noi, urmând triunghiul dreptunghic, ne gândim la un triunghi obtuz, și nu la un triunghi ascuțit Sursa însăși a fluenței asociațiilor constă, după cum am văzut, în indiferența voinței noastre față de legăturile lor individuale; iar acest caracter indiferent al lor nu poate decât să se reflecte în influenţa lor reciprocă asupra activităţii noastre volitive Când ne străduim pentru un scop și ni se par mai multe modalități la fel de posibile și echivalente pentru noi de a-l realiza, alegem una dintre ele, nu pentru că are avantaje față de altele, ci doar pentru că trebuie aleasă vreo modalitate de implementare a lui Aici vom avea un fapt motivat al arbitrarului actiunii, deoarece fara un asemenea arbitrar scopul, in conditiile date, nu ar putea fi deloc realizat Se va afirma că un astfel de caz este imposibil, că fiecare dintre reprezentările noastre are o anumită mărime determinată de intensitatea ei și, prin urmare, în ciocnirea lor reciprocă cu inevitabilitatea, trebuie să depășească cele mai puternice și, prin urmare, să devină forța motrice exclusivă a voinței noastre? Dar este posibil să se dovedească această presupunere, inspirată din tradițiile psihologiei Herbartian "Fiecare presupunere este corectă? Biblioteca "Runivers" L LOPATIN prin puterea transformatoare a sufletului, atât în originea lor, cât și în acțiunea lor asupra conștiinței noastre, se împart în două categorii net delimitate: una dintre ele, care a apărut destul de inconștient, oricât de întâmplătoare și trecătoare ar fi, evocă în noi iluzia de ceea ce apoi stabil, independent; oricât de absurd ar fi evenimentul pe care ni-l imaginăm într-un vis, credem în el atâta timp cât îl vedem; Oricare ar fi decorul miraculos, în latura sa psihică și

în relația sa cu voința, este acesta o mărime complet definită și constantă? Și există temeiuri incontestabile pentru a crede că voința noastră este un spectator pasiv al diferitelor dueluri între idei, cedându-se cu blândețe puterii unui fericit câștigător? Mai mult, o astfel de descriere a actelor volitive nu va fi cea mai mare denaturare a dovezilor persistente ale vieții noastre spirituale? În primul rând, în mintea noastră nu există nici măcar un câmp pentru astfel de dueluri: deodată, cu aceeași atenție și distincție, suntem capabili să asimilam doar un număr foarte mic de idei În al doilea rând, voința noastră nu este stăpânită de cutare sau cutare mod de acțiune, ca de o forță exterioară fatală și irezistibilă; ea alege de la ea însăși căile de manifestare Atunci când alegem orice mod de acțiune, eliminăm astfel pe toate celelalte, oricât de intense ar fi elementele care compun ideile noastre despre ele În general, să atribuim voinței o influență călăuzitoare și limitatoare asupra interacțiunii mecanice a ideilor (și este imposibil să nu recunoaștem această influență, dacă doar concluziile pe care le-am primit mai devreme sunt juste), și, în același timp, să luăm în considerare și voința însăși, ca rezultat mecanic al acestei interacțiuni, este o contradicție atât de evidentă, încât nu poate fi trecută cu vederea Wundt spune: "Trebuie să mărturisim că nu există dovezi empirice complet suficiente în favoarea determinismului Determinabilitatea voinței, precum și cauzalitatea universală, este în mod propriu un postulat metafizic Este greu să nu fii de acord cu această opinie Trebuie adăugat, însă, că acest postulat este în esență iluzoriu și se bazează pe neînțelegere pură Libertatea nu este deloc negația cauzalității, ci doar una dintre speciile ei, de altfel, cea mai originală și fundamentală Determinismul extern al fenomenelor (adică dependența fatală și oarbă a fenomenelor ulterioare față de cele anterioare) este ceva de neconceput, dacă nu permitem în baza lui autodeterminarea prealabilă a forțelor autoactive (Vorbesc despre asta în detaliu în "Pozițiile Misiunea Phil " Partea a II-a, Cap III, în special la pp - II și - Comparați și pp - , - , -) Oricum, indiferent de modul în care privim relația metafizică dintre conceptele de libertate și necesitate, este deja important ca numai metafizicienii și, în același timp, pe baze șocante și conjecturale, pot afirma certitudinea teoretică a determinismului Biblioteca "Runivers ASOCIAȚII MOBILE DE REPREZENTANȚI halucinația care ni se prezintă este una reală, sunt necesare cele mai mari eforturi ale rațiunii critice pentru a ne convinge de natura ei iluzorie Dimpotrivă, alte combinații mobile, pe care le-am numit fluide, ne sunt imediat clare în calitatea lor de bază și nu înșală pe nimeni Care este diferența dintre aceste două grupuri de asociații mobile? Pe baza celor de mai sus, putem da un răspuns complet cert la această întrebare: caracterul fluid al combinațiilor ideologice este un produs al propriei noastre voințe, noi înșine am provocat o serie pestriță de idei în schimbare și știm despre acest lucru și știm de ce au fost chemați Suntem direct conștienți de voința care le-a produs și, prin urmare, ei sunt incapabili să ne inducă în eroare Conștiința fluidității și numai sensul simbolic al reprezentărilor noastre depinde în întregime de conștiința originii lor din activitatea noastră arbitrară Și de aici, dacă ne amintim tot ce s-a spus despre rolul asociațiilor fluide în viața noastră spirituală, obținem o concluzie foarte importantă: conștiința activității noastre de sine este condiția fundamentală pentru existența în noi a ideilor despre posibil, viitorul, despre adevărurile universale, despre scopurile noastre practice, - precum și despre emoții precum așteptarea, frica și speranța Pe scurt: dacă nu am avea activitate de

sine și dacă nu am recunoaște-o direct ca atare, procesele mentale cele mai elementare ar fi imposibile Și apare întotdeauna ca o singură activitate, pentru că numai în unitatea sa interioară fluxul irezistibil de combinații capricioase și schimbătoare dintre reprezentări primește conexiune și sens , ceea ce constituie terenul inevitabil pentru aproape toate operațiunile noastre mentale Și această împrejurare aduce în prim-plan problema eului nostru conștient Există două puncte de vedere asupra naturii eului nostru în psihologie: după o viziune, care trebuie considerată dominantă, eu sunt doar ideea noastră, care a apărut relativ târziu din lucrarea foarte complexă a mecanismului despre Questions of Philosophy, KN u Biblioteca "Runivers" L LOPATIN asociațiile Alți psihologi, dimpotrivă, cred că eul nostru este condiția și motorul asociațiilor, precedând toate sintezele oricăror reprezentări Dacă concluziile pe care le-am primit până acum sunt corecte, este evident unde ar trebui să se orienteze soluția întrebării pentru noi: l-ul nostru, ca forță auto-activă conștientă, nu este rezultatul proceselor de conștiință, ci centrul lor real și baza de viață Fără îndoială că ideea noastră distinctă despre elul nostru, ca ceva diferit nu numai de lumea din jurul nostru, ci și de corpul nostru, și chiar de propriile stări mentale separate, se dezvoltă foarte lent și treptat și, din moment ce a fost formată, ea în sine, în calitatea sa de reprezentare, devine un stimulent foarte important pentru acțiunile noastre interne și externe Acesta este adevărul teoriei asocierii Dar totuși, Iul nostru nu este doar o astfel de idee Dimpotrivă, această idee însăși ar putea apărea numai pentru că în noi de la început a fost dată o singură activitate conștientă, diferită de lumea exterioară și de corpul nostru, pe care îl percepe și mișcă, și de stările noastre mentale separate, pe care îl experiențe și direcții Și suntem conștienți de această activitate în mod direct și imediat, pentru că noi înșine suntem această activitate (cum au susținut Maine de Biran și Fichte) Suntem conștienți de ea doar prin faptul că acționăm în interior, iar pe de altă parte, dacă nu am fi conștienți de ea în vreun fel, ar fi imposibil să vorbim despre activitatea noastră Existența sa este un fapt de bază, mai departe de necompus, al psihologiei și trebuie recunoscut ca atare o dată pentru totdeauna: numai această recunoaștere va salva psihologia modernă de contradicțiile evidente, uneori izbitoare, care o sfâșie Dacă numim voința noastră unită în interior primar, iar imaginea noastră de sine secundară, atunci va fi posibil să spunem că sinele secundar se dezvoltă treptat din sinele primar, iar această afirmație nu va mai avea prejudecăți, condamn în avans Biblioteca "Runivers" ASOCIAȚII DE REPREZENTARE MOBILĂ care dă realității eului nostru sensul pe care îl are, de exemplu, la Meinert Asociațiile fluide, în redistribuțiile lor infinit variate, sunt ghidate și mișcate de voința noastră Care este sursa redistribuirii constante a ideilor în operațiunile inconștiente ale sufletului nostru? Ar trebui să-l căutăm pur și simplu în procesele fizice și chimice ale creierului și centrilor nervoși? Acest lucru, aparent, este în mod decisiv contrazis de semnificația întotdeauna observată, mai mare sau mai mică a acestor operațiuni Când o idee strălucită iese din adâncurile inconștiente ale spiritului nostru, sau când, în somn profund, soluția unei probleme care ne interesează se coace în noi și doar rezultatul final intră în conștiință, fără îndoială avem de-a face cu gândirea și rațiunea , dar cum îl convingem pe elis, fără activitate volitivă I nu este loc de gândire reală Dar ce sunt eu? Este același lucru care acționează și este conștient de sine în noi? Dar într-un astfel de caz, cum să nu fim conștienți de ceea ce

facem noi înșine? Sau este un alt sine (sau mulți alții), diferit de noi? Dar dacă da, atunci nu ar trebui ca și conștientul nostru, să fim conștienți de noi înșine și acțiunile noastre - până la urmă, fără conștiința activității care dirijează cursul ideilor, nu sunt posibile și procese mentale? Toate aceste întrebări sunt foarte interesante și, se pare, vor trebui în curând să ocupe o poziție de conducere în psihologie, dar limitele eseului meu nu îmi permit să le ating acum L Lopatin * Biblioteca "Runivers" Despre natura timpului Problema naturii timpului i-a ocupat deja pe filozofii antichității Ei au întrebat: "Ce este timpul? exista? și dacă există, atunci unde și cum? Dar încercările lor de a răspunde la aceste întrebări au întâmpinat dificultăți insurmontabile și s-au încheiat cu un eșec total Fericitul Augustin a spus: "Dacă mă întrebi ce este ceasul, atunci îți voi răspunde: nu știu, dar dacă nu întrebi, atunci știu, TÓ este" Augustin a vrut să spună cu aceste cuvinte: "Cunosc foarte bine fenomenul concret al timpului, dar dacă îmi pui o întrebare filozofică despre natura timpului, despre ce este el, în sine, în comparație cu alte existențe, atunci devin o fundătură, neștiind ce să-ți spun" Filosofii au avut dreptate când au întrebat ce este ora Într-adevăr, timpul există undeva? Existența reală a timpului nu este deloc atât de evidentă ca și existența altor lucruri în lume Că pământul, apele și chiar stelele îndepărtate există, este ușor de convins: trebuie doar să ne îndreptăm privirea spre ele Unde ar trebui să ne îndreptăm privirea pentru a vedea timpul? Că sunt lucruri materiale, mă pot convinge atingându-le Cum și cu ce pot atinge timpul pentru ca existența lui să devină sigură pentru mine? Lucrurile au o anumită permanență Raportat la timp Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA TIMPULUI Nu pot să spun asta pentru mine: se schimbă mereu, curge; este adevăratul perpetuum mobile, veșnic creat și veșnic distrus; este Phoenix, veșnic arzând și veșnic renăscut din propria sa cenușă, dar nici măcar o clipă având o existență reală! Într-adevăr, distingem între timpurile trecute, prezente și viitoare; dar la urma urmei, trecutul nu mai este acolo, iar viitorul nu este încă acolo, prezentul este doar granița dintre trecut și viitor! Unde este timpul? "Timpul este în spatele nostru, timpul este în fața noastră, dar nu îl avem" Timpul nu există Ce este într-un astfel de caz? Un curent care duce pe valurile sale evenimentele prezentului în haosul inexistenței Dar unde este începutul acestui pârâu, unde este sfârșitul lui și ce ape îi umplu albia? Iată definițiile pe care le-ar da cel care este obișnuit cu modul figurat de exprimare Dar ele nu dau un răspuns satisfăcător la întrebările pe care le-am pus Nu mai au nicio importanță răspunsurile acelor matematicieni, potrivit cărora "timpul există în sine - infinit, indivizibil, nemișcat, nu are părți, curge uniform, continuu" Înțelegerea poetică și matematică a timpului împiedică mai ales stabilirea unor opinii corecte asupra naturii sale În acest scop, în opinia noastră, este cel mai util să studiem natura sa psihologică, așa cum este în mintea fiecărei persoane, și nu doar a Filosofului Din acest punct de vedere vom analiza întrebarea În primul rând, pentru noi este fără îndoială că timpul este o cantitate, poate fi mai mult, poate fi mai puțin; poate creste si scade Totuși, în raport cu timpul, acest lucru nu este la fel de clar ca în raport cu spațiul Că spațiul pe care îl percepem poate crește sau scădea ni se pare ușor de înțeles În viața de zi cu zi Biblioteca "Runivers" E CHELPANOV spunem despre aceasta: "spațiul crește pentru că crește cantitatea de materie îmbrățișată de acesta" Și de ce poate crește timpul? Pentru a ne clarifica acest lucru, să luăm în considerare cum considerăm uneori aceeași perioadă de timp fie

extrem de mare sau extrem de mică În acest sens, timpul este fundamental diferit de spațiu Cu greu se poate întâmpla, de exemplu, ca cineva să spună că Templul Mântuitorului din Moscova este mai mic decât monumentul lui Pușkin și, între timp, în raport cu timpul, astfel de judecăți eronate se întâlnesc constant O zi petrecută într-o călătorie plină de impresii variate poate părea un scop; aceeași zi, petrecută în așteptări plictisitoare, poate părea un altul egal cu un deceniu, și aceeași zi, petrecută în monotonia obișnuită a impresiilor, poate fi considerată egală cu o oră De ce se întâmplă asta? Pentru a obține un răspuns la această întrebare, să fim de acord să numim ca imagine tot ceea ce rămâne în conștiința noastră după un fel de impresie, emoție, într-un cuvânt, după tot ce am experimentat mental Acum putem înțelege cu ușurință ce mijloace avem în mintea noastră pentru a măsura durata de timp Timpul din mintea noastră este măsurat prin numărul de imagini, spun unii psihologi Putem vedea cu ușurință acest lucru dacă ne amintim cum măsurăm durata somnului Într-un vis, judecăm timpul care a trecut după numărul de imagini care au fost în mintea noastră Putem deduce acest lucru din erorile de estimare a duratei somnului De exemplu, un vis care a durat de fapt câteva secunde ni se pare uneori ca și cum ar dura multe ore Există un caz cunoscut al unui domn care a căzut brusc într-un somn letargic, dar a fost imediat trezit de cei prezenți: în timpul acestui scurt Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA TIMPULUI o perioadă de timp văzuse limpede în vis nenumăratele vicisitudinile lungii călătorii prin Italia Când a fost întrebat cât timp a dormit, a determinat timpul somnului său cu multe ore; nu-și putea imagina că această masă de orașe, monumente, oameni și tot felul de incidente aveau să treacă prin fața ochilor lui în două-trei secunde Deci, determinăm durata timpului scurs în funcție de numărul de imagini experimentate Cu cât sunt mai numeroase imaginile care alternează între cele două puncte finale ale unui interval de timp cunoscut, intervalul va părea mai mare Această regulă poate fi confirmată prin numeroase exemple După cum am spus deja, o zi petrecută într-o călătorie interesantă, plină de diverse impresii, pare să fie egală cu o săptămână O anumită perioadă de timp contemplată de un copil în trecutul său pare să fie mai lungă decât aceeași perioadă contemplată de un adult Acest lucru depinde de faptul că multe Fapte, fiind o noutate pentru un copil, îi fac o impresie profundă, în timp ce sunt cunoscute de multă vreme unui adult și, prin urmare, nu fac nicio impresie asupra lui Când își aduce aminte de acest interval, copilul se naște cu numeroase imagini, iar timpul i se pare lung Unii oameni salvați care s-au înecat spun că o viață întreagă a trecut prin fața ochilor lor în decurs de câteva minute Evident, starea excesiv de excitată a organismului face ca imaginile să urmeze una după alta cu o viteză incredibilă Unele substanțe, de exemplu, opiu, prin stimularea sistemului nervos, produc același efect De Quincey, vorbind despre impresiile sale trăite sub influența opiumului, spune că uneori i se părea că trăiește și de ani într-o singură noapte; și uneori a trecut, parcă, un mileniu întreg înaintea lui, sau cel puțin un astfel de interval de timp care depășește cu mult limitele oricărui Biblioteca "Runivers" V CHELPANOV experiență umană Anumite epoci din istorie ni se par mai lungi decât altele egale cu ele Perioada de la zilele noastre până la Revoluția Franceză (numărând înapoi) pare de obicei să fie mai lungă decât perioada de la acest eveniment până la aderarea lui William de Orange în Anglia, deși ambele sunt egale cronologic Acest lucru se întâmplă pentru că prima perioadă ne este mai cunoscută și pentru că amestecăm amintirile personale cu ea Scurta viață a lui Alexandru cel

Mare ni se pare foarte lungă, deoarece este plină de un număr mare de evenimente Sully compară binecunoscutele iluzii ale distanței în timp cu iluziile distanței în spațiu "Uită-te la Jungorau din Wengernalp: ți se pare că printr-o vale adâncă care desparte de tine un ghețar de alb orbitor poți arunca o piatră Motivul acestei iluzii este că între tine și aceste contururi clare nu există altceva decât aer transparent, iar tu spui: este foarte aproape La fel, evenimentele care ne-au șocat foarte mult ni se par recente, care s-au petrecut aproape ieri; aceasta se explică prin faptul că nu putem întrezări evenimente intermediare în imaginația noastră: acestea din urmă au dispărut, în timp ce primele stau în fața noastră ca acest munte Dacă ți se amintește apoi de numărul de ani care te despart de aceste evenimente mărețe, spui: "Este posibil"? *)· Și iată un alt exemplu, care confirmă influența numărului de imagini asupra estimării duratei de timp Eroul unui roman, la întoarcerea în satul natal după șapte ani de rătăcire, exclamă: "Au trecut șapte ani de când mi-am părăsit patria, am plecat de acasă! Dar mi se pare că mai mult de șaptezeci, atât de multe s-au întâmplat în acest timp Nu pot să-mi amintesc toate acestea fără să fiu îngrozită Când mă voi uita *) Pentru faptul că un spațiu umplut ni se pare mai mare decât un spațiu neumplut, vezi articolul nostru "Ochiul și iluziile vederii" Întrebare Phil și psiho Nr , pp -   la sat, la biserică, mi se pare că i-am văzut acum șapte zile Lazăr explică acest paradox în acest fel O mare varietate de experiențe din ziua în care eroul nostru și-a părăsit țara natală ia naștere acum în sufletul său; în succesiune rapidă imagini ies la iveală din rătăcirile lui Se desfășoară și se contopesc între ele până când începe să pară că au trecut zeci de ani Apoi privirea interioară se îndepărtează de tot ce a trecut; privirea exterioară este îndreptată spre sat, spre acoperișul bisericii și evocă viu imaginea anterioară; pare puțin schimbat; prin urmare, totul face o asemenea impresie, de parcă nu ar fi trecut nici măcar o săptămână de la impresia anterioară Deci, putem spune că c timpul ni se pare cel mai lung atunci când mintea este plină cu cel mai mare număr de imagini Dar se pare că există și alți Factori care ne determină conștiința asupra duratei de timp Când simțim un sentiment de plictiseală sau de așteptare, timpul se prelungește pentru o perioadă neobișnuit de lungă Potrivit lui Wundt, sentimentul trecerii lente a timpului depinde în acest caz de tensiunea atenției asupra impresiilor viitoare Dar această tensiune a atenției poate fi adusă în legătură cu numărul de imagini, care, așa cum tocmai am văzut, servește ca mijloc de determinare a timpului? Următoarea explicație este posibilă aici: un act de atenție produce întotdeauna o anumită senzație de tensiune, care, după cum spun fiziologii, depinde de tensiunea mușchilor implicați în acest act Când ne așteptăm la ceva, ne îndreptăm atenția către impresia așteptată, adică, cu alte cuvinte, ne evocăm în minte imaginea impresiei așteptate Să vedem ce se întâmplă, de exemplu, în sufletul unui petiționar, în sala de așteptare a vreunui om important Așteaptă încordat publicul, repetă mental ceea ce va spune și ce îi poate spune această persoană; fiecare astfel de act de gândire trezește în el o tensiune de atenție; el este pe   o valorifică în fiecare clipă, pentru că așteaptă constant apariția audienței; aceste momente trec una după alta, publicul nu vine - iar timpul de așteptare pare infinit de lung Când așteptăm pe cineva sau ceva, ascultăm, ca să spunem așa, curgerea timpului, îl împărțim într-un număr infinit de mici momente, iar acest număr este expresia timpului pe care l-am trăit Alte exemple pot fi citate pentru a ilustra acest aspect Închideți

ochii și așteptați să vi se spună că a trecut un minut Durata unui astfel de timp vi se va părea foarte semnificativă Potrivit zicalului popular, "oala la care te uiți nu va fierbe niciodată" Și iată un exemplu Să presupunem că suntem prezenți la un spectacol de amatori și ne dorim ca un participant binecunoscut să aibă succes Brusc, în plin joc, acest artist amator tăce și ne devine clar că nu-și cunoaște rolul Începem să ne temem foarte mult pentru succesul său, începem să ne dorim ca el să-și reia discursul întrerupt cât mai curând posibil și, dacă pauza durează chiar și doar câteva secunde, atunci ni se pare că a trecut deja un timp neobișnuit de lung, acest lucru se datorează, evident, faptului că suntem acest lucru, împărțim un mic decalaj în multe particule și în fiecare dintre ele așteptăm încordat realizarea Faptului pe care îl dorim; astfel un interval mic de timp, plin cu un număr mare de imagini, ni se pare mai prelungit În consecință, aceste cazuri se încadrează și în regula generală*) *) Un principiu similar ar trebui folosit ca bază pentru explicarea fenomenului "încetinerii cu care trec secundele pentru conștiință în momentul de dinaintea declanșării oricărei catastrofe" (Vezi articolul dlui Marina în cartea a -a Întrebare Phil și Psih) Nu negăm posibilitatea ca un sentiment de neliniște, angoasă sau tensiune în general să fie unul dintre factorii esențiali ai prelungirii timpului în aceste cazuri, dar din moment ce durata de timp este totuși dependentă de numărul de imaginile și toate iluziile timpului sunt explicate cel mai bine din acest principiu , atunci ni se pare cea mai convenabilă interpretare dată de noi Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA TIMPULUI V La aceasta putem fi obiectați: da, timpul, plin de impresii diverse și interesante, pare lung doar în amintire; când trece direct, pare scurt De exemplu, o săptămână de muncă interesantă care a trecut ca o zi ne poate părea mai târziu egală cu trei săptămâni De ce asta? Ocupați cu lucrări interesante, noi, desigur, nu urmărim trecerea timpului și de aceea ni se pare scurt, în timp ce în memorie pare lung tocmai pentru că este plin de un număr mare de imagini De ce, atunci, un anumit interval de timp pare lung când trece și pare scurt în amintire? De exemplu, o lună de boală poate părea ca o zi în amintire Este evident că tensiunea atenției, odată cu trecerea plictisitoare a timpului, o face să pară lungă, iar când această tensiune a trecut, atunci rămân în memorie doar un număr mic de imagini, care fac timpul să pară scurt Astfel, aceste cazuri pot fi explicate și prin propoziția conform căreia "timpul din conștiința noastră pare să fie mai mare decât este plin de un număr mare de imagini" S-ar putea crede că unele dintre aceste imagini sunt timp sau durată, dar nu este așa; doar imaginile nu sunt suficiente Trebuie să presupunem existența sfinților între imagini separate; dacă nu ar exista nicio legătură, atunci nici timpul nu ar putea exista în conștiința noastră Și într-adevăr, să presupunem că în mintea noastră apar o serie de imagini, care nu sunt legate între ele; avem un astfel de caz, de fapt, într-un fel de boală psihică, când pacientul nu poate ține imaginea unui obiect mai mult de un moment; Memoria lui pentru sunete, litere, forme și cuvinte tipărite este foarte scurtă Dacă acoperim un cuvânt tipărit sau scris cu hârtie în care s-a făcut o gaură, astfel încât doar primul Biblioteca "Runivers" E E L P A n o v b litera era vizibila prin aceasta gaura, el pronunta doar aceasta litera Dacă apoi mutam bucata de hârtie astfel încât să acopere prima literă și să facă vizibilă a doua, el o pronunță pe a doua, dar o uită pe prima și nu poate pronunța ambele litere împreună și așa mai departe până la sfârșit Dacă ne imaginăm că această uitare se extinde și la alte stări mentale, este greu de admis că ideea timpului ar putea fi în

mintea unui astfel de pacient În general, o persoană care nu are nicio legătură între stări mentale separate, între imagini separate, nu poate avea o conștiință a timpului Și este foarte probabil ca ideea de timp să fie inaccesibilă animalelor Pentru conștiința timpului este necesară o conexiune de serii succesive de imagini Dar, din nou, nu trebuie să uităm că o succesiune de imagini în sine nu este timp, deoarece succesiunea de idei nu este deloc ideea de succesiune, adică conceptul de timp Să explicăm acest lucru cu un exemplu Să presupunem că în mintea noastră se succed trei idei: A, B și C Dacă spunem că ele se succed, atunci aceasta înseamnă că atunci când B este în mintea noastră, atunci A și C sunt absente Dar când vrem să ne imaginăm secvența lor, atunci A, B și C trebuie să fie prezente simultan în conștiință Trecutul, prezentul și viitorul sunt momente diferite de timp, dar în reprezentare, tot ceea ce corespunde acestor diferențe se află în conștiință la acelasi timp Ceea ce ni se pare trecutul trebuie să pară așa în același timp cu prezentul Prin urmare, putem spune că o singură serie succesivă de imagini nu poate, prin ea însăși, să ne ofere totuși ideea de durată; în acest scop este necesar să existe o legătură între stările trecute și prezent, iar pentru posibilitatea acestei conexiuni, trebuie să presupunem că conștiința are acea unitate, ceea ce îi face pe unii filosofi să recunoască în noi existența unui subiect spiritual special, numit sufletul Fie ce-o fi, ideea de durată poate fi obținută doar prin combinarea într-un singur act de gândire a stărilor sufletești trecute și prezente Care este acest prezent, care este punctul de plecare pentru compararea diferitelor momente de timp? Aparent, acesta este un moment scurt, un adevărat punct matematic Să încercăm să ne îndreptăm atenția către prezent - unde este? Ne-a scăpat înainte să-l atingem "Le moment où je parle est déjà loin de moi" Dar acest lucru nu este adevărat Prezentul nu este deloc o clipă, ci are propria sa durată definită Opinia că prezentul este, parcă, un punct, s-a format din conceptul matematic de timp, ca ceva continuu; de fapt, timpul nu este deloc ceva continuu, pentru că o impresie care urmează alteia nu se contopește deloc cu aceasta din urmă, dar există întotdeauna un mic decalaj între ele Acest lucru se întâmplă deoarece atenția noastră nu poate înțelege două impresii eterogene deodată, ci trebuie să facă acest lucru succesiv, adică adaptează-te mai întâi la o impresie, apoi la alta Dar trecerea de la o impresie la alta nu are loc brusc: între ele, parcă, se observă un anumit decalaj, în care claritatea unei impresii scade, iar claritatea alteia crește; în acest interval, desigur, nu percepem nicio imagine separată În consecință, timpul din conștiința noastră nu poate fi comparat cu o linie continuă, ci mai degrabă cu una întreruptă *) Și dacă da, atunci nu se poate spune asta *) Cititorul nu trebuie să uite că facem o distincție strictă între reprezentarea matematică, abstractă a timpului și a timpului în mintea noastră, adică psihologică Există aceeași diferență între ele ca de exemplu între reprezentarea matematică a unei linii şi reprezentarea unei linii trasate pe hârtie Tot ce am spus despre discontinuitatea timpului se referă, desigur, la timpul psihologic Împotriva teoriei (a lui Wundt) pe care am prezentat-o, vezi remarcile lui Laas: Kanfs Analogieii d Erfahring Berlin , p în conștiință, prezentul corespunde unui punct matematic Prezentul nu este nici fulger, nici tăișul unui cuțit; este un observator din care contemplăm trecutul și viitorul Dar dacă prezentul nu este un punct matematic, ce durată are? Găsim un răspuns mai mult sau mai puțin satisfăcător la această întrebare în cercetările

psihofiziologice moderne Ele determină care este cel mai mare număr de impresii pe care le putem percepe dintr-o dată într-o clipă și din aceasta putem calcula cea mai mare durată a timpului prezent Pentru a face acest lucru, de exemplu, facem să urmeze una după alta impresiile sonore, dintre care una este separată de cealaltă printr-un interval de timp de aproximativ / de secundă; Rezultă că în aceste condiții putem ușor, cu o claritate deplină, să reținem în minte aproximativ astfel de impresii Dacă înmulțim % cu , obținem un interval de timp de la la secunde Aceasta va fi, ca să spunem așa, durata maximă a timpului prezent Dar putem determina și minimul acestei durate În acest scop realizăm două scântei electrice succesive; apariția unei scântei electrice este însoțită, după cum se știe, de un sunet caracteristic; când între ele există un interval de timp de /, voo sec , atunci aceste două sunete par a fi separate Dacă intervalul de timp dintre ele este mai mic, atunci se vor fuziona într-unul singur Prin urmare, '/gog secunde este timpul minim pe care îl putem percepe Astfel, oricât de scurt este prezentul, el are o durată definită, cuprinsă aproximativ între și secunde Știind acest lucru, putem spune: aceasta este unitatea din care este compusă conștiința noastră de durată în general Desigur, dacă ne-am ghida doar după această unitate, atunci măsurarea timpului ar fi extrem de inexactă; Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA TIMPULUI pentru acuratețea măsurării, sunt necesare alte unități și exact asta Am văzut că timpul depinde de imagini sau de evenimente reflectate în conștiință Dar pentru ca noi să putem măsura cu precizie timpul, este necesar ca evenimentele să se repete corect - periodic, iar acest lucru îl avem mai ales în mișcările corpurilor cerești; chiar Platon spunea că "stelele sunt organele timpului" Dar, desigur, mișcarea luminilor nu este singurul mijloc de a determina trecerea timpului Fericitul Augustin a raționat pe bună dreptate, spunând: "Cu siguranță, dacă mișcarea corpurilor cerești s-ar opri dintr-o dată și roata olarului s-ar învârti, atunci nu ar mai exista timp în care să putem măsura rotațiile acestei roți?" Puteți face orice modificări periodice care vă place pentru a măsura timpul: de exemplu, pe vremuri, arderea lumânărilor sau cântatul de psalmi în continuă schimbare în mănăstiri era singurul mijloc de desemnare a orelor zilei și nopții Dar concluzia este că avem nevoie de perioade necondiționat corecte pentru a determina cu exactitate timpul Și avem astfel de perioade fie în mișcările uniforme ale corpurilor cerești, fie în diverse instrumente de măsură folosite de științele fizice moderne *) Deci, măsura obiectivă a timpului este orice modificare periodică, dar imaginile conștiinței noastre rămân subiective Față de poziția că timpul este măsurat prin cantitate *) Cu toate acestea, toate mijloacele de măsurare a timpului se bazează pe ipoteze care nu pot fi dovedite riguros Într-adevăr, pentru a avea o măsură adevărată a timpului, avem nevoie de o mișcare perfect uniformă Dar dacă o anumită mișcare este uniformă nu poate fi niciodată cunoscut empiric, deoarece dacă definim mișcarea uniformă ca fiind una în care distanțe egale sunt parcurse la timpi egali, atunci pentru a determina uniformitatea mișcării trebuie să putem măsura direct două intervale de timp Cu alte cuvinte, se obține un cerc: timpul este determinat din mișcarea uniformă, iar uniformitatea mișcării este determinată din timp Biblioteca Runiverse E CHELPANOV a imaginilor de care suntem conștienți, aparent, este indicată de faptul că suntem, parcă, accesibili senzației de timp gol sau pur, care pare a fi umplut cu nimic Dar este nevoie de foarte puțină observare de sine pentru a fi convinși că o astfel de senzație este o iluzie - că nu putem contempla timpul lipsit de orice conținut,

așa cum nu putem contempla spațiul fără un conținut care îl umple Așa cum cu ochii închiși contemplăm un câmp vizual întunecat în care are loc totuși un fel de joc de lumină, la fel, oricât de distrași am fi de la impresiile noastre exterioare, suntem mereu cufundați în interior în ceea ce Wundt numește amurgul a conștiinței Bătăile inimii noastre, respirația noastră, pulsația atenției, fragmente de cuvinte și amintiri care au trecut prin imaginația noastră - asta este ceea ce locuiește în conștiința noastră Nu avem conștiința timpului gol, timpul este determinat de imaginile care umplu conștiința la un moment dat (James) Aparent, în favoarea conștiinței timpului gol, vorbește capacitatea noastră de a estima intervale de timp extrem de mici, de exemplu, în x / - / secunde Întrebarea este, dacă putem determina cu exactitate un interval de timp atât de mic, atunci care este conținutul acestuia? Aparent, acest gol nu este suficient pentru ca vreo imagine să-l ocupe Pentru a răspunde la această întrebare, vom indica cercetările asupra capacității noastre de a estima intervale de timp extrem de mici Din aceste studii a reieșit că există o anumită perioadă de timp și anume aproximativ , secunde, pe care o estimăm cu cea mai mare acuratețe; intervale mai mici decât , sec , de exemplu, , sec , par mai lungi decât sunt în realitate, iar intervalele mai mari, de exemplu, I sec , par mai mici decât sunt în realitate De ce, atunci, este tocmai acest interval de timp pe care îl estimăm cu cea mai mare acuratețe? Este greu să dai o definiție Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA TIMPULUI un nou răspuns la această întrebare Unii credeau că această împrejurare, după toate probabilitățile, se datorează ritmului de mișcare, deoarece , sec este durata distanței piciorului în timpul mersului rapid, adică acesta este timpul în care piciorul se mișcă liber în aer și produce o mișcare întreagă În favoarea acestei presupuneri, aparent, vorbește faptul că în muzică mișcarea la o viteză de , sec stabilește un andante bun, nu prea lent și nici prea rapid Cercetările cele mai recente indică faptul că, după toate probabilitățile, estimarea unor intervale mici de timp depinde de ritmul respirației, deoarece odată cu modificarea acestuia din urmă, se modifică și acuratețea estimării lor În orice caz, putem presupune că atunci când estimăm intervale mici de timp, conștiința noastră este plină de imagini ale unor funcții periodice ale organismului nostru, ceea ce, de altfel, este indicat și de următorul Fap Un cercetător a descoperit că viteza de scanare a versurilor depinde de viteza pulsului; și anume, cu cât pulsul unui anumit individ este mai rapid, cu atât el cântă mai repede Așadar, vedem că estimarea timpului depinde de unele Funcții ale organismului nostru, de viteza de schimbare a imaginilor și de numărul acestora De aici nu este departe de presupunerea că sensul timpului este dependent de organizarea fizică în general, deoarece aceasta din urmă poate determina unul sau altul caracter al imaginilor Și această presupunere este foarte probabilă Care ar fi, de exemplu, reprezentarea timpului a unui țânțar dacă ar avea-o? Pentru a înțelege acest lucru, rețineți că aripile unui țânțar fac până la de bătăi pe secundă Fiecare astfel de leagăn presupune un act nervos separat; prin urmare, anvergura aripilor unui țânțar, după toate probabilitățile, este simțită în același mod ca o mișcare rapidă a mâinii, de durată, să spunem, o secundă, este simțită de o persoană Dacă un domeniu al acoperișului-Întrebări de filosofie KP Biblioteca Runiverse E CHELPANOV, la se face în câteva secunde iar acest interval este resimțit de el în același mod în care simțim un interval de timp de o secundă, apoi al doilea nostru pentru un țânțar este de de secunde, sau aproximativ ore Dacă durata de viață a unui țânțar este egală, să zicem, cu o lună a noastră, atunci

țânțarul din această perioadă de timp (dacă ar avea organizarea noastră mentală) ar putea supraviețui cât de mult putem supraviețui noi în ani Prin urmare, putem spune că viața unui țânțar nu este, poate, deloc atât de efemeră pe cât ni se pare Dar este ușor pentru noi să venim cu o scară și mai mică de timp Unii filozofi spun* că atomii fizici sunt purtătorii unei anumite vieți spirituale; dacă au dreptate, atunci simplitatea vieții spirituale a atomilor trebuie să fie proporțională cu simplitatea structurii lor Să presupunem că corpul uman conține doar un miliard de atomi Deoarece timpul minim perceput de conștiința umană este egal cu ï sec , atunci timpul minim perceput de un atom va fi egal cu y,,,, sec , împărțit la un miliard, adică o figură dincolo de imaginația umană Rezumând cele spuse, putem vedea cum se modifică măsura timpului în funcție de una sau alta organizare fizică Rareori ne gândim la faptul că capacitatea noastră de a percepe timpul este extrem de subiectivă; dar dacă ne-am stabili scopul de a ne imagina cum ar fi lumea noastră spirituală dacă s-ar schimba complet capacitatea noastră de a percepe timpul, atunci ne-am convinge cu ușurință de subiectivitatea percepției noastre asupra timpului Să presupunem, spune celebrul naturalist Karl-Ernst Font-Baer, că viața umană, îmbrățișând copilăria, vârsta adultă și bătrânețea, se reduce la o lună, iar pulsul uman a început să bată de oooo ori mai repede decât în realitate, atunci gândul său ar acţiona în mii mai devreme decât Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA TIMPULUI Acum; atunci ar putea percepe astfel de mișcări, pe care acum nu le poate percepe din cauza vitezei lor excesive; fiind capabil să perceapă intervale și spații de timp de o mie de ori mai mici decât acum, ar putea, de exemplu urmăriți un glonț zburător cu o privire Să presupunem în continuare că viața unui bărbat este redusă la de minute; atunci ierburile și florile ni s-ar părea la fel de neschimbate cum par acum munții Despre creșterea mugurilor în curs de dezvoltare în timpul acestei vieți s-ar putea ști cât de puține știm despre marile răsturnări geologice ale globului Nu am putea vedea mișcările animalelor: ar fi prea lente; în cel mai bun caz, am concluziona despre ele exact așa cum facem acum cu privire la mișcarea corpurilor cerești Dar să presupunem, dimpotrivă, că viața umană, în loc să fie scurtată, a început să se prelungească; apoi, din nou, s-ar fi dovedit o imagine complet diferită: lăsați, de exemplu, pulsul unei persoane și percepțiile sale să încetinească de o mie de ori și lăsați-i viața să continue timp de de ani; atunci am experimenta la fel de mult în decurs de un an cât experimentăm acum în decurs de doar ore Apoi, în ore, vom vedea cum pământul este acoperit cu un giulgiu de zăpadă și apoi începe să se dezghețe, iarba și florile înfloresc, copacii devin frunze și dau roade; atunci am vedea în același interval cum toată această vegetație se ofilește din nou Ziua și noaptea s-ar schimba ca momentele de întuneric și lumină, iar soarele, cu viteza unui meteor, ar zbura peste firmamentul cerului! Lasă viața umană să încetinească de o mie de ori mai mult: atunci diferența dintre zi și noapte ar fi complet anihilata, calea soarelui ar părea ca un arc strălucitor pe cer, la fel cum un cărbune încins care se rotește pare a fi un cerc de foc; Vegetația cu o rapiditate terifiantă ar înflori neîncetat și va pieri din nou! Dar destul Chiar și aceste exemple sunt suficiente pentru a ne asigura că timpul în Biblioteca Runiverse E CHELPANOV conștiința noastră este ceva complet subiectiv, în funcție de organizarea noastră fizică Mulți s-ar putea gândi: da, asta a spus Kant când a spus că "timpul este o formă subiectivă a conștiinței" Nu s-a intamplat nimic Kant nu a vorbit deloc despre acel timp psihologic despre care vorbim; Timpul lui Kant este timpul matematic: este

infinit, este continuu și monoton; este o presupunere, ca toate celelalte presupuneri din matematică Adevărat, Kant spunea că timpul este forma subiectivă a conștiinței noastre, dar în ce sens După cum se știe, Kant s-a luptat cu scepticii contemporani care au negat posibilitatea matematicii aplicate, inclusiv știința mișcării Și ar fi posibilă doctrina mișcării dacă timpul, care este luat în considerare acolo, nu ar avea proprietăți precum omogenitatea, continuitatea etc , și putem obține ideea unui astfel de timp din experiență? Bineînțeles că nu: este o proprietate a priori a minții noastre Această subiectivitate a ideii de timp a fost despre care vorbea Kant și nu cea pe care am studiat-o noi Pentru Kant, a fost nevoie de timp pentru a fundamenta doctrina mișcării, așa cum avea nevoie de spațiu a priori pentru a fundamenta geometria Kant nu numai că era departe de a recunoaște subiectivitatea timpului, ceea ce ar dovedi relativitatea cunoștințelor noastre, ci, dimpotrivă, avea nevoie de ideea subiectivității ca antidot împotriva scepticismului și relativismului Pentru o caracterizare finală a naturii timpului, ar trebui să spunem câteva cuvinte despre eternitatea, infinitul și obiectivitatea sa Pentru a înțelege ce este eternitatea, să ne imaginăm mintea lumii, care, datorită omniprezenței sale temporal-spațiale, poate cerceta întregul proces mondial dintr-o singură privire În fața ochiului său atotpătrunzător, fără legătură cu niciun prezent, trecut sau viitor, apare întregul proces al lumii în întreaga sa istorie de dezvoltare Biblioteca "Runivers" DESPRE NATURA TIMPULUI într-o clipă Pentru o astfel de minte nu ar exista un flux de fenomene, ci totul ar fi etern, real, absolut, încă acum O asemenea viziune asupra eternității timpului este foarte tentantă, dar nu o putem accepta fără a contrazice realitatea psihologică: semnul principal al timpului este succesiunea momentelor; negația succesiunii este negația timpului însuși Prin urmare, nu există timp etern; filozofii vorbesc despre ființa eternă, atemporală a lucrurilor, dar acesta este ceva cu totul diferit În ceea ce privește infinitul timpului, este un concept negativ, infinitul timpului indică doar imposibilitatea în conștiința noastră de a realiza ideea de finitudinea timpului în întregul său Rămâne încă problema obiectivității timpului, dacă timpul există în afara noastră, ca și alte lucruri? Este foarte greu să răspunzi la această întrebare , pentru că este dificil să ajungi de acord asupra a ceea ce ar trebui numit obiectiv Dacă întrebăm: "Există, de exemplu, sunete și culori în lumea din afara noastră?" plebeul va răspunde: "Da, există" Filosoful va răspunde diferit: Comparația lui Ten cu Kontom Acum nu va fi inutil să-l comparăm pe Taine cu Comte și din această comparație trecem la o analiză a celor două puncte principale ale pozitivismului lui Taine La prima vedere, diferența dintre ele poate părea foarte mare: la Taine nu veți găsi acea simplitate și naivitate pe care le-am făcut cunoștință cu Comte Taine, de exemplu, nu neagă "din motive anatomice" nici psihologia, nici teoria cunoaşterii; "L'intelligence" al său conține ambele aceste discipline filosofice La fel, el nu neagă logica cu legile ei, sub pretextul că se presupune că este deja cuprinsă în științe Taine nu vede nicio "amprentă" în spațiu sau nu trage o concluzie despre predominanța instinctelor altruiste asupra celor egoiste la o persoană, deoarece organele primului din creier sunt mai numeroase decât cele ale celui din urmă Dar dacă îi comparăm mai profund pe cei doi pozitiviști, se dovedește că ei sunt de acord asupra celor mai esențiale; iar această asemănare se explică nu prin caracteristicile lor personale, ci prin proprietățile pozitivismului, ca tendință filozofică Taine, deși, ca și Comte, nu se leagă de

cuvântul ^metafizică la fel ca soția negustorului lui Ostrovsky cu cuvântul "bogey", dar îl neagă cu nu mai puțină energie Dar, din nefericire, ca şi Comte, nu dă o definiţie metodic strictă şi precisă a termenului: "metafizică *) Împreună cu asta Mestre, Bonalda etc , atunci nu se putea vorbi de apropiere de ea pentru Taine Pentru a se alătura pur și simplu lui Comte, ca, de exemplu, Littre, lui Taine nu i-a permis independența sa mentală și natura sa esențial conservatoare, străină de sentimentalism și orice fel de utopie *) Întrucât motivul luptei lui Taine cu metafizica a fost filozofia lui Cousin și a altor spiritiști francezi, această împrejurare a plasat anumite trăsături ale unilateralității nu numai asupra concepțiilor negative ale lui Taine, ci și pe cele pozitive, pe care le pune în contrast cu metafizica Nu se poate decât să regrete că Taine nu s-a referit la sisteme de metafizică în general (în filozofia hindusă, greacă, germană); atunci, în opinia mea, chiar și opiniile sale cele mai pozitiviste ar fi poate mai largi, ca, de exemplu, la unii pozitiviști germani moderni, Biblioteca "Runivers" A KOZLOV nu găsim la el definiții atât pentru termenii opuși de pozitiviști termenilor metaoismici: cunoaștere, știință, cât și pentru conceptele strâns legate de aceștia: adevăr, criteriu al adevărului etc Aparent, toate acestea ar trebui să fie cunoscute și clare pentru toată lumea Dacă, totuși, din numeroasele locuri ale lui Taine se poate concluziona că știința, cunoașterea și adevărul privesc ceea ce "există în sine" sau "ceea ce este real", și că metaofizica tratează entitățile obiect "care nu există", atunci din nou - totuși nu avem o definiție strictă a conceptelor: ființă sau existență *), realitate, astfel încât trebuie să ghicească într-o oarecare măsură într-un mod obișnuit ce înțelege prin aceste concepte Intrând pe această cale, observăm mai întâi că Taine distinge între "entités" metafizice - cele scolastice, care, în opinia sa, au fost acum măturate din știința filozofică, și cele moderne, a căror răzbunare în Franța i-a căzut deja în sarcina lui Aceste entități sunt cunoscute, sub denumirile: substanțe (materie, spirit sau suflet) și puteri sau abilități (proprietăți) substanțelor, legi, Fapte**), sau Fenomene, evenimente (événements) și relații Dar nici în acest caz, din păcate, ca și Comte, nu definește cu precizie acești termeni, ci înțelege în liniște prin aceștia ceva de care trebuie considerat complet independent gândul nostru și real prin fire ♦*♦) de exemplu, Laas În această privință, pozitivismul lui Taine amintește de cel al lui Kant, deoarece și în acesta din urmă concepțiile lui pozitiviste au fost dezvoltate prin polemici împotriva metafizicii școlii Wolffianești *) Adevărat, Taine dă într-un loc o definiție a verbului "a fi" (L'intell, vol I, cartea IV, cap III), dar numai în sensul în care servește drept legătură gramaticală și nu într-un anumit valori filosofice **) Lumea, potrivit lui Taine, este o "grămadă de fapte" legate de legi **) Am menționat deja termenii "fapt" și "fenomen" în articolul despre Comte (p) Împreună cu ei, termenul "eveniment" nu are sens fără Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ G În sfârşit, Taine are şi conceptul de "Fapte la dispoziţia organismului nostru", doar că nu atât de naiv exprimat ca al lui Comte Astfel, alungând sufletul din psihologie, se gândeşte să distrugă misteriosul câmp intermediar al fenomenelor ^ care curg, parcă, în afara organismului, între punctul de plecare al psihologiei, senzația și finalul sau mișcarea, indisolubil legată de organism Astfel, acele acte mentale ale psihologiei dintâi sunt aruncate, care erau accesibile, parcă, doar ochiului interior sau minte și care în Taine devin funcții ale cortexului cerebral Deși se pot sublinia alte asemănări între Comte și Taine, dar consider că cele de

mai sus sunt suficiente, iar acum voi expune punctul său de vedere asupra substanțelor materiei și spiritului și voi adăuga la această prezentare câteva observații critice Materia și spiritul în Taine Se poate spune că întreaga lucrare a lui Taine "De l'intelligence" este o dezvoltare a tezei că nici materia, nici spiritul nu există și că toată realitatea este epuizată de senzații și mișcări Iată, în forma cea mai concisă, o expunere a părerilor sale asupra acestor subiecte *) Materia este o "iluzie metafizică" care, potrivit lui Taine, este acceptată ca substanță originară chiar și de "cei mai fideli adepți ai empirismului"; un cuvânt convenabil pentru desemnarea fenomenelor și pentru scurtarea discursului despre acestea Urmând D S Mill, Taine definește materia subiectului gânditor, pentru care există doar schimbare sau eveniment În sfârșit, "relația" este de neconceput fără ceva care există fără relație, care ar trebui să servească drept sursă pentru formarea relațiilor inițiale, adică fără substanțe și actele lor Legile, pe de altă parte, nu sunt altceva decât fapte sau evenimente generalizate *) Desigur, trebuie să mă mărginesc aici, ca să zic așa, la aluzii la aceste concepții despre Taine, care nu sunt disponibile pentru o transmitere scurtă, nu numai din cauza complexității lor, ci și din cauza sofismelor puțin vizibile, dar indubitabile și contradicții incluse în ele, pentru o dezvăluire detaliată a cărei probabil ar fi nevoie de o carte întreagă Cel mai remarcabil lucru dintre toate este că aceste sofisme sunt adesea ascunse printre masa de comparații și exemple, împrăștiate din belșug în opera lui Taine pentru a clarifica și întări pozițiile sale Biblioteca "Runivers" A KOZLOV ca "posibilitate permanentă a senzațiilor", dar mai departe, adăugând la condițiile acestei posibilități încă un lucru, și anume: prezența a ceea ce se numește "Forțe fizice, chimice, mecanice", reducându-se la mișcare și "transformatoare pentru o ființă sensibilă" posibilitatea senzațiilor în necesitatea lor", Taine deja definește materia din sine nu numai ca o posibilitate, ci și ca o necesitate a senzațiilor *) În strânsă legătură cu negarea materiei ca substanță, Taine are un concept foarte important de "halucinație adevărată" (hallucination vraie), a cărei fundamentare și dovadă este dedicată unei părți semnificative a lucrării sale: "Despre minte" Prin intermediul acestui concept, el explică așa-numita percepție a lucrurilor exterioare, pe care o recunoaște doar ca un eveniment pur intern, datorită căruia stările noastre "ne apar ca imagini care sunt diferite de noi și există în afara noastră" Aceste imagini sunt compuse, potrivit lui Taine, din diversele noastre senzații simultane și sunt sub forma unei senzații integrale spațial continue, ca și cum ar fi fuzionate din multe senzații separate Îndurăm involuntar această halucinație sau "proiect" a noastră (aruncă-o) într-un spațiu imaginar aparținând aceluiași senzațiilor noastre (musculare, tactile, vizuale**) În aceeași ordine se creează imaginea iluzorie a propriului nostru corp, pe care o înțelegem și noi *) Vezi "L'intelligence" vol II, carte II, cap I, și vol I, carte IV, cap III **) Termenii: "exterior, inside*" ("interne, extérieur, dehors, dedans*) servesc pentru Taine ca o sursă inepuizabilă de detjcMwcMHHocmeù, desigur neintenționat, sofistic Așadar, mi se pare, nu i-ar fi ușor să răspundă la întrebarea: de unde proiectăm din "their brain seat (hors de leur siège cérébral)" imaginile noastre iluzorii, constând în senzație? Taine, după părerea mea, nu poate răspunde că sunt proiectate în spațiu, deoarece spațiul, conform teoriilor sale, nu există în sine și constituie doar o proprietate iluzorie a senzațiilor, prin urmare, depinde de ele și chiar primește denumiri de la ele: vizual (culoare), spatiu tactil,

muscular Dar dacă spațiul se formează doar datorită proiecției senzațiilor, atunci iarăși unde sunt proiectate? Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ G ca percepție externă și ideea căreia devine treptat inseparabilă de ideea propriului "eu" Astfel, concluzionează Taine, "toate obiectele pe care le numim corpuri sunt doar fantome interne, fragmente din "eu" nostru, parcă separate de el și opuse lui, în timp ce, în esență, sunt același "eu", dar numai în o formă diferită; înseamnă, strict vorbind, acest cer, acești lumini, acești copaci, tot acest univers senzual, pe care fiecare dintre noi îl contemplăm, este opera noastră, sau mai bine zis emanația noastră, creația noastră, produsă involuntar de noi, fără nicio conștientizare a ei și răspândită în jur noi în infinit " (Ibid T II, cartea , cap II) Dar, cu toate acestea, această lume iluzorie a Fantomelor conține adevărul, care, potrivit lui Taine, ni se dezvăluie după diferite "verificări, corectări și restricții" științifice, a căror descriere, împreună cu teoria fiziologică a localizării senzațiilor, este făcută în detaliu în tratatul lui Taine; noi, desigur, din lipsă de spațiu, nu o putem reproduce Concluzia tuturor "corecțiilor și ajustărilor" este exprimată în cuvintele lui Taine însuși astfel: "judecata noastră falsă atinge, în general, același rezultat ca și judecata adevărată", sau altfel, "ceea ce spunem eronat despre senzațiile noastre *) este aplicat cu o acuratețe aproape absolută și constantă asupra comoției nervoase care este asociată cu aceste senzații", astfel încât "iluzia mentală corespunde aproape întotdeauna unei comoții cerebrale la capătul nervilor" În același timp, "cele mai mici modificări și diferențe ale obiectelor coincid cu diferențele și schimbările din senzațiile noastre" și au "echivalentele lor" în diferențele de comoții nervoase De aici *) Când, de exemplu, ne plasăm în mod fals senzațiile interioare, în locul centrilor creierului unde apar, în diferite organe ale corpului, de exemplu, senzații de căldură, gust, miros, presiune, durere etc , sau chiar atunci când înțelegem cum sunt calitățile obiectelor externe, de exemplu culori, sunete, senzații tactile etc Întrebări de filosofie, KN & Biblioteca "Runivers" A KOZLOV avem tot dreptul să spunem că "percepția noastră externă este o adevărată halucinație" Dar, cu toate acestea, această halucinație sau "fantoma interioară și trecătoare corespunde de obicei exact aceleiași" constante și independente de prezența sau absența și existența cuiva, posibilitatea și necesitatea anumitor senzații, care, în diferite condiții, vor experimenta în orice moment toate fiinţele simţitoare creaturi Numai în această posibilitate constantă se află motivul "imaginației noastre a unei esențe metafizice numită materie, iar realizarea sau realitatea ei duce la imaginarea unei alte esențe metafizice numită forță" *) Dacă nu uităm că aceste esențe sunt doar simboluri, atunci se vor dovedi a fi foarte convenabile pentru a prevedea Fapte și evenimente Acum să facem cunoștință cu conceptul lui Taine despre suflet, sau despre "eu" nostru Este foarte asemănător cu conceptul de materie și, ca acesta din urmă, este o "ficțiune a minții" Această substanță imaginară nu este altceva decât o " ființă verbală", "a cărei întreagă ființă depinde de noi; ea este o iluzie, neantul pur, o Fantomă metafizică, cu care filozofii umplu lumea întreagă Când spunem: "Mănânc, sufăr de dureri la picior, îmi amintesc de concert, atunci în toate aceste judecăți se presupune verbul: a fi Toate aceste judecăți includ subiectul "Eu", legat prin intermediul acestui verb: a fi - cu participiu, adică un atribut Dar aceasta în orice judecată nu înseamnă altceva decât că atributul este un element, un Fragment, un extras al subiectului (subiectului), inclus în el ca parte a

întregului; acesta este întreg sensul și întreaga funcție a verbului a fi "Gustul, suferința, amintirea nu sunt altceva decât elemente, extrase, fragmente ale subiectului (eu) Deci astea *) Ibid , vol II, carte II, cap (citările se referă la ediția a III-a) Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ evenimentele noastre succesive (în noi) sunt doar părți constitutive succesive ale sinelui nostru" *) Dar, cu toate acestea, crede Ten, acest eu "nu este un simplu rezumat al evenimentelor, el rămâne unul și continuu, iar noi, ca observatori, separăm evenimentele din noi unul de celălalt pentru comoditatea studiului" De fapt, evenimentele formează o țesătură continuă, pe care o împărțim mental în părți arbitrare, "la fel cum pentru un studiu mai bun al oricărei plăci, o putem împărți în triunghiuri, pătrate etc Prin urmare, nu se poate spune că eu sunt în sine doar o serie de evenimente (fenomene) atașate între ele prin scopuri, pentru că, până la urmă, este împărțit în evenimente doar de dragul observației; și totuși este egal cu toată această categorie de evenimente, căci dacă sunt luate, atunci nu mai rămâne nimic Acest concept de "eu" sau de spirit, foarte asemănător conceptului de materie, Taine îi alătură propoziții și teorii, destul de analoge cu cele cu care ne-am familiarizat deja Deci, "eu" nostru, ca și materia, este iluzoriu doar în "sens metafizic" atunci când îl înțelegem *) Dacă ilustrăm aceste prevederi ale lui Taine prin comparație, atunci s-ar dovedi că un vas (pahar, sticlă etc), în care s-ar turna succesiv ceai, cafea, vin, ulei etc , sau, dacă iti place, amestecat simultan , ar trebui considerat ca o fantoma, iluzie, nimic, etc , dar numai ceaiurile, sifeile, vinul si uleiul trebuie recunoscute ca existente, umplund succesiv sau simultan vasul Dar Taine, apărându-se, desigur, ar putea spune că până la urmă "eu" nu există separat - fără gust, fără durere, fără să aud un concert etc ; fiecare vas poate fi văzut separat și fără vin, fără ceai etc Dar, din partea mea, aș remarca din nou că, la urma urmei, un vas nu este niciodată fără ceva, căci în orice caz există aer în el Dar punctul principal, pe care l-aș sublinia în primul rând, și pe care empiriștii și pozitiviștii îl uită, este că nu se poate vedea nici un pahar, nici vin, nici ceai, pentru că vedem doar culori, lucruri (pahar, vin și np) J doar gândim și ne imaginăm, deși limbajul este inevitabil, ceea ce, însă, însuși Taine se plânge constant și pe bună dreptate> ne duce în ispită și ne obligă să creăm o întreagă mitologie **) Există același volum I, carte IV, cap IV Taine și alți pozitiviști uită că în spatele a tot ce există încă un "eu", conștient de sine și de actele sale de unire, separare, scădere etc * Biblioteca "Runivers" A KOZLOV May ca "un centru neextins legat de un corp organizat" Dar "nu este deloc așa în sensul obișnuit, unde de fapt corespunde posibilității constante a anumitor evenimente în anumite condiții " corpuri materiale În virtutea unei iluzii metafizice, credem că aceste abilități ne aparțin ca obiecte reale speciale (forțe) care ne sunt întotdeauna inerente și, mai mult, ca "interne, care este caracterul lor general " În "sensul obișnuit" aceste abilități ale "eu-ului" nostru nu înseamnă altceva decât faptul că diversele noastre stări (sentimente, imagini, idei, percepții, agitații, dorințe etc) în așa și așa și așa și așa din condițiile posibile devin reale sau reale O altă analogie între relațiile luate în considerare este aceea că localizarea de mai sus a senzațiilor în spațiu corespunde aranjarii în timp a evenimentelor noastre interne și, prin intermediul unui mecanism special, acestea sunt atașate una de alta ca niște verigi ale unui lanț, astfel încât imaginile acestui lanț provoacă reciproc conform legii asocierii ii idei Odată cu această plasare a evenimentelor noastre în timp,

asemănător cu localizarea spațială a senzațiilor și imaginilor, au loc diverse "corecții și verificări", astfel încât, în final, întreaga serie a evenimentelor noastre este restabilită în ordinea în care s-au petrecut efectiv Într-un cuvânt, mecanismul și procesul "halucinației adevărate" corespunde mecanismului și procesului "rememorarii adevărate" Observații critice asupra conceptelor de materie și spirit în Taine *) Formulez aceste observații în următorii termeni: *) Încă o dată, pentru a evita neînțelegerile, trebuie să reamintesc cititorilor că în aceste remarci nu îmi pun deloc sarcina de a sistematic pozitivismul francez I Taine, definind materia, foloseste termeni legati de categoriile de modalitati, i e la concepte - "realitate, posibilitate, necesitate etc , dar între timp nu dă în mod preliminar nicio învățătură și definiție specială atât a acestor categorii, cât și a altor categorii *) Din această lipsă de definiții, toate prevederile sale, care includ conceptele de "posibilitate și necesitate", nu sunt deloc clare Deci, de exemplu, rămâne necunoscut dacă Taine consideră că conceptele de posibilitate, necesitate, șansă etc , aplicabile ființei, sau dacă le înțelege ca fiind aplicabile numai domeniului gândirii sau cunoașterii Cu alte cuvinte, se gândește Taine la o astfel de posibilitate ca ceva care nu există încă deloc să devină existent sau chiar existent în mod necesar sau înțelege posibilitatea și necesitatea doar în așa fel încât noi, reflectând asupra domeniului fiind necunoscut pentru noi, poate doar presupune că sau existent, posibil sau chiar necesar**) dezasambla sau respinge toate teoriile lui Taine Fac asta doar în măsura în care, după părerea mea, este necesar să clarificăm metodele folosite de el și de alți reprezentanți ai filosofiei pozitiviste pentru a-și consolida predarea și motivele care îi conduc la construirea acestei învățături *) Adevărat, în lucrarea "De l'intelligence"*, în capitolul "despre concepte generale şi propoziţii generale" se poate găsi parţial ceea ce Kant şi alţi filozofi numesc "categorii"* Dar aceste indicații sunt puține, fragmentare și nu sunt sistematice Ideea este că Taine confundă în mod eronat categoriile cu așa-numitele concepte abstracte generale, ceea ce, totuși, se găsește și la alți pozitiviști și senzualiști care construiesc cunoașterea din senzații **) La mine consider ca categoriile: posibil, imposibil, accidental, necesar, a fi aplicabile doar in domeniul gandirii, si, mai mult, cred ca toate aceste categorii nu au sens fara comparatie si corelare cu categoria a realitatii Mai mult, ceea ce este posibil sau imposibil este întotdeauna relativ, în funcție de puterea cunoașterii sau a gândirii subiectului și în funcție de întinderea mai mare sau mai mică a realității pe care acesta este capabil să o îmbrățișeze sau să o cunoască Categoria necesității sau întâmplării aparține și mai mult sferei gândirii, pentru că în sfera ființei nu există decât, după părerea mea, un singur lucru care este real, dar nu există nici întâmplător, nici necesar Desigur, toate acestea au o strânsă legătură cu ideea de timp (vezi nr din "Cuvântul Lui"*) A K O l o v b În orice caz, definiția lui Taine a materiei este insuportabilă dacă el neagă serios realitatea acesteia și consideră că e un cuvânt gol) Un astfel de cuvânt, egal cu "nimic", nu poate fi, desigur, o condiție sau o posibilitate a senzaţiilor, adică singura, în opinia sa, realitate **) Desigur, eu, la fel ca unii dintre criticii lui Taine, nu voi deplânge că el consideră ca niște fantome toate așa-numitele lucruri exterioare, sau imagini ale universului nostru: în asta are dreptate Din partea mea, dimpotrivă, îi voi reproșa (sit venia verbo) șmecheria, conform căreia eliminarea materiei atât de necesară multor filosofi este ceva imaginar, pentru că

Taine o readuce la viață, doar într-o nouă manieră costum și sub mască Cea mai importantă operațiune a acestei mascarade este realizată prin intermediul unui concept pretențios artificial și, parcă, deliberat falsificat de "halucinație adevărată " În opinia mea, conceptul de halucinație nu poate fi în niciun caz aplicat acestui tip de om iluzii în care toți oamenii cad complet chiar și atunci când deja au expus aceste iluzii, că cerul cu toți luminile etc *) Taine ar trebui să numească mai degrabă posibilitatea senzației o alta dintre "entitățile" pe care le respinge, adică sufletul, cu atât mai mult cu cât, după cum cititorii au observat deja mai sus, el și "eu" nostru determină posibilitatea tuturor evenimentelor noastre , printre care sunt incluse și senzațiile Cu toate acestea, poate, ca și materia, așa că pot fi considerată posibilitatea a ceea ce doriți, pentru că un cuvânt gol, sau nimic, poate interfera cu orice ființă **) Împrumutând în întregime de la Mill, împreună cu multe alte puncte, această definiție a materiei, Taine, în același timp, preia sofistica ambiguă a lui Mill, care uneori se exprimă în așa fel încât pare să considere materia ca fiind ceva real și obiectiv, atunci astfel încât să fie doar o fantomă sau un fenomen subiectiv Cât despre faptul că, în general, filosofia lui Mill este, ca să spunem așa, plină de sofisme, în prezent ar fi pur și simplu naiv să ne îndoim de asta În literatura filozofică din ultima vreme, nu poate fi decât greu să alegi între numeroșii critici ai lui Mill care i-au denunțat sofismele Între ei, englezul profesor Jevons a făcut-o cu o energie deosebită Bineînțeles, Taine a adăugat destul de mult a lui la sofistica lui Mill Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ se mişcă zilnic în jurul pământului - aceasta este o iluzie, dar deloc o halucinație, că o persoană care stă la un capăt al aleii, celălalt capăt pare să convergă la un moment dat, aceasta este și o iluzie, dar nu o halucinaţie La fel, universul material care pare a fi plasat "în afară" sau "acolo" este o iluzie, dar nu o halucinație O halucinație apare, de exemplu, atunci când un nebun, dar numai unul, aude strigăte amenințătoare, vocile dușmanilor săi care îl urmăresc etc În plus, consider că este înșelător și ambiguu să combine adjectivul: "adevărat": cu termenul: "halucinație", deoarece conceptele de adevăr, adevăr, eroare, în sensul strict al cuvântului, după părerea mea, nu sunt aplicabile pur și simplu senzațiilor sau imaginilor formate din senzații, ca atare Doar judecățile sau opiniile în care noi cumva explică și interpretează cauza acestor imagini Halucinațiile nebunilor, luate de la sine, sunt adevărate, adică bolnavii nu mint și nu greșesc că aud voci sau văd imagini ale ființelor care îi urmăresc, ci doar se înșală în ceea ce este cauzal, ei raportează ceea ce văd sau aud nu cu ei înșiși, ca sursă, ci cu alte ființe Aceasta înseamnă că, așa cum iluzia tuturor oamenilor că lumea materială există "acolo", "în afară" și este percepută de noi "din afară", nu este deloc o halucinație, deci și întrebarea adevărului sau erorii nu trebuie să se refere la vizibilitatea și auzul imaginilor, numite inexact "halucinații" de către Taine, ci la judecățile sau concepțiile noastre despre cauzal originea acestor imagini - Acum voi semnala o neînțelegere importantă, care face parte din aceeași teorie a "halucinației adevărate" și este strâns legată de mascarada, prin care Taine restaurează materia, atât de solemn, aparent, respinsă de el Potrivit teoriei sale , nu numai toate corpurile materiale ale universului, ci și propriul nostru corp este și o halucinație, deloc neexistând acolo unde ne apare, Biblioteca "Runivers" A KOZLOV şi deloc având acele proprietăţi cu care ni se par Este de la sine înțeles că, dacă corpul nostru este o halucinație, atunci și părțile sale individuale: brațele, picioarele, stomacul,

capul cu totul în el, adică creierul, cu culoarea, consistența, mirosul, etc proprietăți În ceea ce privește veridicitatea halucinației tuturor imaginilor fantomatice ale universului, atunci, potrivit lui Taine, se bazează pe faptul că toate elementele și părțile sale corespund conmoției cerebrale reale simultane a nervilor noștri, începând de la capătul lor periferic până la centrală și că mai departe această comoție continuă în centrii nervoși sub formă de "Figurine care dansează molecule și celule" infinit variate, care fac parte din acești centri cerebrali și care corespund pe deplin diferenței infinite a complexelor senzațiilor noastre și imagini situate în aceiași centri Dar dacă corpul nostru cu creierul ъ este, la rândul său, și o halucinație, întrebarea este, ce sau ale cui comoții cerebrale justifică halucinațiile corpului, capului și creierului nostru?*) În legătură cu neînțelegerea enunțată acum, mai există o alta, constând în faptul că Taine, pe lângă o halucinație *) Consider că este imposibil să răspund la această întrebare din punctul de vedere al teoriilor lui Taine, deși aș fi foarte recunoscător cuiva care mi-ar demonstra că mă înșel în acest caz Dacă cineva îmi remarcă că, în esență, teoriile lui Taine pe care le iau în considerare (teoria comoțiilor cerebrale și senzațiile formate în urma lor etc) au practic fiziologie, atunci eu, la rândul meu, voi spune asta că, în general, fiziologii în știința lor stau nu pe un punct de vedere srilozofic, ci pe unul condiționat Ei sunt fie materialiști sinceri, pentru care, așa cum am văzut mai sus, însuși Taine le reproșează, fie, în orice caz, realiști naivi care fundamentează timpul, spațiul, mișcarea și materia, nepăsându-le deloc să dovedească și să susțină realitatea lor; și, fără să se gândească la contradicție, ei presupun cu calm, pe de o parte, că așa-numitele lucruri materiale există cu adevărat și, pe de altă parte, mărturisesc că culorile, sunetele, mirosurile și, în general, nenumărate senzații sunt produsele a mișcării moleculare a creierului Taine, pe de altă parte, vrea să stea pe un teren filosofic în teoriile sale și cere o explicație completă, absolut satisfăcătoare sau, ceea ce este la fel, absolut necesară a procesului de formare a cunoașterii umane Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ națiunile, umplând iluzoriu așa-numita lume exterioară, sugerează și "obiecte care excită comoția nervilor" și situate "acolo" unde sunt proiectate halucinațiile noastre Desigur, aceste obiecte nu sunt nici colorate, nici rezonante, nici moi, nici aspre, nici calde, nici reci - într-un cuvânt, nu au nimic din ceea ce proiecțiile noastre le posedă și care este produs de contuzii la nivelul nervilor și centrilor noștri Din câte se poate concluziona din prevederile lui Taine, referitoare la aceste obiecte, ele au doar mișcare, adică tocmai acea proprietate, care este atribuită de Filosofia materialistă materiei ca substanță Dar dacă mai mult adăugăm la această considerație teoria lui Taine despre "motoare mobile (moteurs mobiles)", atunci nu există absolut nicio îndoială că el, dacă nu în cuvinte, atunci în faptă, recunoaște realitatea acestui lucru, presupus alungat de el din filozofie , substanțe Teoria "motoarelor mobile" constă în faptul că putem înțelege corpurile materiale, să zicem o piatră, nu doar ca o posibilitate a diverselor noastre senzații (duritate, rezistență, căldură, frig etc), • dar mai avem dreptul să ne gândim la el ca fiind alcătuit din mişcări, analoge cu ale noastre, despre care ştim din senzaţii musculare *) Contestând definiția lui Mill și Bain conform căreia materia (de exemplu, piatra) este doar posibilitatea unor senzații pentru ființele simțitoare, Taine spune că, din punctul lor de vedere, trebuie să nege orice existență în lume până când nu vor exista astfel de ființe în ea; între timp, conform

învățăturilor astronomilor și fizicienilor, astfel de ființe au apărut în lume abia de curând Prin urmare, piatra, afirmă Taine din propria sa parte, ar exista chiar și fără ființe simțitoare; în el există și ar fi "ceva esențial (intrinsèque) pe care îl numim molecule; sau, altfel spus, constă în întregime din mobile *) Vezi Volumul II, Cartea , Capitolul I Biblioteca "Runivers" A KOZLOV porți, care ar continua, ca și acum, să graviteze spre pământ, proporțional cu masa lor, și ar face propriile vibrații interne Aceasta înseamnă că, pe lângă posibilitatea constantă pentru noi de a experimenta vizual, tactil etc , piatra este și un grup special de eforturi pentru mișcare, precum și mișcări individuale gata să aibă loc "*) Din aceste cuvinte am au tot dreptul să concluzioneze că "zdrobitorul neînfricat al idolilor metafizicii oficiale (l'audacieux briseur des idoli de la métaphysique officielle)", după cum se spune că Taine Bourget s-a dovedit, în cele din urmă, un modest filistin, și s-a închinat din nou în secret înaintea idolului vechi, pânza pe care o scotea cu atâta zgomot din tâmpla ei De asemenea, este imposibil să las fără obiecție conceptele lui Taine despre suflet, care trezesc în mine insolubilă, după părerea mea, nedumerire În primul rând, mă întreb cum ar putea Taine să considere sufletul o "entitate verbală fantomă" (entité), "un cuvânt gol sau un simplu nimic", în timp ce peste tot în cele două volume ale tratatului său: "On Mind" există este vorba doar despre "noi" și "acțiunile noastre" Peste tot "noi, noi, noi, noi" și așa mai departe Și ce, ce numai "noi" nu facem acolo! Materia, de exemplu, este doar posibilitatea senzațiilor, dar, într-adevăr, "noi" simțim cu adevărat Fără noi și fără ființe ca noi, materia nu ar fi nimic după Hume, Mill, Bain sau, dacă sunteți de acord cu corectarea teoriei lor de către Taine, ar fi, desigur, doar "motoare mobile", cel puțin (să spunem asta pentru o clipă) și senzații incitante, dar care ar fi totuși simțite de "noi" Dacă ar fi cineva observa, ca, in ceea ce priveste senzatiile noastre, ne inselam foarte mult, nu senzatiile in sine gresesc, sau nu "motoarele mobile", ci noi În același mod, deși considerăm halucinațiile drept realitate, totuși, așa cum se cuvine *) Vezi ibid Biblioteca Runiverse POZITIVISM FRANCEZ substanțe, propriile noastre halucinații, dar nu ale altora, de exemplu, "motoare în mișcare", etc La urma urmei, percepem diverse senzații, dar le distingem corect sau eronat *), și în noi înșine, și nu în "motoare în mișcare " Este ca și cum imaginile sunt compuse din senzații separate, reprezentând ceva continuu și întreg Deși acestea sunt halucinații, totuși le "verificăm și corectăm" atât de "științific" încât până la urmă halucinațiile se dovedesc a fi "adevărate" Deși Taine nu are o doctrină și o definiție sistematică a categoriilor sau ideilor, cu toate acestea, cu greu ar începe să afirme că, de exemplu, ideile de similitudine, identitate, egalitate etc înțeles de oricine altul decât sau în afară de ființe natg , raționale, gânditoare În același mod, până la urmă, nu cei care sunt aproape și sub două culori înțeleg această relație a lor, ci "noi" o înțelegem; între timp, ideea noastră despre spațiu stă și se dezvoltă pe această înțelegere nu este fulgerul și tunetul, precum senzațiile sau evenimentele, se înțeleg în ordine: înainte și după, și înțelegem această ordine în acest fel, și totuși aceasta este esența și baza ideii noastre despre timp Dar nu suntem singurii care înțeleg și stabilesc ordinea spațială (înainte, acum și mai târziu), fie că și noi localizăm sau aranjam în aceste ordine atât senzațiile noastre, cât și imaginile care sunt alcătuite din ele, cât și evenimentele care ne apar sau sunt notate de noi în raport cu alte ființe**) În cele din urmă, dacă ne aflăm în această localizare spațială și aranjare temporară,

faceți orice *) La urma urmei, culorile nu se văd singure, sunetele nu se aud, mirosurile nu se miros singure, dar "noi" vedem, auzim, mirosim și recunoaștem diferența dintre aceste acte etc etc **) Desigur, imaginile nu se localizează în spațiu, pentru că, până la urmă, ele, după Taine, sunt doar ale noastre ('halucinații involuntare') La fel, evenimentele nu se plasează în ordinea temporală a evenimentului, pentru că, la urma urmei, ele dispar instantaneu din conștiința noastră reală, dar sunt restaurate doar conform exactului nostru, (adevărata amintire) Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Pentru greșeli, apoi din nou aceste greșeli sunt corectate de noi nu imaginile sau evenimentele în sine le corectează plasarea*) În cele din urmă, conform învățăturilor lui Taine însuși, "noi", și nimeni altcineva, "creăm din noi înșine întregul nostru univers", sau, în cuvintele sale, îl emitem, îl "emanăm" În cele din urmă, conform propriei sale învățături, "noi" creăm chiar acea "ficțiune" pe care o numim suflet Sper ca cititorii, după toate acestea, să-mi justifice puternica nedumerire față de marea diferență exprimată de Taine în raport cu același subiect, ființa umană, numai pe baza formei gramaticale în care vorbește despre el Când vorbește la singular despre "eu" nostru, îl caracterizează ca fiind o totală nesemnificație, o ficțiune goală etc Dar când vorbește despre el la plural, numindu-l "noi", atunci acesta crește odată cu el la dimensiuni uriașe iar activitatea sa este extrem de importantă în materia cunoaşterii umane Dar, poate, cineva va observa că nu am acordat atenția cuvenită distincției făcute de Taine între "eu" în sens metafizic și l în sens obișnuit și, prin urmare, nu văd o cale de ieșire din indicat acum nedumerire! La o astfel de remarcă, răspund cu hotărâre că această distincție extrem de artificială nu numai că nu oferă nicio ieșire, ci încă adună noi nedumeriri Dacă "eu" este un cuvânt gol, atunci în niciun sens nu poate însemna nimic **), pentru că acesta *) Desigur, pentru că nu pot acţiona în nici un fel, iar dacă ar acţiona în vreun fel, nu ar putea în niciun fel să înţeleagă relaţiile acţiunilor lor Aici, apropo, trebuie remarcat cu insistență că singurul motiv atât pentru localizările noastre, chiar dacă eronate, în spațiu, și cu atât mai mult în aranjarea ordinii amintirilor noastre în timp, și cu siguranță nu creierul sau contuzii, pentru că științele naturii în sine și fiziologia dintre ele ne învață că în decurs de , , de ani și mai mult, care constituie aria amintirilor noastre, atât a creierului, cât și a întregului organism, până la ultima moleculă , s-au schimbat de mai multe ori **) La fel, acest "eu în sensul obișnuit" nu este mai mult decât un nume colectiv pentru Zece Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ nicăieri și în niciun caz nu corespunde cu ceva existent cu adevărat *) În ceea ce privește definiția pe care Taine o dă "eu-ului nostru în sensul obișnuit" că este doar posibilitatea anumitor evenimente în anumite condiții, atunci, în primul rând, ne întâlnim aici cu aceeași dificultate (lipsa predării și definirea categoriilor), pe care a fost indicat de mine atunci când definesc materia și, în al doilea rând, că "eu" nostru principal, autentic și real nu este niciodată doar o posibilitate, ci este întotdeauna o realitate dată în conștiința directă a sinelui, ca agent în toate evenimentele mentale**) Această conștiință a sinelui nu trebuie înțeleasă în așa fel încât să fie, parcă, inclusă doar *) Dacă Taine dorea cu adevărat să distrugă ideea substanțialității sufletului nostru, atunci, în opinia mea, ar fi trebuit să examineze critic conceptul său în diferite sisteme metafizice, deoarece definiția lui ca "un centru neextins legat de trup" îi aparține lui Descartes și din el care a trecut în spiritismul modern francez, este unul dintre cele mai

puțin întemeiate (pentru că păcătuiește cu un dualism incontestabil) După părerea mea, Taine ar trebui să ia în considerare și alte definiții ale "eu-ului" nostru, căci de exemplu, în filosofia indiană, la greci, la Locke, Leibniz, Kant, Berkeley, Fichte, Hegel etc **) Probabil că Taine crede că doctrina existenței sufletului nostru se bazează doar pe presupuneri și concluzii, care, desigur, pot fi atât adevărate, cât și eronate, între timp, întrucât se bazează pe o conștiință necondiționată, directă a propriei persoane, însoțind constant orice altă conștiință, nu numai la omul adult, ci la copii și chiar, cel puțin, la animalele superioare, o conștiință la fel de sigură și imediată ca și conștiința senzațiilor sau a sentimentelor Aici, apropo, trebuie remarcat că Comte, desigur, a negat teoretic și sufletul ca substanță (pentru că nu putea, din cauza prejudecăților, să-și înțeleagă corect propria conștiință despre sine), în același timp învață că "Fiecare animal vertebrat (de exemplu, o pisică) de obicei nu se ia pentru altceva, ca pentru el însuși" (adică, mai precis, el este direct conștient de existența sa) Comte chiar crede că "că la animalele superioare sensul a personalității este chiar mai strălucitoare decât la om" (Vezi Curs, vol III, pp și urm) Aceste cuvinte, al căror sens deplin în problema conștiinței noastre a "Eului" nostru Comte nu l-a bănuit, indică faptul că remarcat în mod absolut corect că nu numai o persoană, ci și un animal are direct despre sine - nu cunoaștere, ci constiinta Numai Comte amestecă greșit termenii și în locul termenilor corecti: conștiință, individualitate, îi folosește pe cei greșiți: "sentiment, personalitate" Biblioteca "Runivers" A KOZLOV ulterior eronat în conștiința Funcțiilor sau acțiunilor noastre Desigur, nu este niciodată izolat de ei, ci întotdeauna simultan cu ei, dar, cu toate acestea, reprezintă clar o conștiință separată de ele Aceasta înseamnă că "evenimentele" noastre spirituale nu pot fi niciodată o posibilitate goală, ci sunt întotdeauna valabile, atât în actele conștiinței noastre despre substanța noastră, cât și în actele conștiinței noastre ale activităților noastre: senzații (mișcări), dorințe, sentimente , gândire etc Cel mai probabil, Taine ar corespunde cu adevăratul nostru "eu" care este el vorbește despre "noi", unde este cauza productivă reală a propriilor acțiuni (sau, în terminologia inexactă a lui Taine și a pozitiviștilor, "fapte și evenimente") Dar de ce, s-ar putea întreba, Taine (la fel ca și alți filozofi), contrar conștiinței directe a "eu-ului lor", respinge realitatea acesteia, căzând în contradicție cu ei înșiși și renunțând la definiții și explicații artificiale, ba chiar abuzând direct În principal pentru că, voi răspunde, că nu pot depăși complet, în primul rând, realismul naiv care este extrem de înrădăcinat în ele, adică recunoașterea existenței efective a unei lumi spațiale vizibile *) această prejudecată nu este completă , pentru că în el materialismul naiv trece în știința naturii și, în plus, cade într-o altă prejudecată, că există un fel de cunoaștere senzorială a lucrurilor, în timp ce cu simțurile nu avem absolut nimic *) Această prejudecată se bazează în principal pe exprimarea incorectă Dacă, mi se pare, au vorbit corect, adică în loc de "lumea exterioară" ar spune: "lumea nu sunt eu", sau "lumea altor ființe în afară de mine", atunci aceasta ar fi o condiție extrem de importantă pentru eliberarea de această prejudecată Împărțirea lumii în extern și intern are sens doar dacă spațiul există în realitate, dar dacă nu este real, atunci termenii extern și intern nu pot avea nicio semnificație, cu excepția rahatului și relativului pur convențional Biblioteca "Runivers" pozitivismul francez i> știm, dar știm prin rațiune, gândire Strâns legată de această prejudecată este confuzia

constantă a conceptelor: conștiință și cunoaștere Este deosebit de greu să scapi de această confuzie, pentru că pentru fiecare persoană care iese puțin din copilărie, cunoștințele (adevărate sau false, nu contează) merg constant mână în mână cu conștiința *) Mai mult, există și prejudecata că realitatea se realizează prin gândire, în timp ce este dată chiar și ființelor complet negânditoare, cum ar fi copiii nou-născuți și animalele**) Când conștiința este amestecată cu cunoașterea, pozitiviștii au și o iluzie specială că toată ființa este relativă, în timp ce numai cunoașterea sau obiectele gândirii sunt relative, dar tot ceea ce este real este irelevant Conceptele sunt complet relative, în timp ce obiectele conștiinței pure, de exemplu, substanțele, activitățile și actele lor sunt complet irelevante Tot ceea ce este irelevant este ceea ce fiecare ființă este imediat conștientă în sine; dar de îndată ce se gândește la asta, acest irelevant devine legat, căci gândirea este un act de relație În cele din urmă, Taine se alătură special acestor prejudecăți cu pasiune pentru polemici cu reprezentanții alcoolismului francez Desigur, această controversă, într-o anumită măsură, a fost corectă, dar cu toate acestea l-a dus mai departe de limita legală pe calea străduirii orbului, cu orice preț, de a-și distruge adversarii și de a nu lăsa piatra neîntoarsă din doctrina lor filozofică În ce măsură Taine a fost orbit de prejudecățile de mai sus și de entuziasmul pentru polemici, arată următoarele *) Nu trebuie să uităm niciodată că copiii mici și animalele au, fără îndoială, conștiință, dar nu au cunoaștere (gândire); iar așa-numita cunoaștere a animalelor nu este altceva decât asocieri mecanice și inconștiente de idei (imagini) Conștiința este materialul primar din care se construiește cunoașterea ♦*) Realitatea este dată în conștiința imediată, în timp ce gândirea este necesară pentru a înțelege, a determina realitatea, adică pentru a distinge realitatea de cea fantomatică, care capătă o aparență înșelătoare a realității Biblioteca "Runivers" A KOZLOV suflare Faptul Când a argumentat împotriva substanțialității "eu-ului" nostru și a redus-o la un cuvânt gol, a menționat o astfel de poziție încât "eu nu sunt altceva decât o serie de propriile lui evenimente" Dar, la urma urmei, conform teoriei sale, nu există nimic altceva în lume, cu excepția "Fapte și evenimente" De aici trebuie să tragem concluzia că "Eul" meu este o serie a evenimentelor mele, "Eul" lui Ivan este o serie a evenimentelor lui, "Eul" lui Peter este o serie a evenimentelor sale Deci, fără să atingem nicio altă ființă, câte ființe umane, atâtea serii de evenimente Acum întrebarea este, care este diferența dintre aceste rânduri? În primul rând, faptul că aceste rânduri îmi aparțin mie, lui Ivan, Peter etc Fără ele, până la urmă, aceste evenimente ar constitui pur și simplu o "grămadă de Fapte sau evenimente * din care, potrivit lui Taine, este formată lumea Întrucât evenimentele mele, Ivan, Peter, îmi aparțin exclusiv mie, Ivan, Peter, atunci din întregul "grămadă de evenimente * nu pot fi în primul rând distinse și evidențiate de nimeni altcineva, ca mine, Ivan, Peter, care, ca să spunem așa, constituie o condiție necesară pentru evidențierea, deosebirea și distribuirea evenimentelor lor Dar întrebarea este, cum poate fi realizată și realizată această condiție, dacă eu, Ivan, Peter sunt doar cuvinte goale, flatus vocis? Este evident că evenimentele pot aparține doar ființelor sau substanțelor și doar nu entitățile verbale își pot distinge evenimentele de cele ale altora, ci ființe reale, direct conștiente de ele însele și de acțiunile lor și apoi capabile, încetul cu încetul, să exprime această diferență cu semne sau cuvinte și conștiință și astfel să comunice altora ceea ce le este direct

inaccesibil (cel din urmă, după cum se știe, la oameni începe deja de la , ani) Desigur, se pot respinge remarcile mele printr-un fel de sofisme, dar eu, nevrând să inventez și să ghicesc sofisme din mine, aș auzi cu plăcere unul de la unul dintre adepții lui Taine, iar acum voi spune câteva cuvinte finale despre natura pozitivismului său O caracterizare finală a pozitivismului lui Taine Dacă nu țineți cont de confluența lui Ten Biblioteca "Runivers" pozitivism francez într-o metafizică duală, iar dacă avem în vedere doar intenția și pretenția sa de a rămâne pe baza pozitivismului pur, atunci dintre varietățile de pozitivism ale filozofiei sale le-am indicat în articolul "Despre Comte" (la p) , denumirea de senzaționalism este cea mai potrivită se acordă îndeaproape cu englezii, de exemplu, cu J St Mill și Bain și consideră senzația singura realitate merită să nege posibilitatea cunoașterii unei ființe pur spirituale "A fi" pentru Taine înseamnă și regsir și, în plus, regsir este senzual Prin urmare, cu o energie deosebită, el neagă existența spiritului Adevărat, el neagă și materia ca substanță (la urma urmei, nici ea nu este dată senzual), dar, așa cum am văzut deja, această negare există numai în cuvinte, și nu în fapte Mai departe, tot ca senzualist, Taine consideră singurul conținut al lumii cognoscibile "Fapte și evenimente", care sunt doar diverse combinații mai mult sau mai puțin complexe de senzații *) Revenind acum la materialismul lui Taine, trebuie să spun că acest materialism nu este la fel de naiv ca al lui Comte Acesta este materialismul științific, atât de comun printre reprezentanții științelor naturii, care acceptă, fără justificare filosofică, ca ceva dat și autoînțeles, principiile: timpul, spațiul, mișcarea și acel ceva care se mișcă și se numește materie Sarcina științelor naturii este doar aceea, fără a intra în întrebarea care sunt aceste principii în esența și originea lor, să investigheze mișcarea materiei în spațiu *) Bineînțeles, Taine pierde din vedere faptul că nu există nici un fapt, care, existând chiar și numai după părerea noastră, nu ar fi în același timp și o teorie; nu exista eveniment care sa nu includa in acelasi timp punctul nostru de vedere uman si care intr-un fel sau altul sa nu includa sentimentele, dorintele si gandurile noastre Întrebări de filosofie, carte θ Biblioteca "Runivers" A KOZLOV si timpul; iar de îndată ce o îndeplinesc, rolul lor cognitiv s-a încheiat Apoi, cu întrebarea care sunt aceste patru principii, trebuie să trecem într-o altă categorie de științe - și anume, cele filozofice Însă marea majoritate a reprezentanților științelor naturii consideră că răspunsul la "ceva numit materie" poate fi pus și rezolvat complet pe baza științei naturii, de aici ia naștere materialismul științific natural, în care se încadrează și Taine, intrând în domeniul filozofic științe, un psiholog ii și cunoștințe de teorii, cu conceptul dezvoltat de el pe baza științei naturii (fiziologie) - "motoare în mișcare" De remarcat că acest termen a fost ales destul de precaut având în vedere negarea materiei de către Taine și în privire la comoditatea acestui termen pentru diverse întorsături (desigur, sofistice) împotriva unei posibile acuzații lui în materialism*) Dar, orice ar spune Taine, este clar pentru toată lumea că "motoarele sale în mișcare" corespund, fără îndoială, atomilor și molecule ale materialismului științific natural și, așa cum am văzut deja mai sus, ele existau pentru el cu mult înainte de existența simțitoare Prin urmare, ele sunt baza originală atât a "senzațiilor", cât și a tot felul de "Fapte și Evenimente" bazate pe senzații și pe așa-numita noastră experiență, pentru care dovezile se găsesc în aceleași științe ale naturii: Fizică, astronomie etc , la care s-a referit Taine, când a justificat "deplasarea

motoarelor" cu "disponibilitatea lor **) de a gravita" și de a cădea la pământ etc *) Deci, de exemplu, Taine poate spune întotdeauna că "motoarele mobile" nu sunt atomii metafizici ai materialismului, ci pur și simplu un fapt sau un eveniment experimental științific natural Dar, deoarece cu fiecare fapt se poate întreba despre factorii săi sau despre condițiile din care apare, atunci, desigur, această întrebare poate fi evitată spunând că alte fapte servesc ca factori, iar al treilea fapt va servi ca factori pentru acestea și celelalte astfel te poți întoarce în acest "grămad de fapte" la infinit, dar asta echivalează cu căderea în acel abis fără fund, care are numele cel mai propriu: nimic, **) Apropo, când Ten vorbește despre aceste "pregătire, tendințe", Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ Așadar, când Taine pune mișcarea* lângă senzație ca începuturi reale ale a tot ceea ce există, atunci el este un senzualist cu privire la primul principiu și un materialist cu privire la al doilea**) Acum va putea evidenția cel de-al treilea ingredient al filosofiei lui Zece, care are loc de la căderea lui, marginea maternalului, într-o altă metafizică, care (deși este dificil să-i dam numele exact) nume de Ratsonalism (sau, poate, idealism) *****) Motivele lui Taine pentru a cădea în această metafizică au fost, pe de o parte, ecourile entuziasmului său tineresc pentru Spinoza și Hegel, care încă pândeau în el și, pe de altă parte, nevoia de a combina într-un întreg principiile de bază inconsistente ale senzaționalismului și materialism: senzație și mișcare În această metafizică se află rădăcinile ideii de necesitate, prin care, potrivit lui Taine, toate datele experienței trebuie legate și nu sunt entități, precum "spiritul militar" al lui Comte? De asemenea, trebuie remarcat faptul că Taine folosește adesea cuvântul natură, tot ca entitate *) Trebuie remarcat aici că mișcarea nu este deloc dată în conștiința imediată Când Taine crede că sursa ideii de mișcare se află în sensul muscular, pur și simplu se înșeală, căci simțul muscular, în general foarte nedefinit până la obscur, nu conține deloc ideea de mișcare, pe care o putem combinați cu ea doar atunci când ne-am format deja pe baza ideii de timp, spațiu și senzație: tactil și vizual **) În ceea ce privește relația lui Taine cu celelalte două principii ale științelor naturale: timp și spațiu, el urmează destul de mult psihologia engleză în acest sens Timpul este înțeles ca ideea duratei stărilor în schimbare ale conștiinței noastre; spațiul ca simultaneitate a senzațiilor noastre: musculare, tactile, vizuale și, prin urmare, are practic ideea de timp ("timpul este părintele spațiului") Cu toate acestea, aceste puncte de vedere senzaționaliste nu îl împiedică deloc pe Taine să trateze aceste principii în același mod în care materialismul științific le tratează, adică, ca și cum ar exista cu adevărat în realitate Desigur, acest lucru este necesar pentru a păstra posibilitatea ca "motoarele în mișcare" să oscileze și să se scuture, "și ca moleculele și celulele creierului să-și danseze figurile" ***) Influența acestei metafizici a fost evidentă mai ales în capitolul al treilea al cărții a IV-a din volumul al doilea al tratatului: "Poți * Biblioteca "Runivers" l la aproximativ z l aproximativ în ъ temele sunt eliberate de puterea hazardului, care domină pozitivismul englez (de exemplu, în Mill) De aici provine convingerea, sau, mai precis, credința lui Taine, că pentru fiecare fapt sau eveniment, pentru fiecare lege, nu numai în universul cunoscut de noi, ci chiar și în necunoscut - trebuie să fie ultimul "motiv explicativ (raison explicative)" sau rațiune Prin urmare, nu trebuie să lăsăm niciun Fap fără să examinăm și să presupunem legea corespunzătoare acestuia, din care decurge, ca efect dintr-o cauză; și această cerere nu își pierde

deloc forța pentru că aceste sau alte Fapte sau legi ne sunt inexplicabile, pentru că cauzele de care depind nu au fost încă găsite și poate chiar nu vor fi găsite niciodată Desigur, aceste prime cauze atotexplicative sunt, după Taine, nu substanțe sau forțe ale metafizicienilor*), ci și Fapte sau evenimente (tendințe), ci doar primare și subordonate primei legi sau atotcuprinzătoare, în raport cu care toate celelalte legi, și cunoscute de noi, și necunoscute, sunt doar consecințele sale În același mod, deși legile nu stau în afara Faptelor, ele sunt totuși ceva ce se află în ele și totuși generează în același timp *) În această privință, Taine se înșală fără îndoială și, în plus, se înșală de două ori, deoarece dacă există vreo legătură necesară și atotcuprinzătoare în lumea obiectivă, atunci aceasta depinde doar de existența și interacțiunea într-un singur sistem mondial de ființe sau substanțe care au o origine comună, ceea ce determină posibilitatea ca toate activitățile și actele lor individuale (dar nu faptele sau evenimentele în sine) să fie coordonate într-un singur sistem mondial În ceea ce privește ideea de necesitate subiectivă, de exemplu, care predomină în domeniul logicii sau al matematicii, ea își are baza doar în faptul că oamenii, ca ființe gânditoare, sunt substanțe, conștienți de ei înșiși ca atare și mai mult sau mai puțin clar înțelegerea (cunoașterea) coordonarea tuturor funcțiilor sale și acționează în unitatea substanței sale Dacă oamenii nu ar fi substanțe, nu ar avea nicio bănuială cu privire la vreo necesitate sau legătură necesară cu nimic, Ei nu ar avea nici logică cu legile ei de contradicție și rațiune suficientă, nici matematică cu axiomele ei, nici alte științe cu legile lor Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ ih Sau, cu alte cuvinte, ele sunt, parcă, calitățile originale, de bază ale ființei *) ale lucrurilor, care, potrivit lui Taine, pot fi găsite în conținutul Faptelor sau lucrurilor infinit de complexe prin intermediul abstracției logice **) În fine, sub influența aceleiași metafizici, Taine îmbină principiile senzației și ale mișcării Distingând două categorii de fapte: fizice și morale, el o reduce pe una la "ideea mișcării moleculare în celulele și fibrele centrilor nervoși, cealaltă la ideea senzațiilor****) Primii sunt cunoscuți printr-o cale externă, cei din urmă printr-o conștiință internă sau directă (adică ar fi mai corect să spunem, directă) În același timp, Ten consideră senzațiile ca fiind evenimente reale, iar mișcarea moleculară este doar un semn, un simbol al primului ****) Mai puține idei: mișcări și senzații, în egală măsură *) Apropo, nu pot decât să observ că Taine, chiar la sfârșitul tratatului său Despre minte, a menționat, după părerea mea, o poziție complet falsă, că ființa este proprietatea cea mai generală a lucrurilor Falsitatea acestei opinii a fost suficient indicată de Kant în respingerea dovezii ontologice a existenței lui Dumnezeu Vezi despre acest subiect în diferite locuri din Cuvântul Său **) Din păcate, nu am nici timpul, nici locul să subliniez defectul fundamental care încă predomină în logică, precum și în teoria abstracției împărtășită de Taine În orice caz, el se înșeală crezând că prin intermediul abstracției putem găsi faptele sau legile primare și calitățile de bază ale lucrurilor, în general conceptul de ființă Atribuind o oarecare putere creatoare abstracției, el calcă pe urmele lui Hegel, care credea și că prin abstracția de la tot ceea ce este individual, adică din cu adevărat real, se poate crea un întreg sistem de ființă, format din concepte, pe care Hegel le considera singura realitate Datorită acestei teorii false, Hegel a descoperit că "nimic nu este egal cu ființa" ***) Acest termen este deja singur: "moral", în locul celui real, pe care ar fi

trebuit să-l folosească, i e spiritual, introduce ceva întuneric în expunerea sa Vezi ibid volumul I, carte IV, cap i-a și mai ales a -a și a -a ****) Cum este posibil, întreb eu, ca mișcarea "motoarelor mobile" (care, după cum am văzut, după dovezile naturii, exista cu mult înainte de apariția ființelor simțitoare) să fie ceva secundar, adică doar un semn de senzatie care a aparut dupa? Nu ar fi mai adevărat într-un asemenea caz să fie teorii pur materialiste, conform cărora tot ceea ce se întâmplă în ființe vii nu este un eveniment real, ci un fel de fosforescență fantomatică, a creierului, sau un fel de epifenomen de prisos? Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Asemenea celor două căi ale cunoașterii care le corespund, Taine recunoaște că nu sunt reductibile una la alta și, mai mult, căzând în contradicție cu sine însuși, afirmă că ambele pot fi una și aceeași *) Căderea lui Taine într-o metafizică dublă, pe care tocmai am indicat-o, confirmă opinia pe care mi-am exprimat-o în articolul mai sus menționat "Despre Comte" despre nefiresc și inconsecvența fundamentală a pozitivismului filozofic De aici provine fenomenul cel mai obișnuit la el - trecerea la materialism și absorbția din ce în ce mai mare de către cel din urmă a celui dintâi Ca și cum ar fi ferit de acest pericol, Taine încearcă să înfrumusețeze, cu ajutorul imaginar al abstractizării, raționalismul lui Hegel și Spinoza în culoarea și maniera pozitivismului și să-l introducă în sistemul său și întunericul, pe de o parte, denaturează spinozismul și hegelianismul original, iar cu celălalt nu numai că nu reușește să corecteze senzaționalismul și fenomenismul englez, dar îl privează de buchetul său original, i e logica și consecvența ei relative și, în ciuda talentului său mare și a inventivității sale dialectice, ***) face din întregul său sistem ceva confuz și inevitabil răspândit Dar dacă ne-am despărți mental de sistemul senzaționalist al lui Taine nu numai metafizica raționalistă, ci și materialistă, atunci ar rămâne doar ceva, care, în final, s-ar reduce aproape la nimic ****) *) Contradicția este că ceea ce nu este reductibil unul la altul este unul și același Evident, în acest moment avem de-a face cu influența spinozismului asupra lui Taine Totuși, la Spinoza, două atribute cu modurile lor, de asemenea nereductibile între ele, sunt încă legate, deși nu foarte convingător, în unitatea lui Dumnezeu ca substanță Afirmația lui Taine este complet nefondată și arbitrară (Esența problemei este că senzația și mișcarea nu sunt deloc ceva diferit și nu se reduc unele la altele, ci pur și simplu și direct una și aceeași, iar dacă ceea ce pare diferit, este doar din vagul gândirii noastre) **) Vizavi, ca Comte ***) Cu o strălucire deosebită și chiar cu entuziasm, Taine a scris ultimul capitol al -lea al volumului : "Pe baza explicativă a lucrurilor (La raison explicative des choses)" ****) Reamintind vechea retorică cu doctrina ei despre "locuri comune", am putea acest lucru pozitivist mai consistent sau nimic Biblioteca "Runivers" FRANCEZĂ, pozitivism Apoi, în ceea ce privește teoriile sociale și istorice ale lui Taine, din lipsă de timp și spațiu, nu mă voi atinge deloc de ele; Voi observa doar că, deși, în direcția generală, filosofia sa a istoriei este ceva asemănător cu sociologia lui Comte, dar, cu toate acestea, în ceea ce privește acuratețea din partea faptică, în termeni de minuțiozitate și artisticitate de prezentare și, în sfârșit, introducând Te-nom printre alții factori istorici - rasa, valoarea teoriilor sale sociale și istorice depășește incomparabil valoarea celor ale lui Comte Polan, ca adept al lui Taine Potrivit propriei afirmații a lui Paulan, el calcă pe urmele lui Hume și Taine, pe care îi consideră "fenomeniști ai celei mai pure ape"; îmi este cunoscut atât din multe dintre articolele sale separate din Revue

philosophique, cât și dintr-o lucrare mai completă, deși mică, sistematică, prezentând un curs de psihologie empirică sub numele: "Physiologie de l'esprit, " *) sau "Fiziologia spiritului" sau "Psihologia fizică" sunt acum nume destul de comune, înlocuind vechiul nume de psihologie în rândul pozitiviștilor *♦) "Fizio-reprezentare în următoarele întrebări și răspunsuri: Quis? Quid? Fenomene (fapte și evenimente)! Ubi? În fenomene (fapte și evenimente)! Qui b us auxiliis? Cu ajutorul fenomenelor (fapte și evenimente)! Cur? Pentru că fenomene (fapte și evenimente)? Quomodo? Prin intermediul fenomenelor (fapte și evenimente))! Quando? Când fenomene (fapte și evenimente) *) Din multe dintre articolele sale din R Ph Voi numi unele dintre cele mai importante: Volumul II Le sens commun, essai d'explication physiologique (Acest articol tratează din punct de vedere fiziologic originea bunului simț și diferitele modalități de descoperire, dezvoltare și perturbări ale acestuia în el) II volum "La théorie de l'inconnaissable" (Critica teoriei lui Spencer) II vol : "La personnalité" (articol îndreptat împotriva spiritismului, reprezentând o negare a substanței spirituale) Volumul II : "Croyance et volonté" (un articol despre relația dintre voință și încredere) Vol I, "L'abstraction et les idées abstraites" (diverse grade de abstractizare sunt considerate pe baza teoriei general acceptate) și altele **) De obicei aceste scrieri vorbesc despre natura lor științifică și despre intenția evlavioasă de a nu intra în chestiuni metafizice despre suflet, ci de a se ocupa doar de fapte sau fenomene și generalizarea lor în legi Dar, de fapt, întotdeauna în ele (și în polan) sunt întrebări metafizice despre Biblioteca "Runivers" A KOZLOV logica spiritului" Polan prezintă un set concis, sistematic de propoziții bazate pe lucrările lui Ben, Spencer, Taine, Maudsley, Wundt și așa mai departe În ciuda volumului mic al cărții, Podan raportează tot ce este esențial despre fenomenele mentale din punctul de vedere al psihologiei empirice Pentru a oferi cititorului cel puțin o scurtă idee despre Paulan ca fenomenist și adept al lui Taine, voi spune câteva cuvinte despre polemica lui împotriva substanțialității "eu" nostru în articolul de mai sus: "La personnalité" Pentru conceptul de "eu", susține el, substanța nu este deloc necesară Nu se explică deloc prin asumarea substanței Unitatea conștiinței, din care derivă substanțialitatea spiritului, este, dintr-un obiectiv *) punct de vedere, rezultat al adunării Din faptul că ceva, susține Podan, pare subiectiv unit (de exemplu, imaginea imaginară a unui morman de pietre), nu rezultă deloc că obiectiv această imagine reprezentată este o unitate Ideea unui singur "eu" se formează dintr-o serie de percepții interne, la fel ca ideea unei case, sau a unei statui dintr-un rând, dintr-o multitudine de percepții externe**) așa cum un lucru care constituie un grup de Fenomene este la fel de diferit de ideea de "eu" ca o casă, un lucru care constituie un grup de Fenomene sensibile este diferit de ideea de casă ***) Materialismul este că fenomenele mentale sunt făcute dependente de corp, și mai ales de sistemul nervos și creier *) Din păcate, termenii: obiectiv, subiectiv și derivatele lor sunt folosiți la nesfârșit și nu fără ambiguitate Deci, aici, dacă "obiectiv" înseamnă: dat în experiența senzorială, atunci polemica împotriva substanțialității este pur și simplu ignoratio elenchi, deoarece cei care recunosc ca substanță îl înțeleg ca nesupus so-numită experiență senzorială (adică considerați-o invizibilă, inaudibilă etc), i e inaccesibile unui punct de vedere obiectiv **) Da, într-adevăr, percepțiile sunt împărțite în interne și externe pentru că, prin presupunere, unele apar prin mijlocirea simțurilor, iar

altele într-un mod cu totul diferit, prin conștiința directă, care este întotdeauna unică, nu numai la om, dar chiar şi la animale Prin urmare, nu se poate identifica o percepție cu alta și nu se poate trage concluzii de la una la alta ***) Polan a uitat că, până la urmă, casa, ca grup de fenomene senzuale, este, după Taine, o halucinație Biblioteca "Runivers" POZITIVISM FRANCEZ cunoaștere, există același Fapt al conștiinței *), precum și alte Fapte, adică unul dintre Fenomenele dintre alte Fenomene ale conștiinței Dar, vor spune, argumentează Podan în continuare, substanța este necesară pentru că este necesar ca cineva să compare, să distingă aceste Fenomene unele de altele și, prin urmare, să le recunoască **) Podan recunoaște legitimitatea acestei întrebări și nu permite unei senzații să aibă conștiința alteia Dar el rezolvă problema prin faptul că două sau mai multe senzații sunt "combinate și comparate într-unul sau mai multe fapte ulterioare ale conștiinței", la fel cum hidrogenul și oxigenul sunt combinate în apă Aici Podan vorbește fără ezitare despre Faptele de comparație, unire, distincție etc , care nu au nicio semnificație dacă există doar Fapte și nu există nimeni pentru care aceste Fapte există; sau, altfel spus, Fenomenul poate avea sens numai în raport cu fiinţa în sine Aceasta înseamnă că pe lângă Fenomene, există o cunoaştere, deosebire, unire, identificare etc , care nu mai este un Fenomen, ci un purtător de Fenomene, efectuând acte ale cunoaşterii lor Dar dacă acest cunoscător este și un Fenomen, atunci se dovedește că un Fenomen știe despre altul, o senzație este conștientă de alta, care este, de asemenea, respinsă de Pavel însuși În sfârșit, cum să înțelegem expresia: "două senzații (Fapte) sunt comparate în următorul Fap", fără a presupune, în primul rând, un act de comparație diferit de Faptele comparate, și mai departe fără a presupune pe cineva care înțelege ce înseamnă: "comparat" (vă amintiți despre "noi" al lui Ten)? Întrebarea este dacă Fenomenele înseși se compară și se unesc și, mai departe, pentru Fenomen sunt "comparate"? În sfârșit, care este exact diferența esențială asupra căreia *) Este evident că Podan, la fel ca Taine și alți pozitiviști, amestecă complet conceptele: cunoaștere și conștiință **) Apropo, ar fi interesant cum ar defini Polan ce înseamnă a fi conștient și a cunoaște, sau ce este o astfel de cunoaștere și conștiință și, mai departe, cum este posibil și ce înseamnă: a cunoaște și a fi conștient de Fenomene Biblioteca "Runivers" A KOZLOV Paulan insistă, între lucruri (inclusiv "eu") și idei despre ele, dacă lucrurile și elementele lor, și ideile lor, toate sunt doar Fenomene? *) Paulan continuă citând diverse cazuri patologice care mărturisesc încălcarea continuității și unității personalității **), bineînțeles, cu scopul de a da o lovitură grea și decisivă substanțialității "eu-ului" nostru În încheiere a tot ceea ce s-a spus despre Polan aici, îmi voi permite să-i exprim atitudinea față de Taine cu un cunoscut proverb rusesc: "aceeași supă de varză, dar turnați-o în mai subțire" Ribot ca propagandist al pozitivismului în Franța Ribot, după moartea lui Taine, este, desigur, cel mai proeminent reprezentant și propagandist al acestei tendințe în Franța Mi se pare că se poate remarca în el o trăsătură subtilă care îl deosebește de Comte, Taine și alți pozitiviști, constând în faptul că el are, parcă, o atitudine impersonală și obiectivă față de pozitivism, ceea ce *) Sper ca cititorul să vadă că Pauline, la fel ca Comte, Taine și toți pozitiviștii, fără a da o definiție precisă și strictă a termenilor: fenomen, fapt etc , îi depășește peste tot fără nicio strângere de conștiință, chiar dacă doar pentru a-i ucide pe substanță care îi este neplăcută purtând numele: "eu" **) Este posibil ca unul dintre

cititorii articolului meu să se gândească: "ce este autorul, cum se spune, și nu conduce cu urechea, când Taine, și Polan, și Binet, și așa mai departe, și așa pe baza unor experimente hipnotice și de altă natură, să demonstreze că personalitatea se schimbă, se bifurcă, se confundă etc ? Cum poate autorul, în ciuda acestui fapt, să continue să apere "eu"-ul nostru ca substanță? La această remarcă răspund: este absolut adevărat că eu, având în vedere faptele despre care vorbesc Taine, Paulan, Binet etc , adevărat, în același timp cred că nu au nicio legătură cu identitatea și imuabilitatea substanței Cert este că conceptul de personalitate și conceptul de substanță sunt complet diferite și că nu se poate trage concluzia de la o schimbare a personalității la o schimbare și, mai departe, la irealitatea substanței Acest subiect este foarte interesant; iar cândva și în alt loc îmi voi exprima în detaliu părerea despre diferența dintre concepte: personalitate și substanță, iar acum pentru cei care le amestecă voi indica pe scurt exemple: i) Oamenii se ceartă despre ființă și substanțialitatea materiei: unii le apără, iar alții le neagă pe amândouă, dar niciunul dintre cei care recunosc materia ca substanță nu crede că este o persoană) Cei care recunosc substanțialitatea unui nou-născut, a unui pisoi etc , nu vor pretinde sub nicio formă că sunt persoane Biblioteca "Runivers" pozitivismul francez cu el mai mult decât cu alții se înțelege în sensul de știință pur și simplu filozofică în general Se poate observa clar în el o tendință de a contopi diferitele Forme ale acestei direcții în diferiții ei reprezentanți astfel încât, la fel ca în matematică, fizică și alte științe ale naturii, personalitățile reprezentanților individuali să dispară în conținutul științei și astfel încât filozofia își pierde trăsăturile nu numai gânditori individuali, ci chiar o direcție specială Cu o asemenea tendință, el se referă chiar și la caracteristicile naționale ale reprezentanților pozitivismului; prin urmare, nu numai că netezește, de exemplu, diferența dintre Taine și pozitiviștii englezi, ci chiar și diferența dintre reprezentanții francezi, englezi și germani ai tendinței pozitiviste El nu este contrariu să evalueze și să folosească în mod corespunzător pentru stabilirea unei filosofii științifice generale nici măcar acele materiale pe care le poate lua profitabil de la metafizicieni și spiritualiști neîndoielnici și le poate combina cu datele curentului empiric-pozitivist *) Dintre varietățile de pozitivism indicate în articolul despre Comte (p), pozitivismul lui Ribot poate fi numit empirism prin excelență Toate scrierile lui Ribot, după părerea mea, pot fi împărțite în două categorii: în unele el este un propagandist în sensul tocmai indicat, un intermediar între diferiți reprezentanți ai aceluiași curent filozofic; în altele, el este pur și simplu un om de știință, un specialist în psihologie, care studiază una sau alta întrebare specială în știința sa Prima categorie include două lucrări mari: "La psychologie anglaise contemporaine" și "La psychologie allemande contemporaine", care sunt traduse din franceză în alte limbi, și multe mici *) Ce se vede mai ales din lucrarea sa: "Despre psihologia germană modernă" Biblioteca "Runivers" A KOZLOV shih articole critice împrăștiate în "Revue Phi-osophique" despre diferiți reprezentanți ai psihologiei, cum ar fi, de exemplu, Taine, Brentano și alții A doua categorie este formată din lucrări întregi publicate separat sau plasate ca articole de jurnal în aceeași Revue Philosophique' , precum, de exemplu, "L'hérédité, *) Paris", "La psychologie de l'attention ; "La philosophie de Schopenhauer" ; "Les maladies de la mémoire , ; "Les maladies de la volonté , ; "Les

maladies de la personnalité , etc **) Toate scrierile lui Ribot din ambele grupuri, a supraviețuit în mare parte mai multor publicații, desigur, dezvăluie proprietățile generale ale pozitivismului, adică negarea substanței, recunoașterea subiectului filozofiei în fapte și fenomene, dar cu excepția acestei "minciuni de bază" a pozitivismului, în toate celelalte lucrări aceste lucrări pot fi numite ireproșabile clar și talentat, surse de încredere etc Într-un cuvânt, printre reprezentanții metafizici ai filosofiei franceze, din punct de vedere al energiei activității, alături de Ribot, nu se poate pune decât un venerabil bătrân, Paul Janet Acum voi spune câteva cuvinte despre faptul că misiunea lui Ribot, de propagandist și mediator între diverșii reprezentanți ai pozitivismului, este extrem de facilitată de faptul că se află în fruntea unui excelent jurnal: Revue Philosophique, încă de la început de la întemeierea sa în Deși în acest jurnal predomină tendința pozitivistă, toți ceilalți se bucură de cea mai largă ospitalitate Cu deplină imparțialitate, editorii și editorul nu exclud nicio direcție, cerând indiferent de la orice autor doar seriozitate, sinceritate și moderație în ton *) Acest eseu, se pare, a fost deja publicat în ediția a J-a Înseamnă în mod specific ereditatea psihică ♦*) La aceasta trebuie adăugată traducerea psihologiei lui Spencer, realizată de Ribot în colaborare cu Espinas Biblioteca "Runivers" FRANCEZĂ POZPTPVIZM expunere și polemici Astfel, în Revue Philosophiqueu găsim nu puține articole ale unor astfel de filozofi a căror direcție metafizică este fără îndoială, precum, de exemplu, Paul Janet, Fonsegrive, Jules La-Chelier ș a În plus, jurnalul editat de Ribot a contribuit în mare măsură la cunoașterea deplină și temeinică a francezilor cu Filosofia vecinilor lor germani Pe lângă francezii de diverse direcții, în jurnal, în calitate de colaboratori, există nume de germani: de exemplu, Hartmann, Lotze, Gorwich și alții, englezi: Lewis, Spencer etc , italieni (Mantegazza) și chiar ruși : de exemplu articole de domnul de Roberti, prof Grota și alții Cu aceasta vom completa caracterizarea celui mai pur pozitivism și vom trece la o trecere în revistă a semipozitivismului în persoana lui Fullier, Guyot și Tarde A Kozlov Urmează sfârșitul) Biblioteca "Runivers" Mărturisirea unui fost bolnav mintal *) Dedicat tuturor celor care plâng și suferă Sub forma unei prefate (Scrisoare către cititorii lui T A Svechina) Viața mea, din păcate, s-a dovedit în așa fel încât a trebuit să petrec mult timp și să am comuniune cu foarte apropiați de mine, dragi oameni bolnavi mintal Dacă nu am dreptul să spun că am studiat în profunzime bolile mintale ale omului, atunci am avut totuși ocazia să le cunosc serios Am văzut toate fazele: începutul bolii, continuarea ei, moartea din ea și, de asemenea, recuperarea treptată Împrejurările s-au dovedit încât bolnavii au trăit multă vreme în casa noastră și luni întregi a trebuit să am grijă de ei, să-i liniștesc în orice fel posibil, să fiu în gardă zi și noapte și să fac asta în legătură cu unii așa că nu ar fi pentru ei în mod vizibil *) Deși memoriile publicate ale unei foste femei nebune sunt materiale brute și parțial colorate subiectiv pentru a judeca istoria bolii sale și, prin urmare, nu permit nicio concluzie științifică fără o acoperire adecvată a faptelor din partea specialiștilor, totuși, având în vedere de vivacitatea și sinceritatea poveștii, ele pot fi interesante nu numai pentru public, ci, poate, pentru specialiști Cuvânt înainte de venerabilul F A Svechina, desigur, prezintă și o serie de observații și generalizări pur subiective ale unui amator, dar dezvăluie multe în Confessions, a prin urmare am considerat necesar să-l tipărim aproape în întregime Ediție · Biblioteca "Runivers" pspov-d vyshey bolnav

mintal A trebuit să văd diferite Forme de amăgire, atât religioase, cât și grandioase; Am avut de-a face cu pacienți care erau violenți și complet calmi, apatici, în care forțele și abilitățile fizice și mentale au fost complet ucise Îmi amintesc de un pacient, foarte inteligent și educat, care, printre alte manifestări ale bolii, și-a închipuit că este un insular sălbatic și, dezbrăcându-se, a anunțat că toți sunt și sălbatici, iar îmbrăcămintea era o prejudecată; nicio convingere sau putere nu l-ar putea obliga să se îmbrace Se întâmpla în sat vara și voia să meargă gol peste tot, ceea ce, desigur, era imposibil de permis Și-a pierdut cumpătul, a spart geamurile și nu ne putem imagina dificultățile pe care a trebuit să le îndure (fără nicio violență împotriva lui) timp de câteva zile, până când această formă particulară de delir a continuat și nu a trecut în alta Acest pacient a murit mai târziu într-unul dintre spitalele din Petersburg Îmi amintesc un alt pacient A trebuit să petrec aproape inseparabil cu el mai mult de luni Era complet blând și calm Începutul bolii s-a exprimat sub formă de iluzii de grandoare, iar apoi cele mai ample proiecte au apărut în toate sferele posibile ale vieții Odată m-am trezit la începutul nopții și a trebuit să-i desenez pentru câteva ore un plan al templului, pe care intenționa să-l ridice pe locul uciderii regretatului Suveran și care trebuia să le depășească în frumusețe pe toate templele existente până acum ale lumii A înțeles în pictură și arhitectură; între timp, este greu să găsesc o persoană mai incapabilă să deseneze decât mine Pacientul, ale cărui mâini au lucrat foarte prost, mi-a cerut să-i transfer gândurile și planurile fantastice strălucitoare pe hârtie cu un creion, ceea ce, desigur, nu am putut face Era îngrozitor de supărat, ochii îi străluceau de inspirație și de un sentiment rău - atât față de el însuși pentru neputința lui, cât și față de mine pentru incapacitatea mea completă de a transfera pe hârtie gândurile lui inspiratoare Așa că am petrecut timpul până dimineața Am tras niște linii, conform instrucțiunilor lui; era supărat pentru că liniile paralele și unghiulare erau greșite și incorecte, iar eu, distrăgându-i atenția de la hârtie, pentru a nu-l irita și mai mult, am încercat să-l opresc asupra dezvoltării verbale a detaliilor și frumuseților templului lui " dantelă" arhitectură pe care o conceputese S-a lăsat dus, și-a dezvoltat ideea, a devenit destul de amabil și, în cele din urmă, mi-a mulțumit și m-a sărutat pentru faptul că, dacă nu pe hârtie, atunci în cuvinte, îl înțeleg și apoi, spunând că sunt obosit, liniștit și adormi blând pe canapea A doua zi și după, nu s-a făcut nicio mențiune despre templu Acest pacient a murit mai târziu într-unul dintre spitalele din Moscova Unul dintre pacienții mei s-a îmbolnăvit brusc cu gândul că a comis o crimă Era cel mai bun și mai blând persoană, incapabil să jignească nici măcar pe cineva; din conștiința unei crime presupuse săvârșite de el, a vorbit despre Dumnezeu și judecata Lui, nevrând să fie supus judecății omenești, pe care a respins-o în timpul bolii sale A trebuit să rămân singur cu el zile în șir și să-l descurajez A fost întotdeauna blând; dar apoi a plâns amar și s-a plâns, apoi a criticat diverse teorii filozofice Uneori intra într-un asemenea extaz încât, fără să mă lase, ținându-mi redingota de o parte, smulgea nasturii; dar, în plus, asculta întotdeauna cu blândeţe obiecţiile Odată m-a chemat la el și, întins pe pat, a cerut o sabie sau un pumnal pentru a-și lua viața Când am început să-l descurajez, s-a înfuriat, afirmând că nu vrea judecata omenească, ci prefera judecata lui Dumnezeu, care este milostivă, iar oamenii sunt nemiloși și că, deși știe că a-și lua viața este un păcat, se dă pe sine pe Dumnezeu* și cere arme Spunând că l-am

înțeles și că voi aduce acum arme, am cerut doar să sting lumânarea pentru ca totul să se facă pe întuneric Biblioteca "Runivers" Mărturisirea unei foste persoane bolnave mintal ? După un timp, bazând pe faptul că va fi uitat, am intrat în vârful picioarelor la el; dar, totuși, m-am înșelat: de îndată ce am deschis ușa, în întuneric am auzit o voce: "Păi, ce, au adus-o"? - Adu-o, i-am răspuns și i-am întins o riglă tocită "Cu asta poți să te înjunghii și să te tai" Au trecut trei minute "Înjunghie, nu doare", a spus el "Încearcă să tai" L-am auzit, fără rezultat și fără durere, bineînțeles, trecându-i o riglă pe gât "Nu taie", a spus el, "Pentru că Domnul, în care crezi și iubești atât de mult, nu vrea un păcat atât de mare din partea ta - "Serios, - crezi tu?" - Convins - "Deci, atunci, s-a întâmplat o minune?" - Desigur Și acesta este într-adevăr un mare păcat!" A doua zi a întrebat: "Deci, s-a făcut?" - S-a făcut! - "Uite, nu spune nimănui" Două zile mai târziu, seara, a anunțat că este pe moarte și a cerut să trimită după un preot să se spovedească și să se împărtășească Era în frenezie, zvârcolit, icnind și striga: "Sunt pe moarte" Chiar am crezut că s-a otrăvit cu ceva După împărtășire, când am rămas singuri, m-a anunțat în șoaptă misterioasă că a murit complet Ei bine, acum ești bine? l-am întrebat după câteva secunde - "Uimitor de bun, atât de dulce, atât de calm de jur împrejur deasupra, dedesubt, totul este atât de strălucitor, de albastru," răspunse el, întins pe spate, întins pe spate, cu brațele încrucișate peste piept, în timp ce cineva culcă mortul - "Dar acesta este sufletul meu numai în eterul albastru și corpul va fi în curând îngropat aici," - Ei bine, așa că minți acum calm, așa cum minți, ca să nu strici situația; doar lasă-mă să-ți pun o pernă, - și cu aceste cuvinte i-am pus o compresă groasă în spatele capului și am început să-i mângâie ușor capul de la frunte la ceafă Întrebări de filosofie, KN li) Biblioteca "Runivers" θ A S V b Ch I I b Curând a început să sforăie; dar a doua zi a început să se îmbunătățească puțin, apoi după un timp și-a revenit Îmi amintesc de o pacientă care, într-o criză de măreție delirante, s-a declarat regina lumii, a cerut să fie îmbrăcată într-o mantie regală și apoi acoperită cu un șal și cu o pungă de comprese de gheață pe cap în formă de o coroană, a străbătut holurile pentru a se salva de conspirația țarului rus, înconjurată de o suită, care (pe care ea nu a observat) plângea peste tot, fără a-și exclude copiii mici Este groaznic să-mi amintesc acele momente pe care, timp de multe luni, după cum spuneam, a trebuit să le suport în propria mea casă, uneori fără un ajutor suficient la îndemână, în relația cu oamenii apropiați și dragi Voi mai aminti doar două cazuri: o dată, în momentul declanșării bolii și extazului, a trebuit să-i smulg din timp mamei copilul alăptat (s-a hrănit singură, întrucât până în acel moment nu s-a observat nicio boală), când ea, apucându-l de picioare din pătuț, l-a fluturat, vrând să-și lovească capul de perete și să facă astfel un sacrificiu lui Dumnezeu Este greu de imaginat lupta (de când eram singuri) pe care a trebuit să o suport când, protejând copilul, a trebuit să mă transform în ochii mamei într-un tâlhar care îl răpește Ea nu m-a mai recunoscut Altă dată, aproape uitând să mă odihnesc, la ora dimineața, în dormitorul meu am auzit țipete frenetice și zgomot de picioarele goale Ghicind ce era și sărind în sus ca un nebun, m-am repezit după țipete prin holurile uriașe În față, am văzut o femeie bolnavă repezindu-se cu capul înainte într-o cămașă Slavă Domnului, am reușit să o ajung din urmă, deși deja la fereastră (de la etajul trei) Ea, evident, într-o groază de nedescris, voia să se arunce afară, parcă pentru a scăpa de ceva Geamurile termopan, la ordinul meu, fuseseră reintroduse cu o zi înainte, pentru

orice eventualitate, și înainte să spargă ea geamurile, am prins-o de cămașă Biblioteca "Runivers" PSPOV-LH PENTRU FOȘTII Bolnavi Mintali Lupta a început din nou, o luptă aprigă, încât a doua zi mâna bolnavă era albastră și cerea comprese Era aproape în zori, slujitorii erau departe, dormeau, iar în momentul în care au venit în fugă la țipete, deja slăbisem atât de mult, încât pacientul a reușit să doboare cu cotul sticla ușii balconului, unde ea se străduia, aparent sub influența aceleiași halucinații, fugind de ceva Pentru toate celelalte cazuri de acest gen (au fost tragice, uneori comice, *) alteori dezgustătoare) - cobor vălul Acum, după ce am trăit toate aceste impresii și senzații, îmi amintesc cum unii dintre bolnavi, din necesitate și involuntar, au trebuit să fie plasați în instituții pentru bolnavi mintal și, prin urmare, sub diverse pretexte, mai ales înșelătoare, să fie puși în trăsuri si luata În același timp, personal am trăit și trăit un astfel de sentiment încât este posibil să se înțeleagă din exterior, mai ales pentru persoanele sensibile și cu atât mai mult pentru cei care l-au trăit; dar este extrem de greu de descris Acest sentiment este mai rău decât un sentiment de înmormântare, atunci când problema vieții unei persoane a fost deja decisă irevocabil Aici cumva bifurcați: pe de o parte, există o conștiință bazată pe rațiune, în nevoia absolută de a te supune cerințelor științei, iar pe de altă parte, niște dureri speciale de sentimente interioare, de parcă ți-ar reproșa conștiința că ți-ai dat persoana iubită în mâinile necunoscutului, mai ales că te avertizez înainte *) Apropo, îmi amintesc cum unul dintre pacienți, adus în oraș pentru a fi plasat în secția de psihiatrie a spitalului, a fugit a doua zi de la hotelul unde a fost plasat provizoriu El s-a prezentat la poliția locală cu un protest împotriva presupuselor violențe împotriva sa În secția de poliție, declarațiile sale au fost luate în serios, neștiind cine este și de unde vine, iar când funcționarul întocmia un protocol, pe baza a ceea ce păreau tuturor cerințe rezonabile și consecvente, pacientul, să dovedească consistența acțiunilor sale, a apucat o călimară uriașă și o cutie de nisip de pe o altă masă și, turnând instantaneu cerneală cu mâna dreaptă pe capul celui care întocmește protocolul, cu nisipul stâng stropit pe cap Acest pacient a murit în spitalul din Tula Biblioteca "Runivers" θ A S V CHIN dau că nu-l vor lăsa să intre Se pare că acționezi după rațiune, conștiință și după sfaturile oamenilor din jurul tău, dar cu toate acestea, în interior te simți ca și cum ai fi vinovat de ceva Ce, nu știi, nu poți să-ți dai socoteală, dar te doare inima, în ciuda înțelegerii că este imposibil să oferi unui bolnav acasă confortul pe care i-o poate oferi un spital de psihiatrie bun *) Pe lângă cazurile cu pacienții mei, care au fost, ca să zic așa, în permanentă comunicare cu mine, în cei ani de serviciu ca mareșal al nobilimii, provinciei și districtului, am avut ocazia să văd, deși pentru o scurtă timp, în timpul examinărilor sau vizitelor la spitalul nostru provincial zemstvo, tot felul de manie, acute și cronice, încercând să nu ratezi nimic interesant din observație Pacienții din toate categoriile sociale m-au tratat în general cu încredere și și-au împărtășit gândurile cu mine - fie într-o stare calmă, fie chiar în timpul unei crize, dacă mă recunoaște Odată pacientul s-a închis, amenințându-se cu un revolver După o explicație prin ușă, m-a recunoscut după voce, a descuiat-o, m-a lăsat să intru și mi-a dat el însuși revolverul, după care a dat calm toate explicațiile necesare și a cerut de la el Nelipind în toate cazurile să-i observe și să studieze pe cei bolnavi mintal și obișnuiți să-și urmeze fiecare cotitură a sufletului și gândului lor, tranzițiile lor absolut incredibile, nu

pot, desigur, să uit toate impresiile și senzațiile pe care le-am trăit, motiv pentru care, uneori chiar și împotriva dorinței, *) Am dori ca aceasta discutie sa fie A Svetchin nu a fost interpretat în favoarea prejudecății că o persoană bolnavă mintal ar trebui ținută acasă cât mai mult timp posibil; Consecința acestei prejudecăți este aceea că se întâmplă constant ca pacienții vindecabili să devină incurabili din cauza sensibilității excesive a celor dragi Ediție Biblioteca "Runivers" Confesiunile unei femei bolnave mintal Am o imagine grea și extrem de clară și clară în minte Pe baza celor de mai sus, mi-am propus sarcina de a împărtăși într-o zi cu societatea tot materialul elaborat și care trăiește în mine Dar mărturisesc sincer că nu am început încă să fac asta, constatând că îmi lipsește principalul, adică, impresii și șocuri experimentate și trăite subiectiv Oricât de profund ar fi studiat cineva problema din afară, oricât de observator ar fi fost, nu putea mai puțin să ofere societății doar o copie, și nu o imagine reală Oricât de mult aș simpatiza cu un pacient care suferă o amputație, să zicem, cel puțin picioarele, oricâte amputații de acest fel fac, oricât de bine știu cursul și rezultatele unor astfel de operații, totuși eu ar putea descrie sentimentele pacientului doar din partea observației externe, iar o astfel de descriere ar ieși mai slabă decât cea care ar putea fi făcută de o persoană care a supraviețuit subiectiv operației Am înțeles asta și asta m-a împiedicat să scriu nimic despre ceea ce văzusem Cu toate acestea, recent, am reușit să-mi conving ruda apropiată și dragă să-mi scrie însemnările, atingând și acea parte a vieții care m-a interesat la nesfârșit și pe care ea a trăit-o personal ca o martiră Ea mi-a îndeplinit cererea și acum am ocazia să împărtășesc societății acel material deosebit pe care îl dețin Cititorii îl vor găsi mai jos la rubrica "din jurnalul unei foste femei nebune" Primind notițele și dându-le un mare interes, având în vedere veridicitatea și puterea extraordinară a tuturor senzațiilor și impresiilor transmise și percepute efectiv, experimentate și suferite, am păstrat cu sfințenie în ele în toată inviolabilitatea Forma și succesiunea gândurilor și fiecare expresie a durere și suferință, simțit dureros yu * A Svechin S Sitovo, districtul Efraim Biblioteca "Runivers" θ A SV Chin Din jurnalul unui fost bolnav psihic "Citesc Guyot: L'irréligion de l'avenir O carte interesanta, extrem de bogata in idei profunde Guyot demonstrează că odată cu creșterea culturii în umanitate, idealul Zeității crește și este cultivat Până la urmă, după părerea lui, nu există Dumnezeu personal și nu există Fiu al lui Dumnezeu Toate acestea sunt o legendă care a apărut din ignorarea omenirii a diverselor legi care au fost descoperite de știință în lumile astronomiei, geologice, minerale etc , și în cele din urmă în istoria omenirii și că, în cele din urmă, toată lumea este conștientă de acest lucru și va ajunge la moralitate, pe care protestantismul a pus-o deja începută Îmi voi exprima părerea personală: mi se pare că oamenii vor avea întotdeauna un ideal estetic și moral, ușor de înțeles atât pentru țăran, cât și pentru omul inteligent Ce învățătură în acest caz ar putea fi mai bună, mai înaltă și în același timp mai simplă decât învățătura lui Hristos? În momentele de depresie spirituală, cu durere personală severă (care îi compară pe toți și îi adună pe oameni ca nimic altceva), într-o armonie a naturii și în adevărul filosofic, pentru înțelegerea căruia este nevoie de o anumită dezvoltare, este imposibil pentru o persoană să găsească sprijin pentru menținerea lui și pentru spiritul de întărire morală Într-o imagine vie, într-un cuvânt viu, în general de înțeles și accesibil, în exemplul suferinței, în înțelegerea că până și marii suferinzi ai neamului uman au avut

momente de slăbiciune (fără îndoială de ideea lor, ci înfiorat de ea și mai degrabă îndoială ei înșiși , - cât de viu), o persoană poate găsi doar ceea ce are nevoie în astfel de momente Slujind ideea, văzându-i profanarea și triumful vulgarității și materialismului înconjurător, o persoană, lânceind moral, numai în aceste imagini și în înțelegerea și simpatia pentru Biblioteca "Runivers" Mărturisirea unei foste persoane bolnave mintal Sufletele care au trăit și au suferit cândva își pot găsi putere morală în sine Însuși Hristos în grădina Ghetsimani a spus: "Sufletul meu este întristat de moarte" Apoi "Tatăl meu! dacă acest pahar nu poate trece pe lângă mine, ca să nu-l beau, atunci să se facă voia Ta " Apoi, întorcându-se către apostoli, a spus: "Vegheați și rugați-vă ca să nu cădeți în ispită Duhul este dornic, dar trupul este slab " Și în cele din urmă Dumnezeu-omul și pe cruce, părăsit de toți, a strigat către Dumnezeu Tatăl: "Dumnezeul meu, Dumnezeul Meu! Pentru totdeauna Mäesi a plecat! Cu toate aceste cuvinte, El este întotdeauna aproape și de înțeles pentru noi Acestea sunt cuvintele Sale divine: "Veniți la Mine, toți cei trudiți și împovărați, și vă voi odihni pentru voi - vyts-vyz-zatsy - "șters , litere rezistente la foc, veșnice pe tăblițele Noului Testament, pentru amintirea veșnică a rasei umane Aceste cuvinte conțin putere veșnică Aceasta este o chemare către cei nefericiți, suferinzi, asupriți, umiliți și jigniți; și din moment ce jumătate din lume este formată din astfel de oameni și este puțin probabil ca prosperitatea și fericirea indestructibilă să vină vreodată în această lume pentru toată lumea, atunci aceste cuvinte vor găsi pentru totdeauna un răspuns la ele însele și vor câștiga inimile a cel puțin jumătate dintre oameni rasă Am crescut într-un mediu religios și la toate întrebările mele iscoditoare: ce este Dumnezeu, viața, moartea, răul, binele, mi s-a răspuns cu binecunoscutele explicații despre religie, astupând creierul, după Guyot și Spencer, să pasivitate, și nu la activitate, dar creierul meu nu pare să fie înfundat; capul meu nu s-a putut calma, opreste-te la aceste explicatii Îmi amintesc: am șapte ani Eu și sora mea stăm cu asistenta, Olga Filippovna, sus, la creșă Ea, cu ochelari la nas, aruncând cumva capul în sus și ținând cartea aproape de lumânare, citește suferințele Mântuitorului în falduri și târâit Eu și sora mea ne uităm la un tablou: Hristos înaintea lui Pilat, dintr-un pictat mare Biblioteca "Runivers" θ A CBS UH b istorie sacră Suntem plini de indignare față de mulțime, strigând: "Răstignește " Pilat a fost străpuns cu un ac în trei locuri; Îl iubim atât de mult pe Hristos încât vrem și noi să suferim pentru El și regretăm că nu mai există regi atât de cruzi care torturează și ard pentru credință Bonă, ce este Dumnezeu?" intreb in sfarsit Ea ridică privirea din carte: "Dumnezeu este un spirit", răspunde ea "Ce este un spirit, dădacă?" Bona a suflat și a spus: "Acesta este spiritul!" În cele din urmă nu înțeleg nimic - o neînțelegere completă vei ști multe, vei îmbătrâni în curând", a spus bona, nemulțumită, foarte ocupată cu procesul lecturii N-am încetat niciodată să mă adâncesc în aceste întrebări N-am găsit niciun răspuns la oamenii care în acel moment, poate, fusese deja bolnav de toate aceste întrebări, m-am repezit la cărți Ce, ce și ce fel de filozofii nu am citit! Homiakov, la un moment dat, m-a prins complet; peste articolul lui pe moarte despre mișcare, se pare (nu este terminat) chiar m-am îmbolnăvit Extazul meu duhovnicesc al dragostei pentru Mântuitorul, pentru patria-mamă și dorința de a suferi pentru toți nefericiții au ajuns până la tremur interior, fiori Am vrut să beau toată paharul suferinței din viață pentru a putea înțelege totul, am vrut să gust din fiecare suferință pentru a putea înțelege și a ierta

totul să beau paharul amar până la fund; fii blând ca porumbelul și înțelept ca șarpele Emoția, încetul cu încetul și treptat pregătită, a ajuns la o asemenea putere încât mi s-au descoperit astfel de idei, din care mi-am pierdut echilibrul și m-am rugat doar lui Dumnezeu: "închide vălul" Am înțeles aici că este imposibil să-L cunoști pe Dumnezeu personal, imens, absolut Din dorința de a ridica vălul către El, îți pierzi echilibrul Piskary nu poate înghiți o mașină pii, capra care se târăște pe mâna mea nu-mi poate percepe întreaga imagine, nu poate lua nici măcar o mână Aici am inteles Biblioteca "Runivers" Mărturisirea unei foste persoane bolnave mintal și ea credea că există un Dumnezeu, Începutul începuturilor, dar că nu este nevoie să pătrundem în ceea ce este de neînțeles și nu poate fi înțeles Voalul trebuie coborât pe aceasta Și voiam cunoaștere, voiam să cunosc creația, mă interesa lumea materială, fizică Cu cunoștințele fizicului, realului, vei ajunge la multe, dar această teorie nu mi-a luat religia și Dumnezeu, care pentru mine era în spatele acestui văl Pentru mulți există "le néant" (αο-rusă această expresie este mult mai îngustă și mai săracă), dar asta nu este nimic , i e întunericul nu m-a mulțumit și m-a înspăimântat mai mult decât orice pe lume Și am început să studiez La Kont am gasit un program de unde sa incep Îmi amintesc clasificarea lui a științelor, sau scara cunoașterii, așa cum am numit-o În primul rând, matematica are trei ramuri: I) știința numerelor, geometrie, mecanică,) Astronomie,) Fizică,) Chimie,) Biologie,) Sociologie -Fizica este împărțită în departamente: I) studiul de gravitație sau barologie,) studiul căldurii sau termologiei, h) acustică,) optică,) electricitate Și acum am început cu pasiune să-mi doresc să depășesc toate acestea și cum mi-am blestemat ignoranța! Vai! în copilăria mea nu m-a interesat deloc matematică și am studiat-o foarte puțin, iar din moment ce Comte o consideră o scară care leagă o știință de alta, nu un scop, ci un mijloc de a ajunge la toate, a trebuit să plec de la elementele de bază și stați mult peste manuale Malinin și Burenina și exersați-și capul cu gimnastică pentru tot felul de probleme Este o mare plăcere să studiezi când există un scop, când gândul scăzut nu merge, ca într-un câmp deschis, în cap și, fără a se agăța de nimic, poate zbura la fel de repede - când gândurile se încadrează într-un un anumit cadru sub controlul unei voințe și înțelegeri complet conștiente, unde merge totul și când o curiozitate mistuitoare domnește peste tot pentru a merge mai departe, a cunoaște și a stăpâni cunoașterea Vai! Nu pot să spun decât că am zgâriat piciorul acestei scări, nu am putut gusta decât firimiturile Pregătirea mea anterioară nu mi-a permis să stăpânesc totul în totalitate, iar viața m-a prins și ea cu evenimentele ei In acest Biblioteca "Runivers" θ A S V b Ch I H b În această perioadă am întâlnit un suflet simpatic, ne-am înțeles și ne-am îndrăgostit unul de celălalt Din acel moment, când mi-am dat seama că îl iubesc, m-am dăruit lui în mod complet irevocabil, cu toată puterea sufletului meu Timp de trei ani am fost logodiți unul cu celălalt, mirii Întrucât era la al doilea curs de medicină și fără mijloace, am așteptat sfârșitul cursului, pentru ca ulterior să ne începem viața profesională M-a sprijinit în studii, mi-a livrat cărți, iar eu am studiat și trăit prin corespondență cu el, aproape zilnic, și cu un gând constant la el Cât de mult l-am iubit și cât de fericit am fost: eu însumi eram atât de veselă și energică! Îmi doream activitate, dar nu era nevoie să mă acri și să mă plâng: nici măcar nu puteam să simpatizez cu tristețea In mine de parcă ar cânta ceva vesel Am auzit în acest cântec că el mă iubește, că este al meu și eu el Am gustat dulceața vieții doar cu lumea mea spirituală și mi s-a părut atât de

bună nu mai visam la o viitoare viață de apoi la atingerea perfecțiunii Mie, viața noastră de dedesubt, cu griji, durere, neliniște, bucurii pământești, mi s-a părut atât de atractivă, de înțeles, de bună, încât numai bucurii fără griji, numai bunătate fără rău și suferință, fără simpatie pentru ele și ajutor, au devenit cumva de neînțeles Răul completează binele, astfel încât triumful acestuia din urmă să poată fi mai bine înțeles și apreciat Viața este mișcare pentru că constă în lupta cu greutățile și cu răul, de dragul binelui Pentru a face plăcere unei persoane dragi, pentru a-i încânta viața - totul a fost conținut în acest cadru pentru mine Acest lucru m-a înghițit complet Ei spun că în fericire oamenii sunt egoişti; mi se pare că nu sunt interesante pentru oamenii din restul lumii Pentru mine nu existau întrebări; viața părea atât de dulce, atât de dulce, un astfel de paradis, încât de ce alt paradis? De ce să intri adânc în univers? Fiecare își va găsi pe a lui acolo și este suficient Biblioteca "Runivers" ISLOV'D AL FOSTELOR BOLNATI MENTALI Universul a fost blocat pentru mine de un ideal viu, zeul meu pământesc A fost medic prin împrejurări, dar cântăreț prin vocație; un mare idealist și același visător ca și mine Am iubit în el acel curent bătător veșnic de viață și fermentație veșnică La urma urmei, după cum se spune, baza vieții este un principiu fermentativ El nu cunoștea bariere în calea dorințelor și obiectivelor sale Încrederea în puterile mentale, morale ale unei persoane în general și energia care mișcă munții, nu avea sfârșit El, ca o albină dintr-o floare, a încercat să ia din viață și din personajele complexe le-a întâlnit tot ce dădeau și mereu, sub condiția unei eterne analize, s-a înclinat în fața a tot ceea ce este frumos și adevărat Tânjea să vadă cât mai multe unghiuri ale tabloului numit lumea acestei lumi, să vadă cele mai faimoase centre ale vieții, unde cel mai expresiv și dulce pentru o privire gânditoare, acea energie invizibilă, enormă, își bate și își desfășoară forțele, care face totul pentru a-și atinge și a-și realiza ideile A fost naturalist, artist și poet Au trecut câțiva ani și viața a zburat ca un uragan - s-a rupt, s-a stricat, a zdrobit multe în bucăți Acum nu am chef să descriu poezia și fericirea vieții noastre Poate că va veni vremea inspirației și atunci vor fi găsite și vor curge cuvintele - în imagini inspirate, pure în imagini care respiră și tremurând de viață, amintiri vii Există momente în viața unei persoane când durerea umilește, zdrobește și calcă în picioare "toată sfânta sfintelor și sufletul lui Nu pot compara cu durerea pierderii unei persoane dragi - în moarte Mulți, probabil așa minute, se urcă într-un laț, își pun capul pe șine sau beau otrava care vine la îndemână Atunci o persoană nu are niciun gând să gândească - nu este epuizat fizic, nu din lipsa de energie a acțiunilor și faptelor - ci bunăstarea lui, întregul său suflet Biblioteca "Runivers" Θ A S V Ђ Ch Π N b zgâriat, rupt, de parcă nu ar fi nimic în ea, cu excepția unui sentiment asemănător cu faptul că o piatră uriașă a zdrobit-o Într-unul din aceste momente, m-am dus mecanic la biserică Desigur, nu m-am putut ruga, am stat acolo ca un idol și nu a fost doar mai ușor pentru mine, ci mai bine decât oriunde altundeva, și nu am avut puterea să plec Am ieșit cu mulțimea, sau mai bine zis mulțimea m-a dus Am simțit destul de obiectiv puterea care mă sprijină și apoi mi-a devenit clar că există un Dumnezeu și am început să observ oameni ca mine Îmi amintesc că seara târziu, aproape noaptea la Petersburg, întorcându-mă de la Liteinaia la Sergievskaya, am văzut o femeie stând la ușa mare închisă a Bisericii Sfântul Serghie într-un fel de stupefacție, nemișcată "Umilit și jignit, întristare îngrozitoare în suflet, am venit la Dumnezeu", mi-am zis, iar în inima mea am vrut să îmbrățișez și să mă

contopesc cu toți cei umiliți și insultați În sate îndepărtate, înfundate de zăpadă, în colibe, în întuneric, în superstiții, în funingine, în sărăcie, cu nevoi modeste la zero - aici este adevăratul nostru umilit și insultat! Cine nu-i va intimida, cine nu-i va asigura de nimic! Și încă sunt puțini campioni pentru drepturile lor, puțini oameni care le dăruiesc sufletul lor Sunt mai mulți exploatatori Și înaintea mea a crescut o cauză sfântă, largă și plină de viață, dar liniștită, modestă și migăloasă Când vei vedea fructele? Pe nepoții acestor părinți, poate Acestea sunt prea aglomerate, ei înșiși sunt acoperiți de lut, noroiul afecțiunilor ereditare Cum să nu-ți fie frică de realitate și să nu uiți scopul? Iar acesti umiliti si insultati merg asa la Dumnezeu; cu siguranță le dă dulceață Altfel, cum poate cineva să trăiască așa, să îndure așa și să-și plece capul cu umilință în fața tuturor acestor condiții, a tuturor?! Ei vor spune apăsați, iar eu voi spune "da*, dar, pe de altă parte, și putere Un astfel de popor dă minuni de putere, rezistență, răbdare Într-o zi, un cunoscut de-al meu a început să mustre capela iberică, spunând că închinarea acestei icoane acolo pe loc este aceeași idolatrie M-am rănit Doare de la Biblioteca "Runivers" Mărturisirea unei foste persoane bolnave mintal GBP> faptul că, pe lângă multele formale, de rutină, există o altă latură pe care "fiecare om trist al pământului rus*, adorând poporul, trăind cu ei, ca să spunem așa, cu o singură inimă, nu poate să nu o vadă: câte Acolo s-au vărsat lacrimi sfinte, suferinde ale acestor micuți - umiliți și jigniți Cred că această icoană este deja sfântă prin acea durere, prin acele lacrimi care au fost aduse acolo și sfințite prin rugăciuni Nimic nu este irosit pe pământ și nici o lacrimă nu va fi irosită Acestea sunt toate forțele sufletului, eteri, sugestii, gaze invizibile - chestiune de un fel Îmi amintesc niște ochi - rugăciunea Te dai deoparte involuntar cu respect - este ca o rază, ridicată și strălucitoare owwyáa-mo Nu există încă mai umiliți și insultați decât nebunii și bolnavii mintal Nu-mi pare atât de rău pentru nimeni în lume, mai ales pentru cei care sunt în spitale, deoarece odată ce o persoană a fost plasată acolo, au fost deja parțial coborâte un plan înclinat, și această persoană, trebuie să fii foarte puternic să ieși și să obții din nou drepturile de cetățenie, activitatea unei voințe îndrăznețe, pentru că acolo este înfundat cu toate condițiile Eram într-o clinică de primă clasă când eram bolnav - cu cei mai umani doctori, asistente blânde - și am simțit asta Ce este acolo, unde ordinea este proastă, unde personalul spitalului nu sunt oameni umani, unde asistentele bat și sugrumă bolnavii?! Recent, în ziare, la Harkov, la casa Saburova, asistentele au fost acuzate că l-au sugrumat pe bolnavul Adasson - și au fost achitați Sufletul meu s-a întristat citind asta; Am avut vise tulburătoare toată noaptea și nu am putut dormi mult timp Mi-am amintit cum stăteam în secția răvășită a clinicii de psihiatrie; Îmi amintesc această cameră gri deschis, cu o uşă maro grea, fără mâner, şi o fereastră cu rame maro deasupra podelei Îmi amintesc că am reușit să urc să mă uit pe fereastră și să văd ceva care să-mi rezolve nedumerirea: unde sunt? ce sunt eu? Biblioteca "Runivers" f A S V b Ch I N 'b Și această singurătate teribilă și teamă de toate ororile halucinațiilor! Era o curte goală, mică, împrejmuită cu un gard gri stereotip, iarba creștea, chiar îmi amintesc cum se legăna Prin fereastră se vedea un turn de apă Dumnezeu! Orice nu mi s-a părut, dar mai ales, o ghilotină, pe care să se urce toți oamenii pe care îi iubesc și mi s-a părut că se ridică și își pun capetele, iar eu am încremenit Apoi mi s-a părut că eu că am fost în Cetatea Petru și Pavel, sau în închisoare - că mulți oameni mari și martiri fuseseră

aici înaintea mea și am urmat cu tandrețe semnele, petele de pe zid, mi-am imaginat umbrele decembriștilor etc , și am sărutat cu tandrețe aceste pete O erupție de febră mi-a strâns buzele și am crezut că gura îmi era sigilată Îmi amintesc de un coridor scurt, gol, cu trei uși înalte maro, fără mânere și ele (se deschideau cu o cheie), încuiate ermetic - singura canapea galbenă din lemn pe care stătea însoțitorul și un ceas care, după teribila susceptibilitate a auzului meu pe vremea aceea, m-au asurzit, înconjurați din toate părțile de ale lor parcă ar respira cu un fluier: tic-tac, tic-tac Și nopțile alea! Îmi amintesc de canapeaua de piele cu patul meu - acea nedumerire de neînchipuit în care mă aflam: unde sunt, ce sunt, unde sunt copiii mei - pe toți cei pe care îi iubesc și cine mă iubește? Ce forță m-a smuls de tot? O melancolie teribilă m-a sufocat și mi-am tot imaginat asta și asta Îmi amintesc și de acele asistente cu inimă simplă Nu li se ordonă să vorbească mult cu bolnavii și să le vorbească despre rudele lor La toate întrebările, ei tac în cea mai mare parte (dar ce trebuie să facă?), ignoră persoana care bate în jurul lor Dumnezeu! Da, și se obișnuiesc cu agonia Ce este nebun? Un nebun este o persoană între care și lumea din jurul lui și oamenii așează brusc un abis / El este în afara conștiinței timpului și spațiului Gândurile, ideile lui îl duc mii de milioane de Soer departe de realitate; legătura cu ea Biblioteca "Runivers" MĂRTURIREA ÎNALTULUI DGSHEVNOVOLVOGI tulburat și echilibrul pierdut Unde este granița dintre stările sănătoase și cele bolnave? E greu să o prinzi Halucinațiile sunt gânduri în imagini și senzații care par atât de reale și de vii încât sperie și captivează o persoană cu o forță teribilă în afara mediului real Modificări în sfera tuturor simțurilor: vedere, atingere, miros; imaginile cu culori apar ochilor când se uită la un perete neted, fețele celor din jur par schimbate, tot felul de sunete sunt în urechi, chiar și diferite mirosuri sunt prezentate simțului mirosului; în cele din urmă, conversia înspăimântată și schimbată a celor dragi - toate acestea, ca și Fapte, mărturisesc pentru pacient despre o schimbare în toate privințele despre el însuși și despre întreaga lume din jurul lui - și aici apare o asemenea dorință pentru cei pierduți și o sete pentru cei rătăciți simplu, de zi cu zi, de zi cu zi și teribil de dulce! Dar megalomania? Vine din conștiința grandiozității halucinațiilor și ideilor care îmbrățișează o persoană Îmi amintesc de beția de măreție că am băut toată suferința, de aceea, pot înțelege totul și știu ceea ce alții nu știu; a pătruns totul, l-a pătruns, a îndurat suferința - a prins, ca să spunem așa, viața de coadă Acest delir are propriul extaz M-am simțit uneori, à la lettre, regina lumii, dar nu am vrut glorie, pentru că în glorie există ceva care suprimă libertatea celorlalți, ceea ce este incompatibil cu ideile de fraternitate , libertate și egalitate Atunci sufletul meu a fost plin de aceste sentimente Deci, conștiința nebună nu are nicio realitate în jurul ei; dar starea de sănătate, capacitatea de a suferi sunt acolo și chiar teribil de tensionate și accentuate Doctorii păcătuiesc doar puțin prin faptul că nu înțeleg întotdeauna acest lucru Ei văd cauza bolii doar în fizică și adesea uită complet latura spirituală "El sau ea este inconștient" - și pe aceasta se calmează, iar cu aceste cuvinte o persoană este tăiată de toate ființele vii Se va recupera fizic, se va recupera si spiritual, spun ei, iar pe aceasta baza nu este atentie la rugaciunile lui Sub- Biblioteca "Runivers" θ A C B S ȘI Hb în timp ce toate acestea sunt așa, dar nu trebuie să uităm că în același medicament s-a dovedit că atât starea de spirit, cât și cauzele spirituale, durerea și bucuria, pot dăuna sănătății sau o pot corecta Am auzit o poveste care m-a

revoltat crunt Era un tânăr care stătea în spitalul pentru nebuni, înainte foarte plin de viață și iubit de toți Urma să se căsătorească cu o fată frumoasă, iubită și ea de toată lumea Toată lumea i-a zâmbit La loterie a câștigat o sumă mare de bani - Scopul nebuniei sale era bogăția, noblețea, banii A aranjat o seară cu dans, o cină magnifică, a fost teribil de emoționat, iar când a ordonat să fie adusă trăsura în hol, s-a observat că nu este normal și l-au băgat în spital ca să-și revină Era violent, uneori și-a rupt cămășile și cearșafurile în bucăți În unele momente a rugat îngrozitor să i se permită să-și vadă bătrâna mamă: plângea, plângea Era de aproximativ un an de închisoare, dar medicii au continuat să-i spună mamei sale că era dăunător pentru bolnavi să-și vadă rudele și chiar periculos! și - ceea ce nu o voi ierta, bătrâna aceea - nu a insistat și n-a mers Si ce? a murit oricum un an mai târziu Și e bătrână, bătrână și încă mai trăiește, vârsta altcuiva se vindecă! Conștiința ei nu se mișcă niciodată? Vechi! si de ce ti-a fost frica? Poate că, văzând-o, ar fi devenit vesel și calm, iar ea i-ar fi adus lui, nefericitului, măcar o firimitură de fericire Într-adevăr, din această cauză, a meritat să ia o decizie Știu că mi s-a spus același lucru când dragul meu pacient a fost cu mine, dar prin puterea iubirii neadormite și a milei am insistat - și el a fost atât de calm și fericit la întâlnire Înainte de asta a scris scrisori zgomotoase, telegrame abuzive și mi-a chemat tot felul de blesteme pentru faptul că l-am uitat și nu am venit la el Repet din nou și voi trage o concluzie poate prea îndrăzneață: conștiința nebună a realității înconjurătoare nu, dar poate că există o premoniție a altceva, ceva ce va fi după moartea noastră Biblioteca "Runivers" Mărturisirea unei persoane bolnave mintal tu, pe cealaltă parte Cu senzații, sentimente, miros, auz, atingere, a atins, a atins ceva în afara Sferei unei persoane sănătoase - aceasta este o agonie lungă de felul său, deoarece agonia, mi se pare, este o tranziție, o tranziție dificilă acolo , într-o altă lume Am privit persoana iubită pe moarte Era inconștient, respira greu și în grabă, de parcă ar fi urcat pe un munte greu Ochii mei erau larg deschiși și în ei citeam frică, groază, încântare, contemplare, evlavie severă Cu o zi înainte, m-a tot târât și m-a rugat: "Hai, hai să mergem " Aici mi-am amintit de una din fostele mele halucinații și, parcă ca răspuns la ea și ca să-l ajut, i-am strâns mâna ferm Era în mine , sau am fost leșinat când am fost curățat, cu siguranță nu știu Spiritul meu se repezi undeva pe cealaltă parte și era foarte înfricoșător și foarte înfiorător Erau poze, dar erau atât de străine încât pot" Nu le numesc și le spun acum că sunt sănătos A existat un sentiment uman că cineva ținea două degete pentru mine: arătător și cel mijlociu, iar prezența ajutorului unei persoane în aceste două degete a fost atât de ușoară și de îmbucurătoare pentru mine că atunci când era pe moarte, l-am ținut și de mână Pentru mine și pentru viața reală, era inconștient, dar avea un sentiment de bine în sine Am simțit-o așa că atunci când a murit și i-am închis ochii , l-am sărutat pe fruntea lui rece și albă, i-am șoptit: "La revedere " Nu degeaba Hamlet, în afectul în care se afla (desigur că era nervos bolnav), a spus: "Sunt mulți, prietene Horace! " Repet și eu: Da, sunt mulți, prietene Horace, la care nimeni nu a visat - și am simțit-o, dar acum nu-mi amintesc suficient ca să o spun clar Ce nu am experimentat din trecut și din viitor: sfârșitul lumii și Judecata de Apoi și lupta religiilor, reforma, papalitatea și revoluția și lupta constituției cu monarhia, Probleme de filosofie , Vol ir θ Biblioteca "Runivers" θ A SVECHIN și răscoala gloatei, și stăpânirea ei, și toate acestea în spatele gardului cenușiu, împotriva căruia am luptat până la epuizare,

pentru a merge acolo unde este lupta și toți oamenii pe care îi iubesc Eram dornic să lupt pentru o cauză dreaptă și mi s-a părut că trebuie să sufăr și să fac ceva pentru a obține adevărul, mântuirea întregii omeniri, și am dansat (sănătos, habar nu am de dans), am cântat și a căzut de epuizare Îmi amintesc că în grădină, exact așa, am căzut pe pământul de primăvară care se deschidea de sub zăpadă și am început să-l îmbrățișez și să-l miros Am înghețat, îmbrățișând pământul cu mirosurile lui dătătoare de viață, și m-am simțit atât de bine: am vrut să mă contopesc, să înghet în brațele ei Și o voce a spus în mine: "Ascultă, ascultă pământul, nefericită fiică a pământului, precum o ascultau bătrânii evrei și copiii lui Indra, cufundându-se în marea Nirvana Oamenii de azi, nu știi să asculți! Ascultă - și urechea ta se va răspândi în tot universul și vei auzi de la foșnetul ușor al unei petale care cade dintr-un copac, de la un vierme care se târăște din măruntaiele pământului într-o rază de soare, până la ecourile cămilelor în a întins corturi de cealaltă parte a globului, la mișcarea eterilor aerului și a trâmbițelor îngerești în împărăția teribilului Iehova!" Și am încremenit în auzul nemărginit "Nu poți să te întinzi pe pământ, e frig, o să răcești", iar asistentele au început să mă ridice aceste păpuși unghiulare, acești paznici ai trupului meu nefericit? Am fost smuls din liniștea infinită și am fost pus pe o bancă Probabil că mi se învârtea capul, pentru că nu puteam să-mi dau seama care era sus și care era în jos Pământ, iarbă verde amestecată cu cer albastru și nori gri Mi s-a părut că am ochii din toate părțile, că craniul meu este deschis din spate și căscă la soare, că nervii deschiși îmi bat și suferă Și din nou s-a auzit vocea: "Nefericită, asta înseamnă să ajungi la pomul cunoașterii binelui și răului" "Da, vrei să dormi, mamă", au spus asistentele, privindu-mă cu afecțiune în ochi "Vino, întinde-te", și m-am întins Biblioteca "Runivers" Confesiunile unei foste persoane bolnave mintal Și toată nedumerirea! Și nu s-a rezolvat totul! Îmi amintesc că odată m-am întrebat dacă toți suntem niște fantome și, ca să încerc, am prins-o pe asistentă de obraz și am ciupit-o Îi era îngrozitor de frică Pentru asta, se pare, am fost transferat într-un departament violent Ce s-ar întâmpla dacă aceste asistente m-ar bate, m-ar sugruma? Cum asta mi-ar deruta și mai mult săraca mea minte! Aș reuși în continuare? Și această groază înfiorătoare de singurătatea spiritului, de frica de moarte și de toate aceste imagini, plutind în fragmente sălbatice din trecut, din viitor în fulgi urâți! Uneori erau halucinații minunate în estetică, alteori cinice, teribile în erotism, tot ce era mai sacru și mai drag era groaznic! Îmi amintesc că au fost aceste senzații, dar le-am uitat și mulțumesc lui Dumnezeu Îmi amintesc că uneori mă opream la Vechiul Testament, la Istoria Sacră antică, și atunci de multe ori mi se părea că sunt evreică, iar poporul evreu mi se părea cu o soartă cumplită și nefericită M-am gândit mult la el atunci Mi s-a părut că printre ei sunt mulți care au fost umiliți și jigniți Este groaznic să realizezi și să simți, dacă sufletul este sensibil și dezvoltat, că te privesc ca neghina, ca pe un ulcer, care, dacă apare, distruge totul în jur Și, cel mai important, este greu, inexprimabil de greu să simți că masa poporului tău nativ și iubit este cu adevărat otrăvită de anormalitatea situației și reprezintă ceva în descompunere Eterni cosmopoliți, de care nimeni nu are nevoie, târându-se peste tot cu umilință, neinvitați și nechemați de nimeni Cu o vanitate bolnavă, ei sunt neputincioși, încercând nervos să-și demonstreze talentul și necesitatea omenirii Din această veșnică ilegalitate a existenței într-o țară în care sunt veșnici bătarzi, ei au dezvoltat în masă doar instinctul de autoconservare a rasei lor și

unul altuia, adorația pentru metal până la uitarea de orice altceva, pentru că le dă oportunitate de a cumpăra tot ce este bun, răutăcios și meschin, de a disprețui pe toți, în afară de tine și în acest fel Biblioteca "Runivers" θ A S V ъ Ch I H b zone pentru a-și aranja ceva asemănător cu viața și independența În amăgirile mele despre viitor, evreii mi s-au părut din nou aparținând figuri răzbunătoare în distrugerea și crearea multor lucruri Nu, oamenii ăștia nu se vor termina așa Cu o asemenea energie pentru ideea în rândul intelectualității și dezvoltarea capacității de a lupta pentru existența în rândul maselor, ei vor lupta în continuare Este ridicol să spun: deja mă închipuiam trăind într-o altă epocă și prinzând urme de antichitate dragă și dragă Și Rusia, draga mea Rusia! Ce mă durea sufletul pentru ea! În frământarea generală, există ea sau a fost ștearsă de pe fața pământului? Iată întrebarea pe care mi-am pus-o Îmi amintesc cât de îngrozitor de bucuros am fost cândva Trezindu-mă la amurg, am văzut o femeie care stătea lângă mine: totul în ea vorbea despre sat, despre coliba țăranului: era o asistentă care tocmai intrase în clinică Pantofii ei miroseau a piele, gudron, ceva familiar mie, rus Aceste tălpi au călcat în picioare pământul meu natal! M-am aplecat și, apucându-i pantoful, mi-am lipit cu lăcomie buzele de el - Esti din sat, esti rusoaica? O dulce, naiv, simplu Cât vă iubesc pe toți în voi! Doamnă, doamnă, ce faceți?" Era foarte interesată de mine și s-a îndrăgostit de mine Chiar am vorbit și ne-am înțeles cumva Multă vreme după aceea a continuat să mă patroneze și, zâmbind de la distanță și dând din cap, a spus: "Și a mea, a mea! dragul meu"· Alți pacienți în halate alergau de-a lungul coridorului: una foarte urâtă, dar cea mai bună germană Vorbea foarte inteligent într-o rusă ruptă și tot se înfuria; o altă brunetă cu capul tăiat, ca de băiat, cu cântece și exclamații sălbatice Și erau multe altele teribile și urâte, mai ales în grădină, când ne scoteau la plimbare Și mi s-a părut că suntem blestemați, leproși, aruncați din lume de toată lumea În grădină era un foișor, care îmi amintea cumva de o biserică, și am continuat să merg acolo și să stăteam acolo Dar chiar și acolo de multe ori Biblioteca "Runivers" HCrrOB-LL PENTRU FOȘTII Bolnavi Mintali părea că sunt o fantomă și totul era fantomatic și că zbor într-un spațiu nemărginit spre planeta Marte Zgomote și zgomote erau în cap și urechi și mi s-a părut că mi-a trecut un fir de telegraf prin urechi Îmi doream un suflet viu; chiar diavolul cu coarne, dar ca să miroase a duh viu, a om Trezindu-mă într-o noapte tremurând și transpirand rece de groază, am început să mă uit la ușa de lemn maro: focul din sticla de sus de pe coridor a luminat-o și deodată gândul că ușa era de lemn, așadar, există materia, care înseamnă că oamenii care au făcut-o să existe și ei , mi-au dat seama Deci sunt dulgheri, sunt muncitori, iar eu sunt pe teren Am sărit energic, am deschis ușa și am ieșit pe coridor Însoțitorul, moștenind pe bancă, a început să mă privească speriat și m-a convins să mă culc "Nu pot să dorm și nu voi pleca pentru nimic", și m-am așezat pe banca de cealaltă parte "Du-te, du-te, chem doctorul " Sună pe cine vrei Și am stat în tăcere deplină Însoțitorii s-au schimbat A venit bătrâna asistentă, Olga Pavlovna O iubeam: nu avea o privire speriata, ca majoritatea asistentelor; arăta atât de amabil, de parcă ar fi venit de undeva, unde era foarte interesant, și a adus ceva "Bună, porumbel, aici am venit să fiu de serviciu; a fost in vacanta azi De ce nu dormi, draga mea?" - "M-am plictisit, mi-e frică Unde este mama, unde sunt copiii mei? Sunt insuportabil, ucide-mă mai bine", și am strigat: "Ce ești, draga mea, ce faci? Mi-am ciulit urechile: "Cum? Vrei să spui că ai văzut-o și o cunoști pe mama mea?" - "Știu că ea

este vie și sănătoasă; iar copiii sunt sănătoși, iar Edin'ka Toată lumea, toată lumea este sănătoasă " Totul în mine a tremurat -"Și lumea este la locul ei? -"Și lumea este la locul ei?"-"Și totul este la fel ca înainte?" Și voi vedea copiii?" - "Vei vezi copiii " - "Dragă, îngerule, dragă, când îi voi vedea? Când i-ai văzut?" Și i-am apucat mâna osoasă "Nu mai spun nimic, du-te la culcare și mă așez lângă tine " Biblioteca "Runivers" θ A S V ί́ CH I N b M-a luat de mână în timp ce m-am întins pe pat Speranța, cu o rază îndepărtată, abia vizibilă, a strălucit asupra mea Și din nou am zburat curând în lumea viselor și a viselor fantastice Dragă bătrână! Dumnezeu să vă dea să trăiți mai mult și să slujiți sărmanilor suferinzi Ai fost primul mesager bun, porumbelul, care mi-a adus o ramură de măslin Dimineața am ieșit pe coridor și am anunțat asistentele că îmi urăsc camera, că este o capcană pentru șoareci Asistentelor, Dunya plinuță și bună de suflet și Natasha strictă și palidă, le-a plăcut foarte mult această definiție Au râs și au spus: "Chiar o capcană pentru șoareci, ai spus bine" Am cerut ca patul să-mi fie adus pe coridor și asta s-a făcut Dumnezeu să ajute! Am luat o formă și o conversație umană, am început să mă împrietenesc cu asistentele, să întreb despre soții și copiii lor Au zburat cu vestea revenirii lor Ce fericire a fost când mi-am dat seama că nu era nimic groaznic și mileniul nu trecuse și că m-am îmbolnăvit pe aprilie, iar asta este aprilie Și copiii sunt vii, și totul este întreg, iar eu sunt o persoană vie; doar teama de locul în care stăteam, și pentru independența și libertatea mea, era deja al doilea pas conștient în recuperare Primul sentiment de bucurie la revenirea conștiinței amintește de sentimentul unei persoane după o furtună teribilă și un naufragiu care s-a petrecut lângă o insulă sălbatică și pustie După teribila bucurie a mântuirii vine o reacție: conștientizarea că a doua poziție este a ta, unde nu există nimic și totul trebuie cucerit, poate chiar mai rău decât prima, din moment ce nu există iluzii După toate senzațiile de grandiozitate, să fii pur și simplu într-un azil de nebuni, iar în loc de camera marilor suferinzi pentru idee, doar în camera bolnavilor violenți! Da, acesta este un moment periculos în viața bolnavului mintal Conștientizarea că cu fiecare persoană sănătoasă, pas cu pas, trebuie să-ți recâștigi ochii, de parcă ai fi deja o persoană sănătoasă, pentru a surprinde privirea suspectă a unui străin - asta necesită reținere, o privire filozofică și puternică Biblioteca "Runivers" mărturisirea unui fost bolnav mintal la a rezista Excentricitatea, limbajul nestăpânit, originalitatea, incapacitatea de a-și gestiona centrele de detenție, sunt deseori permise în lume, în salon, dar unde am fost, nu; - În spatele acelui zid ești obiectul de observație! Dacă ești trist, ei constată că ești rău, căci ești melancolic; veseli, - li se pare nefiresc, pentru ca in pozitia ta este de neconceput sa fii vesel Când devii amărât și tăcut din cauza oboselii de a sta într-o cușcă, sau când cineva cu un caracter sanguinic începe să lupte, ei decid că ești din nou mai rău și "bast, bast, again!" Din nou, trebuie să recâștigi recuperarea dvs Când, la ieșirea din clinică, mama și cu mine am venit să-i mulțumim preotului bisericii, Boris și Gleb, atunci el s-a uitat la mine iscoditor Slavă Domnului că am înțeles toate aceste subtilități și, după amărăciunea primei conștiința, a început să privească cu îndrăzneală în ochii realității inestetice Nu trebuie uitat că am fost într-o clinică de primă clasă cu cei mai umani medici, oameni demni de numele unui bărbat, în sensul deplin al cuvântului Ei, ca să spun așa, au mers înaintea mea, urmărind cu sensibilitate fluctuațiile minții mele Ce, atunci, unde medicii, în loc de psihiatri, merită mai mult titlul de

tăietori de carne și de tăietori de suflete? Ce este acolo unde nu sunt oameni sensibili, ci carieristi, manechini, functionari? În plus, trebuie avut în vedere că din acea vale a tristeții, unde cei mai mulți oameni sunt umiliți și insultați în plan material, cei care și-au revenit în cea mai mare parte trebuie să-și câștige imediat propria pâine la ieșire Frânt, plini de amintiri din visele lor groaznice, cu teama de a se îmbolnăvi din nou, timizi de o lungă tutelă, trebuie să se angajeze imediat pe o cale independentă, de muncă Și nu avem un loc de tranziție în Rusia, ca o colonie, unde cineva ar putea deja să trăiască ca persoană, dar fără toată povara vieții din cauza unei bucăți de pâine Ar fi ușor să devii mai puternic acolo În rest, situația este teribilă Și cine o va lua, știind ce vine de acolo? Mai mult Biblioteca "Runivers" θ A S V ѣ Ch I H b unele dintre aceste fețe nu au unde să-și pună capul Este clar că un medic psihiatru trebuie să fie în primul rând o persoană bună, umană Aici i-am apreciat în mod special pe anumiți doctori din clinică, care au fost într-adevăr înduioșător de grozavi și infinit de profund amabili În același timp, modestia nu are capăt la acești oameni: mâna lor dreaptă chiar nu știe ce face stânga A treia etapă a recuperării mele a fost plictiseala cu asistentele bune și dulci și cu interesele lor de zi cu zi Târât! Tânjeam după lumea inteligentă, după gânduri, după cărți Curând am fost transferat la etaj la pacienții nervoși și acolo m-am apucat să lucrez cu ardoare cu toți pacienții, să-i studiez, să-i pun la îndoială, să-i recâștig din amăgirile și halucinațiile lor, iar asta m-a ocupat foarte mult O clinică bună și un administrator înțelept! Ceea ce îmi place exact la ea este că se bazează pe ideea de egalitate și fraternitate: o graoine, o prințesă, o soție de negustor, o țărancă - toți sunt în aceeași poziție, nu există nicio diferență În fiecare personalitate, în primul rând, o persoană este respectată Asistentele sunt, de asemenea, complet egale cu toată lumea; motivul pentru aceasta este că administrația spitalului nu permite foștilor pacienți să dea în mână servitorii, iar tot ce vrei să dai se dă la birou și până la Crăciun toată suma se împarte în mod egal între însoțitori și asistente Am învățat multe în clinica oamenilor buni și m-am uitat în multe colțuri de lucru ale vieții umane Cred că șederea mea acolo a fost pentru a înțelege ce este o "adevărată vale a tristeții" Înainte, când m-am întristat, într-un moment acut, așa spuneam viața Nu, acum am o altă părere: avem libertate, avem puterea de a munci și ne propunem Faptă sfântă Și acolo nefericitele, cu adevărat fantome, lâncezesc, acum ridicându-se în măreție, acum căzând la cea mai de jos condiție umană Situație îngrozitoare! Adevărul se spune: pe cine vrea Dumnezeu să-l pedepsească, să-i ia mintea Tortura asta este pentru mine Biblioteca "Runivers" mărturisirea FOȘTILOR MINTAL suferința fânului dă mare putere pentru lupta pentru adevăr și în special pentru vecinii nefericiți - Nu, un om este încă în viață! Și trăiesc și acționez cât pot de bine, amintindu-mi în mod constant cuvintele de neuitat Kavelin: "Cufundați viața în activitate - nu vă gândiți la întrebări personale Altfel, inima vă va izbucni Când mintea este; decideți, gândurile, faptele, munca vor rămâne pentru oameni - ceea ce o persoană a produs mental, sincer și moral pentru alții "Așa va fi comemorat, iar dacă numele este uitat, atunci chestiunea va rămâne pentru alții, chiar dacă se uită de la cine a venit " (Aici se termină notele) Consider că toate completările, comentariile și concluziile sunt de prisos, întrucât Mărturisirea în concluziile ei conține tot ceea ce eu însumi am putut și am vrut să spun; dar din partea mea, aceasta ar fi doar o neînțelegere, iar în Mărturisire avem faptele și originalul θ A

Svetchin Biblioteca "Runivers" Perspectiva psihologică a lui Theodor Meinert În mai , la vârsta de de ani, a murit profesorul Theodor Meinert de la Universitatea din Viena, unul dintre cei mai eminenți anatomiști și psihiatri ai secolului actual - primul dintre primii, așa cum îl numește profesorul din Berlin Jolly Theodor Meinert nu era un specialist restrâns, complet închis într-un cerc strâns de laboratoare și clinici, dimpotrivă, avea o educație științifică și artistică largă Tatăl său, care trăiește și astăzi, Hermann Meynert, un cunoscut istoric și romancier, și mama sa, o cântăreață bogat înzestrată, desigur, nu au fost lipsiți de influență în faptul că Theodor Meynert era un profund cunoscător al literaturii și al filosofiei și și-a arătat talentul declamator nu numai pe cont propriu în forma grațioasă a prelegerilor, ci cu atât mai mult în transmiterea operelor lui Shakespeare care l-au vrăjit Există chiar și numeroase poezii ale lui Meinert, dintre care unele au apărut tipărite cu câțiva ani în urmă După părerea celor care le citesc, ele se disting prin frumusețea Formei, imaginea limbajului și profunzimea gândirii Aceste studii au reprezentat doar o pauză de la activitatea principală căreia i-a fost dedicată întreaga viață a lui Meinert, de la studiul structurii creierului, atât la om, cât și la animale Se poate spune fără exagerare că nu există aproape nicio parte a creierului, familiaritatea cu care cercetările și descoperirile lui Meinert nu s-ar fi îmbogățit Pe baza cercetărilor sale pur anatomice, el a prezis uneori acele concluzii fundamentale cu privire la funcțiile uneia sau alteia părți a creierului, care au fost ulterior confirmate strălucit de rezultatele experimentelor fiziologice Este suficient să subliniem concluzia lui că diferitele părți ale cortexului cerebral trebuie să funcționeze diferit și, în special, că unele dintre aceste părți trebuie să fie predominant de natură motrică, concluzie confirmată atât de strălucit de teoria localizării în creier a fiziologilor de mai târziu Meinert, totuși, nu era interesat de acele sau alte detalii și detalii anatomice; Principala forță atractivă a tuturor cercetărilor sale, scopul lor principal a fost să afle, pe cât posibil, planul general al structurii întregului creier, iar ca scop ultim, să se apropie măcar oarecum de înțelegerea veșnicei ghicitori pe care activitatea noastră mentală o reprezintă Construcțiile psihologice generale ale lui Meinert depășesc deja limitele observării exacte și ale experienței și poartă, așa cum este de înțeles, o conotație metafizică destul de clar exprimată Și este cu atât mai ciudat că învățătura lui, care oricum nu poate fi tăgăduită de originalitate, este atât de puțin cunoscută de psihologi și filozofi Acest lucru se datorează parțial uneia, poate prevalând asupra tuturor celorlalte virtuți ale sale - calitatea - modestiei sale neobișnuite și îndoielii cu privire la valoarea cercetărilor și generalizărilor sale Se știe că "Psihiatria" lui a fost scrisă cu zece ani mai devreme decât a fost publicată De multe ori a revizuit-o, a corectat-o, și-a exprimat îndoieli cu privire la meritele sale și chiar a vrut să o distrugă În cele mai multe cazuri, a prezentat concluziile și generalizările sale către tribunalul societăților speciale și congrese - medici, antropologi, naturaliști, iar dacă a publicat, atunci de obicei în reviste speciale În forma sa cea mai completă și mai dezvoltată, învățătura lui este expusă în Psihiatrie, un manual special prescris pentru medici Dar motivul principal pentru puțina cunoaștere a filozofilor cu opiniile lui Meinert este înrădăcinat într-o altă circumstanță În prezentarea lui Meinert, vederile sale generale sunt atât de strâns împletite cu

datele anatomice și fiziologice, punctul de plecare pentru ele este adesea detalii atât de speciale, mici, încât sunt greu de asimilat chiar și de către persoanele special pregătite pentru asta Neputând ocoli complet datele anatomice și fiziologice, mă voi ocupa, totuși, de ele în cea mai elementară formă și numai atunci când este absolut necesar În același timp, voi folosi, pe cât posibil, expresiile proprii ale lui Meinert, deși trebuie să remarc că limbajul său, deseori strălucitor și pitoresc, este totuși obscur și prost înțeles pe alocuri eu Substanța creierului constă, pe de o parte, din conductori, fibre (așa-numita substanță albă) și celule nervoase (așa-numita substanță cenușie) Materia cenușie acoperă emisferele cerebrale pe toate părțile sub forma unui strat sau cortex destul de subțire, de unde și-a primit numele de cortex cerebral, cortex Dar acumulările de substanță cenușie formează - pe lângă cortex - încă noduri separate situate pe baza creierului, acesta este așa-numitul "noduri de bază", sau, așa cum le numește Meinert, centri subcorticali, subcorticali Prima și esențială trăsătură a învățăturii lui Meinert este de a stabili nu numai o diferență accentuată, ci chiar și un antagonism între Funcția centrilor subcorticali și Funcția cortexului, cu care Meinert numește cortex, pentru o simplitate mai mare, întreaga parte a cortexului creier, minciună Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA PSIHOLOGICĂ A LUI THEODOR MEINERTH anterior de centrii subcorticali (anterior, cel putin in perioada dezvoltarii embrionare), intregul prosencefal, i e nu numai materia cenușie, ci și fibrele nervoase, care sunt doar o continuare a celulelor cortexului și, prin urmare, pot fi considerate ca parte integrantă a organului cortical (precum și corpurile caudate și lenticulare, deoarece condițiile de activitatea lor merge în paralel cu excitaţia cortexului) Studiul anatomic îl conduce pe Meinert la concluzia extrem de importantă că toate percepțiile noastre senzoriale (Sinneswahrnemungen) se formează în centrii subcorticali; în același timp, acești centri servesc ca punct de plecare principal pentru toate mișcările noastre cele mai complexe Aceste concluzii ale anatomistului sunt confirmate cu brio de experimente pe animale și observații asupra omului Există atât de multe fapte în acest domeniu încât doar o parte nesemnificativă poate fi dată aici Un animal lipsit de emisfere cerebrale, dar care posedă totuși centri subcorticali, nu își pierde de fapt, cu extrem de puține excepții, o singură capacitate funcțională Private de animalele emisferei ocolite în fața lor de prevenire, floricele, aruncate în aer, sunt ținute în așa fel, așa cum era, în ochii lor, să extindă apărarea și dirijarea locului unde s-a întors , săpăturile sunt pulverizate prin deschiderea din fața lor; îşi întorc ochii în direcţia din care vine sunetul O broasca, lipsita de creier anterior si plantata pe palma, la intoarcerea acesteia din urma in jos, pas cu pas, isi schimba pozitia si trece in dosul mainii Toate acestea sunt fapte care indică faptul că în nodurile bazei creierului avem centrii subcorticali de simțire, care, primind impresii senzoriale prin mijlocul retinei ochiului, pielii sau urechii, reglează tot felul de acțiuni de cel mai înalt nivel Toate acestea sunt fapte care confirmă poziția lui Eckhardt: "totul Biblioteca "Runivers" V SERBE observaţiile fac probabil ca în tuberculii optici percepţiile vizuale să atingă un anumit grad de perfecţiune Observațiile citate aparțin unui număr de experimente destul de vechi, care palid înaintea experimentelor recente ale profesorului de la Strassburg Goltz El a reușit să crească un câine, care, fiind lipsit de creierul anterior, se deosebea de câinii obișnuiți, aproape exclusiv, mai degrabă, este adevărat, printr-o scădere bruscă a tuturor funcțiilor mentale, precum și a calităților

morale Dar dacă în centrii subcorticali avem un mecanism atât de complex și perfect, a cărui activitate poartă în sine atât de mult psihic încât, conform remarcii lui Goltz, nu poate fi recunoscut ca reflex, ci mai degrabă ar trebui numit "posedarea capacității de a adaptează (Anpassungsvermôgen)", atunci se pune întrebarea ce rămâne pentru creier anterior, adică la ponderea cortexului cerebral cu fibrele sale albe? Fără exagerare, se poate răspunde: "cel puțin tot ceea ce suntem mândri și prețuim, toată activitatea noastră spirituală, datorită căreia percepem imaginea lumii exterioare și, la rândul nostru, acționăm asupra ei Înainte de a trece la elucidarea relației acelui mecanism, a cărei structură și activitate sunt explicate fenomenele psihice, este necesar să subliniem că opiniile predominante fie exagerează sfera acestei activități, fie, dimpotrivă, o valorifică sub realitate*) "Activitatea creierului este apreciată sub realitate", spune Meinert, prin acel realism care crede naiv că imaginile lucrurilor din creier oferă întreaga esență a lumii și că creierul care primește imagini este o simplă oglindă "Această vedere este departe de a fi egală cu adâncimea *) Mecanica sufletului diat Pe V Kandinsky Moscova i o Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA PSIHOLOGICĂ A LUI THEODOR MEINERTH cu poziția lui Democrit, poziție exprimată în urmă cu mai bine de două mii de ani: "orice determinare calitativă a lucrurilor este doar un fenomen, i e produsul sentimentelor noastre; cunoștințele obținute din percepția senzorială nu sunt cunoștințe complete; cunoasterea adevarata se obtine numai prin gandire Activitatea creierului este exagerată de acele vederi actuale, în care materialul vieții mentale nu sunt imaginile memoriei rămase după percepții, ci, parcă, chintesența acestor imagini sub forma unor scheme abstracte sau concepte care sunt formate și stocate în creier "Un concept desemnează întotdeauna un lucru care este imposibil în reprezentare; conceptul nu aparține domeniului reprezentării, ci există, ca un cuvânt, numai în limbaj Cuvântul este folosit ca abreviere sau simbol (precum semnele algebrice) pentru a desemna acte mentale care ar fi imposibile dacă toate particularitățile și diferențele dintre lucruri ar fi introduse în gândire "Dacă conceptul de triunghi cere ca un triunghi să nu fie unul dintre cazurile speciale ale acestei figuri, să nu aibă nici o anumită dimensiune a laturilor, nici anumite unghiuri, nu ar fi nici echilateral, nici scalen, atunci, urmând exemplu al episcopului Berkeley, se poate întreba când are loc de fapt formarea conceptelor în suflet? Are loc la un adult, deși nu observăm acest proces în noi înșine, sau abstracția conceptelor are loc la un copil în momentul în care se joacă cu mingea și păpuși? Ceva care corespunde conceptelor este de obicei combinat cu sărăcia de idei și totușia percepției "Un copil, cu egal zel, care încearcă să stingă lumânarea și luna, se pare că aderă mai mult la conceptul de corp luminos decât o persoană adultă, și totuși nu este mai puțin de observat că gândirea copilului a fost Biblioteca "Runivers" V ȘERBE mai perfect decât cel al unui adult Imaginile imprimate în creier în timpul percepțiilor senzoriale rămân în el fără a fi supuse unor modificări ulterioare: acest lucru se vede atunci când conținutul creierului nostru, ca să spunem așa, se revarsă voluntar în fața noastră, ca în halucinațiile obiectelor senzuale "O și mai mare exagerare a activității creierului", continuă Meinert, apare în viziunea care atribuie creierului capacitatea de a comunica impulsuri arbitrare gândirii și mișcării corpului Conform expresiei potrivite a lui Fechner, aceasta ar însemna că spiritul se află într-o stare de sine pentru a crește forța vie din univers, adică să-l mărească fără ca puterea să se piardă în corp sau în altă parte într-o

măsură corespunzătoare Într-un astfel de caz, creierul ar acţiona contrar principalei legi universale, legea conservării forţei, conform căreia cantitatea de energie existentă este neschimbată, deşi forţa poate trece de la o formă de receptivitate la alta, ca de exemplu mișcarea se transformă în căldură "Fechner vede și în fenomenele mentale acțiunea directă a legii conservării forțelor De exemplu mâna ridicată pentru muncă este coborâtă dacă încep o serie de gânduri în același timp; evident, forța care ținea anterior mâna într-o anumită poziție este acum îndreptată spre activitatea gândirii; într-o regiune forța vie dispare, în alta apare "Că creierul trebuie să se supună legii cauzalității rezultă deja din faptul că creierul poate fi reprezentat ca fiind alcătuit din atomi, în timp ce în conceptul de atomi și activitatea lor se presupune în mod necesar legea cauzalității "Viziunea atomistă a lui Democrit și mai târziu a lui Epicur, bazată pe conceptul de legalitate a tuturor fenomenelor, a fost plină de consolare pentru antici A servit, parcă, drept garanție împotriva arbitrarului zeilor antici, o protecție împotriva superstițiilor care întunecă viața, ca Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA PSIHOLOGICĂ A LUI THEODOR MEINERTH - Gompertz s-a exprimat frumos în "Grădina lui Epicur", citându-l pe Lucretius: Omul grec se ridică înaintea noastră; el este primul dintre muritori El a încurajat oamenii timizi și le-a risipit pentru totdeauna temerile; cu o mână puternică a mișcat obloanele,- Porțile naturii s-au deschis pentru prima dată înaintea ignoranței noastre posibilul a fost atunci clar separat de imposibil Lucruri la care limitele ochiului nostru au devenit deschise; Legătura cauzală a lumii a fost recunoscută ca lege încă de atunci "Studiul activității creierului arată că imaginea de ansamblu a lumii nu este pur și simplu percepută de creier, ci este creată direct de acesta Această viziune nu aparține exclusiv Filosofilor școlii kantiene, ci este împărtășită și de cei mai faimoși dintre naturaliștii moderni; așa este derivat de Helmholtz din analiza percepției senzoriale, de Rokitansky din principiile viziunii naturale-științifice asupra lumii Vorbind despre crearea unei imagini a lumii de către creier, Meinert, desigur, este infinit de departe de a recunoaște vreo forță creativă specială din spatele creierului Rămânând un om de știință naturală, el nu atinge deloc ultimele cauze, esența lucrurilor Recunoașterea, pe de o parte, a existenței lumii exterioare și, pe de altă parte, a existenței creierului cu structura sa complexă și fără a intra într-o discuție despre o problemă pur metafizică, dacă ambele există cu adevărat, el indică doar că, cu structura dată a creierului, cunoștințele noastre despre lumea exterioară nu pot fi decât condiționate, bazate pe inferențe, adică poate să nu fie departe de realitate Potrivit lui Platon, zeii au creat creierul după modelul universului, dându-i cea mai perfectă formă - o minge Într-adevăr, partea principală a mecanismului creierului Q Questions of Philosophy, XX Biblioteca "Runivers" V SERBE este format din două emisfere adiacente ambelor jumătăți ale bolții craniene Cortexul gri al fiecărei emisfere face parte dintr-o suprafață sferică, deschisă de jos Este alcătuită din elemente vii și conștiente, în cea mai mare parte având dimensiunile lor puțin sub limita la care puteau fi văzute cu ochiul liber Medula albă, care realizează părțile interne ale ambelor emisfere, este formată din fibre nervoase, adică din prelungiri ale proceselor celulare ale creierului Unele dintre aceste fibre reprezintă nervi senzoriali - sunt, parcă, tentaculele ființelor conștiente numite celule cerebrale Iritații senzoriale, de ex forțele care emană în spațiu de la atomi sunt percepute de aceste tentacule și, proiectate în

conștiință, dau o imagine a lumii exterioare Forțele exercitate de atomi sunt transformate în creier în manifestări de gravitație, lumină, sunet, miros Celulele creierului se extind de la ele însele în lumea exterioară nu numai tentacule, adică nervii senzoriali, dar si alte fibre care servesc pentru a raspunde la influente externe si anume fibrele nervilor motori asociate cu organele miscarii - muschii Aceste fibre, spre deosebire de tentacule, pot fi numite organe de apucare, prin intermediul cărora creierul nostru ia în stăpânire lucruri Datorită acestui sistem de proiecție al fibrelor, creierul nostru anterior, pe de o parte, percepe imaginea lumii exterioare și, pe de altă parte, este capabil să o influențeze Să nu uităm că cursul nervilor senzoriali în drumul său spre cortexul cerebral este întrerupt de nodurile de bază gri sau de centrii subcorticali menționate mai sus Aceasta este, în termeni generali, structura mecanismului creierului Relația reciprocă dintre activitatea cortexului și a centrilor subcorticali - conform teoriei lui Meinert - se exprimă după cum urmează Toate percepțiile noastre senzoriale sunt formate în subcortical Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA PSIHOLOGICĂ A LUI THEODORE MEIPERLP, centrii de puf, motiv pentru care Hagen numește creierul senzorial Cortexul cerebral în sine este surd, orb, insensibil: toate știrile din lumea exterioară ajung la el doar prin intermediul creierului senzorial, care continuă să se simtă chiar și după îndepărtarea cortexului Acesta din urmă îl ascultă doar pe mesager și crede chiar și în știrile false, cum ar fi, de exemplu, halucinațiile În activitatea cortexului cerebral însuși, în creațiile sale, nu există nici măcar o umbră a unei colorații senzuale (sin-■n is} Tot materialul său funcțional este format doar din imagini ale amintirilor (Errinerungsbilder), lipsite de cea mai mică impuritate ale trupului, senzual, și care, prin urmare, sunt corecte Ar fi mai bine să le numim semne, sau simboluri ale memoriei (Errinerungszeichen) • Senzația pe care o avem de la un gândac luminos, amintirea corticală a celei mai mari explozii sau tunete nu este egală cu o miliardimea parte din intensitatea percepției sunetului primite atunci când un păr cade în apă Imaginile corticale ale amintirilor sunt lipsite de orice colorare senzorială și pot fi desemnate drept fenomene pur mentale, mentale, căci ce cuvânt poate exprima mai bine fenomene lipsite de orice amprentă senzorială decât cuvântul "suflet" (geistig)? Celebrul Johann Millier a presupus că diferitele părți ale creierului au predeterminate diferite energii specifice Această ipoteză este complet redundantă Celula creierului are o singură energie Funcțională, foarte simplă, deși principiul ei este complet necunoscut nouă, adică nu mai faimos decât toate celelalte puteri fiziologice, și anume, facultatea de senzație (Empfindungsfãhigkeit) Varietatea senzațiilor reale se datorează influenței în astfel de • aceleaşi grade de manifestări ale forţelor necunoscute nouă (Kraft-entwicklungen) ale lumii exterioare, pe care le putem considera foarte diverse Varietate de senzații reale uh* Biblioteca "Runivers" V SERBE Creierul este, fără îndoială, în strânsă dependență de structura anatomică, dar nu de creierul în sine, ci de capătul său percepând organele de simț, adică ochi, urechi, piele, etc Varietatea senzațiilor coincide destul de cu varietatea acestor anexe terminale ale creierului, dar singura energie specifică a celulelor creierului este facultatea de senzație Structura cortexului în diferitele sale teritorii este departe de a fi aceeași și numai pe baza acestui lucru se poate presupune că trebuie să existe o diviziune a muncii între diferite zone ale cortexului cerebral Și într-adevăr, datele bine stabilite nu numai ale anatomiei, ci și ale fiziologiei

experimentale, dovedesc fără îndoială că diferitele regiuni ale cortexului cerebral au și funcții diferite În același timp, aceleași date dovedesc din nou, fără îndoială, că dezvoltarea inegală a acelor sau a altor funcții mentale este direct dependentă de diferența în gradul de dezvoltare al acelor sau altor părți ale creierului anterior Deja numai datele anatomice rezolvă problema localizării funcțiilor cortexului cerebral într-un sens afirmativ Experimentele fiziologilor care, deși departe de a fi de acord între ei în concluziile finale, în general confirmă însă datele stabilite de anatomie Problema localizării cerebrale a fost ridicată în anii de investigațiile lui Fritsch și Hitzig și mai târziu de către Nothnagel'n, care au demonstrat că stimularea zonelor cunoscute ale suprafeței creierului provoacă mișcări strict definite pe partea opusă a corpului Studii ulterioare au arătat că, dimpotrivă, îndepărtarea, tăierea acelorași secțiuni ale cortexului cerebral (iritarea căreia provoacă mișcare) duce la o pierdere a mișcării, paralizie Aceste Fapte, care sunt dincolo de orice îndoială, ne-au obligat să admitem că anumite zone ale cortexului cerebral sunt centre care controlează mișcările, așa-numitele centre psihomotorii Alte observatii pana acum Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA PSIHOLOGICĂ A LUI THEODOR MEINERTH a arătat că, pe lângă centrii motorii, cortexul cerebral este echipat și cu centri senzoriali, în plus, pentru toate organele de simț Astfel, atunci când o anumită secțiune a lobului occipital este tăiată la un animal, apar fenomene, pe care Munk le-a numit "orbire mentală" "În același timp, câinele nu mai caută hrană în acele locuri din încăpere unde o găsea înainte Dacă îi pui în față o cană cu mâncare și un vas cu apă, atunci ea trece, parcă nu le-ar fi observat Ea rămâne nemișcată, chiar dacă mâncarea este chiar în fața ochilor ei, până când o miroase Ea nu clipește dacă îi aduci un deget sau un foc în ochi; vederea biciului, care o făcea pe vremuri să se ascundă într-un colț, acum nu mai are nici cel mai mic efect Anterior, ea își dădea laba, dacă o mână era întinsă în fața ei, acum poți să-ți miști mâna în fața ochilor cât vrei, ea rămâne nemișcată și își dă laba doar cu exclamația corespunzătoare: "labă ", etc Decuparea unei alte zone din lobul temporal produce ceea ce Munk numea surditate mentală; le descrie astfel: "Câinele încă aude și la orice zgomot neobișnuit își ciulește urechile, dar nu înțelege ce aude Semnificația "la naiba, aici, ieși, bine, labă" și alte exclamații cunoscute înainte s-a pierdut complet, iar acum ea nu răspunde acestor exclamații cu acele mișcări pe care obișnuia să le execute complet mecanic Ca și în cazul orbirii, la fel și în cazul surdității, dacă zona excizată nu este deosebit de mare, câinele după un timp (- săptămâni după operație) învață din nou să vadă sau să audă, ca înainte Dacă eliminați o zonă mai mare, atunci capacitatea de a vedea sau de a auzi nu mai este restabilită Fenomene similare sunt indicate pentru simțul tactil, senzația musculară etc , fenomene care vorbesc și în Biblioteca "Runivers" V SERBE în favoarea unei localizări strict definite a diverşilor centri senzoriali din scoarţa cerebrală Dar, aparent, în totală contradicție cu aceste Fapte sunt experimentele lui Goltz, experimente care nu permit nici măcar o umbră de îndoială cu privire la acuratețea și corectitudinea lor Goltz s-a opus de multă vreme la teoria localizării și a prezentat multe argumente mai mult sau mai puțin convingătoare care confirmă părerile sale și demonstrează că acele funcții care sunt atribuite diferitelor centre ale emisferelor sunt păstrate chiar și după îndepărtarea acestor centri Cea mai importantă este ultima sa experiență, pe care el însuși o consideră decisivă și pe care am menționat-o deja Goltz a reușit să țină un câine

în viață timp de un an și jumătate, în care a fost îndepărtat întregul creier mare, iar tuberculii optici au fost parțial capturați, adică deja centrii subcorticali Acesta este până acum singurul câine care a existat vreodată: câinii de obicei nu tolerează o astfel de operație și mor foarte curând Timp de câteva luni a trebuit să recurgă la hrănire artificială, deoarece la început nu putea înghiți, se putea sufoca cu ușurință și astfel muri fie de epuizare, fie de pneumonie Dar, în decursul timpului, câinele a început să se mănânce singur - un fapt capabil să stârnească o surpriză nu mică Rămasă multă vreme fără mâncare, ea a început să se neliniștească, să se joace în cușcă, își scotea limba, uneori își lingea buzele și făcea asemenea mișcări de parcă ar fi mestecat; când i s-a oferit o farfurie cu lapte, a început să sorbi; se mesteca și se înghițea imediat o bucată de carne, iar dacă bucățile erau suficient de mari, le mesteca bucată cu bucată, ținând restul între buze Pe măsură ce s-a săturat, a mâncat cu mai puțină lăcomie și apoi a încetat cu totul să mănânce; nu a reușit niciodată să o facă să mănânce ceva indigerabil După ce a mâncat, s-a culcat, iar somnul ei nu a fost însoțit de semne vizibile de vise, care nu sunt comune la câinii normali Se poate Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA PSIHOLOGICĂ A LUI THEODOR MEINERTH a fost trezit, deși mai dificil decât un câine obișnuit, de stimuli auditivi, tactili și dureroși În general, ea răspundea la majoritatea iritațiilor cu mormăi, și de fiecare dată când era scoasă din cușcă, lătra tare și nu mușca mai rău decât orice alt câine Sentimentul muscular - în sensul cel mai larg - s-a păstrat complet: pozițiile incomode ale diferitelor părți ale corpului, care i-au fost date artificial, au fost imediat corectate de ea, adesea cu manifestări de furie și neplăcere Și-a păstrat bine echilibrul, chiar și atunci când, în prezența unei răni la un picior, a folosit voluntar doar trei picioare Simțul ei al mirosului nu a putut fi păstrat, deoarece toate zonele creierului asociate cu acesta au fost îndepărtate Vederea, de asemenea, conform condițiilor anatomice ale operației în sine, trebuie să fi avut de suferit, dar nu era complet oarbă: chiar și-a închis ochii și s-a întors într-o lumină puternică bruscă Dimpotrivă, gustul ei era destul de păstrat și era foarte pretențioasă în privința mâncării: înghitea mâncare delicioasă cu o lăcomie deosebită, în timp ce o bucată de carne înmuiată într-o soluție de chinină scuipa imediat și făcea o grimasă dezaprobatoare Atingerea și auzul au fost, de asemenea, complet păstrate Avea o serie întreagă de reflexe complexe: o atingere pe spate o făcea să-și scuture tot corpul, ca după baie Dacă a fost zgâriată pe orice parte, atunci laba din spate a aceleiași părți s-a ridicat și a făcut mișcări în aer, ca în timpul zgârierei Dar nu au lipsit mișcările independente S-a mișcat chiar mai mult decât un câine obișnuit; a mers aproape constant în cușca ei, de cele mai multe ori în aceeași direcție, dar uneori o schimba fără niciun motiv aparent Dar, desigur, ar fi ciudat să ceri o minte grozavă de la un "câine fără creier mare", iar lipsa lui s-a arătat în multe feluri Deci, în ceea ce privește mișcările, s-a putut observa absența Biblioteca "Runivers" V SERBE fracții, în cuvintele lui Goltz, sau absența unei alegeri a mișcărilor cele mai oportune De exemplu când mănâncă, nu se ajuta niciodată cu labele din față Când era udă, nu știa să se usuce: nu căuta un loc mai cald, nu se linge, așa cum fac alți câini, deși alteori se linge fără niciun motiv aparent Marea ei prostie, lipsa de înțelegere și memorie, s-a remarcat puternic în alte privințe: deși atât atingerea, cât și auzul s-au păstrat, ea nu a exprimat nicio, nici cea mai mică plăcere, atunci când a fost mângâiată și, în egală măsură, nu a acordat nicio atenție niciunuia

cuvinte amabile sau la amenințări Ea mormăia și lătra nu numai când era prinsă, ci de fiecare dată când dădea peste orice obstacol Recunoștința îi era complet inaccesibilă În fiecare zi, aproape la aceleași ore, era scoasă din cușcă pentru hrănire: orice alt câine avea să se obișnuiască foarte curând cu vederea binecuvântărilor vieții care îl urma cu neliniștea care i se pricea, între timp, ca un câine fără emisfere, în tot timpul, de fiecare dată a lătrat și a mușcat mâna paznicului În general, acest câine nu avea nici paralizie, nici vreo tulburare a simțului muscular și, deși toate "centrele de simțire" au fost îndepărtate, cu siguranță a auzit și a reacționat cel puțin la stimuli lumini puternici În același timp, trebuie avut în vedere că câinele ar fi și mai mult ca un câine obișnuit dacă, pe lângă emisfere, unii dintre centrii subcorticali nu ar fi afectați S-ar părea că acest singur câine fie reprezintă un fel de Fenomen minunat, fie îl distruge complet pe cel dintâi, aparent de asemenea de neclintit, Fapte și ne întoarce complet toate opiniile Dar fiziologia nu înclină în mod deosebit în favoarea miraculosului; de asemenea, este necaracteristic să respingă grupuri întregi de date fără îndoială stabilite dacă, în dezvoltarea sa ulterioară Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA PSIHOLOGICĂ A LUI THEODOR MEINERTH se întâlnesc cu Faptul, aparent puternic contradictoriu cu ei Toate datele experimentale, toate Faptele sunt la fel de valoroase și au același drept de a exista și de a fi recunoscute Dacă totuși vedem în aceste Fapte o contradicție tranșantă și ireconciliabilă, atunci aceasta nu se aplică Faptelor în sine, ci doar explicației lor Și această aparentă contradicție este complet eliminată de opiniile lui Meinert asupra activității cortexului cerebral Elementele celulare ale cortexului cerebral au o singură funcție de bază specifică, capacitatea de a simți; in acelasi timp, imaginile imprimate in miez sunt lipsite de orice nuanta senzuala, sunt doar amintiri ale imaginilor, semnele lor abstracte Teoria localizării își găsește, din acest punct de vedere, o explicație foarte simplă Un câine lovit de orbire spirituală nu este, de fapt, deloc orb; a pierdut doar acele imagini de memorie pe care le dobândise mai devreme Restaurarea, nu a vederii în sine, ci a capacității de a recunoaște ceea ce este livrat de vedere, la câinele operat depinde de faptul că zona vizuală a cortexului cerebral ocupă o întindere mult mai mare decât zona excizată; înainte de operație, nu toată această zonă era ocupată de imagini vizuale, ci doar partea de mijloc; Dacă acesta este vechi , care până acum doar a funcționat, atunci rămânerea unui întreg cerc periferic, deși legat de precipitații, dar nefuncționând, devine un rezultat al acumulării de impresionant repronunțat, iar câinele este din nou recunoscut Dacă, totuși, acest cerc periferic este și el îndepărtat, atunci funcția cortexului asociată cu formarea amintirilor vizuale dispare pentru totdeauna Dacă, dimpotrivă, numai această centură periferică este tăiată, lăsând neatinsă regiunea concentrică mijlocie, atunci acest lucru nu va avea consecințe, deoarece această centură nu era încă ocupată cu amintiri figurative Aceleași relații există și pentru auz Este mult mai dificil, aparent, de explicat Biblioteca "Runivers" V SERBE un fir de tulburare de mișcare, în urma tăierii așa-numitului centrii psihomotorii, care au servit drept punct de plecare pentru teoria localizării Totuși, și aici, tulburarea care rezultă se reduce la pierderea doar a amintirilor figurative Și anume, în , Meinert afirma că procesele de inervație care emană din emisfere și numite acte voliționale nu sunt altceva decât amintiri figurative ale senzațiilor de inervație Aceste senzații de inervație, care însoțesc toate mișcările reflexe fără excepție, ajung la cortexul

cerebral și servesc drept bază primară pentru acele mișcări deja secundare care apar din emisfere ca mișcări conștiente Această opinie i s-a alăturat și Munk, care a recunoscut că pentru a explica actele motorii conștiente - "voința" psihologilor - este destul de suficient să acceptăm senzațiile de inervație Așadar, destul de analog orbirii sau surdității mintale, atunci când centrii psihomotori sunt distruși, nu se dezvoltă paralizia reală, ci paralizia spirituală, care poate dispărea dacă nu este distrusă o suprafață foarte mare, sau rămâne incurabilă dacă este distrus întregul teritoriu; în acest caz, se pierd doar amintirile figurative, care au fost achiziționate anterior În prim plan și aici se află pierderea înțelegerii, pierderea rațiunii, care, după cum remarcă Munk, este localizată în întreg cortexul cerebral în general și nicăieri în special În consecință, Goltz în câinele său în prim plan pune absența oricăror manifestări de inteligență, lipsă de înțelegere și memorie Și în acest sens, toți fiziologii sunt de acord că intelectul animalului va dispărea după îndepărtarea creierului anterior Astfel, se știe de mult, de exemplu, că și după îndepărtarea emisferelor, animalele, atunci când înghit un colocviu, prezintă toate acele manifestări de neplăcere, care se datorează gustului său rău și amar Mai târziu, Schifi a atras atenția asupra faptului că la o pisică operată se poate repeta la nesfârșit Biblioteca "Runivers" VIZIUNEA PSIHOLOGICĂ A LUI THEODOR MEINERTH chemarea limbii cu astfel de substanţe, care sunt extrem de neplăcute pentru ea, fără ca ea să ia măsuri pentru protecţia ei Nu lipsește percepţia senzorială, dar nici amintirea durerii pe care a îndurat-o, a pregătirilor în curs de pregătire, a așa-ziselor mișcări "volitive" care ar ajuta-o să fugă Astfel, principala tulburare observată la animalele fără creier este pierderea capacității de a recunoaște impresiile dobândite anterior Această nerecunoaștere înseamnă pierderea memoriei, în special a memoriei creierului anterior, ca funcție corticală *) Meinert deja în a subliniat posibilitatea următoarei explicații pentru un potrivit! iar cortexul cerebral, ca organ al memoriei Stratul cortical conține mai mult de un miliard de celule nervoase, datorită cărora impresiile formate succesiv își găsesc întotdeauna un număr suficient de purtători funcționali, cu ajutorul cărora se potrivesc unul sub celălalt pentru o perioadă nedeterminată de timp Experimentele lui Munk citate mai sus, care au arătat că centrele vizuale și auditive ale animalului sunt înconjurate de o centură de celule care sunt încă libere funcțional, confirmă pe deplin această presupunere De aici rezultă o consecință complet naturală, că în timpul dezvoltării fiziologice a copilului, elementele celulare sunt treptat din ce în ce mai captate de imaginile amintirilor, datorită cărora este posibilă dezvoltarea ulterioară a perspectivei copilului, înrădăcinată într-o creștere a numărul de imagini ale amintirilor Cu toate acestea, este foarte probabil să existe o limită a memoriei, în funcție de numărul de celule *) Nu se poate nega faptul că memoria este inerentă și măduvei spinării, care modifică mișcările reflexe într-o manieră oportună, în funcție de tipul și natura stimulului Biblioteca "Runivers" V SERBE Memoria este proprietatea de bază a celulei creierului; în ea, ca urmare a iritației care a acționat, rămâne mult timp o stare de schimbare moleculară, a cărei esență, desigur, ne este necunoscută, la fel ca esența unei schimbări similare, care este dobândită de fier de la frecarea cu un magnet, este de asemenea necunoscut Memoria stă la baza întregii noastre activități intelectuale Cu ajutorul acestuia, chiar dacă aparatul nostru cerebral era alcătuit din emisfere senzoriale echipate doar cu fibre de proiecție, în cortexul cerebral se putea crea totuși o

imagine a lumii, iar anumite părți constitutive ale acestei imagini puteau fi reținute și după încetarea stimulării Dar mecanismul creierului descris până acum rămâne lipsit de capacitatea de a plasa lucrurile în timp și spațiu; în plus, nu oferă încă o legătură cauzală a lucrurilor, în timp ce aducerea lucrurilor într-o astfel de conexiune este o trăsătură esențială a organizării noastre mentale V Serbsky (Urmeaza concluzia) Biblioteca "Runivers" Întrebare despre nemurirea sufletului *) eu Să presupunem pentru o clipă că credința în nemurire ar părăsi umanitatea cu totul Să presupunem că oamenii ar ști cu certitudine că sunt muritori, că odată cu ultima suflare a existenței lor pământești, existența lor în general se termină, odată cu ultima mișcare convulsivă a corpului, încetează și ultima senzație a spiritului Din cele mai vechi timpuri au existat persoane care au învățat despre efemeritatea, inutilitatea și caracterul finit al spiritului uman, dar, în i-x, aceste persoane erau în esență foarte puține în comparație cu restul masei infinit de mare a umanității; în al doilea rând, cine știe, poate în adâncul sufletului lor purtau o speranță vagă că părerile lor erau eronate și că după moartea lor pământească va începe pentru ei o nouă viață cerească Dar să presupunem că în viitor, nu vor veni indivizi, ci întreaga umanitate - și nu la o credință dubioasă, ci la o convingere neîndoielnică că nu există nemurire, că tot ceea ce alcătuiește o persoană este trecător Să ne întrebăm: își va schimba atunci viața omenirii pe pământ caracterul sau își va continua mișcarea pe aceeași cale pe care se mișcă de milenii? Sensul întrebării noastre este următorul: credința în nemurire are *) Din lecturi despre "Introducere în teologie" Întrebări de filosofie, KN Biblioteca "Runivers" S GLAGOLEV Este într-adevăr de mare importanță practică pentru umanitate sau este doar un accesoriu în viața ei? La această întrebare voi răspunde, poate într-un mod complet neașteptat Credința în nemurire nu a fost până acum o pârghie importantă care să controleze viața omenirii, iar în viața majorității oamenilor nu are aproape nicio semnificație practică Rasa umană a venit pe pământ și întregul sens al existenței sale este epuizat de grijile pentru interesele pământești Întreabă-te, uită-te la oamenii din jurul tău - mă refer doar la credincioși - și vei vedea că sunt complet absorbiți de interesele pământești Chiar și atunci când mor, se gândesc mult mai mult la pământul pe care îl părăsesc decât la cerul care îi așteaptă Acest lucru îl exprimă de obicei în testamentele lor spirituale În momentele sacre ale morții, soarta celor dragi și rudelor lor, aparent, îi interesează mai mult decât soarta viitoare a lor înșiși Chiar și oamenii cu o viață spirituală înaltă par să fie reticenți să plece și părăsesc pământul Dacă ne întoarcem de la exemple unice la istoria popoarelor întregi, vom vedea că și acolo credința în nemurire este mai importantă în ceremonii și în cuvinte decât în viața practică Înmormântările solemne organizate de oameni morți în viață servesc, la urma urmei, mai mult ca o expresie a respectului firesc pentru cei morți și a durerii naturale pentru despărțirea veșnică de ei, decât a credinței că ei sunt vii Dacă această din urmă credință ar fi puternică și valabilă, atunci durerea pentru morți ar trebui să devină mai slabă și venerația solemnă a memoriei lor ar trebui să cedeze rugăciunilor pentru îmbunătățirea soartei lor dincolo de mormânt Exact la fel, în solicitudinea pe care o arată fiecare pentru ceea ce va spune despre ei după moarte, mi se pare că este cu totul zadarnic să vezi ecoul credinței în nemurire Cine crede cu fermitate într-o astfel de nemurire crede, de asemenea, că opiniile divergente despre chipul lui trebuie să cedeze în cele din urmă loc unei adevărate cunoștințe despre faptele,

cuvintele și gândurile sale, că atunci când va veni ziua de pe urmă, conștiința lui va deveni o carte deschisă și că atunci se întreabă: " ce vor crede?" iar "ce vor spune?" nu va avea sens Acolo unde cultura de pe pământ a apărut chiar înainte, gândul la nemurire - dacă ÎNTREBARE DESPRE NEMORALITATEA SUFLETULUI și a existat - a stat mereu în fundal Acest lucru poate fi văzut în mod deosebit în rândul evreilor Uite: cei mai evlavioși dintre ei, ca răsplată pentru virtuțile lor, cer sau cer bunăstare pământească și, când mor, se roagă nu pentru ei înșiși, ci pentru poporul și urmașii lor Nu vreau să spun prin asta că evreii nu credeau în nemurire, cred doar că această credință a avut o influență foarte nesemnificativă asupra vieții lor practice Același lucru trebuie spus despre Assyro - babilonieni În China și India, doctrina nemuririi a fost chiar retrogradată oficial pe fundal foarte devreme Popoarele neculte, ale căror vederi sunt de natură animistă, și-au dezvoltat o credință în nemurire, dar aceasta se reflectă doar în ceremoniile lor funerare și în unele rituri superstițioase, dar nu și în viața lor: trăiesc după interesele momentului Deci, în esență, a fost întotdeauna și peste tot Singura diferență este că sălbaticul este absorbit în totalitate de interesele momentului, în timp ce omul civilizat, care are o viziune mai largă, este absorbit de preocupările unei perioade mai lungi de timp Așadar, în general, mereu și pretutindeni, întâlnim două serii de fapte care par greu de convenit între ele: în i-x, o largă - dacă vreți, universală - răspândire a credinței în nemurirea sufletului uman și, în , o influență foarte slabă a acestei credințe asupra vieții practice Totuși, dacă ne gândim la această coexistență a două tipuri aparent opuse de fapte, ni se pare destul de inteligibilă, deși trebuie recunoscută ca anormală Diferiți factori au produs în om credința în nemurirea sufletului Acești factori puteau fi observații psihologice, concluzii logice, revelații de sus, dar alte feluri de factori au făcut viața pământească plăcută unei persoane, iar el s-a supus influenței practice a acestora din urmă, având o idee teoretică dezvoltată sub influența primilor factori drăguț Această discordanță între teorie și practică, credințe și viață, am observat-o și observăm constant asupra noastră și asupra altora, iar acest dualism, se pare, poate fi explicat doar din punctul de vedere al învățăturii creștine A-i spune unei persoane că întreaga sa ființă este limitată la existența pământească înseamnă a elimina sensul acestei existențe * S GLAGOLEV Dacă viața pământească nu este o pregătire pentru viața cerească, atunci nu pot fi stabilite norme obligatorii pentru ea, nicio teorie obligatorie nu poate fi oferită De fapt, dacă ni s-ar afla că pentru noi totul se termină în moarte, atunci ce sarcină în raport cu viața am putea recunoaște ca fiind rezonabilă și conturam pentru noi înșine? Fără îndoială, sarcina este de a extrage cele mai plăcute senzații din viață În ceea ce ar trebui să presupunem plăcutul, depinde de temperament și obiceiuri Unii iubesc vinul, alții iubesc femeile, alții iubesc sportul, adică competiția cutare sau cutare oraș: alergare, cărți, politică, vânătoare, război Pe vremuri, și nu-mi amintesc unde, a trebuit să citesc catehismul moral al unui materialist deschis; Poate că nu voi transmite cuvintele lui destul de exact, dar vă garantez că nu le voi denatura sens "Beția este bună, plăcerea este bună, dragostea este bună", spune el, "fidelitatea este bună când este prețuită mai presus de crimă, dar crima este bună și când este prețuită mai presus de fidelitate Căsătoria este bună când aduce plăcere, dar adulterul este bun și pentru cel care s-a plictisit de căsătorie și care iubește o persoană căsătorită Înșelăciunea bună, furtul, sperjurul

și crima, când aduc beneficii și plăcere Viața este bună atâta timp cât este o ghicitoare, dar moartea este bună și pentru cel care s-a plictisit de viață și care a rezolvat această ghicitoare Și din moment ce punctul cel mai înalt al oricărei plăceri este dezamăgirea și proza, de aceea doar cel care ia acid cianhidric și moare instantaneu poate fi numit cu adevărat înțelept În catehismul ego-ului, culorile nu sunt exagerate în mod deliberat Dacă nu ai principii și nici speranțe, spune el, atunci ia din viață ceea ce îți poate oferi, fă ceea ce este mai plăcut pentru tine: dacă îți face plăcere să faci bine vecinilor tăi, fă-o; - dacă îți place deceive them - înșela O persoană care nu crede în nemurire și se raportează în mod conștient la fenomenele din jur trebuie să recunoască adevărul necondiționat al catehismului declarat Concluzia lui, că cei mai înțelepți oameni sunt sinucigași, trebuie să fie justificată în mod special De fapt, căutarea plăcerii este rareori, până la urmă, reușită și trebuie să plătești un preț scump pentru plăcerile primite După plăcere singur, cineva trebuie să experimenteze suferința fizică Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE NEMORALITATEA SUFLETULUI Ele sunt consecința inevitabilă a consumului de vin, hașiș, morfină și alte medicamente După alte plăceri, cineva trebuie să experimenteze o rușine morală arzătoare și să-și acorde un permis nedeterminat conștiinței cuiva nu este ușor nici măcar pentru o persoană care nu crede în nemurire Plăcerile estetice nu lasă în urmă un gust atât de amar și dureros precum plăcerile senzuale; dar pentru a te ridica la posibilitatea de a le folosi, trebuie să lucrezi din greu la propria dezvoltare Apoi, toți esteticienii trebuie să experimenteze adesea un sentiment de nemulțumire estetică: au nevoie constant de noi entuziasme, de noi opere de artă și li se oferă surogate create de mediocritate Există sentimente de nemulțumire, dor și plictiseală Căptușeala care stă la baza celor mai diverse eforturi pentru plăcere este strădania pentru uitare Un om de știință în calcule algebrice, în studiul monumentelor arheologice, îndepărtându-se de realitatea înconjurătoare și creându-și propria lume, - un estetician, purtat de o sonată Beethoven într-o lume de vise și fantezii, - un consumator de hașiș, care se bucură de beatitudinea paradisului - toți trăiesc în iluzie și vor să scape de realitate Dar cel mai bun mod de a scăpa de impresia de realitate apăsătoare este, desigur, otrava sau un glonț Pacea senină poate fi găsită doar în mormânt Pentru o persoană care servește interesele rațiunii și nu crede în nemurirea spiritului, această concluzie trebuie să pară inevitabilă, deoarece atunci când nemurirea este negata, activitatea științifică și artistică își pierde rațiunea de a fi, iar omul și umanitatea nu vor pieri niciodată fără urmă De ce, atunci, toată această masă de muncă, durere, suferință, inseparabil legată de orice activitate? Toate acestea sunt deșertăciune, așa cum a sugerat cândva înțeleptul Vechiului Testament, deșertăciune și voință a spiritului Un pesimist italian, care a negat nemurirea și s-a uitat în suferința umană, și-a imaginat cu blasfemație Ființa Supremă sub forma unui fel de tiran voluptuos și crud, care a creat creaturi mici, neputincioase, slabe și totuși capabile să sufere și să simpatizeze pentru a se bucura de poza a chinului lor dimpotrivă Astfel, negarea vieții după moarte duce la recunoașterea faptului că viața pământească este un fenomen rău și nerezonabil Biblioteca "Runivers" S GLAGOLEV Sentimentul uman natural nu se poate împăca cu această concluzie și astfel omenirea, în persoana majorității membrilor săi, a inclus doctrina nemuririi într-unul din paragrafele credințelor sale; dar incluzând-o printre adevărurile pe care le-a recunoscut, a rămas totuși absorbită de interesele momentului, încă s-a străduit și

se străduiește să obțină cea mai mare sumă de binecuvântări pământești, fără a pleda pentru dobândirea binecuvântărilor cerești Nu se poate spune că omenirea, ghidată în acest caz de regulile unui proverb rusesc nepoliticos, dar bine îndreptat, a acționat complet inconștient Pe de o parte, omenirea a ajuns la concluzia că credința în nemurire trebuie să fie un postulat necesar, o presupunere necesară, pentru a comunica caracterul rațional al vieții; pe de altă parte, omenirea și-a dat seama că nu numai că nu putea dovedi faptul că această nemurire, dar nu și-o putea imagina Încercările de a descrie viața de apoi au ieșit întotdeauna palide și fără succes Din tărâmul umbrelor, unde trăiesc morții, respiră cu spiritul inexistenței și, ca urmare a acestui fapt, s-au făcut concluziile anticilor că un sclav viu este mai bun decât un rege mort și că soarta a unui câine viu este mai de invidiat decât soarta unui leu mort Deci, dacă la oamenii care au negat și neagă nemurirea, se poate bănui existența unei speranțe că sunt nemuritori, atunci, dimpotrivă, la oamenii care recunosc nemurirea, se poate bănui existența unei frici vagi că ar putea să nu existe nemurire, că nu există rai, nici iad, și ceea ce este gol ca sus deasupra stelei, așa mai jos sub pământ Dacă cerințele etice și logice au condus o persoană la presupunerea că spiritul său este nemuritor, atunci, pe de altă parte, alte reflecții și observații psihologice și fapte în general ar trebui să-l încline adesea spre ideea că este cu siguranță muritor De fapt, o persoană ar putea gândi în acest fel: tot ceea ce apare trebuie și el distrus; tot ceea ce ia naștere ia naștere din ceva și, prin urmare, se poate destrăma din nou în acele elemente din care a provenit Dacă nu am existat acum de ani, atunci este foarte probabil ca în de ani să nu mai exist Dacă de milioane de veacuri universul a existat fără mine, este chiar acum pus într-o nevoie tristă Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE NEMORALITATEA SUFLETULUI trage-și existența de milioane de vârste, incluzându-mă în componența sa, ca o unitate inevitabil, deși nesemnificativă, de care nu poate scăpa?nu poate scăpa de sine? Amintiți-vă, într-o poezie, spiritul ceresc căzut vrea să se autodistrugă, dar toate încercările făcute de el nu reușesc Nu este chinuit sau persecutat, poate face ce vrea și cum vrea, nu poate doar să înceteze să existe Și, într-adevăr, în această conștiință a neputinței cuiva de a face cu sine cum dorește, poate exista o sursă de suferință arzătoare Când nu poți scăpa de un gând sau idee care îți este neplăcută, atunci experimentezi deja o oarecare suferință; dar cum trebuie să se intensifice această suferință, în ce proporții colosale trebuie să crească, când vezi că nu poți scăpa de un singur gând, nici de o singură idee, nici de un singur sentiment pe care l-ai trăit și trăit?! Într-o serie lungă de amintiri vor fi întotdeauna multe pe care n-ar fi de dorit să le înaintați în domeniul conștiinței, dar din moment ce "Eul" vostru, cu tot ce a trăit în anii pe care i-ați experimentat, vă va prezenta constant și clar totul pentru conștiința ta, aceste amintiri te vor roade ca niște furii și nu vei găsi niciun anestezic sau agent de înnegrire a minții care să atenueze durerea arzătoare pe care o experimentezi Fiecare durere este agravată de ideea că va continua mult timp; dar cum trebuie să se întărească atunci când se unește cu ideea că va continua pentru totdeauna, că este inseparabil de mine, că nu o pot anihila în mine, așa cum universul nu poate scăpa de personalitatea mea?! De acord că este groaznic! Dar trebuie și va exista acest lucru groaznic? Studiind fenomenele vieții mentale, o persoană ar putea acumula multe observații care să conducă la un răspuns negativ la această întrebare În primul rând, înaintea lui pretutindeni, ca fără îndoială, era faptul că spiritul există împreună

cu trupul, că fără trup nu există nici gânduri, nici sentimente, nici dorințe Între timp, nu există nicio îndoială că trupul este distructibil Prin urmare, este firesc să tragem concluzia că și spiritul moare odată cu trupul Om Biblioteca "Runivers" S GLAGOLEVA "D că spiritul se dezvoltă împreună cu trupul Un copil nou-născut nu are conștiință despre personalitatea sa: corpul se întărește, și spiritul se întărește; corpul este slăbit, sunt slăbite și manifestările vieții spirituale Dezvoltarea maximă a vieții spirituale coincide cu tahita dezvoltării corporale Același paralelism există și între stropirea unuia și a celuilalt Studiile fiziologice și psihofiziologice arată că dezvoltarea acelor sau a altor abilități mentale este în strictă concordanță cu dezvoltarea acelor sau a altor organe ale corpului Multe legi ale localizării abilităților au fost deja descoperite Uneori este posibil să se prezică în avans, deoarece observăm un fel de tulburare mintală la un anumit subiect, leziuni ale unei părți a creierului Și invers, dacă în teatrul anatomic în timpul deschiderii creierului am văzut leziuni la una sau alta parte a acestuia, avem tot dreptul să concluzionam că proprietarul acestui creier suferea de o astfel de tulburare mintală Adevărat, în vechii psihologi și în unele noi studii apologetic-psihologice puteți găsi povești despre astfel de fapte încât în timpul autopsiei unor subiecți s-a dovedit că creierul lor a fost complet sau aproape complet distrus, în timp ce în viață s-au distins prin claritatea gândit și minte putrezită și nu a dat niciodată semne de tulburare mintală Puteți găsi, în continuare, povești despre cum oamenii care sufereau de boli mintale și aveau deja un creier complet dezordonat, spre sfârșitul vieții, și-au găsit o iluminare a conștiinței Cum să facem față acestor fapte? Credem că oricine are dreptul să-i declare nedemni de încredere Cert este că toate aceste povești despre coexistența activității mentale normale și a structurii anormale a creierului, toate aceste povești suferă de o anumită obscuritate și lipsă de acuratețe științifică De regulă, persoanele care le transmit nu vă spun unde și când au avut loc acele fenomene minunate despre care vorbesc De obicei, aceste povești încep așa: "un pastor a spus" sau "un medic celebru (și numele acestui medic celebru de obicei nu este dat) spune că în practica sa au existat multe astfel de cazuri" De-a lungul acestor expoziții , dacă, de exemplu, ei Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE NEMORALITATEA SUFLETULUI glumit in franceza sau germana sau engleza, termenul nehotarat apare prea des Între timp, în astfel de cazuri - și există un număr nenumărat de ele - când este necesară înlocuirea unui membru nedefinit cu un membru determinat, nu există nimic de acest fel De aceea credem că toată lumea are dreptul să fie sceptic cu privire la toate astfel de povești Dar dacă este așa, atunci poziția conform căreia fiecare stare a minții este condiționată de o anumită stare corporală echivalentă nu este deloc zguduită Găsind o confirmare constantă atât în viața indivizilor, cât și în viața popoarelor, această poziție obligă să definească relația sufletului cu trupul în același mod în care în antichitate se considera posibil să le determine: sufletul se raportează la trup ca armonie la liră (vezi Fedonul lui Platon / Ei bine Dacă lira este acordată, emite sunete armonice Dacă este prost acordată, atunci se extrag din ea sunete lipsite de melodie Lira este distrusă, iar armonia dispare Așa este sufletul cu trupul In corpo-re sano mens sana: și spiritul;corpul este distrus și duhul dispare și el Cum să ne despărțim între aceste posibilități contradictorii? Pe de o parte, nemurirea este foarte de dorit; pe de altă parte, există ceva teribil în gândul la ea Nu avem nicio dovadă reală a nemuririi Poveștile despre învieri, despre

manifestările spiritelor moarte, sunt separate de noi printr-un spațiu și un timp vast Și acolo unde stau aproape de noi, au o origine suspectă Citiți buletinele despre fenomenele spiritiste; pe de o parte, însăși natura rapoartelor este de așa natură încât, în majoritatea cazurilor, se poate presupune posibilitatea înșelăciunii, autoînșelăciunii și interpretării greșite a faptelor; pe de altă parte, pare extrem de ciudat că spiritele care apar se remarcă prin naivitate copilărească, vorbesc nefondat și foarte neadevărat De aceea credem că avem dreptul să nu le credem Dar ce trebuie să credem și ce să răspundem la întrebarea veșnic veche și veșnic nouă: vom trăi sau nu vom trăi după moarte? Turgheniev, în seria sa "Senilia", are următoarea poveste care răspunde la această întrebare: un scriitor infidel și credința sa Biblioteca "Runivers" S GLAGOLEV Tânărul prieten se certa adesea între ei despre viața de apoi Un credincios a spus odată: trebuie să râzi de toate; dar dacă voi muri înaintea ta, atunci voi veni la tine din lumea cealaltă Vom vedea dacă râzi atunci Și a murit la o vârstă fragedă, și anii au trecut, iar scriitorul a uitat de promisiunea și amenințarea sa Și așa, într-o noapte, când scriitorul stătea întins pe pat și în cameră domnea amurgul cenușiu, i s-a părut că rivalul său stă între două ferestre și clătinând liniștit și trist din cap de sus în jos După o lungă observație, scriitorul a întrebat: "Ce, ești triumfător sau îți pare rău? Este acesta un avertisment sau o mustrare? Sau vrei să-mi spui că ai greșit, că am greșit amândoi? Ce experimentezi, fie că chinurile iadului, fie fericirea raiului, spui un cuvânt? Dar adversarul nu a scos niciun sunet și doar, ca înainte, a clătinat cu tristețe și supunere din cap de sus în jos Eu, spune autorul, am râs a dispărut În această poveste, mi se pare, există mult mai mult adevăr decât în poveștile fenomenelor spiritualiste Am observat pe mine și am avut ocazia să-i verific pe ceilalți că atunci când ni se apar cei dragi morți în vis, ei miros mereu a spiritul inexistenței Dar să nu ne grăbim să tragem concluzii din asemenea fapte Să încercăm să găsim o altă serie de fapte care ar fi o cheie sigură pentru a rezolva marea întrebare care ne ocupă Și dacă deja o soluție științifică incontestabilă a acestei întrebări este în esență imposibilă, atunci măcar să lăsăm aceste fapte să determine pentru noi gradul de probabilitate a uneia sau aceleia soluții În secolul , în biserica creștină a apărut o erezie deosebită a psihopanichiților Psihopanihiții au învățat că sufletul uman moare odată cu trupul și învie odată cu trupul în ziua judecății de pe urmă Există puține informații despre această erezie și despre originea ei, dacă nu mă înșel Dar se poate presupune cu siguranță că a apărut în principal sub influența speculațiilor psihologice și metafizice ale autorilor săi și doar parțial sub influența unei interpretări greșite a surselor doctrinei disponibile ereticilor Această erezie este foarte viguroasă Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE NEMORALITATEA SUFLETULUI denunţată de Origen, iar ea a dispărut de îndată ce a apărut În istoria dezvoltării concepțiilor psihologice, a fost un compromis între materialism, care afirmă că sufletul nu poate exista fără corp și spiritism, care afirmă spiritualitatea și nemurirea sufletului și, ca majoritatea compromisurilor, această teorie a făcut-o nu satisface pe nimeni Totuși, ar fi o greșeală să credem că după încercările nereușite ale trecutului, în chestiunea nemuririi spiritului, există doar teorii afirmative și negative și nu există învățături intermediare între ele, reprezentând compromisuri între una și cealaltă teorie Nu, există astfel de teorii intermediare și au complicat problema nemuririi într-o asemenea măsură încât această întrebare în sine, în formularea sa cea

mai veche și simplă, poate fi considerată incorectă din punct de vedere logic La întrebarea: sufletul este nemuritor sau muritor? sau ei spun că sufletul este o manifestare accidentală a principiului etern, sau poate vor spune altceva Ridicând problema nemuririi spiritului, am conectat cu el sensul tradițional pe care religia și conștiința umană obișnuită l-au legat întotdeauna: suntem nemuritori, ca indivizi cu un anumit trecut definit, pentru care suntem responsabili față de ceilalți, sau alții sunt responsabili față de noi? Întrebarea astfel pusă poate primi un răspuns corect doar atunci când aflăm care este sufletul și personalitatea noastră La elucidarea acestui lucru ne întoarcem acum Dintre teoriile despre esența sufletului disponibile în psihologie la ora actuală, aleg , care mi se par cele mai caracteristice și din analiza critică a cărora, se pare, se poate deduce cu probabilitate o soluție pozitivă a întrebării care ne interesează Numesc aceste teorii cu următoarele nume: i) teoria materialismului,) teoria atomismului psihic,) teoria panteismului și) teoria individualismului psihic) Conform teoriei materialismului, sufletul este o funcție a corpului Am dat o expresie poetică a acestei teorii mai sus în cuvintele preluate de la Platon, că sufletul este legat de trup, așa cum armonia este legată de liră Baza acestei teorii este purtătorul mecanic al lumii Biblioteca "Runivers" S GLAGOLEV viziune Toate fenomenele naturii, toată viața ei, sunt o serie de transformări ale materiei și energiei: diamantul se transformă în cărbune, hidrogen și oxigen în apă, lumina în căldură, electricitate etc Unul dintre tipurile de transformare a energiei este cel uman suflet Este un mod temporar al energiei lumii materiale Cantitățile cunoscute de materie și forțe dau roada unirii lor sufletului; toate modificările cantității de materie și forțe implică schimbări în suflet; toată activitatea mentală este o risipă de materie și energie, care sunt date naturii umane și suferă noi transformări în ea Din acest punct de vedere, sufletul este la fel de temporar și accidental ca un curcubeu sau aurora boreală Trebuie recunoscut că dintre diversele învățături despre suflet, cele de mai sus este cea care poate fi cel mai ușor infirmată Sufletul - din punctul de vedere al acestei teorii materialiste pe care o prezentăm - se caracterizează prin facultatea senzațiilor; materia se caracterizează prin absenţa acestei abilităţi Întrebarea este: cum ar putea să apară senzațiile din non-senzații? Materialiștii ne răspund cu teoria transformărilor materiei și energiei; dar oricât de paradoxal ar părea, se poate spune că din punctul de vedere al științei naturii moderne, nu există transformări ale energiei sau materiei în natură Întregul proces al vieții lumii, conform viziunii mecanico-atomistice asupra lumii, constă în faptul că în univers un număr nenumărat de atomi se mișcă în toate direcțiile posibile cu toate vitezele posibile Ciocnind între ei, acești atomi schimbă relațiile, direcțiile și vitezele Atomii nu suferă nicio transformare, nici mișcarea nu se transformă în nimic, ci rămâne mișcare, doar diferite combinații de atomi și diferite viteze de mișcare sunt pentru noi diferite tipuri de materie și diferite tipuri de forțe fizice Dacă simțurile noastre ar fi perfecte, atunci în loc de apă am vedea combinații deosebite de hidrogen și oxigen și, în loc de raze de lumină, atomi de eter vibrând cu o viteză de de mii de mile pe secundă Astfel, toate transformările din natura fizică sunt esențial subiective Nu este nevoie să argumentăm că altfel se întâmplă lucruri în fenomenele de fiziologie vegetală și animală Biblioteca "Runivers" ÎNTREBAREA NEMORALIȚII DGPPI gii Dar o cu totul altă chestiune sunt fenomenele psihice Nu putem concepe senzația ca un fel de mișcare și nu

putem concepe nicio combinație geometrică de atomi materiale a căror funcție ar putea fi principiul senzitiv Putem afirma cu certitudine că senzația nu poate fi în niciun caz rezultatul sau funcția acelor proprietăți care au fost descoperite și sunt investigate în materie - fizică, chimie și mineralogie Pe de altă parte, nu putem obiecta cu adevărat asupra faptului că toate ființele și obiectele pe care le vedem și le observăm sunt exclusiv produse ale materiei și mișcării, deoarece tot ceea ce este dezvăluit direct observării noastre nu este altceva decât materie în mișcare Sunetele vocii nu sunt, până la urmă, nimic mai mult decât aer în mișcare Experiența de viață ne-a învățat să nu avem încredere deplină în ei atunci când auzim în ei pasiune nebună, devotament dezinteresat, iubire sau ură, dor sau fericire; știm că aceste sunete ne pot înșela și încercăm să nu cedăm farmecului lor Dar, gândindu-ne, ajungem la concluzia că aceste sunete nu numai că pot reflecta incorect starea psihică a celui care le produce, dar nu pot fi asociate cu nicio stare mentală, ele pot fi doar un tremur al aerului produs de aceasta sau acel aparat Adevărat, în noi înșine ele se dovedesc a fi întotdeauna legate de serii de senzații, dar numai prin analogie putem concluziona că la alte creaturi ca noi există aceeași legătură între senzații și ele În spatele tuturor acestora, senzațiile de pretutindeni sunt un adjuvant inexplicabil al fenomenului, nederivabil din nicio condiție cunoscută nouă Analiza științelor naturii ne arată că toate fenomenele lumii materiale sunt, în esență, fenomene de mișcare; Fenomenele psihice, foarte posibil întotdeauna însoțite de anumite mișcări ale atomilor materiale, nu sunt însă nici mișcarea lor, nici rezultatul mișcării lor Aceste fapte ne obligă să admitem că teoria materialistă a esenței sufletului este necondiționat de nesuportat și să ne întoarcem la considerarea altor învățături despre această esență Persoanele care se țin de teoria pe care am schițat-o și analizată îndeplinesc întotdeauna condiții: în i-x, nu sunt familiarizate cu științele materiei și, în , nu sunt familiarizate cu Biblioteca "Runivers" : Se GLAGOLEV Îmi pare rău pentru suflet Este suficient să le explici fundamentele primului și să-i familiarizezi cu elementele celui de-al doilea, astfel încât să renunțe la învățătura lor și să-i vadă deplina inconsecvență Dintre reprezentanții gândirii științifice moderne, nu mai există adepți ai acestui materialism vulgar, ei se găsesc mai degrabă în cârciumi, printre tot felul de oameni semi-educați și nereușiți, care au cules din mers tot felul de resturi de gânduri și fapte și cred serios că Newton a fost un adept al filozofiei pozitive a lui Comte (a trebuit odată să aud această presupunere, totuși, în numele celui care s-a prezentat mie plecat la universitate pentru a se pregăti pentru catedra de zoologie) Multă vreme, adepții acelei filozofii, care caută să explice totul din proprietățile relative ale materiei, s-au văzut obligați să facă unele corecții și completări la doctrina materiei Ei au fost cei care au început să învețe această materie, în plus la fizic, Xj are și proprietăți mentale Această doctrină a stat la baza teoriei pe care am numit-o teoria atomismului psihic) Esența acestei teorii este următoarea Fiecare atom, pe lângă cele fizice, are și proprietăți psihice și, așa cum dimensiunile unui atom au o întindere foarte mică, la fel proprietățile sale psihice au o intensitate foarte mică Extensitatea materiei crește printr-o simplă însumare a atomilor, intensitatea ei nu poate crește într-un mod atât de simplu Conștiința este inerentă soarelui în aceeași măsură mică ca și moleculele de apă Pentru ca proprietățile psihice ale materiei să fie dezvăluite și întărite, atomii ei trebuie să intre într-un fel de legătura organică

Studiind organismele, vedem că principiul psihic posedă în ele acele proprietăți superioare cu atât este mai complexă legătura dintre atomi din ele și cu atât mai centralizată această legătură Așa-numitele organisme inferioare se caracterizează prin simplitatea organizării lor și slaba centralizare a organelor organism hidra in mai multe bucati, iar din fiecare bucata se formeaza o noua hidra Întrebarea este: care dintre noile hidre a fost succesorul psihic al hidrei mame, dacă aceasta poseda unitatea conștiinței? Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE NEMORALITATEA SUFLETULUI Ő Dificultățile psihologice care apar în rezolvarea acestei probleme pot fi eliminate doar prin asumarea incorecității și eronării presupusului "dacă", adică, presupunând că nicio hidră nu posedă vreodată conștiința unității organismului său Pe măsură ce urcăm pe scara biologică, întâlnim tot mai multe organisme centralizate și vedem în ele manifestarea unor proprietăți din ce în ce mai înalte; pe de altă parte, vedem că aceste organisme se caracterizează printr-o structură din ce în ce mai complexă a sistemului nervos Ultima și cea mai înaltă treaptă de pe această scară este omul, ca persoană conștientă de sine Din punctul de vedere al teoriei enunțate, conștiința sa de sine este rezultanta conștiințelor acelor atomi din care este compusă Obiecția actuală, că atomii din care este alcătuit omul, sunt în mod constant înlocuiți unul de altul, în timp ce conștiința lui de sine rămâne neschimbată, este astfel eliminată Proprietățile mentale, precum și cele fizice ale tuturor atomilor, sunt identice; prin urmare, esența conștiinței de sine este determinată nu de aceștia sau de alți atomi, ci de gruparea și relațiile lor reciproce / Când atomul B înlocuiește atomul A în corp, iar atomul A părăsește corpul, atunci nu are loc nicio schimbare în conținutul conștiinței de sine a unei persoane; Altfel ar fi dacă relațiile atomului A cu alți atomi s-ar schimba, atunci s-ar produce și o schimbare a conținutului conștiinței de sine - desigur, pe cât de nesemnificativă este schimbarea corporală care a avut loc Din punctul de vedere al acestei teorii, este de înțeles că personalitatea unei persoane nu poate fi numită identică de-a lungul vieții, dar această identitate, spun ei, nu există cu adevărat: spiritul unei persoane rămâne la fel de identic în diferite perioade ale vieții precum corpul lui rămâne identic Dacă o persoană își consideră personalitatea neschimbată, atunci motivul pentru aceasta este că schimbările de personalitate au loc cu o treptat extremă, iar personalitatea în schimbare a stărilor sale mentale trecute continuă să apară ca fiind a ei, ca urmare a faptului că se consideră aceeași care a existat înainte, deși, de fapt, ea a devenit diferită Este clar cum se decide problema nemuririi sufletului uman din punctul de vedere al teoriei prezentate nemuritor du- Biblioteca "Runivers" S GLAGOLEV sha de atomi, dar sufletul omului este muritor Odată cu moartea corporală, care distruge legătura și centralizarea dintre atomi, este distrusă și personalitatea unei persoane Atomii intră în noi combinații și formează sau nu formează noi suflete, dar ei înșiși rămân pentru totdeauna neschimbați Teoria atomismului psihic, fără îndoială, rămâne neschimbată rimo deasupra doctrinei vulgare a materialiştilor Cel puțin se poate observa cu ușurință că obiecțiile pe care le-am ridicat împotriva materialismului nu au nicio forță împotriva lui Nu numai că, se pare că are și motive întemeiate pentru ea însăși? Se bazează pe două seturi de fapte Studiul proprietăților materiei a condus la dominația necondiționată a atomismului științelor naturale în știință Studiul vieții organice nu a descoperit nicăieri că atunci când organismele iau naștere din materie, un nou principiu mental este

introdus în ele Din aceste serii de fapte rezultă că principiul psihic este în materie - în atomi Acestea sunt motivele în favoarea teoriei Apărătorii săi încearcă acum să arate că poate fi aplicat cu succes la explicarea celor mai eterogene fenomene mentale, atât obișnuite, cât și citologice - fenomene de hipnotism, conștiință scindată etc este ușor de descoperit, precum și inconsecvența teoriei atomiste Această teorie este în esență strict metafizică și stârnește toate acele nedumeriri pe care le-au trezit vechile teorii dualiste ale metafizicienilor Spiritul și materia sunt, conform acestei teorii, substanțe separate localizate în atom Întrebarea interacțiunii lor și a relațiilor lor reciproce va fi în mod evident identică cu vechea întrebare a relației dintre suflet și corp, la care metafizicienii au răspuns cu teoria ocazionalismului, a armoniei preconcepute etc Nu există nicio îndoială că un rezolvarea acestei întrebări este posibilă numai prin reducerea dualismului la monism, adică presupunând că nu avem de-a face cu două substanțe, ci cu una; și întrucât analiza doctrinei materialiste ne-a arătat deja că spiritul nu poate fi sacrificat pentru trup, atunci, în consecință, rămâne doar o altă posibilitate - să sacrificăm corpul pentru spirit, să recunoaștem că atomii noștri problematici sunt exclusiv atomi mintali și că proprietățile lor fizice nu sunt nimic Biblioteca "Runivers" ÎNTREBARE DESPRE NEMORALITATEA SUFLETULUI altele decât percepţia subiectivă a activităţii lor mentale Este foarte probabil ca susținătorii - cel puțin mulți dintre susținătorii - teoriei atomismului psihic să fie de acord cu acest punct de vedere Acest lucru va simplifica problema și va prezenta teoria într-o formă mai clară, dar nu o va salva Ființele inteligente din punct de vedere spiritual, conform teoriei atomismului psihic, se formează prin integrarea atomilor psihofizici sau psihici Forțe psihice infinit de mici, însumate într-o cantitate enormă, dau geniile lui Newton și Leibniz Dar această teorie este, în primul rând, în contradicție cu faptul neîndoielnic că suma unităților mentale egale nu poate da niciodată mai mult decât fiecare dintre unitățile luate separat În acest sens, la urma urmei, este imposibil să tragem analogii între fenomenele ordinii spirituale și cele materiale Dacă aveți o mașină de un cal putere și conectați astfel de mașini, atunci veți avea la dispoziție forțe; dacă luați un obiect care exercită o presiune de livre pe suprafață și conectați astfel de obiecte, atunci veți produce o presiune de livre pe suprafața dvs ; dar imaginați-vă indivizi care posedă aceleași cunoștințe, puteți spune că, în mod colectiv, știu de ori mai mult decât știe fiecare în mod individual? Nu, toți împreună știu la fel de mult ca fiecare dintre ei: contrar teoremelor de bază ale aritmeticii, suma de aici este egală cu fiecare dintre termenii săi În egală măsură, dacă ne imaginăm de indivizi cu puteri mentale egale, va trebui să admitem că fiecare dintre ei singur este capabil să discute o întrebare binecunoscută în același mod în care sunt împreună În practică, desigur, nu putem întâlni o asemenea egalitate absolută între persoane, dar o aproximare semnificativă a acesteia se poate observa, de exemplu, în școli, în unele pături sociale Dacă elevii dintr-o anumită școală, individual, nu pot rezolva o anumită problemă algebrică, atunci nu o vor rezolva pe toate împreună În realitate, desigur, indivizii, puși în aceleași condiții, diferă între ei într-o oarecare măsură atât prin cantitatea de cunoaștere, cât și prin puterea de a gândi; de aici apar unele variaţii, astfel încât în suma indivizilor cunoaşterea se dovedeşte a fi mai mare, η Questions of Philosophy, Vol Biblioteca "Runivers" S GLAGOLEV decât în fiecare dintre indivizi separat, dar în teorie investigăm indivizii, i e atomii sunt identici și neschimbați,

prin urmare suma lor nu poate conține mai mult decât fiecare dintre ei separat) număr de atomi Față de considerațiile noastre, susținătorii teoriei atomismului psihic pot înainta următoarele obiecții Ei ne vor spune că creșterea conștiinței și, în general, a forței spirituale nu depinde de fapt de numărul de atomi, ci de relațiile lor reciproce, de gruparea lor Munții Himalaya conțin un număr incomensurabil de mai mare de atomi decât creierul lui Mendelev sau Helmholtz; și totuși munții Himalaya sunt morți, iar creierul acestor oameni de știință a produs multe descoperiri remarcabile Dar la baza acestui raționament stă o falsitate grosolană Relația de forțe este importantă în lumea fizică, unde mărimea forțelor care acționează într-o direcție este egală cu suma lor, mărimea forțelor care acționează la unghiuri este mai mică decât suma și mărimea forțelor care acționează în direcția opusă este egală cu diferența lor Dar în lumea psihică, unde forțele sunt egale și, s-ar putea spune, acționează în aceeași direcție, distribuția lor în spațiu nu poate avea nicio semnificație Ipoteza despre semnificația unei astfel de plasări este la fel de nefericită aici ca și presupunerea despre semnificația plasării în faimosul "cvartet" al lui Krylov Relația spațială este un fenomen de natură pur formală și este chiar mai puțin rezonabil să se obțină personalitatea din ea decât să se obțină personalitate din mișcările materiei Dar eroarea fundamentală a teoriei prezentate este că admite posibilitatea contopirii într-o singură conștiință comună a mai multor conștiințe individuale A admite acest lucru este același lucru cu a admite că dacă Ivan, Petru, Alexandru și Vasily se unesc împreună, atunci din totalitatea conștiințelor lor se va forma o nouă conștiință a unui anume Nikolai, mai completă, mai înaltă și perfectă Desigur, ne putem imagina că, dacă Ivan și Peter au lucrat împreună, atunci în loc de ei ne putem imagina o persoană care acționează, făcând același lucru pe care l-au făcut ei Se poate imagina, dar Cu toate acestea, faptul că Ivan și Peter, pe toată durata lucrului lor în comun, fiecare s-au simțit ca o unitate separată și că cei doi "eu" ai lor în niciun caz nu se pot contopi într-un "eu" comun și superior, acest fapt va rămâne pentru totdeauna neîndoielnic Susținătorii teoriei atomismului mental expun teoria formării unui "eu" comun și superior din mulți "eu" mici prin analogie cu formarea în mecanică a forței rezultante din forțele componentelor Dacă s-ar gândi la această analogie, ar vedea în ea nu un sprijin, ci o infirmare a teoriei lor De fapt, ce se numește în mecanică forța rezultantă? Este o forță care, substituindu-se forțelor care acționează asupra unui anumit corp, ar produce același rezultat ca și aceste forțe Dacă forțele P, Q, S, T etc acționează asupra corpului A în unghiuri diferite și determină deplasarea corpului de-a lungul dreptei M N, atunci ne putem imagina întotdeauna o anumită forță R, care, înlocuind forțele P, Q , S , T, ar face corpul A să se miște de-a lungul dreptei M N (o excepție este cazul așa-numitelor perechi de forțe) Dar, vorbind despre posibilitatea unei astfel de înlocuiri, înțelegem perfect că atunci când forțele P, Q, S, T au acționat, au acționat fiecare independent și separat și nu s-au contopit deloc într-o forță nouă, superioară și generală În mod similar, dacă avem atomi psihici a, b, c, d, e, f care acționează împreună, atunci lăsând deoparte problema rezultatului activității lor, ne gândim în mod necesar la fiecare dintre atomi ca fiind separat și ne este clar că conștiința unor astfel de atomi, dacă au conștiință, nu se pot contopi în niciun fel în ceva în comun În general, unitățile izolate se pot contopi într-un întreg numai în reprezentare subiectivă, și nu în realitatea obiectivă Calea

Lactee pare, dar nu este un întreg Dar întrucât conștiința noastră de sine este o realitate, și nu un fenomen, nu putem permite formarea ei prin însumarea atomilor psihici, nu putem, prin urmare, să acceptăm teoriile atomismului psihic și concluziile din această teorie referitoare la nemurirea sufletului Prin urmare, pentru a rezolva problema nemuririi care ne ocupă, trebuie să trecem la considerarea altor teorii ale esenței sufletului Să ne întoarcem la teoria panteismului (Urmeaza finalul) S Glagolev Biblioteca "Runivers" Ultimele umbre ale trecutului *) (Cu privire la cartea Prof Alexander Vvedensky: On the Limits and Signs of Animation, New Psychophysiological Law in Connection with the Question of the Possibility of Metaphysics Sankt Petersburg,) Gândirea este unilaterală și în această unilateralitate este evident falsă, dar dezvoltată într-o secvență logică strictă până la concluziile sale extreme, nu se retrage de la nicio paradoxalitate a acestora și tocmai asta devine clar cu proprii ochi și complet , în adevăratul său sens, posedă întotdeauna o anumită instructivitate și are drept interese ale vieții mentale Este întotdeauna mai instructiv și incomparabil mai important în cursul general al dezvoltării psihice a omenirii, decât vederile pe jumătate încrezătoare și pe jumătate sincere, timid feriți să-și descopere în toată certitudinea atât ultimele lor temelii, cât și extreme, care nu curg nici una dintre ele , concluzii, evitând timid orice extremă tăioasă, destul de unilaterală și consecventă Asemenea vederi și teorii mai precaute decât profunde, create de diverse tendințe de gândire bune, conciliante, eclectice, nu au învățat niciodată nimic pe nimeni Ei nu au adus niciuna dintre întrebările vitale ale gândirii mai aproape de decizia lui reală, nu au scos din nedumerire o singură minte serios perplexă Doar pentru o vreme și superficial mascând și întunecând întrebările persistente și dureroase ale gândirii, nu rezolvând, ci doar *) Eseu citit la Moscova de psiholog Societate Biblioteca "Runivers" ULTIMELE ZILE DINTRE VOI SUNT PUCURI îndepărtându-i, în toată severitatea lor nemiloasă, de înțelegerea lor clară și de atitudinea serioasă a gândirii față de ei, aceste construcții de gândire conciliante, cu jumătate de inimă, ușor plăcute trec pentru viața psihică a omenirii nu numai în mod inutil, ci și nu inofensiv Mărturisind prezența în creatorii lor doar a acelor "bune intenții" cu care, în cuvintele poetului, "iadul este pavat", în gândirea omenirii nu fac decât să perpetueze și să reproducă la nesfârșit în forme noi vechi, neexplicate perplexități Ele nu fac decât să încetinească mult timp munca neobositei și ineradicabilei căutări a adevărului Pe tărâmul acestei cauze eterne, o ceartă bună, conștientă este întotdeauna mai respectabilă și mai fructuoasă decât o lume proastă perplexă Iar pentru o soluție unilaterală, dar consecventă și completă, deși eronată, a principalelor întrebări ale viziunii asupra lumii, meritul în fața umanității trebuie recunoscut incomparabil mai mare decât pentru tot felul de semisoluții timide, conciliante și eclectice ale acestora Un astfel de merit - și un mare merit - trebuie, fără îndoială, recunoscut pentru ultima lucrare recent publicată a Prof A Vvedensky "Despre limitele și semnele animației" În acest mic, dar remarcabil de clar, exemplar în ceea ce privește rigoarea dezvoltării logice a gândirii principale și în armonia artistică directă a studiului, autorul rezolvă problema metafizicii De la soluționarea întrebării epistemologice despre fundamentele încrederii noastre irefutabile în existența vieții spirituale în ființele din afara noastră, el ajunge aici la soluționarea întrebării generale despre fundamentele încrederii noastre în adevărurile metafizice în general

(existența a lui Dumnezeu, sufletul, lumea figurativă cu sens intern, cu scop etc ; d) Constatând că viața sufletului, care este cunoscută în mod direct de fiecare doar în propria experiență interioară individuală, dar niciodată accesibilă observării directe a lui în alții, poate fi recunoscută sau negata de fiecare dintre noi în aceștia, nu pe baza experiență interioară (experiența interioară spune fiecăruia doar despre propria viață mentală) sau externă (viața psihică nu este deloc dată, nu este supusă experienței exterioare), autorul caută o bază diferită, non-empirica, pentru încrederea noastră imuabilă în animația altor oameni, animale Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV etc "Negarea vieții mintale a altcuiva nu contrazice deloc datele experienței", spune el, "și aici este imposibil să infirmăm orice argument teoretic al scepticului" (p) "Dacă cineva începe să nege existența vieții spirituale a altcuiva, atunci nu poate fi respins, deși probabil că greșește, pentru că atât eu, cât și orice altă persoană suntem direct conștienți de asta în mine" (p) Dar dacă realitatea vieții spirituale a altcuiva nu este un adevăr teoretic, dovedit de experiență și de minte, atunci ce fel de adevăr este acesta? si ce te face sa o recunosti? Autorul găsește rezultatul arătând la presupusul "sentiment metafizic, care este doar o expresie sau o latură inseparabilă a sentimentului moral" (pp ii -) De nedemonstrat teoretic, realitatea vieții psihice a altcuiva este un postulat (cerință) necesar al unui sentiment moral, deoarece fără el viața și activitatea morală sunt complet imposibile, în timp ce un sentiment moral este incontestabil și nu necesită nicio dovadă pentru el însuși *) Aceasta este realitatea tuturor celorlalte adevăruri ale metafizicii, nedemonstrabile teoretic, deși de netăgăduit, cum ar fi existența lui Dumnezeu sau sensul interior al universului etc Toate acestea sunt adevăruri - nu pentru mintea teoretică, ci ca postulate ale moralei sentiment Prin urmare, metafizica nu este un sistem de adevăruri teoretice, ci un sistem de postulate ale sentimentului moral (rațiunea practică, voința morală), care ține de primatul, primatul asupra minții cunoscătoare "Având în vedere imposibilitatea unei metafizici pur teoretice", conchide domnul Vvedensky (pp -), "nu mai rămâne nici un alt mijloc de testare a ideii de animație a altcuiva și, în același timp, de rezolvare a altora întrebări metafizice, cu excepția studiului sentimentului moral și al postulatelor sale" **) *) Oricare ar fi originea sentimentului moral, spune domnul Vvedensky, nu îndrăznim să-i contestăm propoziţiile (p ii) Cine suntem noi în vremea noastră? Hartmann, Guyot, Letourneau, Barras, Nietzsche? Sunt toți de acord asupra conținutului propozițiilor de sentiment moral și asupra indiscutabilității lor?! **) Autorul nostru pierde aici din vedere faptul că chiar primul pas în studiul simțului moral ne convinge că simțul moral, ca atare, și cerințele sale nu pot stabili niciodată un singur adevăr teoretic Adevărul teoretic afirmă întotdeauna doar că ceva este, sau că ceva este necesar sau posibil, odată ce se recunoaște că altceva este Ea are întotdeauna o bază în recunoaștere Biblioteca "Runivers" ULTIMELE ZILE UMBRE ALE TRUCULUI În acest fel, autorul, dintr-o întrebare anume despre limitele și semnele animației în lumea cognizabilă, ajunge la restaurarea conceptului metafizic al lui Kant, ca o întrebare decisivă, pentru totdeauna înlăturată parcă, după proprietățile noastre cognitive capacitatea, din domeniul cunoașterii teoretice, prin verdictul unui sentiment moral (rațiunea practică) Aceasta este metafizica, pentru care fiecare realitate, atât "lucru în sine", cât și "lumea", și Dumnezeu, și suflet, se transformă într-un postulat al rațiunii practice, rămânând teoretic de necunoscut Acest

drum nu constituie o descoperire care să aparțină exclusiv autorului nostru "Principiul tuturor construcțiilor de metempiric", notează el (în Clifford, Barratt, Lewis), "este ceea ce tocmai am spus: experiența, în sensul strict al cuvântului, se referă doar la stările noastre de conștiință și, prin înseamnă pentru alții, prin urmare, afirmarea existenței conștiinței altora este transcendentă și oricine crede în existența unor oameni ca el, prin urmare, fără a bănui deloc, pune bazele metafizicii Asemănătoare celei exprimate de autor, viziunea lui Kant despre metafizica ca sistem de postulate ale sentimentului moral sau rațiunii practice, alungând de pe tărâmul lumii cognoscibile teoretic orice realitate transformată într-un asemenea postulat, aparține tuturor numeroșilor neokantieni ale timpului nostru, care permit, în sensul științelor teoretice, doar "psihologie fără suflet", "cosmologie fără lume" și "teologie fără Dumnezeu", (cf A Lange "Istoria materialismului", vol II)) Dar, nu pentru prima dată descoperind acest mod de a transforma orice realitate într-un postulat moral, prof Vvedensky cu o claritate deosebită și după ceva existent, dat gândirii și determinând afirmarea sau negarea acesteia în această dăruire Sentimentul moral și cerințele sale îmi pot spune doar cum ar trebui să mă raportez la ceea ce este, TÓ recunoscut ca fiind, dat, dar nu despre dacă ceva este sau nu este deloc, dat sau nu este dat Conținutul postulatelor morale nu este ceea ce este sau nu este, ci ceea ce ar trebui să fie sau este de dorit Ele nici nu pornesc din recunoașterea sau nerecunoașterea a ceva ca existent și nici nu pot duce în mod logic la o astfel de recunoaștere sau nerecunoaștere Ele determină comportamentul nostru, dar nu și conținutul adevărului teoretic, iar ceea ce în sine a fost, în domeniul acestuia din urmă, doar o presupunere netestată, nu este ridicat la nivel de cunoaștere prin simplul fapt că această presupunere pare necesară din din punctul de vedere al sentimentului moral Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV a mers logic pe această cale până la capăt, notând toate dificultățile și acceptând toate consecințele ei logic obligatorii El a pus capăt i Acesta este meritul lui, neîndoielnic, repetăm, în fața minților filozofatoare ale timpului nostru Gândul fundamental al criticii, pe care l-a dus în mod constant până la capăt, este dezbrăcat de ultimele sale temelii fantomatice, care păreau atât de solide multă vreme Cu rezervele sale clare, precise, fără recurgerea la omisiuni și "acoperirea urmelor", expunerea drumului pe care gândirea filozofică, lăsând pentru cunoașterea teoretică doar aria fenomenelor experimentale, construcții subiective, deși pe tot parcursul anului a sensibilității și a rațiunii, îndepărtează toată realitatea din domeniul cunoașterii despre ființă și o transformă într-un postulat moral, autorul oferă cititorului său posibilitatea de a aprecia pe deplin toate meritele acestui drum al filosofiei critice, precum și toate dificultățile sale insolubile și greșelile ireparabile Necesitatea internă devine destul de clară pentru cititor, conducând adepții acestei filozofii la iluzionismul și fenomenismul universal în domeniul cunoașterii teoretice, la transformarea întregii lumi cognoscibile într-o lume a unui fel de fantome, fenomene de fenomene, în umbrele umbrelor Deveniți clar și toate dimensiunile acelor cerințe care sunt puse asupra gândirii prin recunoașterea că nu un fenomen iluzoriu, ci o realitate reală imuabilă pentru acesta, este un postulat de nedemonstrat și teoretic de nerefuzat al unui sentiment moral Însăși existența sau inexistența oricărei realități în lume și viață este aici dependentă de propozițiile acesteia din urmă Și, în primul rând, ființa, realitatea conștiinței însăși, chiar punctul de plecare al

oricărei critici, al oricărei gândiri, este făcută dependentă de sentimentul moral Această ridicare a cerințelor sentimentului moral, rațiunii practice, la cel mai înalt principiu nu numai al gândirii, ci și al ființei, a dat întotdeauna caracterul unei înălțimi și noblețe morale deosebite învățăturii criticii lui Kant în puritatea ei originară și în rândul lui cei mai apropiați urmăritori, ca de exemplu Fichte senior Ea a mituit întotdeauna și majoritatea minților serioase în favoarea acestei doctrine, indiferent de iluzionismul ei în teorie Majoritatea noilor reprezentanți ai criticii, desigur, nu mai au nimic din această înălțime morală și noroc Biblioteca "Runivers" ULTIMELE ZILE UMBRE ALE TRUCULUI rudenia prototipului doctrinei Sentimentul moral [rațiunea practică, voința *)] de la începutul metafizic suprem și fără cuvinte al ființei și gândirii s-a transformat în ele într-una dintre multele dezvoltări mentale mai puțin subiective, într-un instrument de serviciu foarte condiționat pentru diferitele nevoi empirice cotidiene și nevoi ale unei persoane Moralitatea necondiționată a lui Kant s-a transformat în mâinile adepților săi contemporani în morala convențională și utilitară, naturală a pozitivismului, evoluționismului, "idealului liber" etc , în general, a lumii Iluzionismul în aceste ultime forme de kantianism, critica, s-a răspândit astfel în zona vieții morale: pentru metafizică nu mai există nici măcar acest ultim refugiu construit pentru ea de Kant Critica prof A Vvedensky este foarte departe de această cădere profundă a gândirii morale a lui Kant, care s-a exprimat în mod deosebit brusc și caracteristic în învățăturile majorității ultimilor neo-kantieniști și pozitiviști Autorul nostru rămâne pe deplin la acea culme a învățăturii morale, care a fost revelată cel mai clar în învățăturile lui Kant însuși și ale bătrânului Fichte "Acționăm", repetă el cuvintele celui din urmă, "nu pentru că știm, ci știm pentru că suntem desemnați să acționăm Rațiunea practică este sursa oricărei rațiuni, pentru ființele raționale legile activității sunt cunoscute direct, dar pentru că sunt cunoscute, le este cunoscută și lumea lor Nu-l putem refuza pe primul fără a ne cufunda în neantul absolut și în lumea noastră, și odată cu ea și noi înșine Ne ridicăm deasupra acestui neant și ne menținem deasupra lui numai prin moralitatea noastră" (p ii) Întrebarea este tocmai dacă este posibil ca gândirea să se țină de această înălțime seducătoare - nu este ea însăși iluzorie și distructivă pentru tot ceea ce nu este un spectru? Dar tocmai din cauza acestei seriozități a construcției morale și metafizice a prof Vvedensky, care îl deosebește clar de mulțimea noului modern, mai superficial *) Din care, să remarcăm, nu mai rămăsese absolut nimic din idealismul panlogismului al lui Hegel, care-și finalizase deja evoluția Biblioteca "Runivers" P E ASTAFIEV Kantian și pare deosebit de interesant, sine ira et studio, să testeze impecabilitatea logică a acelei căi critice care l-a determinat să recunoască toate adevărurile metafizice (adică cele care au ca obiect nu un simplu fenomen, ci pe cel mai real) ca sistem de postulate ale sentimentului moral Este această concluzie inevitabilă? Este pe deplin și definitiv fundamentat, astfel încât să nu existe cu adevărat altă cale de ieșire pentru gândire decât în direcția criticii și a respingerii metafizicii teoretice, demonstrative, adică învățături despre adevăratul-existent? Principalele premise ale discuției prof Vvedensky sunt într-adevăr complet de nerefuzat Dar el trage propria concluzie din ele doar admițând presupuneri ascunse și, în plus, presupuneri nu numai că nu sunt dovedite, ci și direct neadevărate Este imposibil să-l contestăm pe autorul nostru învăţat atâta timp cât se mărgineşte doar să afirme propoziţia evidentă că nu există asemenea

semne obiective, accesibile observaţiei exterioare, din care să putem concluziona cu deplină *) certitudine despre viaţa psihică a oricărei alte persoane Viața sufletească este dată tuturor indiscutabil și imediat, exclusiv în experiența interioară, și este pentru totdeauna și complet inaccesibilă observării directe din exterior Ceea ce este dat observației noastre exterioare și căreia suntem obișnuiți să atribuim semnificația semnelor incontestabile ale vieții spirituale - vorbirea, expresiile faciale, acțiunile oamenilor din jurul nostru - reprezintă în sine doar grupuri mai mult sau mai puțin complexe de mișcări materiale Dacă interpretăm aceste mișcări ca semne exterioare ale vieții mentale a oamenilor din jur, animalelor etc , străine și în sine inaccesibile pentru noi, este doar pentru că deja în prealabil, într-un fel independent de experiența exterioară, ne-am asumat existența a vieţii spirituale în ei Fără aceeași presupunere, este imposibilă și interpretarea psihică a vorbirii, gestului sau faptei altcuiva, dar toate acestea rămân mișcări pur materiale "Se poate vedea, și nu poate fi tăgat, dacă există o viață spirituală în mine, ♦) Până la urmă, să repetăm cuvintele cărții S Trubetskoy ("Probleme de filosofie și psihologie", cartea XVI, p io) - a căuta semne obiective ale conștiinței fără și în afara conștiinței, desigur, rămâne o sarcină imposibilă, a cărei formulare însăși nu are nicio semnificație serioasă dar este imposibil să știm cu siguranță dacă există la alți oameni" (p) Ne este inaccesibil chiar și să ne imaginăm viața spirituală a altcuiva ca a altcuiva ( ) Ne imaginăm (în acest caz) doar propria noastră viață psihică în forma în care ar curge dacă ar fi plasată pe deplin în condițiile vieții psihice a persoanei în cauză ( ) "Viața mentală a altora însăși rămâne de neimaginat" ( ) Nu ne putem imagina decât sunetele, gesturile, mișcările produse de ființele din jur, adică procese pur materiale, care în sine nu spun nimic despre orice viață mentală care le provoacă Dar "orice fenomen material, oriunde este observat - în organisme sau în corpuri neorganizate, și orice este cauzat de fapt (chiar și de suflet) are loc întotdeauna conform legilor naturii materiale și poate fi explicat numai prin ele fără niciun ajutor din suflet" ( ) Această posibilitate de a explica fiecare fenomen corporal ca atare, fără nicio asumare a sufletului, este cea care conferă scepticului dreptul inalienabil de a se îndoi de realitatea vieții mintale în ființele exterioare lui, doar fenomenele corporale ale căror mișcări el cunoaște din exterior experienţă Este imposibil să te îndoiești doar de realitatea propriei vieți spirituale, dar a altcuiva nu are semne obiective de încredere *) *) G Vvedensky i s-a reproșat că a confundat conceptele de animație și conștiință a sufletului - care, parcă ar fi, puteau fi înțelese și ca fiind inconștiente în sine Din punct de vedere epistemologic, acest reproș este complet nedrept, iar domnului Vvedensky nu trebuie reproșat că a permis asumarea sufletului doar în acele limite în care este permisă asumarea conștiinței, ci lăudat pentru claritatea și acuratețea gândirii , neconfundat de nicio perplexitate obișnuită de mers pe jos La urma urmei, dacă motivul pentru a vorbi și a gândi despre "sufletul" în general este dat doar de fenomenele vieții conștiente, fără ele nu ar fi apărut niciodată discuția despre viața sufletului, atunci pentru separarea sufletului din conștiință, ca ceva inconștient în sine, nu există fundamente logice Și dacă într-adevăr sunt mulți care își imaginează că sunt spiritiști și, în același timp, afirmă existența independentă a unui fel de suflet inconștient prin natură, atunci din existența acestor mulți, gândind vag și inconsecvent, mințile nu decurg

deloc, iar pentru domnul Vvedensky obligația de a gândi la fel de vag și nu consecvent ca ei Opinia, în sine, logic absurdă nu va deveni logic - corectă din faptul că oamenii mai mult sau mai puțin buni s-au bucurat de acest nu- Biblioteca "Runivers" a E ASTAFYEV Prin urmare, "fără nicio contradicție cu datele experienței și fără nicio teamă de a fi infirmat teoretic, pot pretutindeni (cu excepția mea, bineînțeles!!) să neg viața psihică și să o recunosc pretutindeni Acolo unde viața spirituală există cu adevărat (în mine), cursul și dependența reciprocă a fenomenelor corporale unul față de celălalt nu se schimbă deloc de la prezența ei și are loc ca și când nu ar fi acolo) (p o) Această concluzie preferată a psihofiziologiei moderne i se pare autorului nostru a fi teoretic irefutabilă în virtutea faptului că nu există semne obiective ale vieții mentale (ceea ce este incontestabil) Prin urmare, din moment ce suntem în egală măsură îndreptățiți să negăm peste tot (cu excepția noastră) și să recunoaștem viața sufletească pretutindeni, recunoașterea ei în ființele din jur nu este un adevăr empiric, dovedit științific "Dacă recunoaștem convingerea în existența vieții spirituale a altcuiva ca un adevăr de încredere și, în plus, un astfel de adevăr care nu este doar acceptat prin credință, ci verificat de noi, atunci trebuie să admitem că, pe lângă sentimentele exterioare și minte care discută mărturia lor, avem și un organ special, care ne oferă informații despre ceea ce este în afara noastră> (p) Acest organ, care ne afirmă realitatea vieții spirituale a altcuiva, autorul nostru îl numește sentimentul metafizic, care constituie o latură inseparabilă a moralului În întreaga concluzie a autorului, la toate etapele ei, se repetă în permanență o singură eroare, dar o eroare care de la început până la sfârșit distruge tot ce pare atât de solid și de armonios construcție logică Fără îndoială, viața sufletului nu are semne obiective Dar asta înseamnă că este inaccesibil cunoștințelor teoretice din orice motiv Bineînțeles că nu, după o părere absurdă, mai mult sau mai puțin ani, așa cum pare să încline Prince să gândească S N Trubetskoy, care îi reproșează domnului Vvedensky o confuzie neistorică a conștiinței cu sinceritatea Un reproș original pentru amestecarea lucrurilor care sunt direct identice! "Suflet" este în general vorbit și poate fi vorbit doar ca purtător al conștiinței, iar acolo unde nu se presupune că nu există conștiință, nu există niciun motiv să presupunem "suflet" Un fapt neîndoielnic este o singură conștiință, iar "sufletul" este conceput de minte doar pentru a-l explica Indiferent dacă această imaginație este corectă sau nu, faptul conștiinței constituie singura sa bază logică Biblioteca "Runivers" ULTIMELE ZILE DIN TRUC Fiecare, în propria experiență interioară, își cunoaște foarte bine viața sufletească și nu poate sub nicio formă să-i dezminți realitatea Are această cunoaştere a realităţii propriei vieţi spirituale măcar pentru el semnificaţia adevărului teoretic incontestabil al cunoaşterii unui fapt autentic, şi nu doar un postulat moral?Desigur, da: fiecare îşi cunoaşte viaţa spirituală ca pe o realitate incontestabilă , şi nu ca postulat, nu o postulează doar pe ea Dar dacă da, atunci simpla absență a semnelor obiective ale vieții psihice, fără ajutorul altor presupuneri încă neexprimate, nu justifică câtuși de puțin niciuna dintre principalele concluzii presupus critice ale autorului nostru Nu justifică afirmațiile sale că /) sunt perfect admisibile, la fel de inadmisibile, la fel de nedemonstrabile și irefutabile, precum și recunoașterea și negarea pretutindeni (cu excepția propriei persoane) a prezenței unei vieți psihice reale Aceste două "ipoteze" sunt departe de a fi echivalente din punct de vedere logic În timp ce negarea vieții psihice este o presupunere și nu

universală (în sine, și, în consecință, în judecățile gândirii, nimeni nu o poate nega) și într-un caz (pentru fiecare individ și pentru judecata lui) nu este de încredere, presupunerea opusă a recunoașterea vieții psihice poate fi esențial și universală și într-un caz (în experiența interioară a fiecăruia și în fiecare act al gândirii sale) transformându-se într-un adevăr incontestabil, incontestabil Dar dacă aceste două presupuneri sunt inegale din punct de vedere logic, atunci ele nu pot fi acceptate în aceeași măsură doar în virtutea unor postulate neteoretice Un postulat este cerut necondiționat doar de negarea vieții psihice, care nu este nicăieri confirmată teoretic, dar nicidecum prin recunoașterea lui, într-unul și cel mai important caz, confirmată incontestabil, fără niciun postulat, de experiența interioară a fiecăruia Prin urmare, afirmația prof Vvedensky, că, cu aceeași lipsă de dovezi (după cum vedem, nu este deloc la fel) din punct de vedere pur psihologic, precum și pur fiziologic, suntem în egală măsură îndreptățiți să folosim acest punct de vedere, cu ajutor pentru care ne este mai convenabil să ne extindem cunoștințele despre datele experienței ( ) Punctul de vedere pur psihologic și pur fiziologic este departe de a fi doar dispozitive metodologice care nu pot fi atribuite Biblioteca "Runivers" treizeci P E ASTAFIEV nici un sens teoretic de încredere ( ), așa cum este predat de "teoria a două puncte de vedere" modernă Ei au și o certitudine teoretică foarte diferită, deoarece experiența interioară, deși confirmă una, o neagă pe cealaltă Este posibil să le comparăm în ceea ce privește certitudinea lor teoretică - doar asumând presupunerea că experiența interioară, care este opusă lor, nu are ea însăși nicio semnificație teoretică a certitudinii pentru gândire Aceasta este într-adevăr ipoteza ascunsă care stă la baza atât kantianismului, cât și pozitivismului, și neo-kantianismului și întregului fenomenism Nu se poate considera doar fenomenele ca fiind cognoscibile și orice realitate ca un postulat care depășește granițele cunoașterii sigure, fără a nega fiabilitatea experienței interioare, în care ne este dată realitatea incontestabilă a vieții noastre spirituale Este imposibil să recunoaștem experiența interioară și indicațiile ei ca simple fenomene, nemărturisind în mod autentic vreo realitate, fără a nega însăși esența experienței interioare Nu poate fi un fenomen, căci un fenomen este cunoscut doar de cineva, dar nu se cunoaște pe sine, dar esența experienței interioare, a conștiinței, a efortului de voință constă tocmai în aceasta, că ei știu despre experiența interioară, conștiința și efortul, adică despre tine Este imposibil să recunoaștem metafizica, știința existenței cu adevărat, ca un sistem de postulate morale lipsite de certitudine teoretică, fără a nega experiența interioară Recunoscând fiabilitatea acestora din urmă, ar trebui fie să admitem pentru fiecare două metafizici una lângă alta: un "sistem de postulate" referitor la lumea exterioară și altul, teoretic de încredere, legat de propria sa realitate; sau ar trebui să se uite în această ultimă metafizică teoretică pentru unii cele la cunoaștere și la realitatea exterioară acesteia, adică la metafizica teoretică, și nu numai la postulate morale *) Dar o astfel de căutare este imposibilă acolo unde certitudinea și semnificația metafizică sunt refuzate experienței interioare Această negație este o trăsătură esențială a filozofiei "critice" (dar nu în acest caz) a lui Kant și a tuturor celorlalți *) Ar trebui să se caute o lumină în experiența cea mai interioară a lumii transcendentale care se află dincolo de limitele ei, așa cum fac eu în eseul "Credință și cunoaștere în unitatea viziunii asupra lumii" Biblioteca "Runivers" ULTIMELE ZILE DIN TRUC fenomenismul se profilează

spre ea, reducând metafizica la un "sistem de postulate morale" Această negare este cu atât mai necritică și neștiințifică, dar și mai greu de depășit, pentru că este peste tot mai mult sau mai puțin ascunsă, deghizată Și asta din motive foarte evidente Până la urmă, a nega în mod deschis certitudinea teoretică a experienței interioare, a conștiinței - în care totul ne este dat - ar însemna a nega deschis orice fel de certitudine în general și oriunde! A recunoaște deschis conștiința, experiența interioară, ca un simplu fenomen, o particularitate individuală *) ar însemna să admitem sincer că totul, fără excepție, este o iluzie, fără a exclude "sentimentul moral *, care, la urma urmei, este dat și numai în experiență interioară Dar atunci ar trebui să abandonăm și metafizica ca sistem de postulate morale Prin urmare, negarea experienței interne în filosofia critică se exprimă doar în faptul că nu se vorbește deloc despre ea, echivalând-o, ca ceva de la sine înțeles, cu experiența exterioară, cunoașterea ei cu cunoașterea fenomenelor etc curios că deja odată cu fondatorul criticii, Kant, care a studiat atât de amănunțit condițiile cunoașterii obiectelor, în toată masa lucrărilor sale, doar - pagini împrăștiate în Antropologia și Critica rațiunii pure sunt consacrate experienței interne O critică specială a experienței interioare, studiul condițiilor speciale ale cunoașterii subiectului, de parcă nu se impune deloc Dar atâta timp cât nu există o astfel de critică, nu s-a dovedit încă că experiența interioară nu este o bază de încredere a cunoașterii metafizice, că nu duce gândirea dincolo de limitele experienței exterioare și nu poate fi doar subiectivă (și acest lucru s-a dovedit de mulți, nu numai Maine -de Biran) **), până atunci tot fenomenismul și doctrina metafizicii ca sistem de morală ♦) Recunoașterea de către domnul Vvedensky a posibilității de a considera conștiința ca trăsătura mea individuală, formată în condițiile speciale ale dezvoltării mele individuale, este atât de ciudată încât nu o putem analiza serios, văzând în ea doar lapsus linguae Recunoscându-mi conștiința ca o "trăsătură individuală", ca un coș aleatoriu, desigur, îmi pierd dreptul de a vorbi nu numai despre adevăruri metafizice obiective, ci și despre judecăți generale care au doar semnificație logică Cu această recunoaștere, nu mai pot fi nu doar un dogmatist, ci chiar un critic și un sceptic, trebuie să mă opresc din vorbit și să încep să mormăiesc etc **) Încerc să demonstrez asta și în ultima mea carte "Credință și cunoaștere în unitatea viziunii asupra lumii"* Biblioteca "Runivers" II E ASTAFYEV postulate, construite pe o presupunere pur arbitrară, sunt doar "cuvinte, cuvinte" inactiv! Absolut zadarnică este speranța autorului nostru de a păstra semnificația vitală a metafizicii, recunoscând-o ca un sistem de postulate morale - o speranță care l-a înșelat deja pe strămoșul criticii, Kant Niciodată, așa cum am spus deja, simpla cerere de către sentimentul meu de ceva, oricât de necondiționat de dorit sau ar trebui să fie, nu poate servi drept bază pentru concluzia logică că acest ceva este Din postulatele morale, niciodată, prin vreo aprofundare și clarificare a conținutului lor, nu vom obține un singur adevăr metafizic cel mai mic Aceasta este în primul rând; mai rămân apoi două întrebări, care inevitabil ne duc dincolo de tărâmul postulatelor morale, care nu ne permit să vedem în ele o bază solidă pentru orice concluzii pe care le-am putea trage despre lumea existenţei, dar care necesită fundamentare pentru ele, justificare nu numai prin prezența lor în mintea mea La urma urmei, în primul rând, simțul moral nu poate decât să postuleze o realitate care nu este în contradicție evidentă, strigătoare cu ea însăși Dar aceasta este realitatea lumii noastre, presupusa postulată de el, ca domeniu al

activității noastre, și realitatea ființelor mentale care alcătuiesc societatea noastră, mediul acestei activități? Sau nu este suficientă minciună, răutate, urâțenie și absurd în ele? Și atunci cum poate simțul nostru moral să postuleze această realitate? Pesimismul tuturor vârstelor oferă un răspuns clar la aceasta În timpul nostru, este mai puțin ca oricând posibil să nu observăm faptul foarte regretabil, dar ineradicabil, al învățăturilor pesimiste care predomină într-o mare parte a umanității Și acest fapt mărturisește prea clar și tare împotriva incontestabilității imaginare aprobate de domnul Vvedensky, evidența de sine a cerințelor unui "sentiment moral", postulând o lume animată și multe altele! La urma urmei, sentimentul moral al unui pesimist nu postulează nimic altceva decât prezentul, nu cea mai înaltă și cea mai bună ființă, ci nimic sursa oricărei ființe judecăți a lumii suferință: cu atât mai mult suflet, conștiință, nemăsurată și ireparabilă suferință! În mod evident, postulatele morale nu conduc aici la metafizica autorului nostru În al doilea rând, însăși cerințele sentimentului moral sunt nu numai departe de a fi atât de incontestabile, atât de evidente, dar au nevoie și de propria lor fundamentare și justificare mai mult decât Domnul Dumnezeu Este deosebit de ciudat să vorbim despre această evidență și autojustificare în timpul nostru, vremea predicării universale a "moralității" evolutive "naturale" și a idealului liber, vremea unor "moraliști" precum Barrasse sau Nietzsche! Nu; treaba de a găsi fundamentele și justificările preceptelor morale este, în general, și mai ales în vremea noastră, și nu un lucru imposibil și nu un lucru degeaba! Nu este deja inactiv pentru că din recunoașterea uneia sau alteia baze a sistemului prescripțiilor morale, toate semnificațiile și chiar conținutul acestora se schimbă, fie moralitatea scopurilor vieții, fie moralitatea principiilor, principiilor, fie moralitatea condiționată a oportunității , sau moralitatea necondiționată a datoriei etc Și aceasta, desigur, este departe de a fi indiferentă față de "postulatele morale", care, deși au nevoie de fundamentare în sine, nu mai pot servi drept ultimă bază pentru recunoașterea oricărei realități și începutul metafizicii În concluzie, încă o remarcă: prof Vvedensky spune de mai multe ori că tendința neokantiană, critică a filozofiei căreia îi aparține pare să fie dominantă în timpul nostru, că strigătul: "înapoi la Kant!" este, parcă, un slogan filosofic general Acest lucru nu este în întregime adevărat nici pentru Europa de Vest (în special, de exemplu, pentru Franța, unde influența lui Maine-de-Birand și a spiritismului său este cu greu mai slabă decât cea a lui Kant și a criticii sale), și pentru Rusia în special Avem puțini filozofi în general, dar chiar și dintre aceștia doar o mică minoritate sunt neo-kantieni Cu excepția lui A Vvedensky însuși și a unei părți a lui N Lange, cu greu putem găsi reprezentanți serioși ai neo-kantianismului Cel mai numeros grup al filosofilor noștri contemporani a ales ca slogan nu strigătul "înapoi la Kant" și la critică, ci mai degrabă "înapoi la Leibniz" și spiritism Scriitorul acestor rânduri aparține și el numărului lor Perioada neo-kantianismului și pozitivismului, aparent, este deja cu noi Questions of Philosophy, KN experimentat, deși încă nu la fel de hotărât și irevocabil precum a fost experimentat hegelianismul, iar simpatiile pentru spiritism se exprimă în fiecare zi din ce în ce mai clar și definitiv A reînvia din nou, a anima marile fantome ale idealismului german unilateral și artificial deja experimentat de omenire, așa cum încearcă să facă domnul Vvedensky cu umbrele lui Kant și Fichte, este greu posibil în zilele noastre Justo judicio judicati

sunt, justo judicio condemnati sunt Să nu-i urăm autorului nostru talentat și sincer, așa cum face cartea S Trubetskoy, du-te de la Fichte la Schelling, apoi la Hegel (si ce mai departe??) Ar însemna să-i dorești să calce deznădăjduit și languid într-un loc deja complet călcat în picioare, veșnic steril și fără ieșire deschisă Să-i dorim în curând, alături de gândul lui E Radlov ("Vestnik Evropy" , articol "Metafizician nereușit"), să caute o cale de ieșire în critica subiectivismului psihologic al lui Mill și a "panlogismului" lui Hegel și exprimând acest gând, în opinia mea, în critica experienţei exterioare P E Astafiev Biblioteca "Runivers" La fiziologia talentului muzical (Citește în cea de-a -a sesiune publică a Societății de Psihologie din Moscova din februarie) Un anumit ritm în viața spirituală a unei persoane, în sensul predominării alternative a două elemente la fel de puternice - mintea și sentimentul, ca expresie a dorinței naturii de a introduce principiul echilibrului în toate fenomenele, este rezultatul legi fiziologice şi în acelaşi timp reprezintă o condiţie necesară pentru desfăşurarea corectă a proceselor cerebrale Nu numai în viața individuală, ci și în viața socială, o astfel de schimbare nu este mai puțin clară, fie și numai prin faptul că masele, trăind din interese spirituale, își îndreaptă atenția cu o anumită periodicitate când spre întrebări științifice și sociale, când spre întrebări de estetică Se pare că nu vom cădea într-o greșeală deosebit de grosolană dacă observăm că în sfera conștiinței societății noastre în prezent un rol important joacă un interes pentru artă în diversele ei manifestări În funcție de ce - nu ne angajăm să decidem aici, ci una dintre formele de artă - cea mai abstractă artă, distragând atenția mai departe decât altele de la orice imagini exterioare concrete - muzica, ocupă acum societatea noastră atât de mult încât rareori cineva nu încearcă un anumit parte din timpul lor pentru a-și dedica temele cu muzică, concerte sau operă, iar strădiința pentru cea mai înaltă dezvoltare muzicală face noi pași înainte Și dacă este așa, atunci este destul de firesc ca fenomenul de mai sus să fi atras atenția gânditorilor și să fi prezentat o resursă valoroasă pentru cercetarea lor Biblioteca "Runivers" G ROSSOLIMO material: doar așa ne putem explica că în ultima vreme au apărut o serie de studii în literatura antropologică și medicală, menite să facă lumină asupra proprietăților și asupra unor tulburări dureroase ale abilităților muzicale Istoria recentă a științei care se ocupă de întrebări din domeniul spiritului și diferitele faze ale dezvoltării sale au demonstrat deja cu suficientă claritate că calea cea mai corectă pentru înțelegerea fenomenelor, pentru definirea și explicarea lor, este cea care trece prin teren solid al cercetării raționale Spiritul este aceeași natură și îi sunt aplicabile numai acele legi care guvernează fenomenele care ne înconjoară: sociologia, antropologia, psihologia comparată, fiziologia și, în final, doctrina tulburărilor în activitatea creierului, ca organ al viata mentala - acestea sunt stiintele de la care si nu se poate decat astepta la cateva concluzii pozitive despre esenta proceselor mentale Când creierul uman este în sfârșit studiat în funcție de funcțiile părților sale individuale, când interacțiunea dintre procesele individuale ale creierului și cooperarea lor armonică este stabilită cu exactitate, atunci răspunsurile la multe întrebări care pentru alte științe păreau mereu de nerezolvat *) vor ei înșiși să fie primiți Nu se știe dacă acest timp este aproape sau departe, dar în orice caz, știința rațională a făcut deja multe, iar acest lucru este bine cunoscut celor care, studiind întrebările psihologice, le îmbrățișează din diferite părți, fără a adera la una

punct de vedere special Cea mai importantă, desigur, descoperire în această direcție ar trebui considerată definiția în diferite părți ale cortexului cerebral a centrilor activității conștiente; deschiderea centrilor creierului pentru mișcări voluntare, pentru percepția conștientă a reprezentărilor sensibile, este piatra de temelie, factorul elementar care stabilește *) Deși autorul aparent exagerează prea mult importanța studiului fiziologic al creierului în rezolvarea întrebărilor pur psihologice, dar ca voce a unui fiziolog specialist în domeniul uneia dintre cele mai interesante și încă foarte puțin dezvoltate întrebări care stau pe picioare granița dintre fiziologie și psihologie, studiul său poate fi recomandat psihologilor atenți și puri Ed Biblioteca "Runivers" LA FIZIOLOGIA TALENTULUI MUZICAL ca bază pentru localizarea unor procese cerebrale mai complexe De aici nu mai este decât un singur pas (care a fost deja făcut) pentru a constata organul destinat unor procese conștiente atât de complexe precum vorbirea, reprezentările verbale, actele scrise; încă un pas mai departe - și ne confruntăm cu un astfel de loc în creier, a cărui funcție se reduce la reglarea celor mai diverse acțiuni Pentru psihologia științifică ar trebui să prezinte un interes deosebit acele manifestări ale vieții psihice care, prin natura lor specială, prin izolare, în totalitatea proceselor psihice, sunt parcă izolate și care aparțin categoriei așa-ziselor speciale abilități Aici includem capacitatea muzicală Această abilitate este cu atât mai interesantă cu cât este inerentă, într-o măsură mai mare sau mai mică, nu numai la majoritatea oamenilor, ci și la foarte mulți reprezentanți inferiori ai regnului animal; este acea interacțiune a centrilor cerebrali ai auzului cu actele motorii proiectate, care sunt cele mai puternice mijloace de exprimare a senzațiilor și a altor stări mentale O serie infinită de grade de dezvoltare a acestei abilități la animalele dotate cu o voce este suficientă pentru a înlocui vorbirea În mod similar, la un copil, un idiot și un surdomut, diferitele modulații ale vocii servesc aceluiași scop; dar toate acestea sunt, desigur, doar un rudiment de abilitate muzicală, deși reprezintă în același timp elementul său principal Spun "rudiment" pentru că conceptul de muzică, în sensul restrâns al cuvântului, se rezumă la cele componente ale sale elementare: timbru, ritm, melodie și armonie Cu toate acestea, însă, la multe animale, în special la păsări, se poate constata unul sau altul grad de muzicalitate, atât în sensul de reacție la impresiile muzicale exterioare, cât și în sensul proprietăților muzicale și raporturilor sunetelor pe care le emit Că expresia muzicală la om este una dintre principalele manifestări ale activității sale spirituale este suficient de evidentă din faptul că la copii capacitatea de exprimare muzicală se găsește de obicei mult mai devreme decât vorbirea articulată, că la unii idioți care nu au rostit nici măcar un cuvânt de la naștere, se observă nu numai atitudine nouă indiferentă față de Biblioteca "Runivers" G ROSSOLIMO expresii muzicale, dar și capacitatea de a-și exprima starea sufletească într-o formă muzicală Viața sentimentului este dezvăluită înainte de gândire și, prin urmare, este de înțeles că expresia muzicală, care servește drept scop de reacție la sentimente și pentru proiecția stării de spirit, trebuie să reprezinte nu numai o proprietate mai elementară, ci și o proprietate mai permanentă a suflet Se cunosc nu puține cazuri când persoanele care și-au pierdut facultățile mintale după o boală mintală și-au păstrat totuși abilitățile muzicale; așa că Legrand du Solle menționează un Morel bolnav, care, înainte de a se îmbolnăvi de isterie severă, a dat dovadă de abilități muzicale strălucite; ulterior, pacienta a trecut într-o

stare de demență profundă, după care a pierdut orice imagine și asemănare a unei ființe umane; nu mai puțin, însă, când într-o zi a fost condusă la pian și notele i-au fost deschise înaintea ei, a cântat piesa care i-a fost indicată impecabil Dar abilitatea muzicală nu putea scăpa de soarta comună a tuturor acelor proprietăți ale unei ființe animale, care, în virtutea legilor evoluției, trebuie să cedeze loc altor proprietăți mai utile în lupta pentru existență și numai aceasta poate explica faptul că abilitatea muzicală, deși este inerentă întregii omeniri, totuși, la unii oameni este slab dezvoltată, în timp ce la alții este complet absentă Această abilitate muzicală atavică primește o confirmare deosebită din studiile antropologilor și psihiatrilor, mai ales recente, din care reiese că un grad mai mult sau mai puțin remarcabil de abilitate muzicală, și chiar mai înalt talent muzical, mai mult decât orice alt fel de talent, merge mână în mână cu așa-numita degenerare mentală, că pentru existența talentului în general, și în special muzical, este necesar un grad mai mare sau mai mic de dezechilibru mental Și într-adevăr, nu trebuie decât să ne amintim istoria celor mai renumiți muzicieni, din copilărie până la ultimele lor zile, trebuie doar să acordăm atenție oamenilor din jurul nostru, mai mult decât de obicei muzicali, și să le studiem proprietățile mentale pentru a face sigur că cu cât este mai mare gradul de muzicalitate, cu atât mai pronunțate sunt semnele de degenerare mentală Nu avem nimic să căutăm departe pentru exemple și sunt bine cunoscute de toată lumea: este suficient să citim bi-
Biblioteca "Runivers" LA FIZIOLOGIA TALENTULUI MUZICAL operele lui Mozart, Beethoven, Chopin, Berlioz, Schumann și majoritatea celorlalți genii muzicali, despre ale căror informații despre personalitate au ajuns până la noi, pentru a nu ne îndoi nici măcar un minut că aceștia erau oameni care sufereau de tulburări mintale profunde și prezentau toate semnele degenerarii mintale *) Pentru a confirma cât de grozav

*) Nu putem să nu exprimăm regretul că venerabilul autor nu a făcut nicio distincție între cazurile în care cel mai înalt grad de muzicalitate a fost însoțit încă de la început de semne clare de degenerare mentală, acelea în care semnele de degenerare au apărut abia mai târziu, poate ca indicatori de oboseală și epuizare nervoasă și mentală și, în cele din urmă, cei în care un grad ridicat de muzicalitate nu era în niciun caz asociat cu semne de anomalie nervoasă și mentală Nu se poate spune că toți muzicienii sunt subiecți bolnavi nervoși și psihic Aceasta ar fi, desigur, o confirmare a teoriei lombrosiene, dar acestea din urmă s-au dovedit deja a fi destul de insuportabile în studiul altor domenii ale talentului și geniului Mai mult, ar fi ciudat să considerăm abilitățile muzicale superioare drept unul dintre simptomele degenerării, atunci când însuși autorul demonstrează mai jos că abilitățile muzicale însele sunt afectate de degenerare și suferă o serie de perversiuni dureroase în procesul de degenerare mentală Ediție Răspunsul autorului Să le lămurim stimaților editori că pentru psihiatri nu există nicio diferență între degenerarea care apare la o vârstă fragedă și una ale cărei semne apar mai târziu, căci "degenerarea" implică o tendință înnăscută de abatere de la "normă" Nu am menționat talentele muzicale, ca să spunem așa "absolut sănătoase", pentru că, dacă există, atunci în biografiile lor obișnuite, non-psihiatrice, probabil din întâmplare, au fost omise indicații dacă au fost observate sau nu semne degenerative și, prin urmare, , astfel de biografii nu pot avea o semnificație deosebită pentru noi Mai mult, de multe ori se întâmplă ca publicul să considere astfel de subiecți ca fiind sănătoși, care pentru un medic sunt fără

îndoială oameni bolnavi Mai departe, demonstrând că pentru existența unor abilități muzicale remarcabile, desigur, în sensul creativității, este necesar un sol degenerat, nu ne gândim să afirmăm că toți muzicienii au fost bolnavi nervos sau psihic, deoarece noi, din păcate, știm că muzicienii sunt de multe ori mai mult decât adevărate talente muzicale În ceea ce privește cazurile de tulburare a proceselor muzicale prezentate mai jos, ele servesc doar pentru a dovedi organizarea anatomică și fiziologică a aparatului cerebral a capacității muzicale și, ca boli organice pur aleatorii ale creierului, nu au nicio legătură specială cu problema degenerării Biblioteca "Runivers " G ROSSOLIMO În ceea ce privește aceasta din urmă, în sensul unui factor care ascuțișează abilitatea muzicală, îmi voi permite să dau un exemplu din observațiile mele personale Vorbim despre o tânără, recent decedată, doamna M , care a descoperit, încă din copilărie, și cu atât mai mult în timpul orelor, deși, de altfel, extrem de dezordonată, în conservatoarele din Sankt Petersburg și Moscova - un grad ridicat de talent muzical; a trăit doar în lumea sunetelor muzicale și a redus orice stare de spirit, elan, la o formă muzicală de exprimare; în măsura în care pregătirea ei insuficientă i-a permis, a fost creatoare; În același timp, ea nu numai că prezenta toate semnele anatomice și mentale ale degeneraților, dar era și supusă grației vulnerabilității: tatăl ei, scriitorul nostru, prin munca sa, a fost sortat dintr-o persoană extrem de eschivată, dar la În același timp, subiectul era extrem de ciudat, neînfrânat și neliniştit până la punctul în care uneori putea fi tolerat doar într-o secție violentă a unui azil de nebuni În același timp, era un alcoolic incurabil, datorită căruia literatura noastră și-a pierdut înainte de vreme unul dintre talentele sale marcante Printre frații săi și reprezentanții generațiilor superioare au existat un număr suficient de bolnavi mintal și o sinucidere; Printre frații și surorile doamnei M se numără - un epileptic, cu crize de nebunie acută, histero-epileptici și melancolici și, în același timp, jumătatea masculină a acestei familii a reprezentat diverse tipuri de talent, cu excepția muzical, care nu a putut fi constatat la niciuna dintre rudele tatălui pacientului nostru Interesant, prin prisma celor spuse, este faptul că mama bolnavă, ea însăși muzică și provenind dintr-o familie muzicală, și-a transmis abilitățile fiicei sale, cea mai dezechilibrată dintre toți ceilalți copii și într-un grad neobișnuit pentru un subiect feminin Ultima împrejurare, adică transferul abilității muzicale, dar deja cu caracter de talent real, către un subiect feminin, este deosebit de interesant pentru că aceasta a necesitat un grad extrem de dezechilibru, întrucât nu există nicio îndoială că, datorită moștenirii de la speciile inferioare, la care muzicalitatea este predominant bărbați supradotați, sau din alte motive, la bărbați, abilități muzicale Biblioteca "Runivers" LA FIZIOLOGIA TALENTULUI MUZICAL sunt mai frecvente și ating o dezvoltare mai mare decât la femei Astfel, pe baza coincidenței capacității muzicale crescute cu alte semne de degenerare mentală, se poate concluziona că, la persoanele dezechilibrate, orice talent reprezintă o dezvoltare disproporționată, în comparație cu alte părți, a acelor elemente ale creierului care servesc ca organe pentru procese creative într-o formă sau alta și că atunci când oamenii au tendințe dezechilibrate spre acțiuni impulsive și senzații obsesive, în momentul transei creatoare, toată energia excitată a centrilor creierului este redusă la funcționarea predominantă a celei mai dezvoltate centrale centrale aparat Trebuie doar să amintim pentru aceasta toate cazurile din istoria multor mari creatori, care, pentru a obține cea mai mare

productivitate, au recurs la măsuri care au adus activitatea creierului într-o stare de excitare Vinul, compresele fierbinți pe cap, băile fierbinți pentru picioare, cafeaua, ceaiul și alți agenți de stimulare a nervilor evocă imagini vii pe pânză pentru artist, spectacole sonore pentru muzician, inspirație specială pentru poet etc O analogie binecunoscută cu cele spuse mai sus sunt acele fenomene pe care le-am observat la câini în timpul cercetărilor noastre privind originea diferitelor mișcări impulsive și senzații obsesive*) Deci, de exemplu, când am îndepărtat anumite zone ale cortexului cerebral pe o parte a unui câine și am așteptat încetarea tulburărilor cauzate de operația în sine, a fost suficient să injectăm în sângele animalului o cantitate mică de soluție de cocaină, care, după cum se știe, acționează într-un mod incitant asupra cortexului cerebral, pentru a dezvolta o imagine completă a dezechilibrului, cu predominanța activității părților neatinse ale creierului asupra funcției celor afectate, cu alte cuvinte : atunci când creierul dizarmonic anatomic este excitat, funcția părților sale mai dezvoltate se manifestă cel mai clar Dar despre dezvoltarea abilităților individuale ale unei persoane *) G Rossoimo- Zur experimentellen Metbodik der Grosshirnphysìologie Neurologisches Centralblatt , nr Biblioteca "Runivers" - G ROSSOLIMO abilitățile sau talentele joacă rolul condițiilor anatomice corespunzătoare ale structurii creierului, este evident din acele exemple, deși foarte rare, în care leziunile grave ale creierului au dus la o dezvoltare crescută a uneia dintre unele abilități Noi înșine a trebuit să observăm un caz similar Acest caz este atât de interesant, mai ales având în vedere relația sa directă cu întrebarea care ne ocupă, încât considerăm că nu este de prisos să ne oprim asupra lui în detaliu, mai ales că vom reveni asupra lui într-o prezentare ulterioară A trebuit să vedem subiectul E acum ani când avea ani Părinții săi, frații și surorile, sunt cei mai obișnuiți oameni și doar un frate mai mic are o abilitate muzicală exprimată într-o măsură nesemnificativă; nu exista talent în familie, nu exista pacienți nervoși și psihici, cu alte cuvinte, nu exista niciun motiv să ne îndoim de echilibrul tuturor membrilor acestei familii Băiatul în cauză s-a născut deja cu o imagine completă a afecțiunilor sistemului nervos și anume, cu paralizie la brațul stâng, la piciorul stâng, la jumătatea stângă a feței și a limbii, ceea ce indica leziuni profunde, aparent de către un proces inflamator, în timpul vieții intrauterine, o parte semnificativă a emisferei drepte a creierului, și anume în zona centrilor nervoși și a căilor pentru membrele stângi, jumătatea stângă a limbii și a feței, precum și urechea stângă, deoarece auzul pe partea stângă este mai puternic decât pe partea dreaptă Când l-am examinat pe băiat, am avut în mare măsură toate tulburările menționate mai sus În raport cu dezvoltarea mentală și morală, subiectul nostru a reprezentat un grad profund de demență: un cerc de idei extrem de limitat, cel mai scăzut grad de considerație și absența multor elemente de bază ale moralității Dar, în același timp, băiatul nostru a reprezentat o dezvoltare fenomenală a două abilități: matematică și muzicală, iar prima s-a exprimat într-o capacitate extraordinară de a reaminti iu-ti și serii de numere de de cifre, de a decide în mintea lui în ce zi al săptămânii cutare sau cutare număr al oricărei luni și al oricărui an, într-un cuvânt, era ceva de natura lui Jacques Inaudi, care a tunat recent în toată Europa Biblioteca "Runivers" LA FIZIOLOGIA TALENTULUI MUZICAL Cel mai interesant lucru ni s-a părut că acest băiat, a cărui educație muzicală s-a limitat doar la cunoașterea numelor notelor, și nu trebuia decât să audă opera "Demrn", a descoperit o abilitate muzicală

pronunțată Venind la noi pentru prima dată și văzând instrumente muzicale în sală, s-a năpustit cu lăcomie asupra lor, lovind în armoniu și imediat a început să improvizeze * diverse melodii foarte armonioase, însoțindu-le cu un acompaniament complet corect, deși nu complicat, cu mâna stângă, până la slăbiciunea și starea convulsivă a acestui membru i-au permis În ceea ce privește ritmul, performanța pacientului nostru nu a arătat nicio eroare Examinându-i urechea pentru muzică, am putut observa un fapt și mai interesant, care constă în faptul că nu numai că a distins cu acuratețe un acord neregulat de unul armonios, ci și a ghicit exact și imediat orice notă, în orice registru a fost luată ; atunci când un rând mare de note era luat la pian în același timp, în orice combinație, armonică sau nearmonică, el denumea imediat șirul tuturor notelor, începând de sus sau de jos și nefiind greșit nici măcar de un semiton Aceasta, deși o probă superficială a abilităților muzicale, în același timp cu afirmarea atracției sale irezistibile pentru muzică, în opinia noastră, este suficientă pentru a demonstra că subiectul nostru este un muzician, deși nu educat, dar în același timp incontestabil talentat, și că, la rândul său, acest grad înalt de abilitate muzicală a fost în unele și poate chiar foarte mare dependență de distrugerea unei părți semnificative a creierului în viața embrionară Fără îndoială că, în cazul descris, pentru a păstra, și cu atât mai mult într-o măsură sporită, capacitatea muzicală, a fost nevoie de ansamblul acelor părți ale creierului în care ar putea avea loc procesele de percepție și creativitate muzicală Deci, cel puțin, se întâmplă cu toate celelalte procese cunoscute, cu o anumită localizare cerebrală; de exemplu, la propriul nostru pacient, care suferă de paralizie, deși nu completă, a membrelor stângi și a mușchilor din jumătatea stângă a feței și a limbii, din cauza leziunilor Biblioteca "Runivers" G ROSSOLIMO emisfera dreaptă a creierului, abilitățile motorii din jumătatea dreaptă a corpului sunt păstrate și, cel mai important, starea normală a actului de vorbire, deoarece se știe că centrii pentru mușchii părții drepte și organul de vorbirea sunt localizate în emisfera stângă a creierului, care la pacientul nostru a rămas nedeteriorată Presupunând astfel la pacientul nostru că organul central din creier responsabil de procesele muzicale este păstrat intact, am urmat aceeași cale pe care au urmat-o și neuropatologii atunci când au elucidat funcțiile diferitelor părți ale creierului și ne rămâne acum să căutăm confirmarea presupunerii noastre în astfel de cazuri în care distrugerea uneia sau alteia părți a emisferei stângi a creierului suspectată de noi ar atrage după sine o defalcare a capacității muzicale Se dovedește că astfel de cazuri au fost observate și nici măcar la ultima dată Primele observații au fost făcute asupra subiecților care sufereau de o tulburare de vorbire și tocmai această împrejurare i-a determinat pe medici să studieze tulburarea simultană a expresiei muzicale și, totuși, nu mai existase și, menționând tulburări pure ale capacității muzicale, și cu atât mai mult, despre încercările de a explica aceste tulburări extrem de interesante În orice caz, în majoritatea observațiilor anterioare de acest fel, tulburările de vorbire, așa-numitele afazii, care, la rândul lor, reprezintă o asemenea analogie cu tulburările muzicale, au ieșit în prim-plan și au fost deja studiate că vom spune dinainte câteva cuvinte despre ele Cert este că la toate persoanele la care membrele drepte funcționează mai bine și, în consecință, emisfera stângă a creierului este mai dezvoltată decât cea dreaptă, adică la așa-numiții dreptaci, orice proces care perturbă nutriția sau integritatea celui de-al treilea gir frontal și a substanței albe subiacente, precum și părțile vecine ale

emisferei stângi a creierului, implică unul sau altul tip de tulburare de vorbire în care memorie poate fi afectată cuvinte, capacitatea de a pronunța cuvinte, de a înțelege cuvinte, de a numi lucrurile prin cuvinte reale și nu de oricare altul, precum și capacitatea de a citi și de a scrie; în În unele cazuri, una dintre tulburările numite este posibilă Biblioteca "Runivers" LA FIZIOLOGIA TALENTULUI MUZICAL în forma sa pură, în altele - diferitele lor combinații După cum am spus, tulburările abilităților muzicale sunt mult asemănătoare cu aceste tulburări, dar înainte de a trece la o analiză sistematică și la definirea esenței acestor așa-numite "amusii" (prin analogie cu "afaziile" - boli ale vorbirii), am va descrie câteva cazuri interesante din literatura existentă pe această temă Astfel, medicul francez Behier a descris boala unui subiect a cărui vorbire era profund tulburată; din tot stocul de cuvinte și silabe avea o singură silabă "tan", dar în același timp a cântat liber Marseillaise și "Parisienne", înlocuind totuși cuvintele necesare cu o singură silabă "tan" A Ya Kozhevnikov), Grasse), Gauers), Knoblauch), Brown-Sekar) menționează pacienți cu afazie completă, care puteau, totuși, cinci cântece diferite și cu un text complet Lyazeg) a fost sub observația unui muzician care nu putea nici să vorbească, nici să scrie, dar a cântat liber și a notat diverse melodii, precum și a unui alt pacient cu pregătire muzicală teoretică, care nu putea nici să vorbească, nici să cânte, ci doar să scrie note Finkelnburg), care descrie boala unui violonist, indică faptul că acest subiect și-a pierdut memoria cuvintelor, precum și capacitatea de a citi o scrisoare și de a cânta din note, dar a reușit să cânte cu urechea destul de ușor Buillo) citează un caz când pacientul a uitat) Vezi articolul FalreL Aphasie Dict encicl d Stiinta med t V, p) A Ya Kozhevnikov Despre afazie Moscova,) Grasset Montpellier medical , I) Gowers Prelegeri despre diagnosticul bolilor cefaleei creier Rusă pe Harkov,) Knoblauch Ueber Stõrungen der musical Leistungsfah inibilă v Gehirn-lãsionen Deutsches Arch f Klin Med Bd ^ β) Brown-Séquard Comptes rendus de Ia soc d Biologie) Lasègue see y Proust Arc generales de Medec) FMelnburg Niederrhein Gesellsch zu Bonn Sitz martie *) Bouilaud Glonţ de l'Acad d Medicina Vol XXX, , p Biblioteca "Runivers" G ROSSOLIMO aproape toate cuvintele și nu știa decât să citească și să scrie puțin, dar în același timp a aranjat cu succes întreaga aria, a cântat-o el însuși la pian și a cântat-o destul de precis În plus, dintre cazurile de gen similar descrise de Oppenheim *), la acestea a existat o tulburare în percepția imaginilor verbale cu menținerea capacității de înțelegere și interpretare muzicală, în alte a existat o tulburare simultană atât în vorbire, cât și în muzica abilități Același autor a descris un alt violonist bun, care și-a pierdut aproape complet memoria și înțelegerea cuvintelor, dar și-a păstrat, totuși, capacitatea de a cânta, deși uneori nu a reușit prea mult la aceasta din urmă: apoi a arătat clar că și-a imaginat clar melodie, am simțit-o ca în cap El a recunoscut piese muzicale doar atunci când au fost interpretate în prezența lui, dar nu le-a înțeles numele A continuat să cânte fără greșeli melodia pe care o începuse, s-a întâmplat și cu piese de vioară cunoscute lui, chiar și concerte, pe care a continuat să le cânte liber, pierzând doar ocazional firul - atunci îi era deja imposibil să continue Înțelegerea muzicală, citirea și scrierea notelor, atât în mod independent, cât și sub dictare, nu au fost afectate, în timp ce aproape că nu putea citi cuvintele, dar nu putea scrie nici măcar o singură literă Un caz foarte instructiv, care amintește oarecum de cel recent citat, este descris de Anton); vorbim despre un violonist bun, fiul unui muzician celebru,

care și-a pierdut brusc capacitatea de a înțelege cuvintele, de a reaminti numele lucrurilor, al căror sens a înțeles; repeta cuvinte și scria aproape exact așa cum i se dicta, dar citea doar cuvânt cu cuvânt, fără să înțeleagă nimic În același timp, putea repeta cu vocea orice melodie cântată lui, deși fără cuvinte, cânta chiar și piese de concert dificile cu tehnică strălucitoare, dar nu înțelegea numele pieselor, numele compozitorilor și termenii muzicali la toate; lucrurile muzicale interpretate în prezența lui le-a înțeles fără îndoială Când cânta cântece, el mereu fără cuvinte și le înlocuia de bunăvoie cu nume de note, de exemplu, în loc de primele cuvinte, el Oppenheim Vezi Frankì-Hochwart Deutsch Zeitschr fr Nervenheilkunde) Anton Web ein toamna v Worttaubheit wien Klin Wochenschr , , nr Biblioteca "Runivers" LA FIZIOLOGIA TALENTULUI MUZICAL melodia "So leb' derni lfoy, du stilles Haus" a cântat: d> cis, d, c, d, c, fis, g etc În plus, acest pacient a determinat corect tonul oricărui munca muzicală, a recunoscut notele, a cântat și le-a cântat complet liber Kahler și Peak Lichtheim), Bernhardt?) citează cazuri în care, concomitent cu o neînțelegere a cuvintelor, așa-numita surditate verbală, a existat și o incapacitate de a recunoaște semnificația muzicală a sunetelor Pe de altă parte, Kast *) menționează un pacient care, după o lovitură în cap, și-a pierdut complet libertatea de exprimare, precum și capacitatea de a cânta nu numai melodii, ci și intervale simple, în timp ce capacitatea de percepție muzicală a rămas intactă, ca precum și o atitudine conștientă față de construcțiile muzicale incorecte Un alt muzician talentat și educat, care și-a pierdut vorbirea și scrisul, și-a pierdut în același timp capacitatea nu numai de a interpreta melodii și scale, ci și de a prelua sunete muzicale simple cu vocea și, în același timp, de a repeta cu vocea sau pe vioara lucruri simple cantate in prezenta lui Totuși, acest individ a recunoscut perfect tonurile și intervalele și a fost extrem de supărat, realizând nu numai că cânta și cânta incorect, ci și ceea ce era fals "Vioara din mâinile mele", a spus el, "s-a transformat acum într-o bucată de lemn" Acest pacient, trebuie remarcat, a respectat, totuși, ritmul și notele citite liber În ceea ce privește ultima împrejurare, putem aminti și cazul lui Valasek), în care, cu capacitatea de a cânta dezacordat, ritmul a fost păstrat De cel mai mare interes sunt, desigur, acele cazuri în care tulburarea abilităților muzicale a fost observată independent de tulburările de vorbire și le vom prezenta pe scurt pentru a completa o serie dintre cele mai instructive dintre observațiile legate de subiectul nostru *) Kabher și Pick Prager Vierteljahrschr) Lichtheim Deutsch Ardi f klin Med bd XXXVI) Bernhardt Neurolog Centralbl , Jê) turnat Aertzl Intelligenzblatt , p) cm y Brasier (cf mai jos) Biblioteca "Runivers" G ROSSOLIMO Așa descrie Charpentier un copil care, după o accidentare gravă la cap, a pierdut doar informații muzicale În Brazier) citim despre un muzician care și-a pierdut capacitatea de a recunoaște o piesă muzicală după interpretarea sa și, în același timp, a recunoscut totul liber din note Același autor povestește despre un accident cu celebrul tenor al Opérei Comique, Barre, care odată ajuns pe scenă și-a pierdut brusc memoria muzicală și, în același timp, a încetat să mai înțeleagă ce cântau alții și ce cânta orchestra; altfel a ramas sanatos După câteva luni, însă, totul a trecut fără urmă Ceva mai puțin fericit a fost rezultatul bolii pianistului Prudan, care, păstrând toate celelalte abilități, și-a pierdut cunoștințele muzicale în timpul interpretării publice a concertului său pentru pian: s-a oprit, nemaiputând să-și amintească nimic și, de asemenea, să cânte din note;

sunetele orchestrei i se păreau doar zgomot Deși și-a revenit semnificativ, a putut să cânte doar din note Un alt pacient, care se afla sub supravegherea lui Brazier, a dezvoltat brusc o incapacitate de a înțelege semnificația muzicală a sunetelor: astfel, când sunetele unei trupe militare au ajuns la el, a auzit doar zgomot, știa că vine de la instrumente de suflat, dar putea să nu înțeleagă dacă Marseillaise juca, sau orice altceva O doamnă, în vârstă de de ani, muziciană educată, ale cărei idei muzicale erau compuse din imagini auditive, vizuale și motorii la fel de dezvoltate, și-a pierdut brusc doar capacitatea de a citi note și de a cânta din note; putea cânta atât după ureche, cât și după memorie și înțelegea muzica, așa cum a făcut-o întotdeauna După zile s-a simțit mai bine, dar abilitatea pierdută nu a fost pe deplin restaurată: a început să înțeleagă semnificația notelor rotunde, negre, optime, șaisprezece etc , dar nu și-a putut încă da socoteală despre sensul tonal al notelor În curând, însă, totul a fost restaurat complet H Vezi pr Dar chu* art'a p) ha&g: Du trouble des facultés musicales dans G Aphasie Revue Philosophique, , nr X   Ceva de acest fel este cazul descris de Dejerine, în care, concomitent cu orbirea verbală, s-a instalat și orbirea muzicală; capacitatea de a juca după memorie și după ureche nu au fost afectate Un caz similar a fost descris de Charcot În sfârșit, să menționăm o observație a ultimului autor cu privire la un subiect care, după un atac de apoplexie, nu a mai putut să cânte la instrumentul său, la trombon, deși în rest era destul de sănătos Așadar, presupunerea noastră găsește o confirmare suficientă din seria de observații tocmai citate: afectarea unei anumite părți a creierului uman poate duce la cele mai diverse forme de tulburări ale abilității muzicale, care amintesc foarte mult de tulburarea de vorbire menționată mai sus Există, de asemenea, o tulburare în percepția auditivă a formelor muzicale, o neînțelegere a semnificației sunetelor muzicale, a timbrului, a intervalelor, a melodiilor și o dereglare în percepția vizuală a imaginilor muzicale - o incapacitate de a citi note, a juca din note, o neînțelegerea totală sau parțială a semnelor scrise muzicale; există și cazuri de dezordine a tuturor tipurilor de interpretare muzicală - cânt, cântat la pian, vioară, trombon și, în sfârșit, există astfel de observații în care a existat o dezordine generală a tuturor elementelor abilităților muzicale Cu alte cuvinte, sunt posibile aceleași tulburări ale percepției și expresiei muzicale, care se remarcă și în raport cu actul de vorbire și pot fi împărțite în mari grupe: pot reprezenta două feluri de tulburări: A) Amuseia senzorială, adică una în care sunt dezacordate: i) percepția auditivă a imaginilor muzicale și) vizuală C) Motor (motor) amuza, şi anume: i) incapacitatea de a face una sau alta modalitate de exprimare muzicală; acestea din urmă ar trebui să includă și acele cazuri de boală în care subiectul, conștient de erorile sale muzicale, execută totuși una în loc de alta Și, de asemenea,) nedescris încă, dar destul de posibil distracție scrisă, i e pierderea capacității de a scrie muzică Toate aceste tipuri diferite de tulburări ale abilităților muzicale ne vor deveni mai clare dacă vom încerca să ne imaginăm întregul proces de percepție și transmitere muzicală, Questions of Philosophy, Vol   cum se întâmplă în condiții normale; vom putea face acest lucru fără prea multe dificultăți dacă ne amintim că, ca orice alt act mental, se reduce în starea sa inițială la un simplu reflex, care suferă toate complicațiile noi în perioada ulterioară de dezvoltare a abilității muzicale Acest reflex se bazează pe percepția unei impresii

muzicale de-a lungul căii auditive către centrul corespunzător, de aici până la centrul motor, de la care, la rândul său, stimularea centrifugă merge către unul sau altul organ motor - mai întâi, desigur, vocalul aparat Dezvoltarea în continuare a acestui reflex primar depinde de proprietățile fiziologice ale celor patru elemente principale ale muzicii: timbrul, ritmul, melodia și armonia; deci, pentru perceperea primei, rolul principal il au caile si centrii cerebrali auditivi concomitent cu centrul de percepere a senzatiilor musculare legate de muschiul care intinde timpanul; elementul de ritm îşi datorează originea asocierii cu reprezentările motorii; melodia este compusă din reprezentări auditive și motorii, iar, în final, armonia este compusă din cele auditive și vizuale Prin urmare, procesele de percepție și transmitere muzicală ar trebui reduse nu numai la acte centripete către centrul auditiv, și la cele centrifuge - de-a lungul centrului motor periferic, ci și la interacțiunea dintre centrii auditiv, vizual și motor, în funcție de faptul că participă la actul proiecţiei muzicale membre sau aparat vocal Pentru o mai mare claritate, puteți folosi diagrama prezentată în figura nr I: aici litera D denotă centrul conștiinței, litera C este centrul auditiv al percepției muzicale, litera M este centrul muzical motor, este centrul vizual centru muzical (notă) iar litera P este centrul scrisului muzical; liniile drepte reprezintă diferite căi nervoase Astfel, pentru perceperea unei impresii muzicale auditive, există o cale cC \ atunci această impresie poate merge spre centrul D și poate duce la percepția conștientă, sau de la litera C la litera M și de aici, pe calea Mm, fi proiectat sub forma unui spectacol muzical, dar pe lângă conștiință Pentru perceperea impresiilor muzicale vizuale, există o cale și un centru vizual , care Biblioteca "Runivers" LA FIZIOLOGIA TALENTULUI MUZICAL imaginați-vă progresul muzicii legat cu centrul auditiv , răspândindu-le în grupurile corespunzătoare conţinutul lor obiectiv În explicarea și caracterizarea "plăcerii și neplăcerii", autorul îi urmează pe Dumont și Grot Nu ne vom opri pe o descriere detaliată a tipurilor fiecărei emoții, făcută de autor; să trecem la doctrina voinţei (p -) Doctrina testamentului nu a fost pe deplin prelucrată: multe părți nu au fost găsite în notele autorului; relația mișcărilor cu voința și tipurile lor, în funcție de gradul de conștiință și arbitrar al acestora, și principalele momente ale procesului volițional sunt descrise doar pe scurt: nevoia-aspirație, dorința, motivele și lupta lor Acestea sunt principalele trăsături ale cărții prof Snegirev; merită atenție atât pentru bogăția materialului, cât și pentru soliditatea punctelor de vedere ale autorului; din păcate, partea exterioară a ediției este slabă: multe greșeli de scriere, omisiuni de cuvinte, distorsiuni de nume (Larochizier vm Laromigier; Hartwig vm Gorvich, Maine-de-Biron vm Maine-de-Biran etc); în multe locuri limbajul nu este complet terminat: este clar că lucrarea nu a fost finalizată de autor pentru publicare și a fost publicată de o altă persoană; ici și colo o serie întreagă de gânduri și fapte sunt indicate doar de unul sau două cuvinte între paranteze, evident doar pentru memorie Toate acestea fac cartea oarecum nesistematică, ceea ce face dificilă utilizarea La început este inclusă o biografie a regretatului profesor și un portret arătos al acestuia V Ivanovski Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărţi De Roberty, E La Recherche de l'unité (Bibliothèque de la Philosophie contemporaine) Paris, Noul volum al domnului de Roberti este consacrat uneia dintre cele mai importante și mai dificile întrebări ontologice ale filosofiei, problema unității Filosofia, spune M de Roberti la începutul discursului său, se străduiește să dea o concepție omogenă

despre univers, știința o concepție omogenă a unei ordini parțiale a faptelor Știința își atinge scopul prin constatarea largilor uniformități ale existenței numite legi; unitatea științifică nu depășește niciodată limitele care separă o clasă de fenomene de alte clase, învecinate Filosofia, în schimb, vizează un scop mult mai complex; ea caută să facă în raport cu întregul univers ceea ce știința, cu mare efort, face în raport cu anumite grupuri particulare Monismul filozofic vrea să cuprindă într-o singură formulă întreaga serie de asimilări experimentale G de Roberti crede că în chestiunea monismului filozofia a rătăcit mereu, neavând un criteriu adevărat, şi a ajuns la concluzii dintre cele mai variate şi chiar opuse, pentru că nu a sesizat temeiul pur psihologic al acestei întrebări Gândirea umană oscilează mereu între pluralism și monism, acești doi poli, pe care îi opune mereu unul altuia Într-adevăr, crede el, nu poate face altceva, pentru că dacă în ultimă analiză actul mental cel mai complex se reduce la percepția elementară, atunci mintea cea mai înaltă în diversele sale manifestări este guvernată, în concluzia sa finală, de identitățile principale Dar cu ce corespund aceste noțiuni de pluralitate și unitate? Ce reprezintă ele în mod obiectiv? De ce această polaritate psihică? De unde este ea? Unde ne duce ea? Cărei lege îi corespunde această contradicție fundamentală? În răspunsul la aceste întrebări, după M de Roberti, se află întreaga problemă monistă, strâns legată de ex-terioritatea conștiinței Din aceasta rezultă clar că, din punctul de vedere al domnului de Roberti, ea nu aparține ontologiei, așa cum cred majoritatea filosofilor din diverse școli, ci unor chestiuni de psihologie superioară; aceasta este una dintre cele mai speciale probleme și cea mai puțin matură dintre toate acele întrebări care vor fi rezolvate la timp pentru aceasta, încă la început Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE onoare, știință Pentru rezolvarea ei încă ne lipsesc multe elemente necesare, dar totuși avem dreptul să sperăm că în timp va fi rezolvată satisfăcător Este necesar să se acorde timp psihologiei să se dezvolte, să ajungă din urmă cu predecesorii ei, științele mai puțin complexe ale fenomenelor Problema polarității psihice nu este în sine nimic absurd; dar este necesar în primul rând să o curățăm de paralogismele care s-au strecurat cel mai firesc în ea, în urma eforturilor zadarnice ale minții umane de a depăși cele mai grele dificultăți experimentale, neavând alt instrument pentru aceasta decât o mare dorință de a pătrunde în mister Elucidarea acestei întrebări în toată complexitatea ei teoretică a fost scopul lui M de Roberty După cum era de așteptat, domnul de Roberti este destul de dur față de colegii săi filozofi El crede că metafizicienii, empiriştii, precum şi criticii şi adoratorii îndoielii absolute au înţeles problema monistă într-un mod cu totul diferit decât o înţelege el Ei, spune M de Roberti, sperau, dacă nu să dezvăluie ochilor noștri uimiți baza primordială a lumii, atunci măcar să aducă cercetarea până la ultimele limite accesibile conștiinței noastre și, ca să spunem așa, să ne împingă spre limita extremă a oricărei cunoștințe, oricărei înțelegeri Dar, în realitate, ei au observat doar spuma lucrurilor (écume des choses), aspectul lor trecător S-au întors și au răsturnat materia bogată a fenomenelor Pe de o parte, au comparat modele inscripționate cu culori vibrante și diverse, arabescuri capricioase, iar pe de altă parte, suportul sau reversul, care, datorită contrastului, le părea gri și monoton Și pe acest contrast au construit o antinomie naivă, și, mai mult, una dezolantă, pentru că ne condamnă la veșnica ignoranță "Dar cine îndrăznește în prezent să atribuie unui metafizic o cunoaștere serioasă a acestei materie primară și a țesăturii ei orbitoare?

Desigur, ei înșiși credeau că și-au lămurit într-o măsură suficientă multe întrebări referitoare la activitatea mentală și la normele de bază ale conștiinței Din păcate, munții rămân nemișcați, iar credința, care se lăuda atât de recent că îi poate muta, a dispărut repede Biblioteca Runiverse RECENZIE DE CARTE, înnorat " Metoda urmată de filozofi, crede mai departe M de Roberti, a fost foarte banală O anumită problemă, psihică sau logică, s-a transformat în mâinile lor într-o problemă cosmică sau ontologică Așadar, acum, în primul rând, este necesar să renunțăm la filozofarea pe subiectul central al vechii ontologii, pentru că, cu cât întrebarea pare mai importantă, cu atât mai necesar devine studiul ei strict științific A lăsa la speculația generală o problemă considerată insolubilă în știință este o absurditate, care, totuși, cu greu se observă - se face atât de des acum Se naște astfel o confuzie din care nu putem scăpa de diferența dintre opera științei și opera filozofului, prin intermediul unor semne ușor de înțeles, în armonie cu ceea ce știm deja despre activitatea facultăților noastre Aceste caracteristici sunt rezumate în următoarea definiție dublă Știința lucrează asupra problemelor cu scopul de a le rezolva permanent sau temporar; filosofia lucrează pe concluzii, complete sau aproximative, pentru a extrage din ele un mod de a înțelege natura și omul cât mai omogen "Desigur, se va mai putea vorbi într-un limbaj inexact despre problema sau problemele filozofiei, despre scopul sau scopurile spre care tinde metafizicianul, precum și despre concluziile la care ajunge Dar este posibil ca vorbăria plictisitoare, limbajul nedefinit atât de drag filozofilor noștri, datorită căruia înflorește toată această înțelepciune oficială - să nu-și fi pierdut încă farmecul de odinioară tot acest decor fragil? (pag) Cititorul vede că, în demararea reformei chestiunii monismului, domnul de Roberti nu cruţă filosofii de alte tendinţe; din păcate, el însuși nu și-a lămurit suficient punctul de vedere principal În cartea sa întâlnim remarci foarte potrivite despre conceptele negative din teoriile moniste, unitatea științei, legea identității, mișcarea și mecanismul universal etc , dar în general domnul de Roberti nu dă o idee clară despre ce rol joacă conceptul de unitate în psihologie sau logică și ce este posibil în viitor căutăm o soluție la această problemă importantă atunci când este Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE dus (după domnul de Roberti) pe motive pur psihologice V Chuiko Biblioteca biografică a lui F Pavlenkov (Aristotel, Bacon, Locke, Hume, Mill etc) SPb - Pret cop pentru o carte (de la pp -) Cu portrete Din toamna anului , a fost publicată o bibliotecă biografică concepută de domnul Pavlenkov sub titlul "Viața oamenilor remarcabili", publicație extrem de utilă pentru diseminarea informațiilor în rândurile largi ale publicului cititor; nu se poate decât să ureze întreprinderii succes deplin, dar, pe de altă parte, trebuie remarcate și greșelile făcute în publicație Apropo, au fost deja publicate aproximativ de biografii ale unor personalități remarcabile, într-un fel sau altul legate de filozofie Acum vom vorbi doar despre cinci dintre biografiile filozofilor publicate, și anume despre biografiile lui Aristotel și cei mai mari reprezentanți ai direcției empirice a filosofiei: Bacon, Locke, Hume și Mill Din păcate, această parte a seriei de biografii este departe de a fi omogenă în meritul ei; alături de biografia satisfăcătoare a lui Hume și biografia bună a lui Mill sunt biografii fără valoare ale lui Aristotel, Bacon și Locke, scrise de Madame Litvinova Ea, aparent, nu este destinată laurii literare: de multe ori văd la ea o simplă lipsă de pregătire și cunoștințe; dar, de altfel, însăși construcția și planul eseurilor, stilul și alegerea expresiilor

- ceea ce este foarte important într-o ediție populară - sunt departe de a fi satisfăcătoare: este un fel de gând săritor, nu o poveste; Doamna Litvinova nu poate ajuta la cele mai uimitoare tranziții ale gândirii, la cele mai uimitoare salturi în prezentare Dacă doamna Litvinova dorește să influențeze fantezia sau sentimentul cititorului, iese cea mai plată retorică (vezi biografia lui Aristotel, pp io-ii, descrierea Academiei); încearcă să lovească cu profunzime, iată ce iese: "Platon însuși a fost mereu cufundat într-o melancolie profundă Umerii lui puternici erau coborati, parca sub greutatea gandurilor; asta se întâmplă uneori cu gânditorii" (p), sau un discurs despre semnificația statuilor lui Demostene și Aristotel (pp ii-) Iată un alt interpret al excursiilor istorice ale autorului: "Dându-și seama că patria este în pericol, Demosf(ө?) Întrebări de filosofie, carte ir Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE alți demagogi i-au apucat fără ceremonie pe toți de guler, forțându-i să simtă acest pericol și să salveze "Demostene era călăul a tot ceea ce este individ liber din om" ( ) Consecvența prezentării este foarte slabă la autor: "Aristotel a dezvoltat în Alexandru un gust pentru studiul naturii Se știe că Alexandru și-a tratat ulterior anturajul; Alexandru a crescut și s-a dezvoltat treptat, iar la moartea tatălui său, a urcat pe tron la vârsta de douăzeci de ani" (p -zz) Și astfel de curiozități la fiecare pas; nu pot fi epuizate Și iată mostre de informații filozofice și științifice oferite de autor: "Îndrumarea", conform doamnei Litvinova, "constă în ascensiune de la particular la general, de la ceea ce ne știm (italicele autorului) la ceea ce știm toți și toți - într-un cuvânt, până la început (?!) Deci, îndrumarea vine la "început", la cunoscutul tuturor și tuturor Autorul nu este oprit nici măcar de considerația logică elementară că este complet inutil și neproductiv să lucrezi, urcând la ceea ce este deja cunoscut de toată lumea și de toată lumea - Sau: "Un silogism este o propoziție atât de generală, care, după stabilirea anumitor particularități propoziții, trage o concluzie , diferită de aceste propuneri, dar care nu conține nicio idee care nu este cuprinsă în ele, "etc Îndrăznim să vă asigurăm că lucrările doamnei Litvinova nu vor învăța pe nimeni nimic Odată cu edițiile următoare (este de dorit să existe așa), biografiile scrise de doamna Litvinova ar trebui revizuite în cel mai radical mod, adică scris din nou cu mâini mai pricepute Biografia lui F Bacon este la fel de proastă ca și cea a lui Aristotel: aceleași defecte de stil; este destul de irelevant să discutăm ipoteza că dramele lui Shakespeare sunt atribuite lui Bacon Se povestește neinteligibil despre situația politică din Anglia din epoca lui James I, despre lupta sa cu parlamentul, care a înrăutățit semnificativ soarta lui Bacon Învățăturile lui Bacon sunt și ele slab expuse, marile sale merite în știință nu sunt deloc clare; multe dintre afirmațiile autoarei sunt de-a dreptul false: "Experiența și inducția aristotelică, în opinia doamnei Litvinova, este o modalitate complet simplă și copilărească, constând într-o singură enumerare a cazurilor individuale, din care nu se poate trage o concluzie solidă " Cum vă place această definiție a Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE qii-per enumerationem simplicim? Mai departe, chiar mai bine: "El (Aristot Experiența) nu descoperă (italicile autorului) legile generale, ci urcă la ele, ca și cum ar decola, și nu merge pas cu pas " Aceasta este o inducție printr-o simplă enumerare! Idola specus, doamna Litvinova traduce: "idoli la întâmplare" (vm "personal"), etc Trebuie să remarcăm și transcrierea primitivă a numelor englezești practicată de autor: Lord Burleyg, Urington (în loc de Rington, Wringtown), etc d Biografia lui Locke a

doamnei Litvinova a ieșit puțin mai prost Dar și aici se întâlnesc perle: "Succesele strălucite ale cunoașterii nu au vindecat însă afecțiuni morale (autorul vorbește despre vremurile restaurației): peste tot se auzea un strigăt puternic și amar de muncă împotriva capitalului Soților de rang nobil nu le era rușine să-și bată soțiile În timpul ședințelor de judecată, condamnații subțiri și galbeni au adus cu ei din canisele închisorii în sala de judecată o atmosferă împuțită și contagioasă Societatea a privit toate aceste dezastre cu profundă indiferență Și toate acestea au dus la celebra revoluție din , la expulzarea dinastiei Stuart și la urcarea lui William de Orange pe tronul Angliei Iată o scurtă schiță a statului Angliei în perioada vieții lui Locke până la vârsta de de ani Așa înțelege autorul istoria engleză la sfârșitul secolului al X-lea Doctrina lui Locke este prezentată nesistematic - semnificația istorică a meritelor sale științifice, poziția sa între alți filozofi, atât anteriori, cât și ulterioare, nu sunt clarificate Din lucrările doamnei Litvinova ne întoarcem la biografiile lui Hume (doamna Sabanina) și D S Mill (Tugan-Baranovsky) Biografia lui Hume este prezentată de doamna Sabanina într-o manieră relativ decentă În opinia noastră, paralela făcută de autor în "Introducere" între vechii sceptici și noul Hume este inutilă și riscantă; ar trebui aruncat imediat Doctrina lui Hume este exprimată mai slab; autorul înțelege greșit reflecția lui Locke ca "observare internă a impresiilor pe care le-am trăit" (externă, după cum se vede din expunerea autorului) Reflecția lui Locke îmbrățișează toată experiența interioară, adică constă nu numai din idei de senzații exterioare, ci și din idei despre acțiuni și stări ale însuși spiritului nostru (emoții, acte de voință etc) Hume a recunoscut experiența interioară ca una dintre sursele cunoașterii; prin urmare, nu se poate spune cum se vorbește Biblioteca "Runivers" RECENZIE de cărți autorul că Hume a respins reflecția lui Locke De asemenea, este incorect faptul că autorul traduce "ipoteză" - "ficțiune"; îndrăznim să vă asigurăm că nu sunt același lucru (p); John S Mill și Ben cu greu sunt "senzualiști" etc Biografia lui D S Mill este mult mai bine scrisă de domnul Tugan-Baranovsky: un plan bun, distinct, un stil clar și ușor, o cunoaștere temeinică a subiectului - permiteți-ne să recomandăm această carte, mai ales celor care doresc să înceapă studiul , de exemplu, logica, deoarece aici este succint, dar principalele puncte de vedere și propoziții ale lui Mill, cel mai mare dintre logicienii moderni, sunt enunțate clar și corect Biografiile naturaliștilor care au avut o influență asupra filosofiei, precum Harvey, Darwin, Copernic, Kepler, Newton și alții, sunt, de asemenea, destul de bine compilate Ne dorim ca erorile făcute de Biblioteca Biografică să fie corectate și ca această publicație utilă să fie distribuită pe scară largă Despre biografiile filozofilor și metafizicienilor raționaliști (J Bruno, Leibniz, Pascal, Hegel etc) vom da un raport altă dată V Ivanovski Schopenhauer Briefe Sammlung meist ungedruckter od schwer zugangl Briefe v , an u ub Schopenhauer Mit Anmerkungen u biograph Analekten hrsg v Ludw Schemann XXXII + ¡ S Leipzig F A Brockhaus M Dacă ceva determină pe cineva să se intrudă cu curiozitate în sfera vieții personale și morale a minților productive remarcabile, atunci aceasta este convingerea în combinația organică și relația reciprocă a forțelor și abilităților ideale ale unei persoane, convingerea că prezența o forță presupune realitatea sau absența alteia, într-un cuvânt, priviți spiritul uman ca pe un fel de organism Cu toate acestea, acest punct de vedere este eronat, ceea ce este teoretic demonstrabil și confirmat constant de viață și istorie Este semnificativ faptul că termenul

"personalitate"-(persona)-însemna inițial o mască Acesta conține un indiciu asupra unuia dintre faptele psihice de bază, și anume faptul că individul, ca persoană, ascunde rădăcina voinței sale și a conștiinței sale Neobservați de noi înșine, ascundem bazele voinței, eul nostru interior, împingând în exterior involuntarul, inconștientul, numit indie Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE caracter vizual Acest fapt este atât de universal încât are sensul unui fel de lege Goliciunea, expunerea unei persoane ca persoană, este negația externă a acestei legi Dar este surprinzător faptul că această negare nefirească este cultivată tocmai de acea civilizație, care trăiește ea însăși numai după această "lege" Este clar că această atitudine nu poate fi nemotivată, ci trebuie neapărat condiționată de anumite principii, care, din punct de vedere al forței, par și mai semnificative decât cerințele etice aspirate cu laptele matern Un astfel de principiu este falsa convingere teoretică în natura organică a forțelor și abilităților umane Dar există totuși o anumită sferă în ființa subiectivă a unei minți productive remarcabile, care este în mod natural întreg Acesta este tărâmul procesului creativ, care este una cu forma pe care o creează; este totalitatea tuturor relaţiilor în general ale unei personalităţi productive - lipire de manifestarea ei exterioară Creatorul, creativitatea și manifestarea lor externă într-o operă - toate acestea, așa cum ar fi, sunt un întreg Iar un interes viu pentru unul presupune un interes pentru celălalt Scrisorile lui Schopenhauer ne-au condus la aceste reflecții În ele contează doar câteva dintre confesiunile gânditorului, în care este determinat fie procesul creativ intern, fie atitudinea gânditorului față de produsul creativității sale, fie starea de spirit pe care creativitatea o trezește în el Iată câteva rânduri interesante "Îmi face plăcere mai ales", îi scrie Schopenhauer lui Goethe, "că, cu perspicacitatea caracteristică ție în general, chiar și aici dezvăluie cele mai esențiale, evidențiind atitudinea mea sinceră și conștiincioasă față de muncă Se va reflecta și în lucrările ulterioare De fapt, aceste calități practice sunt îndreptate în mine către cele teoretice, abstracte; Nu voi fi mulțumit, nu mă voi odihni până nu voi descoperi că văd obiectele contemplației mentale destul de clar, destul de distinct "Temelia, începutul unei lucrări, este întotdeauna pusă de o idee de succes; în ea se află toată voluptatea percepției; dar nașterea - mă refer la procesul de împlinire - este cel puțin destul de dureroasă pentru mine Sunt aici deja un judecător nemilos al propriei mele creații, interoghându-l, chinuindu-l până când nimic nu rămâne problematic Biblioteca "Runivers" RECENZIE DE CARTE "Numai în lipsa de sinceritate și conștiinciozitate sunt umplute cauzele erorilor și inconsecvențelor, cu care, după cum știți, sunt umplute majoritatea teoriilor și sistemelor filozofice Adevărul trebuie mai întâi căutat pentru a fi găsit Și este posibil ca atunci când îți dezvălui noțiunile preconcepute, în care tocmai în secret tânjești să fii convins, să tremure în fața inevitabilului de a renunța la vreo idee preferată - într-un cuvânt, tu, cu sufletul sucit, caută-l? "Nu, singurul lucru care constituie un filozof este curajul de a nu lăsa nicio întrebare asupra sufletului Neînfricarea filozofică este aceeași cu sinceritatea și onestitatea cercetării în general; acesta este curajul pe care mi l-ai recunoscut; nu rezultă din reflecție, nu poate fi obținută prin nicio tendință bună; este o direcție înnăscută, rădăcină a minții" (i,) Și rândurile următoare, nu sunt prețioase? "Yazhil", îi scrie Schopenhauer lui Ozanne, "ca să pot scrie această lucrare În consecință, "/ yuo din tot ceea ce mi-am dorit și ar fi trebuit să fie

realizat de mine - nu am de ce să mă tem Orice altceva: aici personalitatea autoarei și soarta ei viitoare - are o importanță secundară "Cartea mea nu a atras încă atenția; dar nu va fi ignorat mult timp Exemplare precum ea și eu sunt rare pe această planetă Crede-mă: vor fi încercați și păstrați" (,) Aceste rânduri au fost scrise în Și mi se pare că Schopenhauer nu este mai puțin semnificativ în ele decât în cele mai bune idei filozofice ale sale Între sentimentul concret de credință în sine, care însoțește talentul, și aroganța abstractă a mediocrității, ce diferență uriașă! Da - În cine este putere În care duhul fierbe cu foc entuziast, Vorbește liber, cu îndrăzneală despre vocația lui misterioasă! Toate aceste mărturisiri interesante sunt împrăștiate în corespondența lui Schopenhauer cu Goethe, cu Ozanne, cu Erdmann, Baer A alcătui o mică colecție dintre ele înseamnă a ilumina personalitatea lui Schopenhauer din partea din care pare să fie atât foarte remarcabilă, cât și cea mai atractivă θ Shperk Biblioteca "Runivers" Controversă Referitor la "Observațiile" lui Vl S Solovieva *) La "remarcile" spirituale ale lui Vl S Solovyov la prelegerea mea despre "descompunerea slavofilismului", îmi permit, cu permisiunea redactorului la Questions of Psychology, să fac câteva precizări Venerabilul filozof mă certa în primul rând pentru faptul că din el, Soloviev, am creat o întreagă "fracțiune" a slavofilismului, pe când în realitate această fracțiune "constă doar" doar din V S Soloviev Vladimir Sergheevici susține că nu are oameni și adepți care să aibă aceleași gânduri și rămâne să cred asta Adevărat, am spus ceva despre predecesorii lui V S Solovyov în restabilirea tendinței istorice mondiale a slavofilismului, dar sunt de acord că construcția pe care a inventat-o "în golul gândirii abstracte" pentru această restaurare a fost complet străină de predecesorii săi Așadar, sunt gata să-mi recunosc greșeala, să fiu de acord că V S Solovyov este primul și singurul filosof de acest gen și să fac corecțiile corespunzătoare în prelegerea mea Dar cu asta nu pot fi de acord: * V S Solovyov, după ce m-a forțat să recunosc că "fracțiunea de stânga a slavofilismului este el singur, apoi vrea să obțină o altă recunoaștere de la mine că această "fracțiune de stânga a slavofilismului", adică -e el, V S Solovyov, "nu este deloc în realitate" Poate că acest lucru este adevărat și totul depinde de incapacitatea mea de a "mă uita la rădăcină", dar pur și simplu nu-mi pot imagina V S *) Vezi cartea i "Încercare Phil și Psych Biblioteca "Runivers" P MILYUKOV și prin urmare nu pot fi de acord cu concluzia lui ulterioară că, dacă în realitate nu există o fracțiune de stânga, atunci, deci, nici una de dreapta nu există și că "în consecință" grupul naționaliștilor noștri, pe care îl numesc "dreapta", nu este o facţiune a slavofilismului dar "altceva" În "remarci" ulterioare, V S Solovyov se pare că vrea să-mi arate că naționaliștii nu sunt slavofili, dar conduce această dovadă, după cum mi se pare, și într-un mod oarecum ciudat Nu numai că nu neagă "legătura genetică" a concepțiilor naționaliste cu "anumite elemente de bază ale vechiului slavofilism", dar își amintește pe bună dreptate că această legătură a fost "indicată și explicată" chiar de el Care este problema? Cert este că, în opinia lui V S Solovyov, el și autorul articolului "Slavofilul dezamăgit" au dreptul să găsească această legătură, dar eu nu am dreptul Pentru a discerne această legătură, este necesar, potrivit lui V S Solovyov, "să se uite în rădăcină", "și o astfel de ocupație este atribuită numai metafizicienilor, pentru pozitiviști, toate rădăcinile, precum și vârfurile, sunt ascunse în abisul incognoscibilului " Totuși, autorul "Chestiunii naționale", precum și asociatul său, au găsit ocazia nu numai să cunoască acest

incognoscibil, ci și să-l transmită foarte inteligibil în limbajul muritorilor de rând Poate că "rădăcina" în acest caz nu se află atât de adânc încât, pentru a o găsi, trebuie să treacă dincolo de limitele lumii fenomenale, a cărei cunoaștere este accesibilă chiar și "pozitiviștilor" Adevărat, V S Solovyov le rezervă "pozitiviștilor" doar dreptul de a "studi geneza faptelor" și relegă filiația ideilor în lumea "cauzalității ideale independente"; dar cu o astfel de restricție forțată a perspectivei "pozitive", este puțin probabil ca "pozitiviștii" să fie de acord Pentru a explica unui venerabil filozof că lumea fenomenelor include atât "spiritul" cât și "materia", nu mă consider îndreptățit În același mod, ar fi de prisos în acest caz să obiectez împotriva clasificării de către V S Solovyov la rubrica de "istorici pozitiviști" Încă o remarcă "Verdictul" privind "fictivitatea" teoriilor lui V S Solovyov a fost pronunțat nu de mine, ci de I S Aksakov În ce sens am fost de acord cu acest verdict, se pare, chiar din textul prelegerii mele Dar nici cu Aksakov, nici cu mine, această propoziție nu se aplică la asta Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ Õ "esența" gândurilor lui Solovyov, la acea "cerere ca creștinismul să fie realizat în viața publică și politică" - ceea ce ar fi comun lui V S Solovyov cu mulți, mulți gânditori - și cu ceea ce este reprezentat în sistemul său - și altora, și el însuși - primul și singurul din felul lui Este de la sine înțeles că nici sentința lui Aksakovski, nici sentința mea nu trebuie să fie considerate definitive, dar mă tem că în privința locului în care această sentință poate fi atacată, vom fi foarte diferite în cazuri P Milyukov Raspunde prof A I Vvedensky Un articol interesant al lui A I Vvedensky, intitulat "A Second Challenge to a Dispute on the Law of Animation and Reply to Opponents", plasat în cartea a -a de Questions of Philosophy, doar o parte din conținutul său se referă la nota mea despre cartea venerabilului profesor, publicat în numărul din februarie al revistei Vestnik Evropy pentru Seriozitatea obiecțiilor domnului Vvedensky mă obligă să răspund G Vvedensky expune foarte clar cele trei propuneri pe care le-a apărat în cartea sa "Despre semnele animației"; și anume: i) nu există semne obiective ale animației altcuiva și recunoașterea ei este o poziție transcendental-metafizică, prin urmare, se poate nega existența vieții spirituale pretutindeni în afară de sine;) singurul mijloc de justificare a propoziției despre animația altcuiva este un sentiment moral; h) Metoda kantiană a postulatelor critice este recomandată pentru construirea metafizicii transcendentale ca fiind singura de încredere Sunt complet de acord cu prima propunere a domnului Vvedensky, i e Cred că doar animația proprie este sigură, că nu există și nu pot exista semne obiective ale animației altuia, căci întreaga lume pentru noi nu este altceva decât imaginația noastră și, prin urmare, avem, desigur, același drept să negați animația, și a recunoaște aceasta este peste tot în afara propriei conștiințe; cu toate acestea, recunoașterea animației altcuiva din afara noastră este mai probabilă decât negarea acesteia În al doilea rând, consider că postulatele unui simț moral sunt improprii pentru justificare conform Biblioteca "Runivers" E RADDOV și, în al treilea rând, nu pot considera metoda critică a postulatelor morale a lui Kant adecvată pentru construirea unei metafizici transcendentale Astfel, sunt de acord cu partea negativă a analizei domnului Vvedensky și nu sunt de acord cu partea pozitivă a raționamentului său Mă întorc acum la obiecțiile separate ale domnului Vvedensky Împotriva observației mele despre posibilitatea animației altcuiva, domnul Vvedensky spune: "Desigur, presupunerea animației altcuiva este mai aproape de certitudine decât

de negare a acesteia - acest lucru nu poate fi contestat" Găsind cuvintele mele: "probabilitate, predispoziție teoretică" nereușite, care conțin ambiguitate, domnul Vvedensky propune înlocuirea cuvântului "probabilitate" cu veridicitate O astfel de cifră de afaceri este contrară spiritului limbii ruse Cititorul, văzând că vorbim de animație adevărată, va crede probabil că disputa vizează arta teatrală, și nu metafizică Însăși ideea domnului Vvedensky despre inaplicabilitatea teoriei probabilității la întrebarea de față este, fără îndoială, corectă, dar nimeni nu a susținut vreodată aplicabilitatea acesteia S-a spus doar că, cântărind șansele pro și contra animației, ar fi necesar să spunem că sunt mai multe șanse de recunoaștere decât împotrivă Abatele Galiani pare să fi calculat probabilitatea existenței lui Dumnezeu, dar asta a fost făcut în glumă, dar serios, se poate spune doar că șansele de a recunoaște existența lui Dumnezeu sau animația altcuiva sunt mai mari decât împotriva ambelor Vorbind despre probabilitatea mai mare de animație a altcuiva, mă refer la posibilitatea următorului raționament: existența mea este fără îndoială pentru mine; restul lumii, fie el material sau spiritual, este cunoscut de mine, i e conștiința mea (în consecință, nu numai lumea spirituală, ci și cea materială nu are inițial semne obiective) În afara mea însă, recunosc ceva obiectiv, deși poate nu am nicio bază logică pentru o astfel de recunoaștere În această lume obiectivă disting între spiritual și material; dar în favoarea recunoașterii primei lumi, spiritual-obiective din afara mea, am o analogie, încă o șansă, căci sunt direct convins de existența propriului meu eu, pe care îl numesc spiritual, și extind acest semn de spiritualitate către lumea exterioară Doar în acest sens Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ Am vorbit despre probabilitatea mai mare a animației altcuiva și am numit-o teoretică, în contrast cu motivele practice prezentate de domnul Vvedensky cu privire la problema credinței în animația altcuiva A doua obiecție a domnului Vvedensky se bazează pe o neînțelegere Domnul Vvedensky crede că i-am reproșat materialismul Un astfel de reproș, desigur, nu poate avea loc și nu a fost exprimat de mine Deși oricine consideră materialismul o teorie falsă (dl Vvedensky trebuie să-l considere ca atare în virtutea faptului că aparține sistemelor dogmatice) nu poate decât să vadă o concesie materialismului în recunoașterea faptului că toate manifestările vieții mentale (și, în consecință, întreaga istorie a omenirii) poate fi explicată prin procese materiale Obiecții mai substanțiale au fost făcute de domnul Vvedensky la observațiile mele cu privire la a doua parte a lucrării sale I-am reproșat domnului Vvedensky contradicția, care constă în faptul că el transformă obligația morală în necesitate logică Domnul Vvedensky subliniază la aceasta că însăși obligația datoriei morale nu poate fi dedusă de nicăieri cu o necesitate logică Necesitatea logică conține însă două lucruri: pe de o parte, adevăruri evidente, ca fundamente ale deducției logice, pe de altă parte, procesul însuși de derivare a altor adevăruri care decurg din primul Dacă obligația morală nu poate fi dedusă cu necesitate logică, atunci, totuși, afirmația că obligația datoriei morale este adevărată constituie transformarea acesteia într-o axiomă Astfel, am dreptul să vorbesc despre o contradicție G Vvedensky, suficient de detaliat și mai spiritual decât corect, arată diferența dintre doctrina medievală a adevărului dublu și doctrina lui Kant a rațiunii teoretice și practice Diferența în celălalt, după imaginarul profesor că același gând ar trebui să fie și să nu fie adevărul, dar după criticul științific, lucrurile sunt absolut de necunoscut cu scopul de științific, dar cerințele morale ne

obligă să fim determinați în problema determinată a problemei, teoretic indecidabilă Deci, diferența dintre învățătura medievală și kantiană nu este mică, dar asemănarea este mare și va crește și mai mult dacă Biblioteca "Runivers" E RADLOV da o formă diferită, mai corectă, învățăturii medievale Unul și același gând nu trebuie să fie în același timp fals și adevărat (este evident că altfel nicio știință, oricât de scolastică ar fi, nu este imposibilă), dar se poate întâmpla ca cu o dublă sursă de adevăr (credință și rațiunea, religia și filosofia) se va dovedi a fi o contradicție, care se rezolvă, ca și în Kant, prin concesiunea rațiunii către credință (sau, în cuvintele domnului Vvedensky, "rațiunea teoretică trebuie să cedeze locul credinței") Asemănarea, deci , este că în ambele cazuri este admisă o dublă sursă de adevăr și în ambele cazuri se cere ca rațiunea să cedeze credinței în anumite chestiuni Diferența constă în experiența mai mare, ca să spunem așa, și mai puțină naivitate a criticii Filosofia medievală, care a luptat cu religia pentru libertatea rațiunii, nu a experimentat încă faptul că rațiunea are și propriile bariere, că nu toate întrebările pot fi rezolvate prin experiență și rațiune, în timp ce critica, având în spate experiența atâtor secole , afirmă insolubilitatea unor întrebări pe bazele minții Deci, am dreptul să afirm asemănarea (dar nu aceeași) doctrinei adevărului dublu cu diferența dintre rațiunea teoretică și cea practică și constat că domnul Vvedensky se străduiește în zadar să facă diferența mai mare decât este de fapt La cele trei întrebări adresate de domnul Vvedensky (p), voi răspunde așa cum se așteaptă el, adică: totul este negativ, dar nu pot acorda mare importanță acestor întrebări, din cauza nedeterminarii lor; Dacă domnul Vvedensky definește mai exact ce vrea să spună prin conceptele de "Dumnezeu" și "animația altuia-", atunci îi voi răspunde la întrebările mai precis Domnul Vvedensky știe perfect că conceptul de Dumnezeu este definit diferit și nu știu dacă se poate numi măcar un ateu, de exemplu Buchner, care transferă în materie atributele zeității și astfel, sub un alt steag, introduce ceea ce aparent neagă Caligula, care dorea ca omenirea să aibă un cap de tăiat imediat, sau orice războinic modern, în ciuda unei morale a priori comune tuturor, are o idee foarte ciudată despre animația altcuiva Dezacordul cel mai grav se referă la datoria morală general recunoscută, pe care domnul Vvedensky o recunoaște, astfel încât de aici Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ deduce propoziții teoretice Am obiectat la recunoașterea generală a datoriei morale, ținând cont de concluziile pe care le trage domnul Vvedensky, adică s-a opus în principal sentimentului ca sursă de cunoaștere Negând recunoașterea universală a datoriei morale, m-am referit la Nietzsche, dar domnul Vvedensky nu recunoaște mărturia lui Nietzsche, căci Nietzsche a înnebunit; în același timp, domnul Vvedensky se referă la domnul Chizh, care spune că printre oameni sunt mulți bolnavi mintal pe care toată lumea îi consideră sănătoși Din partea mea, voi adăuga că mulți sunt considerați bolnavi mintal în timp ce sunt sănătoși, prin urmare, domnul Vvedensky nu ar fi trebuit să ridice deloc această întrebare, ci ar fi trebuit să se uite la gândul exprimat, să analizeze dacă el în sine are valabilitate, indiferent dacă de către cine a fost exprimat Sunt sigur că, dacă aș putea face informațiile necesare, aș găsi mulți filozofi care au negat obligativitatea generală a moralității, dar nu acord prea multă importanță acestor referințe, deoarece nici măcar recunoașterea universală a unui anumit gând nu include o garanția adevărului său; de aceea domnul Vvedensky, în demonstrarea legii sale, nu se mulțumește cu referirea la nedemonstrabilitatea caracterului

obligatoriu al sentimentului moral (pentru că în afară de sentimentul moral, toate propozițiile false sunt și nedemonstrabile); el nu se mărginește să se refere la recunoașterea universală a legii morale (căci recunoașterea universală nu poate fi stabilită decât prin vot universal, ceea ce în acest caz este imposibil), ci o justifică arătând spre o voce interioară, către o voce non-empiric senzație, adică demonstrează în esență nedemonstrabilul Să presupunem că legea morală este universal recunoscută ca obligatorie Vaguitatea conținutului moralității nu interferează, desigur, cu recunoașterea ei universală; dar cum să găsim trecerea de la sentimentul subiectiv la lumea obiectivă, de unde această armonie între cerințele moralității și datele lumii obiective, de unde armonia dintre teorie și morală? Dacă rațiunea teoretică își creează propria lume, iar lumea obiectivă corespunde rațiunii tocmai pentru că este o creație a rațiunii, atunci ar trebui să presupunem același lucru despre rațiunea practică și lumea ei? și în ce relație (fără îndoială, acord excelent!) sunt aceste creaturi cu două minți? Mi se pare că domnul Vvedensky, care distinge istoria Biblioteca "Runivers" E RADDOV dogmaticul de șah Kant din idealul Kant criticul *), a ratat o ocazie excelentă de a duce critica mai departe și s-a lăsat prea dus de dogmaticul Kant Sistemul metafizicii transcendentale pe care ni-l promite domnul Vvedensky în viitor va fi probabil în spiritul lui Kant, dar probabil în spiritul lui Kant dogmatistul E, Radlov Scrisoare către editor Permiteți-mi să spun câteva cuvinte ca răspuns domnului N V M , care, în numărul din iunie al revistei Russian Wealth, a preluat analiza articolului meu "Teoria modei" Având în vedere răspândirea rapidă din ultimii ani în Occident și în țara noastră a evoluționismului și a tendinței societății noastre de a se lăsa purtat de teorii la modă, lămurite de o îndelungată experiență, am încercat să avertizez cititorii să nu se lase dusă de acest nou teorie la modă, publicată recent în traducerea rusă a cărții Filosofia lui Spencer, care, din punct de vedere științific, mi se pare de nesuportat Domnule N V M , dacă elimini ironicul ironic care nu merge la obiect, următoarele obiecții la adresa mea în esență Se pare că nu respinge înclinația societății noastre de a se lăsa dusă de teorii la modă, ceea ce, evident, ar fi prea îndrăzneț (criticul meu spune: "În acest sens, diferența dintre Europa și Rusia constă numai în grad, în unii și alta societate cedează în fața farmecului noilor teorii") - Dl N V M mă condamnă de auto-contradicție: pe de o parte, eu, spun ei, dovedesc că teoria lui Spencer nu reprezintă nimic nou și original, iar pe de altă parte, atribui societății ruse tendința de a se lăsa purtat de ea, tocmai ca o teorie nouă şi originală Dacă filosofia lui Spencer a întâmpinat obiecții serioase din partea savanților (în principal din partea domnilor Mihailovski, Mirtov și Yuzhakov, după cum explică criticul meu), atunci este potrivit să vorbim despre o tendință de a *) O astfel de distincție este necesară după discuția suplimentară "Critica rațiunii pure", făcută de M eu Karinskim în articole despre evidența de sine (Vezi "J M Nar Proev ", februarie, mai și august) E R Biblioteca Runiverse POLEMICĂ SH nevoia ca societatea noastră să fie purtată de teoriile la modă, cu atât mai mult încât se poate vorbi despre modă doar atunci când "asimilarea noilor teorii se realizează nu de dragul unor scopuri practice, ci de dragul unor senzații, de dragul mândriei, deșertăciunii etc ?" "Dar odată ce o persoană acceptă o anumită teorie de dragul rezolvării acelor sau altor întrebări care o chinuie , ea demonstrează deja că nu acționează de dragul modei " Între timp, spun că societatea rusă este purtată de teofiile la modă, pentru că tânjește

după un leac rapid pentru afecțiunile sociale și, prin urmare, este ghidată de un scop practic; prin urmare, în acest caz, nu se poate vorbi despre a fi purtat de "teoria la modă" În fine, criticul, fără a cita vreo dovadă în acest sens, îmi reproșează faptul că nu m-am familiarizat cu teoria lui Spencer și că îndrăznesc să-l acuz pe acest gânditor autoritar că nu este pregătit să discute chestiuni politice (totuși, criticul omite toate dovezi) Voi începe cu ultimele acuzații Pregătirea de a discuta probleme politice, precum și orice alte probleme științifice, poate fi discutată numai atunci când un scriitor sau gânditor trage concluzii pe baza unor materiale faptice colectate și verificate cu conștiință În acest caz, am dat o serie întreagă de exemple, arătând că Spencer nu s-a obosit să-și întemeieze unele dintre concluziile chiar pe fapte cunoscute și complet indiscutabile Nu se poate, de exemplu, afirma, așa cum face Spencer, că poporul dobândește importanță guvernamentală în principal, sau chiar exclusiv, în virtutea faptului că poate prescrie condițiile în care acceptă să aprobe impozitele Aceasta înseamnă să arăți o ignoranță completă a istoriei politice Oare Bulgaria a primit, de exemplu, constituția întocmită de regretatul profesor Gradovsky din cauza capacității de a aproba taxe? Toate celelalte state balcanice și germane au obținut o constituție pe această bază? De fapt, se dovedește că majoritatea statelor europene au stabilit un guvern reprezentativ într-un mod complet diferit de cel indicat de Spencer Dar acesta este doar unul dintre exemplele pe care le-am dat în favoarea ideii pe care un om de știință care încearcă în prezent, a îmbrățișa multe științe, este în cel mai bun caz doar un diletant talentat și, în cea mai mare parte, vine cu concluzii care nu rezistă nici măcar criticii științifice condescendente Epoca lui Aristotel și Leibniz a trecut, după cum se știe, irevocabil, iar acum nimeni nu poate fi enciclopedist, dar Spencer încearcă să fie unul și, prin urmare, împreună cu gândurile profunde, scapă adesea astfel de gânduri care uimesc prin imaturitatea lor Acesta este un fapt atât de bine cunoscut încât nu cei care susțin această viziune asupra chestiunii, ci cei care o contestă, ar trebui să prezinte dovezi ale erudiției lor în scrierile lui Spencer și în literatura pe care ei au făcut-o Trec apoi la obiecțiile de fond Nu se poate argumenta că moda apare doar pe baza unor întrebări care nu sunt legate de scopuri practice, adică că nu poate apărea pe baza, așa cum o exprimă criticul meu, "întrebări chinuitoare" Experiența zilnică contrazice acest lucru Se pare că eliminarea acestei boli este o chestiune de practică; Dar nu vedem tot timpul că apar și se răspândesc pe scară largă diverse metode de tratament la modă, începând, de exemplu, cu hidroterapie și terminând chiar cu apa Neva a baronului Vrevsky? Aceasta este o întrebare foarte intruzivă, arzătoare și "chinuitoare": cum să scapi de această boală și, între timp, nu numai oamenii ignoranți, ci și floarea societății se grăbesc la diverși șarlatani la modă pentru a se vindeca de bolile lor Același lucru este valabil și pentru vindecarea bolilor sociale și politice În fine, reproșul că am ales un exemplu nefericit pentru a ilustra ideea tendinței societății noastre de a se lăsa purtat de teoriile la modă mi se pare complet nefondat În primul rând, nu am ales niciun exemplu pentru a ilustra nimic, ci am încercat doar să demonstrez că teoria evoluționistă care intră acum în vogă mi se părea de nesuportat și a avertizat să nu mă las dus de ea În al doilea rând, articolul meu nu vorbește despre filosofia lui Spencer în general, ci exclusiv despre teoria evoluționistă (spun, de exemplu, destul de multe despre Letourneau) N W M îmi arată că filosofia lui Spencer a fost

criticată de noi acum douăzeci de ani Sunt intr-o ordine asemanatoare Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ Am nevoie de totul, pentru că eu însumi am participat atunci la această critică Dar nici atunci, nici mai târziu, nimeni nu a putut vorbi despre teoria evoluționistă ca fiind o teorie la modă, pentru simplul motiv că intră la modă abia acum, când apar din când în când lucrări sub titlul zgomotos "evoluție", iar articolele noastre sunt pete cu acest cuvânt recenziatorii revistei Sperăm că, ținând cont de acest lucru, criticul meu va refuza cu bunăvoință să mă acuze că nu recunosc teoria evoluționistă ca fiind la modă, când nu i-ar fi putut trece prin cap vreunui muritor, pentru că nu era la modă Mi se pare că, în loc să-mi îngrămădească acuzații de acest fel, criticul ar face mult mai bine dacă ar intra în substanța argumentelor pe care le aduc împotriva teoriei evoluției Apoi, la rândul său, ar contribui la scoaterea din circulație a cuvântului la modă: "evoluție", care nu explică nimic, ci doar încurcă concepte și care, în detrimentul clarității gândirii științifice, se răspândește rapid printre noi și a devenit deja ferm stabilit în uzul jurnalelor, în ciuda faptului că acea filozofie a lui Spencer a fost mult timp recunoscută ca insuportabilă în multe privințe atât în Occident, cât și în țara noastră R Sementkovski Obiecție *) La prima jumătate a articolului meu, plasată în a -a carte revistei, redactorii au considerat necesar să facă două note străine care merită să fie atenți Conținutul acestor note poate fi formulat în următoarele trei propoziții: I Afirmația mea că problema existenței lumii exterioare este teoretic insolubilă pentru noi este prematură, căci nu analizez toate dovezile care au fost înaintate vreodată în favoarea obiectivității lumii exterioare *) La dactilografiarea acestei obiecții, redactorii respectă de la bun început principiul imparțialității adoptat de aceasta Dar nu consideră necesar să-i răspundă, sugerând cititorilor, în loc de un astfel de răspuns, să recitească cu atenție articolul lui N A Ivantsov și notele editoriale N Grot Voiroem Fzhlosofizh, xx X, θ Biblioteca "Runivers" N IVANTSOV Construcția mea este admisibilă numai cu negarea completă a oricărei ființe reale (chiar și subiectul în sensul de substanță metafizică), adică cu fenomenism şi scepticism complet Recunoașterea substanței metafizice a voinței noastre, cunoscută direct în experiența interioară, și capacitatea de a percepe efectele pe care le suferă această voință și sunt inexplicabile din propriile stări, este cea mai sigură dovadă a existenței unei lumi exterioare La prima dintre aceste remarci, trebuie să spun că nu examinez cu adevărat toate dovezile care au fost date vreodată în favoarea existenței unei lumi exterioare - ar ocupa prea mult spațiu M-am limitat la a lua în considerare baza tuturor dovezilor posibile, pentru că plec de la principiul de bază al tuturor cunoștințelor posibile și încerc să arăt că pe această bază este imposibil să construim dovezi ale existenței lumii exterioare, ci doar o mai mare sau mai mare măsură concluzie mai puțin probabilă Stările conștiinței noastre și numai ele ne oferă materialul pentru toată cunoașterea Dar orice cunoaștere bazată pe stările conștiinței noastre, ca atare, este de încredere numai în măsura în care se limitează la stabilirea unei conexiuni între stările conștiinței noastre, ideile noastre și nu mai mult Nu putem dovedi că lumea pe care o reprezentăm nu este doar ideea noastră, adică totalitatea stărilor conștiinței noastre, dar nu rezultă de aici că într-un asemenea caz succesiunea și legătura reprezentărilor s-au schimbat Știința care studiază legătura dintre fenomenele pe care le reprezentăm rămâne aceeași, oricare ar fi aceste fenomene În orice mod este dovedită

existența lumii exterioare, ea trebuie luată în considerare cu principiul de bază indicat al oricărei cunoștințe Am încercat să arăt că, din moment ce cunoștințele noastre sunt astfel, este imposibil să dovedim existența unei lumi exterioare Al doilea Editorii numesc pe bună dreptate punctul meu de vedere fenomenism și scepticism complet Dar ea uită că acest punct de vedere este cel original Spre deosebire de filosofia greacă, unde scepticismul și fenomenismul erau concluzia finală, în noua filozofie ea servește ca punct de plecare Îndoiește-te de tot ce poți Biblioteca "Runivers" POLEMICĂ imaginați-vă, porniți numai de la evident, adică starea conștiinței noastre ca atare - acesta este începutul și principiul noii filozofii și în ambele discuții am încercat să rămân fidel acestui principiu, căci îl consider singurul corect și cel mai rodnic în materie de filozofie teoretică și știință Al treilea Redactorii văd dovada existenței lumii exterioare în recunoașterea substanței metafizice a voinței noastre și în perceperea efectelor pe care le suferă, care nu sunt explicate prin propriile stări Dar adevărul este că o mărturisire nu este încă o dovadă Într-un asemenea caz, nu ar fi mai ușor să luăm drept dovadă admiterea directă a existenței unei lumi exterioare? Ipoteza substanței volitive poate explica perfect fenomenele cunoscute (cum a făcut Schopenhauer), dar ea însăși are nevoie de dovezi și nu poate servi în niciun fel ca punct de plecare Mă cunosc direct doar ca o colecție de diferite stări de conștiință; în experiența interioară, doar diferitele dorințe sunt cunoscute ca stări de conștiință, dar nu și substanța metafizică a voinței noastre Nu degeaba acesta din urmă a fost complet negat de mai multe ori; deci cel putin nu este evident Mai mult decât atât, chiar dacă admitem că ne cunoaștem cu adevărat și în mod sigur pe noi înșine în experiența interioară ca o voință metafizică, atunci nici cu o astfel de admitere în problema dovedirii existenței lumii exterioare nu se va ajunge departe Dacă motivul concluziei despre existența unei lumi exterioare sunt efectele pe care le suferă voința noastră și nu pot fi explicate din propriile sale stări, atunci o astfel de concluzie ar putea fi adevărată numai dacă voința noastră metafizică ar poseda și rațiune absolută Inexplicabile din propriile noastre stări de voință, aceste așa-zise efecte pot fi fie pentru că cauza lor se află cu adevărat în exterior, fie pur și simplu pentru că o astfel de explicație depășește limitele facultăților noastre mentale Pentru acest gen de dovezi, pe care le oferă editorii, este necesar să se demonstreze în prealabil că mintea noastră nu este doar incapabilă de a greși în rezolvarea unor astfel de întrebări, ci și Biblioteca "Runivers" n IVANTSOV să rămâi ignorantă cu privire la cauzele proceselor mentale care au loc în noi Până când se dovedește acest lucru, până când experiența cotidiană ne învață la fiecare pas că rațiunea noastră este extrem de imperfectă, limitată și predispusă la auto-amăgire, până atunci imposibilitatea de a explica cutare sau cutare stare din cauze interne nu poate explica decât de ce avem ideea de lumea exterioară și încă nu există nicio modalitate de a dovedi existența acesteia din urmă Nick Ivantsov Biblioteca "Runivers" Societatea psihologică VI Procesul-verbal al ședinței din mai Întâlnirea este deschisă la ora a m seri în holul Consiliului de Administrație al Universității, sub președinția tovarășului președinte L M Lopatin (prof N Ya Grot, pe motiv de boală); îndatoririle secretarului, în lipsa atât a secretarului, cât și a prietenului său, au îndeplinit acțiuni membru V N Ivanovsky; in plus, au fost si actiuni membri: A S Belkin, K N Wentzel, N A Zverev, P A Kalenov, M S Korelin, S S Korsakov, I F Ognev, V P Preobrazhensky , f A Smirnov, A A Tokarsky

și alții (în total) În timpul întâlnirii s-au întâmplat următoarele: L A citit și a aprobat procesul-verbal al ședinței precedente S-au organizat alegeri IL pentru acțiune membru Societăți: Ivan Osipovich Yarkovsky, autorul lucrării "The Kinetic Theory of Universal Gravity", a fost ales în unanimitate (prin voturi) III Un raport a fost citit de o comisie formată din cinci membri ai Societății pentru a clarifica condițiile pentru trecerea revistei Questions of Philosophy and Psychology , începând cu anul următor ( ), în proprietatea Societății de Psihologie de la actualul editor a activitatilor sale membru A A Abrikosova Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ Raport al comisiei privind trecerea publicației revistei "Probleme de filosofie și psihologie" în proprietatea Societății de psihologie Aleasă de Societatea de Psihologie, Comisia pentru a lua în considerare posibilitatea ca Societatea să preia, din ianuarie , la propunerea dr A A Abrikosov și președintele N Ya Grot, publicația revistei "Probleme de filosofie și psihologie", are onoarea de a raporta membrilor Societății următoarele: Având în vedere veniturile și cheltuielile revistei pe cei trei ani de existență a acesteia (se anexează rezultatele totale ale acestor venituri și cheltuieli), comisia a ajuns la concluzia că trecerea publicării revistei la conducerea Societatea nu prezintă în prezent un risc nici pentru jurnal, nici pentru Societate, deoarece revista a început să facă profit din și, prin urmare, cu un curs favorabil al afacerilor, nu va împovăra bugetul general al Societății Abonamentul la jurnal, care în anii anteriori a ajuns la - de abonați plătiți până la noiembrie, anul acesta a dat de abonați până la aprilie, iar până la aprilie Venitul brut al revistei, care nu a depășit suma de de ruble înainte pentru întregul an, atins anul acesta până la aprilie r k Aceasta dă speranţa că până la sfârşitul anului jurnalul poate avea de la la de abonaţi *) şi că venitul său brut va creşte la cel puţin r Dacă presupunem că în anul curent unele împrejurări întâmplătoare și excepțional de favorabile au influențat consolidarea abonamentului, atunci totuși, pe baza evoluției abonamentului în anii anteriori și pe baza datelor statistice generale privind evoluția abonamentului alte publicații temporare, comisia presupune că pentru următorii câțiva ani, un abonament la jurnal poate ajunge în medie la de exemplare într-un an Deși transferul publicației revistei din mâinile unei persoane private în jurisdicția Societății de Psihologie nu numai că nu va diminua, ci chiar va crește interesul față de ea și va provoca, după toate probabilitățile, revigorarea ♦) Până la septembrie erau de abonați plătitori Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ scăderea abonamentului, și nu scăderea acestuia, însă, din prudență și sub forma eliminării complete a riscului pentru Companie, comisionul a făcut (pe tabelul atașat) calculul bugetului revistei doar în ipoteza i ooo abonați, iar cheltuiala se calculează în cifre maxime În ceea ce privește condițiile de abonament, atunci când revista este transferată în conducerea Societății, se presupune o mică reformă, cauzată de considerente de comoditate practică; și anume, comisia propune majorarea taxei anuale de abonament pentru persoanele care primesc în același timp revista "cu redirecționare", întrucât experiența anilor anteriori a arătat inconvenientul practic al trimiterii prin poștă a cincizeci de copeici, de argint sau de mărci poștale În noile condiții, abonații străini vor plăti ruble pe an în loc de p wow k , abonați cu redirecționare în Rusia p în loc de p cam pe oră Abonaţi preferenţiali - membri ai Societăţii şi angajaţi ai revistei, studenţi, profesori rurali şi preoţi - de-a lungul râului în locul celor anterioare p Wow Această ușoară creștere a taxei de

abonament pentru abonații de redirecționare nu va fi deloc împovărătoare pentru majoritatea dintre ei și, în plus, nu va încălca corectitudinea, deoarece trimiterea revistei este de fapt mai costisitoare decât taxele percepute în prezent de către revistă Cu această modificare, abonații i yoo, atunci când sunt calculați pe baza unei comparații a cifrelor de abonament pe trei ani, ar reprezenta un venit brut în ani y Alte venituri ale revistei sunt constituite din sumele primite din vânzarea revistei pe anii anteriori, din vânzarea edițiilor revistei, din vânzarea în comision de cărți filosofice către abonații revistei și din reclame plătite plasate în Jurnalul Pe baza experienței din ultimii ani, comisia estimează că aceste venituri se pot ridica la aproximativ de ruble intr-un an Structura lor este făcută în declarația atașată Astfel, venitul total brut al revistei pentru anul următor este determinat la de ruble Cheltuiala revistei se calculează, cu titlu de precauție, în cuantumul maxim și se iau cifrele medii ale anilor trecuți și se admit reduceri de cheltuieli numai pentru acele articole pentru care acestea, pe baza a trei ani de experiență , sunt cu adevărat posibile Este necesară o declinare specială Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ există doar o cifră alocată onorariului pentru angajați Comisia a decis, în general, să respecte rata anterioară a taxei - în valoare de de ruble pentru o foaie tipărită, dar, în același timp, este de dorit ca Societatea să acorde comitetului editorial dreptul de a accepta în reviste, așa cum era practica în anii precedenți, articole gratuite și, de asemenea, să stabilească o taxă redusă și crescut față de mărimea medie, în funcție de categoriile și natura articolelor In asemenea conditii, avand in vedere taxa in medie, chiar si r pe coală, cu coli tipărite (deoarece sunt alocate aproximativ de coli pentru articolele gratuite, pentru articolele polemice și pentru protocoalele Societății de Psihologie neplătite cu taxă), se obține cifra pentru costul unei taxe de de ruble În total, cheltuielile sunt calculate în valoare de de ruble, iar soldul veniturilor din bugetul revistei este de de ruble pentru cheltuieli neprevăzute și, de asemenea, nu a fost acceptată în considerare alocația de de ruble alocată de Societate în ianuarie pentru tipărirea protocoalelor și a altor documente în jurnal, legate în mod specific de activitățile curente ale Societății de Psihologie Aceste de ruble, care constituie o indemnizație anuală pentru Societate din partea Universității, pot fi adăugate, dacă este necesar, la fondul de rezervă al revistei pentru cheltuieli neprevăzute dacă publicația este transferată conducerii Societății, deoarece Societatea poate continua celelalte publicații ale sale cu fondurile pe care le-a achiziționat cu ajutorul edițiilor anterioare (capital de de ruble, a se vedea situația anexată a veniturilor și cheltuielilor companiei timp de cinci ani) Prezentand Societatii balanta de venituri si cheltuieli de mai sus, comisia isi propune sa se stabileasca de regula revizuirea anuala a acestui bilant si aprobarea definitiva a devizului anual al revistei in legatura cu derularea abonamentului - la data ședința anuală închisă a Societății la ianuarie, când se clarifică aproximativ condițiile de publicare a revistei pentru anul în curs Împreună cu aceasta, dacă Societatea de Psihologie consideră că este posibil să preia publicația revistei Questions of Philosophy and Psychology din ianuarie , comisia propune Societății, conform raportului președintelui ei N Ya Grot: a) se adresează imediat Direcției Generale Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ pe probleme de presă cu privire la transferul publicaţiei jurnalului din ianuarie din d A A Abrikosov în proprietatea Societății de Psihologie, b) să solicite Direcției

Principale pentru Presă să numească vicepreședintele Societății L M Lopatin ca co-editor al N Ya Grot, c) să prevadă comisii pentru a stabili, prin acord cu A A Abrikosov , termenul și alte detalii ale transferului către conducerea Societății a revistei, d) ia o decizie cu privire la comisie, găsind o modalitate de a exprima către editorul revistei A A toate edițiile anterioare (cărțile revistei pentru anterioare ani și, mai ales, ediții ale Psihologiei lui Gefding), care până în ianuarie vor reprezenta o valoare de cel puțin de ruble și care, conform precondiției editorului cu Societatea, ar fi mers să acopere deficitele editurii din anii anteriori În cazul obținerii unui profit net din reviste, comisia își propune să aloce jumătate din acesta la fondul de rezervă al revistei, iar cealaltă jumătate să pună la dispoziția comitetului de redacție contra remunerare, la discreția acestuia, redactorii revistei și alte persoane care vor desfășura activitatea în domeniul revistei în mod gratuit în numele Societății de Psihologie Membrii comisiei: L Lopatin N Zverev B Preobrajenski C Korsakov V Goltsev La raport erau atașate următoarele: i) totalurile încasărilor și cheltuielilor revistei pentru ani (-) și) un raport privind situația sumelor Societății în ultimii cinci ani Biblioteca "Runivers" Totalurile generale ale veniturilor și cheltuielilor revistei VENIRE X - x $ x g cu X voyab - X voyab - Cъ I voyab, - X voyab - Sb I voyab - aprilie- Sosire estimată * NA i Abonament R k r k r k r k Abonat IJ , dacă creșteți abonamentul la Cu contribuții de la ruble - ruble k R *)> R *λ * R JO k -), b str -), frecții), ruble • >" " Jo "WS jo kop, ··) M P· '** ***)) (în loc de " yay in η ° η - % "Vi, , S, */î P) Total P - p - p - - Din vânzarea de cărți pentru ultimii ani o ¿ - Profit din ad și alte părți, publicații BiB - Beneficiile publicării (Geth- ding) i o zoo - Beneficiile vânzării pe- cărți de la terți iib " - Total II - Restul cărților pentru precedentul schie ani, numărând p per exemplar - II I - Restul cărților din acest an de exemplare De ; p -> - Restul cărților lui Gefding | la % primit de birou -* -boo- *) Abonați cu redirecționare **) Abonați cu livrare la Moscova ***) Abonați fără livrare Biblioteca "Runivers " "Întrebări de filosofie și psihologie** timp de trei ani CONSUM -X X, SJ noiembrie X-ianuarie X - SJ noiembrie X-JoJAb X -X SJ nov -X aprilie R K R k r k r La i Redirecționarea și livrarea cărților către abonați - Redacție (asistent redactor, secretar, corector) i oo -i oo - -ı oo - Angajati y ii o i - Tipografie (dactilografiere, tipărire și hârtie la dolari pe coală, cu reclame pe an) - · Anunţuri în ziare III IJboo - Diverse taxe poștale pentru editarea și expedierea cărților*) IO - Apartament birou - - - - Mediu de birou - Asigurare de carte și de proprietate - - - Yu Întreținere birou**) IOI Ch °IOO - l Compensație pentru un contabil - - - - "scrie i o - -IOO - - murdar - - o -ibo - Desenori și mașini de cai - Cheltuieli diverse (vacanță, comision s% etc) I ib - Total și II - ·) Trimiterea de cărți din anii precedenți, cărți străine, scrisori, dovezi, manuscrise etc , ambalaje: ton, hârtie, pânză, câlți și funii **) Achiziționare de cărți de birou, papetărie, ceai și zahăr pentru angajați etc Biblioteca "Runivers " Raport general privind starea sumelor Societății de Psihologie din Moscova timp de cinci ani PAROHIA: i A rămas cu vistiernicul din R k R k r k r k r La anul trecut - Primit în parohie: contributii dest membru membru nou -competitiv - - - - USD - Alocație de la universitate - - - - - Veniturile din vânzarea "Tru- dov" Insulele ° Dobânda la capital -· -· θ Total o CONSUM: Pentru ediția I "Adevărat- dov" Insulele $ i * - Pe ediția a II-a "T " - - - - La ediția celui de-al treilea număr "T " O ▬ -* -▬ - ▬ ■- - La ediţia numărului IV "T " O - - - - Pe ediția a V-a "T " O - - °- - După

dispozitiv întâlnire Oh p ios papetărie, oficiu poștal, tipografie, pentru gaz a anunţat și așa mai departe II Imprimare cu antet etc - - - - Pentru cărți și reviste o- - Pentru coacere broșuri despre pre- Mii D A Stolypin - ■- - Publicare în ziare, cca Stolyp prime -"■■ ■ ■ - - Transferat prin contul br Dzhamgarovs pentru cumpărare de obligațiuni pe hrănit Stolypin ■ ■- -"- - - Depus în contul curent lui Juncker și K - - o $ Contribuit la Moscova Contabilitate, banca - -* - Total B aproximativ USD IO Statutul Capitalei Societății la ianuarie La ianuarie , capitalul a fost listat p k Venituri pe an conform raportului p k Consumul pe an conform raportului p k p k La ianuarie , capitalul total este format din r k > care se află: pe depozitul Băncii de Contabilitate din Moscova (bi- ani pentru nr în numele O-va) de ruble, în contul curent cu Juncker și K - ruble k iar la vistiernicul O-va - p k str k Depozitul Băncii de Contabilitate din Moscova (biletul nr) - r * p " Biblioteca "Runivers " SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ IV Potrivit raportului de mai sus și a proiectului de deviz al explicației domnilor membrii Societății au fost dați în numele Comisiei de către V P Preobrazhensky V Apoi au fost nominalizate propunerile comisiei Rezolvat:) Să accepte jurnalul ca proprietate a Societății de Psihologie din Moscova de la ianuarie (în unanimitate);) Aplicați pentru numirea redactorului secund prof L M Lopatin, tovarăș președinte al Societății (în unanimitate);) Aproba in principiu proiectul devizului de venituri si cheltuieli al revistei, intocmit de comisie, cu faptul ca aprobarea definitiva a devizului de catre Societate are loc in luna ianuarie, in functie de marimea abonamentului și alte fonduri ale revistei stabilite până la acel moment (în unanimitate)) Să pună la dispoziție Comisiei să stabilească, de comun acord cu A A Abrikosov, termenul și alte detalii ale trecerii la conducerea Societății a revistei (în unanimitate)) Să instruiască comisia să elaboreze regulile și condițiile de gestionare a publicării revistei atât în plan economic, cât și editorial (în unanimitate);) să accepte articolul din raportul comisiei ("în cazul încasării profitului net din jurnal, jumătate din acesta va fi dedusă în fondul de rezervă al jurnalului, iar cealaltă jumătate va fi pusă la dispoziția jurnalului) comitet editorial pentru remunerare, la discreția sa, redactorii revistei și alte persoane care sunt gratuite vor desfășura activitatea de conducere a afacerii revistei în numele Societății de Psihologie *) - (cu majoritate împotriva unui vot);) Să exprime, în numele Societății, recunoștință față de actualul editor al revistei atât pentru acoperirea timp de trei ani a tuturor neajunsurilor în publicare, cât și pentru donația generoasă făcută de acesta Societății acum - sub forma tuturor cărților material deținut în prezent de jurnal, în valoare de aproximativ J mii de ruble Modul de exprimare a recunoștinței este de a instrui să dezvolte comisioane (în unanimitate) VI Apoi, după o pauză, L M Lopatin, după ce i-a predat președinția lui N A Zverev, a citit un rezumat intitulat: "Asociații mobile de idei * (tipărit în această carte a revistei) Biblioteca "Runivers" SOCIETATEA PSIHOLOGICĂ VII Din cauza timpului târziu, o discuție detaliată a rezumatului a fost amânată până la una dintre sesiunile de toamnă; în actuala sesiune însă, dezbaterea s-a limitat la doar câteva obiecții ale lui A A Tokarsky și N A Zverev A A Tokarsky a remarcat că, în opinia sa, referentul înțelege greșit și interpretează fluxul de asocieri în timpul somnului; și anume, referentul crede că într-un vis, în absența influenței călăuzitoare și controlatoare a voinței, asociațiile ar trebui să curgă în modul cel mai corect, să urmeze cu cea mai mare acuratețe legile fluxului lor; și întrucât, de fapt,

asocierile într-un vis sunt dezordonate, referentul trage din aceasta concluzia importantă că tendința naturală, legea fluxului de idei, nu trebuie să fie asociată prin contiguitate și asemănare, ci să curgă într-un mod capricios tulburare schimbătoare, caleidoscopică, fluidă Dar la aceasta trebuie obiectat că somnul nu este nicidecum starea în care asociațiile ar trebui să curgă în ordinea lor cea mai naturală și legală; dimpotrivă, într-un vis asociațiile normale sunt rupte, rândurile lor sunt tăiate Din punct de vedere fiziologic, imaginea este următoarea: multe căi ale creierului în timpul somnului devin mai mult sau mai puțin incapabile să transmită iritația, iar conexiunile reprezentărilor apar pe căi laterale, de ocolire, al căror rezultat sunt asocieri bizare de reprezentări Astfel, faptul că asociațiile sunt dezordonate în vise nu poate fi un argument împotriva legilor obișnuite ale asocierii Apoi, s-ar putea crede că "variabilitatea, fluiditatea" asocierilor este cauzată nu de niciun factor intern, ci pur și simplu de modificări întâmplătoare ale impresiilor externe N A Zverev și-a exprimat simpatia pentru teoria referentului, dar a recunoscut ca nefavorabil punctul pe care l-a ales pentru a critica psihologia asociativă Întâlnirea a fost închisă la / seara Biblioteca "Runivers" Yakov Froshammer f (-) (H e kr o l o g t) Pe iunie, nu departe de Lacul Tegern, în stațiunea Kreuth, a murit Jacob Froschammer Cu adevărată tristețe, vestea morții sale a fost acceptată în toate sferele intelectuale, și mai ales în rândul acelor profesori care l-au cunoscut pe Froschammer nu numai pe nume, ci și ca luptător pentru independența mintală, pentru un zelot al pedagogiei, pentru un prieten și susținător al clasa de predare Numărul unor astfel de profesori este foarte respectabil: filosoful sud-german se găsește din ce în ce mai demn de apreciere; "trăsăturile care au constituit proprietatea sa exclusivă" devin, încetul cu încetul, proprietate publică Deși a rămas de dorit ca ideile și scrierile sale să fi găsit, chiar și în timpul vieții sale, o răspândire mai mare decât le-a revenit, cu toate acestea este imposibil să nu remarcăm faptul vesel că ei, cel puțin, după moartea lui filozoful începe să plătească tribut Multe reviste politice și educaționale au publicat deja scurte recenzii despre viața și opera lui Froschammer Froschammer era fiul unui țăran S-a născut la ianuarie , la Illkofen, lângă Regensburg; a crescut într-un mediu rural; a urmat mai întâi gimnaziul din Regensburg, apoi s-a mutat la München, unde s-a dedicat studiilor teologice și filozofice În , după ce a scris mai multe lucrări premiate de teologie, a devenit preot Dar gradul de preot nu se armoniza prea mult cu natura lui Froschammer și a început din nou să lupte pentru studii științifice Nu fără luptă și necaz, în cele din urmă a reușit și în asta În , s-a stabilit la Ludwig- Biblioteca "Runivers" I GORODETSKI Universitatea Maximilian ca Privatdozent în Departamentul de Teologie și a citit aici prelegeri, în principal despre filosofia religiei și pedagogie, deoarece aceasta din urmă ar putea fi asociată cu teologia Alături de studiile în istoria bisericii și filozofia religiei, Froipammer s-a angajat cu multă sârguință în științele naturii În această perioadă au apărut primele sale scrieri: "Materiale pentru istoria bisericii" ( ), "Originea sufletului uman" ( ) și o binecunoscută epistolă către profesorul Karl Vogt (îndreptată împotriva materialismului): "Sufletul uman" şi fiziologie" ( ) A doua dintre aceste lucrări conține deja, parcă, în embrion, o schiță a sistemului său filozofic de mai târziu și explică suficient tranziția lui Froschammer de la teologie la filosofie Curând după ( ) s-a mutat ca profesor de filozofie la Facultatea de Filosofie, unde până la moarte a continuat să-și dezvolte ideile Chiar și mai

devreme, datorită filozofiei sale, Froshammer a intrat în contradicție acută cu iezuitismul renascut și în creștere din acea vreme și cu curia papală, ceea ce l-a condus la o ruptură completă de Roma Cursul acestui conflict a fost următorul: în , Originea sufletului uman de Froshammer a fost trecut la Roma pe lista cărților interzise, iar Froshammer a fost chemat la penitență publică, pe care nu a vrut să o dea Un alt motiv de ciocnire cu neoscolasticii germani și cu iezuiții romani a fost dat de: "Introduction to Philosophy with the Application of an Essay on Metaphysics" ( ), "Problems of Natural Science" (i i) și "Freedom of Science" ( ) Pentru a proteja libertatea și drepturile științei de curia romană, Froshammer a fondat jurnalul filosofic Ateneum (-), dar din nou aici a trebuit să afle că scrierile sale anterioare au fost incluse și în lista interzisă Pius al IX-lea s-a adresat direct din jurnalul din decembrie arhiepiscopului de München-Freising ("Gravíssimas inter acer-bitates"), care, împreună cu instrucțiunea de a nu ceda loc abdicării lui Froschammer, a confirmat oficial sentința din scrierile sale Și, în ciuda faptului că Froschammer însuși nu a făcut un pas decisiv către o pauză, în a fost excomunicat la Roma, iar studenților de teologie li s-a interzis să meargă Biblioteca "Runivers" YAKOV FROSHAMMER la prelegerile sale În ciuda faptului că profesorii de teologie, cu Döhlinger în frunte, l-au repudiat pe Froschammer și că amenințările ultramontanilor l-au forțat pe filosof să-și închidă jurnalul, el a continuat fără să se descurajeze să lupte împotriva prostiei limitate a adversarilor săi în pamfletul "Iluminarea papalului" enciclice și o indicație a ultimelor erori" ( ) și în lucrări: "Creștinismul și cea mai nouă știință naturală" ( ), "Dreptul convingerii personale" ( ) și "Infailibilitatea Papei" Apoi au a publicat: "The New Science and the New Faith" (unde se acordă o atenție deosebită lui David Strauss,) , "Peter's Rock in Rome" (, ed a cincea), "The Primacy of Petra and the Pope", ( ), "Despre relele religioase și politice bisericești ale zilei" ( ), "Adevăratul sens al luptei culturale" Majoritatea acestor lucrări nu și-au pierdut semnificația până în prezent Ultima etapă a campaniei lui Froshammer împotriva Vaticanului și a adepților acestuia constă în celebra sa lucrare "Thomas Aquinas" ( ) și pamfletul "Tu es Petrus" Prima lucrare are o semnificație foarte serioasă, ca una dintre cele mai amănunțite critici ale "scolasticii reînnoite" *) Din , după cum se știe, Froschammer a creat propriul său sistem de filozofie îndreptat împotriva pesimismului și care și-a găsit deja aprecierea cuvenită în rândul oamenilor de știință eminenți ai timpului nostru (vezi Pr Kirchner: Über das Grundprincip des Welt-prozesses Mit besonderer Berücksichtigung J Frohschammers " Kothen) Froschammer, în sistemul său, a prezentat fantezia ca principiu de bază al procesului mondial Dar oricine, pe baza acestui fapt, ar dori să vadă ceva fantastic în filosofia lui Froschammer s-ar înșela grav Fantezia, nu în mod obișnuit, ci într-un sens mai larg, este principiul creator al lumii; este obiectiv în sine și în general, dar în om se dezvoltă treptat într-o forță subiectivă care stabilește scopuri (idealuri) pentru orice comportament și determină voința, care este un fenomen secundar (contrar cu Schopenhauer) *) Cititorul va găsi o descriere detaliată a vieții și luptele lui Froschammer în autobiografia filosofului, în colecția: "Deutsche Denker und ihre geistesschôpfungen" Herausgegeben V Adolf Hinrichsen, Heft Danzig Verlag von Hinstorf O Întrebări Fzhlosofizh, km Biblioteca "Runivers" I GORODETSKI uite); în natură, abordarea obiectivelor se realizează printr-o dezvoltare treptată, într-o oarecare măsură repetată} în viața oamenilor și a popoarelor, ei

se străduiesc să le atingă prin acțiuni și activități Că reprezentarea fanteziei obiective, care în natură este un principiu creator, are multe pentru sine, poate fi confirmat, așa cum a făcut deja filozoful însuși, prin următoarea analogie, împrumutată de la Aristotel:) creează la nesfârșit fantezia mondială (obiectivă) din ce în ce mai multe imagini noi Froschammer și-a fundamentat sistemul filozofiei în următoarele lucrări majore: i) "Fantezia ca principiu de bază al procesului mondial" ( );) "Despre geneza omenirii și dezvoltarea sa mentală în religie, morală și limbaj" ( );) "Despre organizarea și cultura societății umane" ( ) Adăugări la acestea sunt: "Filosofia ca știință și sistem ideal" ( ) și "Misterium Magnum of being" ( ) În plus, pentru o evaluare generală a filozofiei sale, trebuie să ținem cont de următoarele lucrări: Monade și fantezie mondială ( ); "Semnificația fanteziei în filosofia lui Kant și Spinoza" ( ), "Începuturile filozofiei aristotelice și semnificația fanteziei în ea" ( ) și, în special, eseul deja menționat "Filosofia lui Toma d'Aquino" Sistemul lui Froschammer a oferit un serviciu foarte important pedagogiei și științelor care stau la baza acesteia: psihologia și etica Pentru acestea din urmă, deosebit de importante sunt: "Creștinismul și ultima știință naturală" ( ), "Știința nouă și credința nouă" Pentru psihologie:-i) "Originea sufletului uman;) "Fantezia ca principiu principal al procesului mondial";) "Monade și fantezie mondială" și) "Eseu despre sistemul filosofiei" ( ) Părerile pedagogice ale lui Froschammer au fost exprimate în principal în eseul său Despre organizarea și cultura societății umane Rolul filozofiei lui Froschammer în pedagogie a fost evidențiat în binecunoscuta lucrare a profesorului Rud Hochagger pentru anul curent în Nene Bahnen În persoana lui Froschammer, știința a pierdut un foarte mare om de știință și filozof și, în același timp, un astfel de educator, care poate fi plasat în siguranță împreună cu Diesterweg Iv Gorodețki Biblioteca "Runivers" Știri și note - - În anul universitar care vine la Universitatea Yuryev, prof Oze va citi logica (ore), istoria filosofiei antice (ore) și a noii (ore) De anul viitor, eu, N Kolubovsky, voi publica: "Anuar filosofic Recenzie de cărți, articole și note în limba rusă legate de cunoștințele filozofice În numărul următor, a cărui tipărire va începe într-o anexă specială cu cartea din martie "Probleme de filosofie", se va face o privire de ansamblu asupra a tot ceea ce a apărut în cursul anului În efortul de a fi cât mai complet posibil, editorul se întoarce autorilor cu o cerere de a-i trimite (la adresa : SPb , Fontanka, x) retipăriri individuale ale articolelor lor și, de asemenea, să-l informeze în ce publicații au apărut recenzii ale lucrărilor lor Deosebit de importante și valoroase sunt indicațiile autorilor care își publică articolele în publicațiile provinciale Amendament Въ i carte "Întrebare Phil și Psych " (p și din secțiunea a doua) acțiune tradusă membru Moscova Psih Tot A P Bassistov a numit inexact opera lui Hartmann; titlul său real este Kritische Grundlegung des transcendentalen Realismus (Justificarea critică a realismului transcendental) Cărți noi trimise editorilor (Prețurile sunt indicate fără transport) Gilyarov A N , profesor al Universității St Vladimir Hipnotismul după învățăturile școlii Charcot și școlii psihologice (-) Kiev Preț ruble Biblioteca "Runivers" de cărți noi Godlevsky S Fundamentele dezvoltării moderne Eseu despre aspirațiile mentale ale secolului al XIX-lea SPb o p Pret o k Korsakov, S S , prof Moscova universitate Curs de psihiatrie Moscova pagini și tabele Preț ruble Lewis D R Istoria filosofiei de la începuturile sale în Grecia până în prezent Traducere completă din cea mai recentă ediție în limba

engleză de V Chuiko Cu aplicație porturi și biografii ale lui Lewis și articole de V V Chuiko despre Schopenhauer, Hartmann, D S Mill și G Spencer părți SPb XVI-¿- pagini Preț pentru ambele părți ruble cop Muller, Max Știința Gândirii Pe V V Chuiko SPb XVI - pagini Q^ pentru ruble ° kop Panaev, Ippolit Lumina vieții Fapte și gânduri convingătoare SPb pagini Pret i rub cop Svetlov, Pavel, pr Omul și animalul în relația mentală Harkov pagini Pret cop Al lui Vise profetice sau profetice Cercetări apologetice în domeniul psihologiei biblice Kiev , pagini Preț ruble Snegirev, Veniamin Psihologie, curs sistematic de lectură în Academia Teologică din Kazan Harkov Cu portretul şi biografia autorului XXV " pagini Pret rub Solovyov, Timofei Teoria reprezentărilor volitive Relația sa cu specializarea și elevația lumii organice SPb pagini și tabel Preț ruble Tikhomirov, P Este posibilă metafizica minții? Ed Tot Iubiri Iluminarea spirituală Moscova ¿ * (Retipărire din "Lectura" General) de pagini Tokarsky A A Măsurarea și boala crizelor convulsive Ed al doilea, corectat și completat Moscova i o p Khohryakov, P Despre originea omului din punct de vedere psihologic și critica moralității evolutive a lui Spencer Vyatka i p Preț și rub k Yemen I A Darwinism Un studiu științific al teoriei lui Darwin despre originea omului Odesa XlI-j-Ji? STR-Pret i frec k Shperk, Fedor sistemul lui Spinoza SPb - pagini Fedorov, V P Proiect al Societății pentru Apologia Creștinismului din Rusia Balashov pagini Pret copeici Biblioteca "Runivers" ANUNTURI De la biroul revistei "Întrebări de filosofie și psihologie" (Moscova, Prechistenka, Levshinsky per , Avdeva) puteți obține următoarele cărți: Abrov, Nick - De la Marsilia la Odesa prin Atena și Constantinopol Impresii și note Pret p , s banda p k Andreevsky, I S - Geneza științei, principiile și metodele sale Partea I M Preţ p k , s banda p k Astafiev, P E - Din rezultatele secolului, cu apendicele literelor "Evrei și Rusia * M Pretul este de rub , din banda frecare cop - Naționalitatea și sarcinile umane generale (pentru psihologia populară rusă) M Pret k , din banda de copeici - Suferința și bucuria vieții I Pret k , din banda copeici - Bunul public în rolul principiului suprem al vieții morale M C k k Bezobrazova, M -Egida filozofică /Despre etica lui Plotin Kant, Schopenhauer și Hartmann despre femei Din etica socială a Gefdnng Morala si etica Pesimismul în filosofie O privire asupra istoriei filozofiei Rolul scepticismului în filosofie Aiken despre terminologie și Dilthey despre arhive) M Pret k , per trad k Binet, A - II psihologia inferenței bazată pe cercetări experimentale prin hipnotism M Pret rub , cu traducere frecare cop Boni/Prof -Hipnotism Cercetări fiziologice și psihologice Traducere cu completări de P Mokievsky Ed al -lea SPb Pret rub , cu traducere frecare cop Walter, I A - Principalul motor al eredității M Pret copeici, cu traducere cop Wundt, V - Hipnotism și sugestie Traducere cu el I Kolubovskaya Ed jurnalul "Probleme de filosofie" M Pret copeici, copeici pentru expediere Gefding, G - Eseuri de psihologie bazate pe experiență Pe ed A A Kozlov și J Kolubovsky Publicarea revistei "Probleme de filosofie* M Pret p k , pe bandă k Gilyarov, A N - Surse despre sofişti Platon ca martor istoric I Metodologie şi mărturii despre sofişti Kiev Preț ruble k , s banda p k Godlevsky, S - Fundamentele dezvoltării moderne SPb C k , trad k Goltsev, V A - Educație, moralitate, drept (colecție de articole) M Pret rub , cu traducere p k - Despre art Note critice M Pret rub , cu traducere p k Graham, G -J J Rousseau, viața, lucrările și mediul său M Pret p , pe banda k Grot, Ya Ya - Critica conceptului de liber arbitru în legătură cu conceptul de cauzalitate M Pret k , din banda kop -Despre problema reformei logicii Experiența unei noi teorii

a proceselor mentale Leipzig Pret ruble k , s banda p - Despre suflet în legătură cu învățăturile moderne despre putere Experiență de construcție filozofică Odesa Pret k , din banda k - semnificaţia ştiinţifică a pesimismului şi optimismului ca viziune asupra lumii Prelegere publică Odesa C k , Trans copeici - Direcția și sarcinile filozofiei mele (Cu privire la articolul lui Arh Nicanor) M Preţ copeici cu retrans - Sensul sentimentului în cunoașterea și activitatea unei persoane · Discurs M Biblioteca "Runivers " Pret copeici, cu transfer k - Idealurile morale ale timpului nostru F Nietzsche şi L Tolstoi M C k k - "Principalele întrebări ale filosofiei secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea Zece prelegeri publice susținute la Muzeul Politehnic (litografie) M C p p k Gusev, A - Dragostea pentru oameni în învățăturile gr L Tolstoi și conducătorii săi Kazan Pret cop kop - Naturalistul Wallace, traducătorii și criticii săi ruși (pentru problema originii omului) M Pret p de copeici, din banda frecați - Necesitatea închinării exterioare a lui Dumnezeu Împotriva gr L Tolstoi a -a adăugare ed Kazan Pret kop k - Despre căsătorie și celibat Împotriva "sonatei Kreutzer" și "postfață" la aceasta, c L Tolstoi a -a initiala adăuga ed Kazan Pret k , din banda k - Despre jurământ și jurământ Împotriva negărilor moderni ai acesteia Kazan Preț k , pe bandă Yuk - Religiozitatea este baza și suportul moralității M Pret k , din banda cop Guys, M - Arta din punct de vedere al sociologiei Pe ed A N Pypin SPb Preț ruble kop , s lane frecați de copeici - Originea ideii de timp Studiu psihologic # Trad din franceza A I E-va Smolensk Preț copeici, per traducere cop Danilevsky, N Ya -Darwinism Studiu critic T I, partea și Sankt Petersburg Preț ruble k Pentru expediere p -T II (un capitol postum), Sankt Petersburg Preț ruble, per trans k - Rusia și Europa O privire asupra relațiilor culturale și politice ale lumii slave cu cea germano-romană Ed al -lea SPb Pret ruble, de la trans frecați de copeici - Colecție de articole politice și economice SPb Pret ruble, din banda frecați cop Debolsky, N G - Problema originii omului din punctul de vedere al biologiei și eticii SPb Pret copeici, din trad k *-Despre binele cel mai înalt sau despre scopul suprem al activității morale Studiu critic SPb Pret ruble cop , cu transfer p k - Despre pregătirea părinţilor şi educatorilor pentru munca de creştere a copiilor SPb C k , din banda k -Filosofia viitorului Considerații despre începutul, subiectul, metoda și sistemul acestuia SPb Pret rub k , s banda p k - Filosofia formalismului fenomenal I Metafizica Emisiune SPb Pret rub copeici, pentru πθρ k - Fundamentele filozofice ale moralei educaţie SPb Pret copeici, din trad k Dei Sen, P -Osnovnyaya începuturile metafizicii Teoria cunoașterii Pe cu el SPb Pret p , din banda p k Jevons, Stanley - Fundamentele științei Tratat de logică și metodă științifică Transl din ing M Antonovici SPb Pret ruble k , cu traducere p k Dühring - Gânduri despre reformă la începuturile matematicii Traducere ППП N Marakueva M Pret k , din banda k Iberweg-Heinze - Istoria noii filosofii într-un eseu concis Tradus din a -a ed I Kolubovski În anexă, eseuri despre filozofie la cehi, polonezi și ruși și două indexuri SPb Pret ruble, cu traducere p k Icarus, Dr - O femeie în perioada ei Studiu în psihopatologie și medicină legală Pe cu fr ed A Dokhman Kazan Prețul este de ruble, de pe bandă frecați cop Kazansky, A P - Învățăturile lui Aristotel despre semnificația experienței în cunoaștere Odesa Preț ruble k ^s frecați cop Karinsky, M - Clasificarea concluziilor SPb Preț ruble, per trans cop Caro, C - Critica modernă și declinul ei Transl I V Mayaova M Pret k , din banda k Dulgher - Energia în natură Lecturi publice Transl din engleză, din fig SPb Pret rub cop , cu transfer frecare cop Karev, I I - Întrebări

de bază ale filozofiei istoriei T I și II a -a ed SPb C p k , banda s r k - Esența procesului istoric și rolul personalității în istorie (Volumul , "Întrebări principale ale filosofiei istoriei") Sankt Petersburg, Preț ruble, traducere ruble k Grefier, Maxuel - Materie și mișcare SPb Pret k , cu traducere k Kozlov, AA - Geneza teoriei lui Kant despre spațiu și timp Kiev Pret ruble, din banda p k - Hipnotismul și semnificația lui pentru psihologie și metafizică Kiev Pret k , din banda k - Eseuri despre istoria filosofiei Conceptul de filozofie și istoria filosofiei Filosofia Orientului Kiev Pret rub p la, - Scrisori despre carte gr L N Tolstoi "Despre viață" M Preț rub k cu poștă Separat, fiecare carte câte ruble Biblioteca "Runivers " pe k - Despre influenţa direcţiei cunoaşterii asupra stării de spirit SPb C k , per trad de copeici - Căi către o viziune rațională asupra lumii Partea I: despre numirea unei persoane Fichgm\ partea II: ecou după de ani SPb , Preț ruble, pe bandă k - Investigatorii adevărului Kant, Fichte, Jacobi t Sankt Petersburg C Zr , încuiat k - Lumina vieții Fapte și gânduri convingătoare SPb C p k , s banda p k Pachosky, I,-Metoda de clasificare și unitatea științei Kiev Pret k , din banda frecare Radlov, E L - "Despre interpretarea * a lui Aristotel SPb Pret k , trad k Rozanov, V V - Locul creștinismului în istorie M Pret copeici, cu traducere k - Despre înțelegere Experiență în studiul naturii, limitelor și structurii interne a științei ca întreg cunoaștere M Preț ruble, cu poștă ruble k Svetlov, P Omul și animalul în relația mentală Harkov Ts k , trad k-Vise profetice sau profetice Cercetări apologetice în domeniul Psihologiei Biblice Kiev C p p k Serebrenikov, V - Doctrina lui Locke despre principiile înnăscute ale cunoașterii și activității Experiența stabilirii doctrinei lui Locke pe baza unui studiu istorico-critic și a unei examinări critice a acesteia în legătură cu doctrina creștină a chipului lui Dumnezeu SPb Preț ruble k , sa expediere k Solovyov, Vl - Întrebare națională SPb Emisiune I, pret p k , cu traducere p k ; emisiune II, pret p k , s banda p k -f- Solovyov, T - Teoria reprezentărilor volitive SPb C p p k Strahov, V N - Lupta împotriva Occidentului în literatura noastră Eseuri istorice și critice Cartea și Ed al -lea SPb si Pret pentru r k , per transfer cop pentru fiecare carte - Sărăcia literaturii noastre Eseu critic și istoric SPb Pret k , trad k - Articole critice despre I S Turgheniev și L N Tolstoi (-) Ed al -lea SPb Pret rub cop , cu transfer p k - Lumea în ansamblu Trăsături din știința naturii Ed al -lea SPb Preț ruble, per traducere k - Despre adevărurile eterne (disputa mea despre spiritualism) SPb Pretul este de rub , cu traducere frecare k -Despre metodă cu trans , la fiecare două cărți - ruble cu peres -Tard' si teoria eului a societatii Kiev, Preț: copeici, cu trad k Kok, M -Shakespeare Tradus de A M Gulyaev cu o prefață, note și completări de Y I Storozhenko M Ts , co-trad ani k Kudryavtsev, V D - Introducere în filozofie a -a ed M Pret k , cu trad k, - Bazele inițiale ale filosofiei Ed al -lea M Pret an k , cu traducere ani -♦* Kudryavtsev-Platonov, V D -Opere T al -lea Studii și Articole de Teologie Naturală (Numărul I, II și III) Serg Poz C r k , s banda r Yuk Kuno-Fischer -Prelegeri publice despre Schiller M Pret rub , din banda r la - Faustul lui Goethe, apariția și compunerea poemului Pe I D Gorodetsky a -a ed M C k , retrans k Lubbock, J - Bucuriile vieții Pe din a -a ing ed A H M Pret k , cu traducere k Lopatin, L M - Probleme pozitive ale filosofiei Partea I M Preţ p , Traducere p k -Ch II M Pret ruble, cu traducere frecați k Lewis, D G Istoria filozofiei de la începuturile sale în Grecia până în prezent În părți SPb C p k , s banda p k Mantegazza, P - Fizionomie și expresie a sentimentelor Cu o introducere compilată pentru ediția rusă și cu

tabele de desene Pe din franceză, ed şi cu o prefaţă de N Ya Grot şi E V Verbitsky Kiev Pret r; k Marakuev, H N - Galileo, viața și lucrările sale științifice M C k k -Newton, viața și operele sale Ed al -lea M C k k -f- Muller, M - Știința gândirii Transl V V Chuiko SPb C p k , s banda p k Navil, E - Logica ipotezei Pe I Panaeva SPb Pret rub k , pe bandă k Panaev, I - Vocea datoriei Gânduri despre creșterea omului SPb Pret rub , pe banda k - Glasul indiferentului Despre faptul că un lucru ar putea salva o persoană de relele pe care el însuși le-a creat și creat SPb Pret k , per cer copeici - Mai multe despre conștiință ca condiție a ființei SPb Preţ copeici, pe bandă kop -Nosce te ipsum ïïo-despre cartea "Căi către o viziune rațională asupra lumii" SPb Pret k , pt Biblioteca "Runivers " ştiinţele naturii şi semnificaţia lor în învăţământul general SPb Pret rub , din banda frecare k -Despre conceptele de bază ale psihologiei și fiziologiei SPb Pret rub k , cu traducere p cop Struve, G E - "Introducere în filosofie Analiza principalelor principii ale filosofiei în general Varșovia Preț ruble, cu traducere p k Sechenov, I M , Fiziologia nervilor centre nyh Prelegeri către medici SPb Pret p k , s banda p k Tolstoi, L N gr - Compoziție Partea Ed M Pret k , din banda k Troitsky, M M - Psihologia germană în secolul curent Un studiu istorico-critic cu o schiță preliminară a succeselor psihologiei în Anglia încă de pe vremea lui Bacon și Locke Ed al -lea volume M Tsets p , Tradus p k Trubetskoy, E V I Contemplarea Fericitului Augustin M Pret p k , peres cop Trubetskoy, S N , carte - Metafizica în Grecia antică M Pret p , cu traducere r k - Păgânism fals sau creștinism fals? Răspunde despre Butkevici M Preţ copeici cu redirecționare Proceedings of the Moscow Psychological Society Emisiune I: A gauer M Pret rub vrp , cu transfer " frec k - Emisia II: Kant M Preţ p , Traducere p k - Emisiune III: liber arbitru M Preţ rub , cu peres frecați k -Emisia IV: Leibniz M Pret rub k , pe cea mai bună hârtie - ruble, pentru transport / k - Emisiune V: Benedict Spinoza "Aceștia-'kai M Preţ p , Traducere p k -La emiterea tuturor celor cinci numere, frec cop Tat, P G - Despre cele mai recente progrese în cunoștințele fizice Transl ed I M Sechenov Съ fig SPb Preţ p k , cu traducere p k -Proprietăţile materiei Transl din engleză, ed I M Sechenov SPb Pret ruble k , s banda p k - Căldură Transl din engleza N S Drentel'na, ed S A Usova Съ fig SPb Preţ rub , cu peres p k Hokhriakov, P - Afectele din punct de vedere psihologic Vyatka Ts cod , cu banda; cop,-Limbă și psihologie Kazan Pret rub k , per kwp - originea unei persoane secol din punct de vedere psihologic și critică a moralității evolutive a lui Spencer Vyatka C * r k , s banda p cop Zeller^ E -Eseu despre istoria filozofiei greceşti Transl cu el M Nekrasov, ed M Karinsky SPb Preț ruble, per traducere k Decât ea, I A Darwinism, un studiu științific al teoriei lui Darwin despre originea omului, Odesa Preț ruble k , s banda Z'r cop Chicherin, V N - Misticismul în știință M Pret rub k , s banda r k, - Istoria doctrinelor politice volume M - Prețul este de ruble, de pe bandă p k - Păianjen și religie M Pret ruble, cu traducere p k - Filosofia pozitivă și unitatea științei M Pret ruble, pentru Peres k -Proprietatea şi statul volume M - Pret rub , din banda p k Schmidt, Dr E v -Euklids Axiom durch eine neue Definition der graden Lineie bewiesen Moscau Pret copeici, din trad k - Fundamentele filozofice ale matematicii și a XI-a axiomă a lui Euclid M Pret k , din banda k - Centrul vieții în corp Preț copeici, pe bandă k Schopenhauer, A -Razele Sf El filozofie Extras din colecţia completă a lui Schopenhauer F^auenshted-) acolo, cu articolul "Despre educaţie * Pe N I Marakueva M Pret p cop , pe bandă k Schonengauer, A -) Despre rădăcina în patru a legii rațiunii

suficiente) Despre voința în natură Traducere de A Fet Ed -ө M Preț p k / Schonengauer, A -The World as Will and Representation Trad de A Fet Ediția a III-a, M Preț ruble, traducere ruble copeici Shperk, θ - sistemul lui Spinoza SPb C k , trad k Stein, Vl, Contele Giacomo Leopardi și teoria sa a infelicității Literar eseu SPb C p k , pe bandă k -A Schopenhauer ca gânditor uman Experienta in biografie T i SPb Pret ruble k , blocat k Fedorov, V I - Proiect pentru Apologia creștinismului în Rusia Balashov C k , trad k Edițiile Intermediarului* (pentru cititori inteligenți):) Împotriva beţiei Discursul prof Păstrăv M Ts k , trad k) Alimentația omului în prezentul său
Biblioteca "Runivers"